

ΕΠΕΤΕΙΟΛΟΓΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ-ΙΑΝΟΥΡΙΟΥ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

- 2 Δεκεμβρίου 1913** Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος, ο Πρωθυπουργός Ε. Βενιζέλος και ο Ναύαρχος Κουντουριώτης επιβίβασθηκαν στο Θωρηκτό «ΑΒΕΡΩΦ» και κήρυξαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, υψώνοντας την Ελληνική Σημαία στον ιστό του φρουρίου «ΦΙΡΚΑΣ», στα Χανιά.
- 3 Δεκεμβρίου 1912** Η ναυμαχία της Έλλης. Ήταν η πρώτη από τις δύο κορυφαίες ναυμαχίες μεταξύ του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και του Οθωμανικού Στόλου κατά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο και πραγματοποιήθηκε στην έξοδο των στενών των Δαρδανελίων (ή Ελλησπόντου). Ο τουρκικός στόλος με ναυαρχίδα το Θωρηκτό «ΧΑΡΙΕΝΤΙΝ ΒΑΡΒΑΡΟΣΑ» και ο ελληνικός στόλος με ναυαρχίδα το Θωρηκτό «ΑΒΕΡΩΦ» ναυμάχησαν επί 63 λεπτά. Η ναυμαχία έληξε με τη νίκη του ελληνικού στόλου και τον εγκλεισμό του οθωμανικού στόλου εντός των στενών. Πρωταγωνίστης της ελληνικής νίκης ήταν ο Ναύαρχος Π. Κουντουριώτης.
- 5 Δεκεμβρίου 1942** Το ιστιοφόρο Εκπαιδευτικό της Σ.Ν.Δ., «ΑΡΗΣ», βυθίζεται έξω από τη Βεγγάζη.
- 6 Δεκεμβρίου** Εορτή του Νικολάου Επισκόπου Μύρωνος Λυκίας, Προστάτου των Ναυτικών και του Πολεμικού Ναυτικού. Άγιος της Ορθόδοξης και της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Τα σχετικά με τη ζωή του βασίζονται μόνο σε παραδόσεις. Κατά την παράδοση γεννήθηκε στα Πάταρα της Λυκίας (ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ) και έγινε ηγούμενος της Μονής Σιών στα Μύρα της Λυκίας και αργότερα επίσκοπος της πόλης αυτής. Κατά τους διωγμούς του Διοκλητιανού υπέστη βασανιστήρια. Κατ' άλλη παράδοση παρευρέθη στην Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας. Πέθανε στις 6 Δεκεμβρίου του 345 ή 352 μ.χ. και την ημέρα αυτή γιορτάζεται και από τις δύο εκκλησίες η μνήμη του. Τα λείψανά του διατηρήθηκαν στα Μύρα έως και τον 11ο αιώνα οπότε και μεταφέρθηκαν στην Ιταλία, στο Ναό του Αγίου Στεφάνου, στην πόλη Μπάρι το 1087.
- 6 Δεκεμβρίου 1943** Θριαμβευτικός επανάλπος Αντιτορπλικού «ΑΔΡΙΑΣ» στην Αλεξάνδρεια. Ο Κυβερνήτης του Αντιτορπλικού ΑΔΡΙΑΣ Αντιπλοίαρχος Ι. Τούμπας, κατόρθωσε να οδηγήσει το πλοίο χωρίς πλώρη και μετά από πρόχειρες επισκευές στην Αλικαρνασόο στην Αλεξάνδρεια την 6η Δεκεμβρίου 1943. Κατά την είσοδό του στο λιμάνι, ετευφημήθηκε από τα πληρώματα του Ελληνικού και Βρετανικού Στόλου, που είχαν παραταχθεί για την υποδοχή του.
- 9 Δεκεμβρίου 1912** Παγκόσμια πρώτη τορπιλική επίθεση από Υποβρύχιο. Το Ελληνικό υποβρύχιο «ΔΕΛΦΙΝ», με κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Στεφ. Παπαρηγόπουλο, διεξήγαγε τορπιλική επίθεση εναντίον του Τουρκικού καταδρομικού «MEDJIDIEH MECIDIYE». Η επίθεση υπήρξε ανεπιτυχής, αλλά αποτέλεσε την πρώτη επίθεση με τορπίλη από υποβρύχιο στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.
- 15 Δεκεμβρίου 1942** Το ελληνικό Αντιτορπλικό «Β. ΟΛΓΑ», με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Γ. Μπλέσσα και το αγγλικό Αντιτορπλικό «PETRARD» βυθίζουν στη Βεγγάζη το Ιταλικό υποβρύχιο «VARSCIEK».
- 17 Δεκεμβρίου 1827** Ο φιλέλληνας Frank Abney Hastings (Άστιτζ) Κυβερνήτης του ατμοκίνητου πολεμικού πλοίου «ΚΑΡΤΕΡΙΑ», ο οποίος είχε επιμεληθεί και χρηματοδοτήσει την κατασκευή του, ανακαταλαμβάνει από τους Τούρκους τη νησίδα Βασιλιάς στο Μεσολόγγι.
- 20 Δεκεμβρίου 1941** Επιβεβαιώθηκε η απόγνωση του αγγλικού Υποβρυχίου «ΠΕΡΣΕΥΣ» μετά από πρόσκρουσή του σε νάρκη. Του υποβρυχίου επέβαινε ο Υποπλοίαρχος ΜΕΡΑΙΝ, ο οποίος είχε ζητήσει μέχρι να επισκευαστεί το υποβρύχιο του «ΓΛΑΥΚΟΣ» στην Μάλτα, να επιβιβαστεί στο αγγλικό υποβρύχιο για απόκτηση γνώσεων και εμπειρίας στον υποβρύχιο πόλεμο.
- 22 Δεκεμβρίου 1940** Το Υποβρύχιο «ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Μ. Ιατρίδη, αιχμαλωτίζει το πλήρωμα του Ιταλικού πετρελαιοκίνητου πλοίου «ΑΝΤΟΥΑΝΕΤΤΑ» στην Αδριατική, απ' όπου πληροφορήθηκε για νηοπομπή, κατά της οποίας και επετέθη την 24η Δεκεμβρίου 1940.
- 24 Δεκεμβρίου 1940** Το Υποβρύχιο «ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Μ. Ιατρίδη, επετέθη στην είσοδο της Αυλώνας κατά Ιταλικής νηοπομπής δώδεκα (12) εμπορικών πλοίων, προστατευμένων από έξι (6) Αντιτορπιλικά και βυθίζει το Ιταλικό ατμόπλοιο «FIRENZE», 3.952 τόν., κατάφορτο με Ιταλούς στρατιώτες.
- 29 Δεκεμβρίου 1940** Το Υποβρύχιο «ΠΡΩΤΕΥΣ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Μ. Χατζηκωνσταντή, βυθίζει έξω από το νησί Σάσων κοντά στον κόλπο του Αυλώνα Αλβανίας μετά από επιτυχή επίθεση με τορπίλες το Ιταλικό μεταγωγικό «SARDEGNA» 11.452 τόν., κατάφορτο με Ιταλούς στρατιώτες. Στη συνέχεια δέχθηκε επίθεση από το Ιταλικό τορπιλοβόλο «ΑΝΤΑΡΕΣ» και βυθίστηκε άταανδρο.
- 31 Δεκεμβρίου 1940** Το Υποβρύχιο «ΚΑΤΣΩΝΗΣ», με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Αθ. Σπανίδη, βυθίζει με βολή πυροβόλου του το Ιταλικό πετρελαιοφόρο «QUINTO» 530 τόν.
- 5 Ιανουαρίου 1913** Ναυμαχία της Λήμνου. Ο Ελληνικός Στόλος υπό τις διαταγές του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη επί του θωρηκτού «ΑΒΕΡΩΦ» καταναυμαχεί τον Τούρκικο στόλο στη θαλάσσια περιοχή της Λήμνου. Η ελληνική αυτή νίκη εξασφάλισε την κυριαρχία στο Αιγαίο, και τον εγκλεισμό του οθωμανικού στόλου εντός των στενών για τις δεκαετίες που ακολούθησαν.
- 5 Ιανουαρίου 1913** Βομβαρδισμός της Σύρου από το τουρκικό πολεμικό «ΧΑΜΙΔΙΕ». Βύθιση του εύδρομου «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ» με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Λ. Τσοουκάλα.

Ναυτική Επιθεώρηση

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εκδηλώσεις-Φωτογραφίες3 ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ (Δ. Παναγιωτόπουλος Ν. Παναγιωτόπουλος)	Πέτρος Μακρής-Στάϊκου Ο Πλωτάρχης Νοël C. Rees και το Α/Τ “ΑΔΡΙΑΣ” ..71
Αντιναύαρχος Δημήτρης Λισμάνης ΠΝ ε.α. Ένα Ναυτικό πείραμα19	Αρχιπλοίαρχος Γεώργιος Κανάκης ΠΝ ε.α. Ένας πίνακας, το εξοπλιστικό πρόγραμμα του Ναυτικού και μια μονομαχία75
Υποναύαρχος Ιωάννης Οικονομόπουλος ΠΝ ε.α. Αλκουνίδες μέρες25	Κ. Παϊζης-Παραδέλης Ο τορπιλλισμός του ευδρόμου “Ελλη”, όπως τον είδε ο κυβερνήτης του Ιταλικού Υ/Β “Delphino” ...99
Κανδυλώρου Λαμπρινή Ο εμπορικές Σχέσεις της Ύδρας το διάστημα 1800-1821 μέσα από το αρχείο της Κοινότητας Ύδρας (Β΄ ΜΕΡΟΣ).....35	Γραφείο προληπτικής ψυχικής υγιεινής.....107 Δελτίο Ενημέρωσης.....117
Ηλίας Ηλιόπουλος Η Στρατηγική του Ναυτικού49	

ΕΤΟΣ 87ο-ΤΕΥΧΟΣ 570-ΤΟΜΟΣ 169ος
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2009

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού

Μαρκόνι 20 Βοτανικός-Αθήνα 10447

ΤΗΛ.: 210 3484233 • ΤΗΛ./ΦΑΞ: 210 3484234

e-mail: yin_ne@hellenicnavy.gr

ne_yin@otenet.gr

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ:

Κ. Πλέτσας-Ζ. Κάρδαρη ΟΕ

ISSN 1105-6061

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΝΑΥΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ:

Υποναύαρχος Α. Παναγόπουλος Π.Ν.

Δ/ΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:

Αρχιπλοίαρχος Σ. Φενέκος Π.Ν.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:

Αντιπλοίαρχος Μ. Ανδριανόπουλος Π.Ν.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΜΗΧ.) Α. Γονιδάκης Π.Ν.

Υποπλοίαρχος (ΠΥ-ΤΗΛ) Σ. Μηχαλιδίου Π.Ν.

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ-ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Τηλ. 210 3484243

Ανθυπασπιστής (ΤΗΛ) Ν. Γαλάτης Π.Ν.

Ετήσια Στρατ. Προσωπικού ε.ε. και ε.α.,

και Πολιτικού Προσωπικού (Πολεμικού Ναυτικού): 10 €

Ετήσια Ιδιωτών, Νομικών Προσώπων: 12 €

Ετήσια Εξωτερικού 40 \$ ΗΠΑ

Τιμή Τεύχους: 3 €

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗ: Οι απόψεις που εκφράζονται στη «Ν.Ε.», είναι προσωπικές και δεν δεσμεύουν το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, ούτε και ερμηνεύουν την πολιτική ή τις αποφάσεις του.

Εξώφυλλο: Η ΠΥΡΑΥΛΑΚΑΤΟΣ “ΞΕΝΟΣ” εν πλώ

Οπισθόφυλλο: Ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος. Η καταβύθισις εχθρικών οπλιταγωγών υπό του θρυλικού υποβρυχίου μας “ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ”.

(Έκδοση οίκου Μ. Σαλιβέρου Α.Ε., συλλογή ΙΕΕΕ).

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από την επίσκεψη στη ΔΝΕ διατελεσάντων Ναυάρχων πρώην Διοικητών ΔΝΕ την 30η Σεπτεμβρίου 2009.

Εκδηλώσεις

Φωτογραφίες

Από τις εκδηλώσεις μνήμης της 66ης επετείου της βύθισης του ηρωικού «Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ» (Υ-1) στη Σκιάθο την 13η Σεπτεμβρίου 2009.

Από την τελετή ορκωμοσίας των ναυτών της 2009 Γ΄ ΕΣΣΟ στο Κέντρο Εκπαίδευσης Πόρος την 18η Σεπτεμβρίου 2009.

Από την επίσκεψη στη ΔΝΕ διατελεσάντων Ναυάρχων πρώην Διοικητών ΔΝΕ την 30η Σεπτεμβρίου 2009.

Από την τελετή απονομής πτυχίων στη ΔΥΚ στους αποφοιτήσαντες του 170ου Σχολείου Υποβρυχίων Καταστροφών 12η Οκτωβρίου 2009.

Από τον εορτασμό της 182ης επέτειου της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου στην Πύλο Μεσσηνίας την 20ην Οκτωβρίου 2009.

Από τον εορτασμό της 182ης επέτειου της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου στην Πύλο Μεσσηνίας την 20ην Οκτωβρίου 2009.

Από την τελετή ορκωμοσίας των νέων Κελευστών της 28ης σειράς της ΣΜΥΝ, την 11η Σεπτεμβρίου 2009.

Από τις εορταστικές εκδηλώσεις της επετείου της 28ης Οκτωβρίου.

Από την άσκηση «ΚΥΜΑ 3/09» της Διοικήσεως Υποβρυχίων Καταστροφών την 11η Νοεμβρίου 2009.

Από την επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα του Α/ΓΕΝ του Ηνωμένου Βασιλείου, Ναυάρχου Sir Mark Stanhope RN, από 1 έως 5 Νοεμβρίου 2009.

Από την επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα του Α/ΓΕΝ του Ηνωμένου Βασιλείου, Ναυάρχου Sir Mark Stanhope RN, από 1 έως 5 Νοεμβρίου 2009.

Από την επίσκεψη του Α/ΓΕΝ Ηνωμένου Βασιλείου στο ΚΕΝΑΠ την 4η Νοεμβρίου 2009.

Από την επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα του Α/ΓΕΝ των Η.Π.Α., Ναυάρχου Gary Roughead από 12 έως 15 Νοεμβρίου 2009.

Από την επίσημη επίσκεψη στην Ελλάδα του Α/ΓΕΝ των Η.Π.Α., Ναυάρχου Gary Roughead από 12 έως 15 Νοεμβρίου 2009.

Από τη συμμετοχή της Ελληνικής αντιπροσωπείας, στο πλαίσιο ναυταθλητικών αγώνων Κολύμβησης – Ιστιοπλοΐας (ΜΟΕ Τουρκίας – Ελλάδος), που έλαβαν χώρα στη Ναυτική Ακαδημία της Τουρκίας από 5 έως 9 Νοεμβρίου 2009.

Από εργασίες προσωπικού ΥΥ σε νησιά του ανατολικού Αιγαίου.

Από την επίσκεψη αντιπροσωπείας πληρώματος της Φ/Γ ΨΑΡΑ στο αγροτικό ιατρείο νήσου Γαύδου την 2α Σεπτεμβρίου 2009.

Από τη διοργάνωση της 2ης σύσκεψης "Maritime Situational Awareness Capability Development" στο ΚΕΝΑΠ από 7 έως 11 Σεπτεμβρίου 2009.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από τον εορτασμό της 182ης επέτειου της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου στην Πύλο Μεσσηνίας την 20η Οκτωβρίου 2009

Ένα Ναυτικό πείραμα

Του Αντιναυάρχου Δημητρίου Λισμάνη ΠΝ ε.α.

Εφέτος συμπληρώθηκαν 45 χρόνια από τότε (Ιούνιος 1964) που επανδρώθηκε και ενεργοποιήθηκε επιχειρησιακά ένα σύγχρονο, πολύπλοκο πολεμικό πλοίο με πολυεθνικό πλήρωμα. Με την ευκαιρία αυτή, δημοσιεύθηκε στο περιοδικό της Ενώσεως Αποστράτων «Θαλασσινοί Απόηχοι», Μαΐου-Ιουνίου 2009, ένας συναδελφικός χαιρετισμός προς την ελληνική ομάδα (όλοι απόστρατοι σήμερα). Ο χρόνος όμως που έχει περάσει, δικαιολογεί να γραφούν και λίγα λόγια για το πλοίο αυτό, την αποστολή του και τη συμμετοχή του Πολεμικού Ναυτικού, για να πληροφορηθούν και οι νεώτεροι.

Την 1η Δεκεμβρίου του 1965 έγινε στο Norfolk Virginia επίσημη τελετή, με την παρουσία του Αμερικανού Υπουργού των Ναυτικών, Paul H. Nitze, του Αρχηγού του 2ου Αμερικανικού Στόλου του Ατλαντικού, Ναυάρχου Thomas M. Moorer και άλλων αξιωματούχων και διπλωματών από τις χώρες του NATO. Ολοκληρώνόταν μια συμμαχική ναυτική αποστολή, που είχε αρχίσει 18 μήνες νωρίτερα και αποτελούσε την πρώτη και μοναδική (μέχρι σήμερα) στη ναυτική ιστορία επιχειρησιακή λειτουργία ενός σύγχρονου πολεμικού πλοίου με αξιωματικούς και πλήρωμα από επτά Ναυτικά του NATO: αμερικανικό, γερμανικό, ιταλικό, ελληνικό, αγγλικό, ολλανδικό και τουρκικό.

Ενωρίτερα εκείνη την εποχή, οι ΗΠΑ είχαν προτείνει στο NATO ένα σχέδιο Πολυμερούς Ναυτικής Δυνάμεως (Multi Lateral

Force). Σύμφωνα με αυτό, προβλεπόταν να συσταθεί μία Δύναμη από πολεμικά πλοία (με σκαρί εμπορικού), επανδρωμένα με πολυεθνή πληρώματα και εξοπλισμένα με πυρηνικά βλήματα "Polaris", η οποία θα επιχειρούσε υπό πολυεθνή Διοίκηση. Μάλλον αποτελούσε μία πολιτική κίνηση για συλλογική εμπλοκή των χωρών του NATO σε μικτά επανδρωμένες ναυτικές πυρηνικές δυνάμεις, υπό τον καλυμμένο έλεγχο και την εποπτεία των Η.Π.Α. Ήταν και ένας πολιτικός ελιγμός, από μέρους των Αμερικανών, ώστε να αποτραπεί μονομερής πυρηνική απόκτηση από μέλη της Συμμαχίας που είχαν αρχίσει να ενδιαφέρονται (δηλαδή να σηκώνουν κεφάλι) για να αποκτήσουν (ή να ανακτήσουν) έναν διεθνή ηγετικό ρόλο, όπως η τότε Δυτ. Γερμανία. Πρώτα - πρώτα ήταν ανάγκη να ελεγχθεί, αν «δουλεύει» ή όχι ένα τέτοιο σχέδιο. Δηλαδή έπρεπε να εξετασθούν σε πραγματικές συνθήκες, η λειτουργία και η απόδοση ενός σύγχρονου πολεμικού πλοίου με πολυεθνές πλήρωμα, να εντοπισθούν από πρώτο χέρι τα προβλήματα και οι δυσκολίες και να αξιολογηθούν από τη Συμμαχία.

Το Αμερικανικό Ναυτικό διέθεσε, για το σκοπό αυτό, το νεότευκτο αντιτορπιλικό κατευθυνομένων βλημάτων "USS Claude V. Ricketts (DDG-5)", ναυπηγημένο από τη New York Shipbuilding Co., το 1962. Είχε εκτόπισμα 4.500 τόν. και έφερε τα οπτικά συστήματα των πλοίων της κατηγορίας

του (γνωστά αργότερα και στο Π.Ν.). Το πλοίο εξακολούθησε να φέρει την αμερικανική σημαία, να ανήκει στον 2ο Αμερικανικό Στόλο του Ατλαντικού και να συμμετέχει ως μονάδα του σε όλες τις αποστολές και τις ασκήσεις.

Πολλά ναυτικά, όπως το ελληνικό, εκπαιδεύσαν τα πληρώματα στη γλώσσα προτού αποσταλούν στις Η.Π.Α. Η εκπαίδευση του προσωπικού (ανωτέρου και κατωτέρου) συνεχίστηκε σε τεχνικά σχολεία του αμερικανικού ναυτικού, ανάλογα με τα καθήκοντα καθενός μέσα στο πλοίο. Ακολούθησαν μεμονωμένες ασκήσεις εν πλω, για εξοικείωση με το υλικό, τα καθήκοντα και τις διαδικασίες, κυρίως για την ετοιμασία μιας ολοκληρωμένης ομάδας στο νέο περιβάλλον. Όλοι έπρεπε να προσαρμοσθούν με τους αμερικανικούς κανόνες εσωτερικής υπηρεσίας του πλοίου, τη νέα ορολογία των εντολών και αναφορών (η ταχεία και σωστή μετάδοση, λήψη και κατανόηση επηρέαζε την επιτυχία και ιδίως την ασφάλεια), μέχρι τα περίεργα φαγητά, τις στολές των άλλων, την ιδιάζουσα προφορά καθενός και τις διάφορες θρησκείες.

Συνεχίστηκε μια 3μηνη εντατική εκπαίδευση με επιθεωρήσεις εν όρμω και εν πλω. Πλους προς Καραϊβική για εθισμό του πληρώματος σε πολύωρους συναγεμμούς και βολές βλημάτων στα πεδία βολής του Ατλαντικού. Μετά πολυήμερη εκπαίδευση (shake down training) στη Ναυτική Βάση του Guantanamo (Cuba), ελέγχθηκε η επιχειρησιακή ετοιμότητα του πλοίου. Όλη αυτή η συντονισμένη προετοιμασία αποσκοπούσε να φέρει το πλοίο με το νέο πλήρωμα σε επίπεδο, που θα του επέτρεπε να ενταχθεί στον 6ο Στόλο της Μεσογείου, που θεωρείτο ως η υψηλότερου επιπέδου μάχιμη Ναυτική Δύναμη. Διαπλέοντας τον Ατλαντικό προς τη Μεσόγειο, το "Ricketts" εκτέλεσε 18ήμερα γυμνάσια. Το επιχειρησιακό πρόγραμμα του 6ου Στόλου προέβλεπε για όλες τις μονάδες, 10 συνεχείς ημέρες γυμνάσια και πραγματικούς εφο-

διασμούς εν πλω και ακολουθούσαν 4 ημέρες παραμονής εν όρμω. Ο κύκλος αυτός επαναλαμβανόταν συνεχώς. Ο γενικός μηνιαίος ανεφοδιασμός των πλοίων με τρόφιμα, υλικά, πυρομαχικά και καύσιμα γινόταν ταυτόχρονα από κάθε στολίσκο (8-9 πλοίων), κυκλικά, από 4 πλοία ανεφοδιασμού, σε 6 μόνο ώρες. Για να επιτευχθεί αυτό, η ολοκλήρωση κάθε κίνησης και οι εναλλαγές των θέσεων, γίνονταν σαν κινήσεις ακριβείας. Ο 6ος Στόλος είναι σε θέση να επιχειρεί αυτόνομα και ανεξαρτήτως από κάθε υποστήριξη από την ξηρά. Οι κατάπλοι σε λιμένες γίνονται μόνο για ανάπαυση του προσωπικού, για καμία άλλη κίνηση.

Το "Ricketts" συμμετείχε σε προπετάσματα ως πλοίο υποστηρίξεως δυνάμεων αεροπλανοφόρων κρούσεως, ως πλοίο διασώσεως κατά τις απονηώσεις και προσνηώσεις αεροσκαφών (οι επιχειρήσεις αυτές θεωρούντο ως οι σοβαρότερες σε ειρήνη), ως πλοίο κατευθύνσεως αεροσκαφών, σε ασκήσεις βολών πυροβολικού και πυραύλων, σε Α/Υ ασκήσεις και Η/Ν πολέμου και σε συνεργασία με συμμαχικές ναυτικές δυνάμεις.

Ένα άλλο πολύ ενδιαφέρον σημείο που πρέπει να επισημανθεί ήταν η πλήρης πρωτοβουλία που παρείχετο στον αξιωματικό φυλακής της γέφυρας. Όλοι οι χειρισμοί του πλοίου, από τον απόπλου μέχρι τον επανάπλου, εκτελούντο από τον εκάστοτε αξιωματικό που είχε φυλακή στη γέφυρα: απάρσεις, έξοδοι από λιμένες, διάπλοι, όλοι οι χειρισμοί στις ασκήσεις (λήψεις θέσεων, εφοδιασμοί εν πλω, κ.α.), είσοδοι σε λιμένες, αγκυροβολίες, παραβολές. Έτσι, ο αξιωματικός φυλακής μπορούσε π.χ. να έκανε 2 ή 3 προσπάθειες για να παραβάλει το πλοίο στην προβλήτα κ.ο.κ. Ο κυβερνήτης δεν συμμετείχε, απλώς παρακολουθούσε, επεσήμαινε σφάλματα και επενέβαινε μόνο, όταν η ασφάλεια το απαιτούσε. Επίσης, ο αξιωματικός γεφύρας με τον βοηθό του, εκτελούσαν οποιαδήποτε άσκηση γινόταν στη διάρκεια της φυλακής τους, έδιναν τις

Το πλήρωμα σε επιθεώρηση

εντολές και χειρίζονταν οι ίδιοι τα ραδιοτηλέφωνα της γεφύρας (ανεξαρτήτως των ειδικών καθηκόντων τους στο πλοίο). Οι κανονισμοί αυτοί του Αμερ. Ναυτικού ήταν πολύ σημαντικοί. Έδειχναν μία ρεαλιστική αντίληψη, σύμφωνα με την οποία η ανάθεση πλήρους πρωτοβουλίας (στην πράξη) στον αξιωματικό φυλακής, αποτελούσε την καλύτερη εκπαίδευση για την εκμάθηση όλου του υλικού του πλοίου και των διαδικασιών, την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτοεμπιστοσύνης του αξιωματικού, την ανάπτυξη δεξιοτήτων στους χειρισμούς και την απόκτηση πραγματικής και ολοκληρωμένης εμπειρίας.

Ο αξιωματικός φυλακής ήταν και αισθανόταν πραγματικά υπεύθυνο πρόσωπο. Και οι ευθύνες του ήταν σοβαρές. Γι αυτό καθήκοντα ανατίθεντο σε αυτόν, αφού είχε κριθεί κατάλληλος από τον κυβερνήτη μετά από αρκετό διάστημα (μηνών) δοκιμασίας και παρακολούθησης της απόδοσής του προσωπικώς από αυτόν. Ο κυβερνήτης εξέδιδε επίσημο έγγραφο, με το οποίο ο συγκεκριμένος αξιωματικός θεωρείτο, αρχικά, ικανός και κατάλληλος να εκτελεί καθήκοντα αξιωματικού φυλακής σε ανεξάρτητες επιχειρήσεις του πλοίου και αναγνωριζόταν ως “qualified Officer of the Deck – Independent Operations”. Μετά δε παρέλευση και άλλου χρόνου, με νέο έγγραφο πιστοποιείτο η ικανότητά του για καθήκοντα φυλακής σε επιχειρήσεις του Στόλου

και αναγνωριζόταν ως “qualified Officer of the Deck – Fleet Operations”.

Στο πλοίο συνεχίσθηκαν να εφαρμόζονται η εσωτερική υπηρεσία και οι κανονισμοί του Αμερικανικού Ναυτικού. Αν προέκυπταν σοβαρά πειθαρχικά θέματα προσωπικού, ο Αμερικανός κυβερνήτης συμβουλευόταν τον επικεφαλής της αντίστοιχης εθνικής ομάδας. Τις θέσεις του κυβερνήτη και του υπάρχου διατήρησαν Αμερικανοί. Κάθε άλλη θέση στο πλοίο ήταν επανδρωμένη με μικτό προσωπικό (αξιωματικούς και πλήρωμα). Φυσικά το κρυπτοκέντρο ελεγχόταν από αμερικανικό προσωπικό, ενώ, όποια αλληλογραφία αφορούσε εθνικά αμερικανικά θέματα, έφερε την ένδειξη “U.S. eyes only”.

Η συγκρότηση του μικτού προσωπικού του πλοίου είχε την εξής μορφή:

	Αξιωματικοί	Πλήρωμα
Αμερικανοί	10	164
Γερμανοί	2	47
Ιταλοί	2	30
Έλληνες	2	24
Βρετανοί	2	24
Ολλανδοί	1	17
Τούρκοι	1	10

Η ελληνική ομάδα αποτελείτο από τους κάτωθι:

Υποπλοίαρχος Δ. Λισμάνης-Επικεφαλής της ελληνικής ομάδας. Αξιωματικός Διευθύνσεως Βολής συστήματος κατευθυνόμενων Tartar.

Ανθ/ρχος (Μ) Α. Χατζάκης- Βοηθός Αξιωμ. Ελέγχου Βλαβών.

Κελ. Μηχ. Μ. Χ'νικολάου

Υποκ. Α' Πυρ. Κ. Κουκουτσάκης

--/-- Ρ/Τ Π. Κοντοσταυλάκης

--/-- Αρμ.Δ. Μελίτας

--/-- ΑΥ Ν. Μαγγανάς

--/-- Ηλ. Γ. Τζικιάκης

--/-- Σημ.ψΙ. Πηγής

Υποκ. Β' Μηχ. Ι. Μακρής

--/-- Μηχ. Κ. Παπαγεωργίου

--/-- Μηχ. Χ. Νικολοθανάσης

Υποκ. Β' Μηχ. Η/Ν Δ. Παλαιολόγος
 --/-- ΟΟΔΒ Β. Μαρούδης
 --/-- Μηχ. Α. Παπαθανασίου
 --/-- Η/Ν Σ. Πράπας
 --/-- ΟΟΔΒ Ε. Σκαλιώτης
 --/-- Ρ/Ε Γ. Εξηνταρίδης
 Δίτιπος Μηχ. Θ. Ρίζος
 --/-- Μηχ. Π. Πανώριος
 --/-- Αρμ. Κ. Λαγός
 --/-- Αρμ. Σ. Πολίτης
 --/-- Σημ. Κ. Μποσμής
 --/-- Ρ/Ε Σ. Μουρτόπουλος
 --/-- Αρμ. Σ. Τριδήμας
 --/-- Α/Υ Δ. Κολοβούρης

Μέρος της ελληνικής ομάδας

Η τουρκική κυβέρνηση του Ismet Inonou απέσυρε όλη την τουρκική ομάδα από το πλοίο στις αρχές του 1965. Έγινε ως ένδειξη διαμαρτυρίας προς την αμερικανική κυβέρνηση, η οποία αντιτάχθηκε σε σχεδιαζόμενη τουρκική επέμβαση στην Κύπρο, κατά την τεταμένη τότε κατάσταση στο νησί. Από την εικόνα που έδειξαν οι Τούρκοι πάνω στο πλοίο, μπορούσες να διακρίνεις μια προσεγμένη εξωτερική εμφάνιση και μια αρκετά ήπια συμπεριφορά. Δεν ασχολούνταν με κανένα και δεν ασχολείτο κανένας μαζί τους. Είναι και αυτή μια τακτική, συνειδητή ή κατ' εντολήν, να διαβιώνεις «λάθρα».

Ο πολιτικός στόχος της όλης προσπάθειας –δηλαδή η πραγματοποίηση της Πολυμερούς Ναυτικής Δύναμης που προαναφέρθηκε– δεν προχώρησε. Ανέκυψαν δισταγμοί μέσα στη Συμμαχία (κυρίως από τη Γαλλία) και αντιδράσεις από τους Σοβιετικούς.

Από ναυτικής όμως πλευράς, το σύστημα «δούλεψε». Η αποστολή του “Ricketts” συνεχίσθηκε, όπως σχεδιάσθηκε και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το χρόνο, που προγραμματίσθηκε. Ξεκίνησε ως πείραμα για το εφικτό της μικτής επανδρώσεως και με την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκε σε επίδειξη αυτής. Το πλήρωμα, τελικά, κατάφερε να παρουσιάσει μια ολοκληρωμένη και δεμένη ομάδα με αρκετά καλή απόδοση, με επαρκή επαγγελματισμό, αφοσίωση και καλή συμπεριφορά. Για

να κατορθωθεί και να διατηρηθεί όμως αυτό, χρειάστηκε ισχυρή θέληση, μεγάλη δόση υπομονής και πολλές φορές ανεκτικότητα από τους περισσότερους. Όλοι έπρεπε να συμβιώσουν και να αποδώσουν σε ένα περιβάλλον ξένο και με διαφορετικότητες: νοοτροπία, συνήθειες, κανόνες, αντιλήψεις, πειθαρχία, γλώσσα. Όλοι προσπάθησαν να δείξουν τον καλύτερο εαυτό τους, για τους ίδιους και για το ναυτικό που εκπροσωπούσαν. Ήταν μία προσπάθεια να διατηρηθεί ο πήχυς ψηλά, ξυπνώντας-κοιμώμενοι και εργαζόμενοι συνεχώς επί 18 μήνες (540 ημέρες), μέσα σε ένα πολεμικό πλοίο. Ε, μια τέτοια «γυμναστική», πώς να το κάνουμε, είναι τουλάχιστον κουραστική. Βέβαια, αν η αποστολή αυτή συνεχιζόταν και με επόμενα πλοία, η προσπάθεια θα ήταν πιο άνετη, αφού τις «παιδικές αρρώστιες» τις πέρασε το πρώτο.

Οργανώθηκε μεγάλη προβολή του όλου εγχειρήματος σε ευρεία κλίμακα: καμπάνια στον αμερικανικό και διεθνή Τύπο και επισκέψεις σε λιμένες της ανατολικής ακτής των Η.Π.Α., των νότιων πολιτειών, των Αντιλλών στην Καραϊβική και τις χώρες της Μεσογείου και της Βόρ. Ευρώπης. Πολιτικές και στρατιωτικές αρχές και πλήθος κοινού επισκέπτονταν το πλοίο. Για ένα διάστημα αποτέλεσε το περίεργο και εντυπωσιακό γεγονός της εποχής. Παντού τα σχόλια ήσαν ευμενή. Όταν όμως το πλοίο επισκέφθηκε τον Φαληρικό όρμο, τον Απρίλιο του 1965, ωρυόμενο πλήθος υποδεχόταν τα ξέ-

να πληρώματα που αποβιβάζονταν στην Ζέα, ενώ τα πλακάτ έγραφαν: «Μανάδες, έρχεται το πυραυλοφόρο του θανάτου, σφίχτε τα παιδιά στην αγκαλιά σας». Να, μία άλλη μοναδικότητα της αποστολής.

Το ελληνικό πλήρωμα έβγαλε τη δοκιμασία αρκετά καθαρά και πιο ανώδυνα από άλλους. Ας πούμε ότι έβαλε το χέρι του και το φιλότιμο. Οι Έλληνες υπαξιωματικοί και δίοπτοι ήσαν πειθαρχικοί και ευπρεπέστατοι και αρκετά καλά έκαναν τη δουλειά τους ως σύνολο και ως άτομα. Και συγχαρητήρια έπαιρναν. Κάποιοι, μάλιστα, διέπρεψαν στη θεωρητική εκπαίδευση που προηγήθηκε. Και κάτι άλλο, (last, but not least): ήσαν και οι ωραιότεροι! Η επιβράβευσή τους ήταν δίκαιη.

Όταν το πείραμα – επίδειξη ολοκληρώθηκε, το «τεστ κοπώσεως» τελείωσε. Όλοι ένιωσαν μια ανακούφιση και μια χαλάρωση. Επόμενο είναι, όταν τερματίζεις μετά από τόσο... τρέξιμο. Υπήρχε βέβαια και η ικανοποίηση της επιτυχίας, δεν μπορούσε

να γίνει κι αλλιώς – έπρεπε να δειχθεί ότι: ναι, ένα πολεμικό πλοίο με μικτό πλήρωμα μπορεί να επιχειρήσει, για αρκετό χρόνο, με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα. Ακόμα, όλοι αισθάνθηκαν ωφελημένοι από νέες γνώσεις και από τις εμπειρίες και την κουλτούρα των άλλων. Όλοι κατάλαβαν καλύτερα γιατί οι ναυτικοί του κόσμου συνδέονται με τέτοιους δεσμούς και σχέσεις, που μόνο η θάλασσα ξέρει να το κάνει.¹

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1. Περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν:

- Στο αρχείο του ΓΕΝ.
- Στο εικονογραφημένο βιβλίο “Mixed Manning Demonstration 1964-1965”. Αντίτυπα στο ΓΕΝ, το Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος και τα μέλη της ελληνικής αποστολής.
- Στην έκθεση του γράφοντος-«Ναυτική Επιθεώρηση», τεύχη 319 έως και 322.
- Στο διαδίκτυο, <http://www.thebignickel.org/Greece.html>

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Λισμάνης Δημήτριος, γεννήθηκε στον Πειραιά από γονείς Υδραίους. Αποφοίτησε από τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1955. Ως αξιωματικός φοίτησε στις προβλεπόμενες Σχολές του Πολεμικού Ναυτικού, στη Ναυτική Σχολή Πολέμου και σε Σχολές του εξωτερικού (U.S. Fleet Gunnery School, U.S. Naval Gun Fire Control System, U.S. Naval Guided Missile School, U.S. Industrial College of the Armed Forces, U.S. Naval War College-Master’s with Distinction). Του απονεμήθηκαν τα Πτυχία Επιτελούς και Ναυτικής Πυροβολικής. Υπηρέτησε σε πλοία του Στόλου ως Αξιωματικός Πυροβολικού, Ύπαρχος, Επιστολέας και Κυβερνήτης, καθώς και σε Αμερικανικό αντιτορπιλικό κατευθυνόμενων βλημάτων, ως Missile Fire Control Officer, στο 2ο Αμερικανικό Στόλο του Ατλαντικού και στον 6ο της Μεσογείου. Τοποθετήθηκε ως κυβερνήτης στο πλοίο του τότε Βασιλέως. Υπηρέτησε στο Επιτελείο Διοίκησης του Ναυστάθμου Σαλαμίνας και στη Διακλαδική Διεύθυνση Επιχειρήσεων του Πεδί-

ου Βολής Κρήτης. Διετέλεσε Διοικητής της Ναυτικής Σχ. Πολέμου και Διευθυντής: Οπλικών Συστημάτων του ΓΕΝ, Πολιτικής και Ναυτικής Σχεδίασης του ΓΕΝ, του Κλάδου Α΄ Επιχειρήσεων ΓΕΝ (και Επιτελάρχης, Commander Eastern Mediterranean), καθώς και Υπαρχηγός του ΓΕΝ. Δίδαξε στη Σχολή Ναυτ. Δοκίμων και τη Ναυτ. Σχ. Πολέμου. Τοποθετήθηκε ως Ναυτικός Ακόλουθος στην Ουάσιγκτων (και Εθνικός Αντιπρόσωπος, Supreme Allied Command Atlantic). Εκπροσώπησε το Π. Ναυτικό σε Συνέδρια στο Στρατηγείο του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες. Τιμήθηκε με παράσημα και μετάλλια του Πολ. Ναυτικού, καθώς και με τα U.S. Navy Unit Commendation Ribbon, U.S. Navy Commendation Medal for Military Merit, U.S. Medal of the Legion of Merit. Σειρά μελετών του έχουν δημοσιευθεί και βραβευθεί. Ιστορική έρευνα του τιμήθηκε με το Βραβείο της Ακαδημίας Αθηνών 1999. Αποστρατεύθηκε το 1986 με το βαθμό του Αντιναυάρχου.

Αλκυονίδες ημέρες

**Μύθος, Πραγματικότητα και λίγη
Αστρονομία**

**Του Υποναύαρχου
Ιωάννου Π. Οικονομοπούλου, Π.Ν. ε.α.
τ. Καθηγητής Σ.Ν.Δ.**

Η Αλκυόνη, κόρη ή σύζυγος, υπάρχει στην ελληνική μυθολογία σε διάφορες ρομαντικές ιστορίες. Δύο από αυτές αφορούν την μεταμόρφωσή της σε ένα όμορφο θαλασσοπούλι που, κατά τον μύθο, γεννά στην μέση του χειμώνα, όταν ο καιρός γίνεται καλός για να βοηθήσει την αναπαραγωγή της.

Έκτοτε, η παράδοση διατήρησε μέχρι τις ημέρες μας τον μύθο των «αλκυονίδων ημερών» παρ' ότι η πραγματικότητα είναι διαφορετική. Υπάρχει ακόμη η κόρη Αλκυόνη, που μεταμορφώθηκε σε άστρο και δεν έχει σχέση με τις αλκυονίδες ημέρες.

Στα επόμενα θα δούμε, συνοπτικά, το όμορφο θαλασσοπούλι, τους μύθους που το συνοδεύουν και την εποχιακή πραγματικότητα που επηρεάζει την ζωή μας. Επιλέξαμε ακόμη τον μύθο του άστρου Αλκυόνη, αφού για τους ναυτικούς ουρανός και θάλασσα πάνε μαζί.

Το θαλασσοπούλι Αλκυόνη

Ο μύθος αφορά το ελληνικό θαλασσοπούλι αλλά η Αλκυόνη ζει σε όλη σχεδόν την Γη, με εξαίρεση τα πολύ ψηλά βουνά, τις πολικές περιοχές και τα απομακρυσμένα, από στεριές, νησιά των ωκεανών.

Υπάρχουν 2 κύριες κατηγορίες και 14 γένη με 86 είδη αυτών των όμορφων πουλιών, ένα από τα οποία φαίνεται στην φωτογραφία 1.

Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις γνήσιες παρυδάτιες Αλκυόνες που ζουν στις όχθες λιμνών, ελών, ποταμών και παραθαλάσσιες ή νησιωτικές περιοχές. Τρέφονται, κατά περίπτωση, με υδρόβια έντομα, βατράχια και ψάρια. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι Αλκυόνες της στεριάς που τρέφονται με μικρά ερπετά και έντομα.

Η Αλκυόνη πετά πολύ γρήγορα (90 χιλιόμετρα/ώρα), ευθύγραμμα και χαμηλά, αλλά όχι για μεγάλο χρονικό διάστημα διότι έχει κοντές φτερούγες και αυτός είναι ο λόγος που δεν φτάνει στα ωκεάνια νησιά. Είναι

Φώτο 1. Είδος Αλκυόνης

πουλί φιλοπαίγμον, μιμούμενο τις φωνές άλλων πτηνών, εάν εξημερωθεί (πολύ δύσκολα) μαθαίνει λέξεις όπως ο παπαγάλος, περπατά πολύ δύσκολα με τα πολύ κοντά πόδια του, και το κυνηγούν για τα πολύχρωμα φτερά του. Η ευρωπαϊκή Αλκυόνη είναι αποδημητική, μεταναστεύουσα τον χειμώνα στην Αφρική απ' όπου επιστρέφει τον Μάρτιο, γεννώντας και επωάζοντας την άνοιξη.

Ένα είδος Αλκυόνης συχνάζει στις ελληνικές ακτές και νησιά. Είναι αυτό που αφορά ο μύθος μας και υπάρχουν δύο υποείδη: το ψαροπούλι και ο ψαροφάγος που φαίνεται στην φωτογραφία 2.

Τρέφονται με ψάρια, τα οποία αρπάζουν (καμακώνουν) με το μακρύ ράμφος τους, κάνοντας αστραπιαίο μακροβούτι σε μικρά βάθη (μέχρι μισό μέτρο). Για να βουτήξουν, να αρπάξουν το ψάρι και να ξαναβγούν στον αέρα, χρειάζονται μόλις ενάμιση δευτερόλεπτο, ενώ κατά την κατάδυσή τους δεν βλέπουν διότι μία αδιαφανής μεμβράνη κλείνει τα μάτια τους. Το ψαροπούλι είναι επισκέπτης στην χώρα μας, ενώ ο ψαροφάγος ζει μόνιμα στην Ελλάδα και αναπαράγεται από τα μέσα Μαΐου μέχρι τέλη Ιουνίου, και όχι στην μέση του χειμώνα, όπως λέει ο μύθος.

Γενικότερα, η προέλευση της ονομασίας «Αλκυών» είναι άγνωστη και πιθανώς μεσογειακή, από την αρχαιότητα, όταν είχε

πρωτοπαρηγηθεί και δεν είχε ακόμη διερευνηθεί η ύπαρξή της σε όλη την Γη. Κατά μία εκδοχή, προέρχεται από την παραθαλάσσια (αλς = θάλασσα) φωλιά στην οποία κυοφορεί (κύων = μετοχή του κύω) η Αλκυών που συνδέεται με τον μύθο.

Ο Μύθος

Η Αλκυόνη, κόρη του θεού των ανέμων Αίολου, παντρεύτηκε τον Κύηκα, βασιλιά της Τραχίνας (αρχαία πόλη της θεσσαλικής Φθιώτιδας στις δυτικές υπώρειες της Οίτης) και γιο του Εωσφόρου. Το βασιλικό ζευγάρι, μεθυσμένο από την ευτυχία του, άρχισε να μιμείται το θεϊκό ζευγάρι Δία και Ήρας. Ο Δίας, οργισμένος, τους μεταμόρφωσε στα θαλασσοπούλια Αλκυόνη και Γλάρο ή Κηρύλο. Η Αλκυόνη γεννούσε τα αυγά της σε φωλιές στα βράχια αλλά παρασυρόταν από τα κύματα του χειμώνα. Ο Δίας τελικά την λυπήθηκε και διέταξε τον Αίολο να συγκρατεί τους ανέμους κατά τις ημέρες ωτοκίας και επώασης, οι οποίες ονομάστηκαν και έφτασαν ως τις ημέρες μας, ως αλκυονίδες ημέρες. Υπάρχουν και άλλες παραλλαγές αυτής της συζυγικής ιστορίας.

Κατά έναν άλλο μύθο, οι Αλκυονίδες ήταν οι επτά κόρες του γίγαντος Αλκυονέως (εξ ου και η προσωνυμία τους): Φωσθονία (ή Φθονία ή Χθονία), Ανθή, Μεθώνη, Αλκίπη, Παλλήνη, Δριμώ, Αστερίη.

Απελπισμένες από τον θάνατο του πατέρα τους, έπεσαν στην θάλασσα να πνιγούν. Η θεά Αμφιτρίτη τις λυπήθηκε και τις έσωσε, μεταμορφώνοντας αυτές σε θαλασσοπούλια.

Ας δούμε όμως και τον μύθο για το άστρο Αλκυόνη. Σύμφωνα με αυτόν, η Αλκυόνη ήταν μια από τις επτά κόρες του γίγαντος Άτλαντος και της Πλειόνης: Αλκυόνη, Μερόπη, Ηλέκτρα, Κελαινώ, Ταυγέτη, Μαία, Αστερόπη. Κατ' αντιστοιχία, τρόπον τινά, προς τον προηγούμενο μύθο των επτά αλκυονίδων αδερφών-πουλιών,

Φώτο 2. Το Ψαροπούλι/Ψαροφάγος

οι κόρες του Άτλαντος ήταν απαρηγόρητες για την καταδίκη του πατέρα τους να σηκώνει στους ώμους του τον ουρανό. Ο Δίας για να τις παρηγορήσει τις ανέβασε στον ουρανό μεταμορφώνοντάς τις σε άστρα. Το σύνολό τους είναι το γνωστό, από την αρχαιότητα, αστρικό σμήνος των Πλειάδων, που έχει και την λαϊκή ονομασία Πούλια. Δύο ακόμη άστρα ανήκουν στο ίδιο σμήνος και έχουν τα ονόματα των γονέων Άτλας και Πλειόνη. Παρ' όλον ότι οι Πλειάδες είναι ασθενείς αστέρες, το σύνολό τους είναι χαρακτηριστικό σημείο του ουρανού και ένας οξυδερκής οφθαλμός μπορεί να τις εντοπίσει. Η Αλκυόνη κυριαρχεί στο σμήνος διότι είναι η λαμπρότερη των Πλειάδων οι οποίες απεικονίζονται στην φωτογραφία 3. Δεν θ' αποφύγουμε τον πειρασμό να επεκταθούμε λίγο αστρονομικά, απευθυνόμενοι σε όσους έχουν την ρομαντική διάθεση να αναζητήσουν στον μαγευτικό έναστρο ουρανό τις Πλειάδες, παρ' ότι αυτές δεν έχουν σχέση με τις αλκυονίδες ημέρες.

Για όσους λοιπόν ενδιαφέρονται, οι Πλειάδες μεσουρανούν στον αττικό ουρανό πολύ ψηλά, σ' ένα ύψος περίπου 76° (κατακόρυφο 90°) τις ακόλουθες ημερομηνίες και ώρες: 21 Σεπτεμβρίου ώρα 04.14, 22 Οκτωβρίου 02.12, 22 Νοεμβρίου 00.06, 22 Δεκεμβρίου 22.08, 20 Ιανουαρίου 20.13 και 20 Φεβρουαρίου 18.12. Οι προαναφερθείσες ημερομηνίες δεν είναι απολύτως περιοριστικές, για την παρατήρηση, αφού για λίγες ημέρες

Φωτο 3. Το Αστρικό Σμήνος των Πλειάδων

Σχήμα 4. Ο Αστερισμός του Ωριώνος

περί τις προαναφερθείσες, η Πούλια θα είναι ορατή περί την μεσημβρινή της διάβαση κατά τους προαναφερθέντες χρόνους οι οποίοι μειώνονται προοδευτικά από ημέρα σε ημέρα. Ο υπολογισμός έγινε για το γεω-

γραφικό μήκος Αθηνών ($24^{\circ} 32'$ Ανατολικό), και οι χρόνοι είναι Ώρα Ζώνης Ελλάδος δηλαδή αυτή που δείχνουν τα ωρολόγια μας (εάν έχουμε θερινή ώρα προσθέτουμε μία ώρα). Στους υπόλοιπους τόπους της Ελλάδος, ο αστερισμός θα μεσουρανή: α) νωρίτερα από τους παραπάνω χρόνους, για τα ανατολικότερα (της Αθήνας) γεωγραφικά μήκη, β) αργότερα για τα δυτικότερα μήκη και σε κάθε περίπτωση κατά την αναλογία 15° μήκους ανά μία ώρα. Αλλά στην πράξη, και δεδομένου ότι όλη η ελληνική επικράτεια καταλαμβάνει περίπου 6° γεωγραφικού μήκους (περίπου 20° Α έως 26° Α), οι προαναφερθέντες χρόνοι διαφοροποιούνται λίγα λεπτά της ώρας στους διάφορους τόπους της Ελλάδος. Επίσης το ύψος της Πούλιας θα είναι τόσο μικρότερο, όσες περισσότερες είναι οι ώρες πριν και μετά την μεσημβρινή διάβασή της. Εξ άλλου στην Ελλάδα ανεξαρτήτως ημέρας, ώρας και μήκους, πρέπει να αναζητούμε τις Πλειάδες, κοιτάζοντας προς Νότο διότι τα γεωγραφικά πλάτη της Ελλάδας (περίπου 35° έως 42° βόρεια) είναι μεγαλύτερα της αστρικής αποκλίσεως των Πλειάδων (περίπου 24° βόρεια). Τέλος πρέπει να έχουμε υπ' όψη ότι το ύψος τους πάνω από τον οριζοντά μας κατά την μεσημβρινή τους διάβαση θα είναι μεγαλύτερο για μικρότερα γεωγραφικά πλάτη (π.χ. Κρήτη) και μικρότερο για μεγαλύτερα πλάτη (π.χ. Μακεδονία).

Όπως προαναφέραμε, οι Πλειάδες είναι δυσδιάκριτες λόγω ασθενούς εντάσεως. Μπορούμε όμως να τις εντοπίσουμε εύκολα, εάν τις συσχετίσουμε με τον εντυπωσιακό και εύκολα αναγνωρίσιμο Αστερισμό του Ωριώνος (μυθικός κυνηγός της αρχαιότητας). Αυτός φαίνεται στο σχήμα 4, επί της κεντρικής οριζόντιας γραμμής E-W που αναπαριστά τον ουράνιο Ισημερινό. Η μεσημβρινή του διάβαση έπεται περίπου 2 ώρες (1 ώρ. 48 λ. έως 1 ώρ. 55 λ.) της διαβάσεως των Πλειάδων από τον μεσημβρινό μας, κατά τις προαναφερθείσες ημερομη-

νίες. Επομένως συνυπάρχουν πάντα και συμπαρατηρούνται στο στερέωμα.

Όπως φαίνεται και στο σχήμα, οι Πλειάδες (τις έχουμε εντός κύκλου) εντοπίζονται στην προέκταση, επάνω και δεξιά (βορειοδυτικά), των τριών αστέρων που είναι στο μέσον του τετραπλεύρου του Ωρίωνος και αποτελούν την ζώνη ή τελαμώννα του Κυνηγού, κάτω από την οποία τρία ασθενέστερα άστρα συμβολίζουν το ξίφος του. Εξ' άλλου, ένα άλλο προσδιοριστικό σημείο είναι ο πολύ λαμπρός αστέρας (1ου μεγέθους) Aldebaran, στην μέση, περίπου, απόσταση μεταξύ ζώνης Ωρίωνος και Πλειάδων, ο οποίος ανήκει στον Αστερισμό του Ταύρου.

Όπως φαίνεται και στο σχήμα, οι Πλειάδες (τις έχουμε εντός κύκλου) εντοπίζονται στην προέκταση, επάνω και δεξιά (βορειοδυτικά), των τριών αστέρων που είναι στο μέσον του τετραπλεύρου του Ωρίωνος, και αποτελούν την ζώνη ή τελαμώννα του Κυνηγού, κάτω από την οποία τρία ασθενέστερα άστρα συμβολίζουν το ξίφος του. Εξ' άλλου, ένα άλλο προσδιοριστικό σημείο είναι ο πολύ λαμπρός αστέρας (1ου μεγέθους) Aldebaran, στην μέση, περίπου, απόσταση μεταξύ ζώνης Ωρίωνος και Πλειάδων, ο οποίος ανήκει στον Αστερισμό του Ταύρου.

Σημείωση

Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι ο αστρικός χάρτης του σχήματος 4 ανταποκρίνεται σ' αυτό που βλέπουμε πράγματι στον ουρανό, εάν τον αντιστρέψουμε ώστε η δεξιά πλευρά του να έρθει αριστερά, και τον κρατήσουμε ανεστραμμένο πάνω από το κεφάλι μας. Επομένως όπως τον βλέπουμε μπροστά μας στο χαρτί, η πάνω πλευρά του είναι ο Βορράς, η κάτω ο Νότος, η δεξιά η Δύση και η αριστερή η Ανατολή.

Επομένως στον ελλαδικό χώρο: Αναζητούμε την Πούλια σε ένα πολύ μεγάλο ύψος, κοιτάζοντας προς Νότον περί τις προαναφερθείσες ημερομηνίες και περίπου ώρες, συσχετίζοντάς την με τον Ωρίω-

να. Τους υπόλοιπους μήνες η Πούλια αλλά και ο Ωρίων βρίσκονται πάνω από τον ελλαδικό χώρο τις ημερινές ώρες και δεν φαίνονται.

Και τώρα μετά την αστρική περιπλάνησή μας, επανερχόμεθα στις Αλκυονίδες ημέρες.

Το εποχιακό φαινόμενο

Οι χειμωνιάτικες καλοκαιρίες είναι εποχιακό φαινόμενο, που εξηγείται με αστρονομικούς και μετεωρολογικούς όρους.

Στην αρχαιότητα αυτές οι καλές ημέρες είχαν αποδοθεί, λανθασμένα, στην ανάγκη αναπαραγωγής του πουλιού Αλκυόνη και περιβλήθηκαν με τους προαναφερθέντες μύθους. Γράφει λοιπόν ο Αριστοτέλης: «Η Αλκυών τίκτει περί τροπάς χειμερινάς δι' ο και καλούνται όταν ευδειναιί (ανέφελος, ήρεμος, γλυκός) γένωνται αι τροπαί, αλκυόνειοι ημέραι». Κατά δε τον Αιλιανό: «Κυούσης δε Αλκυώνος ίσταται τα πελάγη, ειρήνην δε και φιλίαν άγουσιν οι άνεμοι. Κύει δε άρα χειμώνος μεσούντος, και όμως η του άερος γαλήνη δίδωσι σωτηρίας αλκυονείας τηνικάδε (επίρρημα χρονικό=τότε, εκείνες τις ώρες) της ώρας άγειν ημέρας». Εδώ πρέπει να σημειώσουμε και ότι τις ημέρες εκείνες οι αρχαίοι πρόγονοί μας εύρισκαν την ευκαιρία να επαναλάβουν τα θαλασσινά ταξίδια τους, τα οποία διέκοπτε η χειμωνιάτικη κακοκαιρία.

Έφθασαν λοιπόν μέχρι τις ημέρες μας αυτές οι χειμωνιάτικες καλοκαιρίες με την ονομασία «αλκυονίδες ημέρες». Ποια όμως είναι η χειμερινή τροπή ή το μέσον του χειμώνας, οπότε κατά τους αρχαίους παρατηρούνται οι καλοκαιρίες, πότε πράγματι συμβαίνουν και ποία η μετεωρολογική τεκμηρίωσή τους;

Α. Η Χειμερινή Τροπή

Η χειμερινή τροπή ή μέσον του χειμώνας (για το βόρειο ημισφαίριο) αλλά και όλες οι εποχές βορείου και νοτίου ημισφαιρίου της Γης, οφείλονται στην ετήσια περιφορά της

άλλους παράγοντες όπως το ορεινό ή πεδινό έδαφος, οι μεσόγειες ή παραθαλάσσιες περιοχές, τα θαλάσσια ρεύματα, οι επικρατούντες άνεμοι, οι βροχοπτώσεις και χιονοπτώσεις, η βλάστηση και γενικότερα η φυσική μορφολογία της περιοχής. Όλα αυτά τροποποιούν το κλίμα, αλλά πάντα στα πλαίσια των ημερολογιακών εποχών που προκύπτουν από την ετήσια περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο.

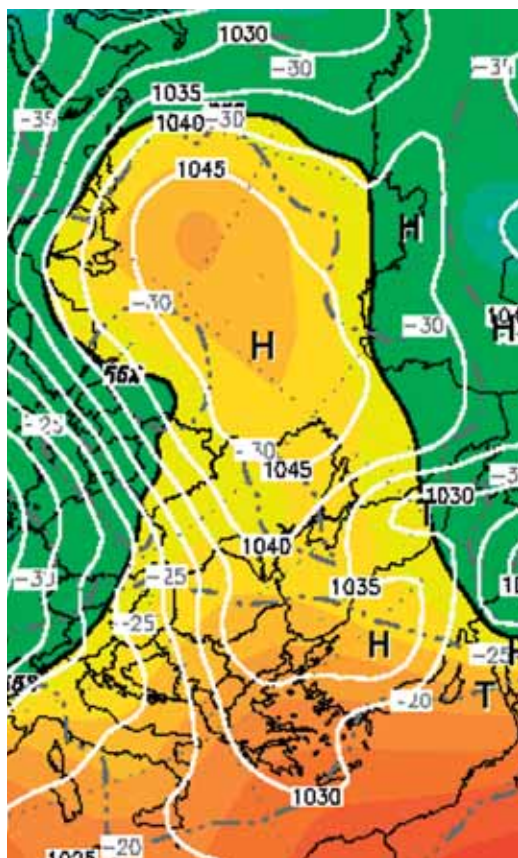
Παρατηρήσεις

- α- Τα σημεία τροπών Ε-Κ καλούνται και Ηλιοστάσια διότι καθώς ο Ήλιος αλλάζει κατεύθυνση, φαίνεται ακινητοποιημένος για λίγο σ'αυτά.
- β- Όπως εξηγήσαμε, η χειμερινή (αλλά και η θερινή) τροπή είναι μία. Ο Αριστοτέλης γράφουν για χειμερινάς τροπάς, προφανώς εννοεί την αέναη ετήσια επανάληψη του φαινομένου.

Β. Η Πραγματικότητα των Αλκυονίδων Ημερών - Μετεωρολογικές Συνθήκες

Η καλοκαιρία, που διακόπτει την χειμωνιάτικη κακοκαιρία στην Ελλάδα και γενικότερα στην νοτιοανατολική Ευρώπη οφείλεται κυρίως στις υψηλές ατμοσφαιρικές πιέσεις που επικρατούν στην περιοχή κατά τον Ιανουάριο. Τότε, συνήθως, η ατμοσφαιρική πίεση στην Ανατολική Μεσόγειο διαφέρει ελάχιστα από τις πιέσεις άνωθεν της βόρειας Ευρώπης και ιδίως της Ρωσίας, με αποτέλεσμα να έχουμε ομαλή διανομή υψηλών πιέσεων δηλαδή έναν εκτεταμένο αντικυκλώνα από την Β.Α. Ευρώπη μέχρι την Ελλάδα, με ανέμους μικρής εντάσεως, ηλιοφάνεια, γλυκό καιρό και ήρεμη θάλασσα. Αντιθέτως, όταν στην ανατολική Μεσόγειο επικρατεί χαμηλό βαρομετρικό τούτο, συνδυαζόμενο με το υψηλό της Β.Α. Ευρώπης, προκαλεί βορείους σφοδρούς και ψυχρούς ανέμους, δριμύ ψύχος και θάλασσα φουρτουνιασμένη.

Επομένως ο κύριος παράγων, που δημι-

Σχήμα 6. Υψηλό Βαρομετρικό Σύστημα κατά την Αλκυονίδα ημέρα της 06/01/2008

ουργεί τις Αλκυονίδες ημέρες είναι ο συνδυασμός των βαρομετρικών συστημάτων της ευρύτερης περιοχής μας, με επικρατέστερη την παρουσία των Αλκυονίδων Ημερών, όταν έχουμε υψηλό βαρομετρικό σύστημα, όπως το εικονιζόμενο στο σχήμα 6.

Αυτός είναι και ο λόγος που οι Αλκυονίδες Ημέρες εμφανίζονται, συνήθως, κατά τον Ιανουάριο.

Εν τούτοις, έχει διαπιστωθεί ότι οι αντικυκλώνες δεν έχουν την αποκλειστικότητα για την εμφάνιση χειμωνιάτικης καλοκαιρίας. Ποσοστό 74% των Αλκυονίδων ημερών συνυπάρχει με υψηλό βαρομετρικό σύστημα, ένα 18% των ημερών αυτών παρατηρείται ενώ επικρατεί χαμηλό βαρομετρι-

Φώτο 7. Ο Πλανήτης Γη. Η τύχη του στα χέρια του ανθρώπου

κό και το 8% δεν συνδυάζεται με βαρομετρικό σύστημα.

Τα ειδικότερα μετεωρολογικά δεδομένα των ημερών αυτών μελετήθηκαν και διατυπώθηκαν από τους καθηγητές Δ. Αιγινίτη, Λ. Καραπιπέρη, Ι. Δικαιάκο, Α. Perry και συνοψίζονται στα εξής:

1. Οι ημέρες καλοκαιρίας παρατηρούνται σ' ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ 15 Δεκεμβρίου και 20 Φεβρουαρίου, χωρίς να είναι σταθερές και συνεχείς στα διάφορα έτη. Μπορεί να είναι μεμονωμένες ή, συνηθέστερα, διαδοχικές σειρές ημερών ή να απουσιάζουν από κάποια έτη. Επομένως δεν ισχύει η άποψη των αρχαίων ότι οι ημέρες αυτές εμφανίζονται στο μικρό χρονικό διάστημα περί το μέσον του χειμώνας (χειμερινή τροπή). Πιθανόν η διατύπωση αυτή να οφείλεται στο ότι τότε είχαν παρατηρηθεί κατά την χειμερινή τροπή κάποια συνεχόμενα έτη, λόγω της προαναφερθείσης ασυμμετρίας αυτών.
2. Η νέφωση είναι μικρότερη ή ίση των 2 δεκάτων του ουρανού θόλου.
3. Η χαμηλή νέφωση κατά οιαδήποτε μεμονωμένη ή διαδοχική ημέρα, δεν υπερ-

βαίνει τα 3,2 όγδοα της προαναφερθείσης συνολικής νεφώσεως.

4. Η ηλιοφάνεια δεν είναι μικρότερη από τα 8 δέκατα σε οιαδήποτε μεμονωμένη ημέρα ή τα 7 δέκατα σε οιαδήποτε διαδοχική.
5. Το περιβάλλον είναι ευχάριστο και στην χειρότερη περίπτωση έχουμε ήπιο ψύχος. Τούτο είναι συνέπεια της μικρής ψυκτικής ισχύος του ανέμου, ως αποτέλεσμα ανέμου μικρής εντάσεως και όχι πολύ ψυχρού.
6. Από τα στατιστικά στοιχεία προκύπτει ότι ο μέσος όρος των προαναφερθέντων στοιχείων είναι:
(α) Αλκυονίδες Ημέρες 13,5 κατ' έτος με ελάχιστο αριθμό 3 και μέγιστο 22 ημέρες στα διάφορα έτη.
(β) Ηλιοφάνεια 8,6 ώρες την ημέρα.
(γ) Μέγιστη θερμοκρασία αέρος 15,4 βαθμούς Κελσίου και ελάχιστη θερμοκρασία αέρος 5 βαθμούς Κελσίου.
(δ) Ένταση Ανέμου 1,2 μέτρα/δευτερόλεπτο.
7. Τέλος οι Ι. Δικαιάκος και Α. Perry υπεστήριξαν (1981) ότι, σύμφωνα με το πνεύμα των αρχαίων, «οι Αλκυονίδες ημέρες δεν πρέπει να χαρακτηρίζονται μόνο αυτές που συνοδεύονται από μεγάλη ηλιοφάνεια αλλά και εκείνες κατά τις οποίες το συνδυασμένο αποτέλεσμα ανεμολογιακών και θερμοκρασιακών συνθηκών κάνει το περιβάλλον ήπιο, φιλικό και ευχάριστο». Πράγματι, υπάρχουν ημέρες του χειμώνα με ανέμους ασθενείς ή άπνοια, γαληνιαία θάλασσα και ευχάριστη ατμόσφαιρα, παρ' όλον ότι ο ουρανός είναι νεφελώδης ή και νεφροσκεπής. Επομένως ημέρες κατάλληλες, κατά τον μύθο, για την αναπαγωγή της Αλκυόνης. Επιπλέον η άποψη αυτή επιβεβαιώνεται και από την προαναφερθείσα γενική μετεωρολογική θεμελίωση του φαινομένου, σύμφωνα με την οποία οι αλκυονίδες ημέρες δεν συ-

ναρτώνται μόνο με υψηλό βαρομετρικό σύστημα, το οποίο κατά κανόνα συνοδεύεται από ηλιοφάνεια.

Επιμύθιο

Οι χειμωνιάτικες καλοκαιρίες, για την περιοχή μας, οφείλονται σε συγκεκριμένα μετεωρολογικά δεδομένα, είναι ακανόνιστες και τοποθετούνται σ' ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα.

Ο μύθος συνδύασε αυτές τις καλοκαιρίες με το όμορφο θαλασσοπούλι Αλκυόνη. Η παράδοση διατήρησε τον μύθο κι έφερε μέχρι την εποχή μας τις «αλκυονίδες ημέρες» ως ημέρες αναπαραγωγής της Αλκυόνης, παρ' όλον ότι τούτο δεν είναι σωστό.

Όμως αυτό δεν έχει σημασία. Το σημαντικό είναι το μήνυμα του μύθου που παραπέμπει στην τιμωρία της ανθρώπινης αλαζονείας από τους θεούς, αλλά και στην ευσπλαχνία τους.

Η μεταφορά αυτής της αλληγορίας και στην εποχή μας είναι εύκολη αλλά και χρήσιμη. Ο σύγχρονος άνθρωπος, του άμε-

τρου καταναλωτισμού και της εκρηκτικής βιομηχανικής και τεχνολογικής εξέλιξης, με την αλαζονεία του καταστρέφει την φύση. Η κλιματική αλλαγή είναι πλέον μετρήσιμη. Αν δεν σταματήσει εγκαίρως θα καταστραφεί ο όμορφος πλανήτης Γη που μας έδωσε ο Δημιουργός για κατοικία.

Δεν μένει παρά να ελπίζουμε ότι η ευσπλαχνία Του θα έρθει και σε μας, με την συνειδητοποίηση της καταστροφικής πορείας μας.

Παραφράζοντας τον Αιλιανό ας ευχηθούμε: «οι άνθρωποι ειρήνην δε και φιλίαν άγουσιν», ώστε να εξακολουθήσουν οι επόμενες γενιές να απολαμβάνουν την όμορφη πλάση, μαζί και τις αλκυονίδες ημέρες.

Πηγές:

- α. Ελληνική Μυθολογία
- β. Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια
- γ. Διαδίκτυο
- δ. Βιβλίο Αστρονομικής Ναυσιπλοΐας Ιωάννου Οικονομόπουλου

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Οικονομόπουλος Ιωάννης γεννήθηκε στο Φρε Αποκορώνου Κρήτης. Εισήλθε στη ΣΝΔ το 1953. Αποφοίτησε ως Μάχιμος Σημαιοφόρος το 1957. Κατά την σταδιοδρομία του υπηρέτησε ως Αξιωματικός, Κυβερνήτης και Διοικητής Πλοίων Επιφανείας και σε Επιτελικές και Διοικητικές θέσεις της Διοικήσεως Ναυτικής Εκπαιδεύσεως, του Αρχηγείου Στόλου, του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού και του ΓΕΕΘΑ. Μετεκπαιδεύτηκε στην Αγγλία, στη Ναυτιλία/Κατεύθυνση και έλαβε αντίστοιχο πτυχίο εξειδίκευσης και φοίτησε στη Ναυτική Σχολή Πολέμου. Μετά την αποστρατεία του χρημάτισε τακτικός καθηγητής της έδρας της Ναυτιλίας από το 1990 μέχρι το 2002.

Κατά την περίοδο αυτήν:

- α) Συνέγραψε τα βιβλία Ναυτιλίας που διδασκονται στην ΣΝΔ
 - β) Αναθεώρησε, τους Κανονισμούς Εκπαιδεύσεως στην Ναυτιλία.
 - γ) Εξεπόνησε Μελέτη για την βελτίωση της επαγγελματικής εκπαίδευσέως των Ν. Δοκίμων
 - δ) Βελτιώθηκε η πρακτική εκπαίδευση στην Ναυτιλία, με τον εξοπλισμό και οργάνωση της Αιθούσης Ναυτιλίας και την εγκατάσταση προσομοιωτού Ναυτιλίας.
 - ε) Κατόπιν εισηγήσεως του το 2001, καθιερώθηκε από το ΓΕΝ, για πρώτη φορά, το «Πτυχίο Μετεωρολογίας» στην Αλλοδαπή.
- Είναι παντρεμένος και έχει τρία παιδιά.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από τον εορτασμό της 182ης επέτειου της Ναυμαχίας του Ναβαρίνου στην Πύλο Μεσσηνίας την 20η Οκτωβρίου 2009

**Οι εμπορικές σχέσεις της
Ύδρας το διάστημα 1800-1821
μέσα από το Αρχείο
της Κοινότητας Ύδρας**

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Της Κανδυλώρου Λαμπρινής

Μέρος II

Κεφάλαιο 3

Όταν συζητούμε για την Ελληνική επανάσταση του 1821 πρέπει να αναλογιζόμαστε ότι είναι μία επανάσταση, η οποία έχει ως στόχο της τη διεκδίκηση της ανεξαρτησίας των Ελλήνων από τους Οθωμανούς και τη δημιουργία εθνικού κράτους⁴³, αλλά μέχρι να φτάσουν οι υπόδουλοι Έλληνες σε αυτήν την διαδικασία χρειάστηκε να έλθουν σε επαφή με καινούριες γι' αυτούς έννοιες, όπως ανεξαρτησία και εθνικό κράτος. Σε αυτό συνέβαλαν σημαντικά οι Έλληνες έμποροι της διασποράς, οι διανοούμενοι⁴⁴, άνθρωποι με ανώτατα πολιτικά αξιώματα στις ηγεμονίες και οι Φαναριώτες, οι οποίοι διέθεταν και την αίγλη της παιδείας τους και σημαντικές γνώσεις σχετικά με την πολιτική οργάνωση του κράτους, έχοντας έλ-

θει σε επαφή με τη Δυτική Ευρώπη. Όταν οι διανοούμενοι ξεκίνησαν προεπαναστατικά να καλλιεργούν την ιδέα δημιουργίας του ελληνικού έθνους, έπρεπε να υπερβούν σημαντικά εμπόδια, που αποτελούσαν τροχοπέδη για την επίτευξη του στόχου τους.⁴⁵

Οι νομοκατεστημένες τοπικές ηγετικές ελίτ⁴⁶ των επαναστατημένων Ελλήνων (κοτζαμπάσηδες, προεστοί των νησιών, προύχοντες της Πελοποννήσου, Καπεταναίοι της Μάνης) είχαν ένα ιδιαίτερο και διακριτικό γνώρισμα ως προς τον τρόπο που προσέγγιζαν τον αγώνα της ανεξαρτησίας. Λίγο πριν ξεσπάσει η επανάσταση παρουσιάζονται διχασμένοι και πολύ σύντομα ξέσπασαν οι πρώτες συγκρούσεις όσον αφορά το ποια από τις παραπάνω ελίτ θα είχε τα ηνία της επανάστασης, αλλά και την ηγεσία της νέας κεντρικής διοίκησης.

43 Η σπουδαιότητα της ελληνικής επανάστασης, εκτός φυσικά από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους έγκειται και στο ότι έπαιξε καθοριστικό ρόλο για την έναρξη της διαδικασίας ένταξης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη νεωτερική εποχή. Πάνω σε αυτό το θέμα σχολιάζει ο Τούρκος ιστορικός Ερντέμ: «Η πραγματική σημασία του ελληνικού αγώνα ανεξαρτησίας για τους Οθωμανούς ήταν ότι έφερε τις εθνικές ιδέες στο προσκήνιο. Οι ιδέες που κυκλοφορούσαν στο εξωτερικό από το Διαφωτισμό και τις Δυτικές επαναστάσεις και μετά, άρχισαν να ακούγονται από κοντινότερες γειτονίες... Η οθωμανική διοίκηση άρχισε να συνειδητοποιεί ότι τα εθνικά κινήματα ήταν μια δυναμική εναντίον της οποίας έπρεπε να πολεμήσουν συνήθως υιοθετώντας τα ίδια όπλα με τους αντιπάλους τους», βλ. H. Erdem, Do not think of the Greeks as agricultural labourers . Ottoman responses to Greek War of Independence, Faruk Birtek and Thalia Dragonas (επιμ.), Citizenship and the Nation-State in Greece and Turkey, Λονδίνο και Ν.Υόρκη 2005, σελ 67-84 στο άρθρο της Σίας Αναγνωστοπούλου, «Πώς είδε την Ελληνική Επανάσταση και τί κατάλαβε από αυτήν η Οθωμανική εξουσία;», Πολίτης, σελ 16 - 21.

44 Διανοούμενοι: οι παραγωγόι ιδεών. Σύμφωνα με τον Anthony Smith, Εθνική Ταυτότητα, Οδυσσέας, Αθήνα 2001, σελ 25 αυτοί οι διανοούμενοι διαφοροποιούνται από την «ιντελιγκέντσια», τους διάφορους μορφωμένους επαγγελματίες.

45 Για την διαφοροποίηση των κοινωνικών και πολιτισμικών δεδομένων υποδοχής των ιδεών των διανοουμένων στην ελληνική επικράτεια σε σχέση με άλλες δυτικές κοινωνίες, όπως είναι η γαλλική και η αγγλική, βλ Ν. Θεοτοκάς, Παράδοση και νεωτερικότητα: Σχόλια για το "Εικοσένα", Τα Ιστορικά, 1992/17.

46 Πιζάνιας Π, Επανάσταση και Έθνος, Μια Ιστορική - Κοινωνιολογική Προσέγγιση του '21, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000. Τόμος 3ος: Η Ελληνική Επανάσταση 1821-1832, Ελληνικά Γράμματα (εφημ. ΤΑ ΝΕΑ), Αθήνα 2003, σελ 42, όπου λέγοντας νομοκατεστημένες τοπικές ηγετικές ελίτ εννοούμε τις ηγετικές ομάδες με τοπική εμβέλεια δύναμης και θεσμικό ρόλο αναγνωρισμένο από το κυρίαρχο οθωμανικό σύστημα εξουσίας.

σης. Το πώς η κάθε μία από τις παραπάνω ομάδες έβλεπε την επανάσταση και νοούσε τη δημιουργία του κράτους εξαρτιόταν από το δεσμό της με το οθωμανικό κράτος και την σχέση της με τον διοικητικό μηχανισμό. Σε αυτήν ακριβώς την θέση βρίσκονται και οι караβοκύρηδες της Ύδρας⁴⁷. Το νησί έχει εξελιχθεί παραμονές της ελληνικής επανάστασης σε μεγάλο ναυτικό κέντρο του Αιγαίου και οι πλούχοντες-πλοιοκτήτες έχουν αποκτήσει τεράστια κέρδη από την επιχειρηματική τους δραστηριότητα με αποτέλεσμα αυτή η δύναμη να αντικατοπτρίζεται και στην κοινωνική και πολιτισμική ζωή του τόπου.

Η εξουσία ήταν συγκεντρωμένη στα χέρια των προυχόντων-πλοιοκτητών. Πολλοί από τους πλούσιους караβοκύρηδες των νησιών έπαιξαν πολύ σημαντικό ηγετικό ρόλο στον αγώνα της ανεξαρτησίας (χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις του Λάζαρου και Γεωργίου Κουντουριώτη, σημαντικών Υδραίων προυχόντων-πλοιοκτητών). Το γεγονός ότι η οθωμανική εξουσία είχε παραχωρήσει ειδικά προνόμια στους Υδραίους εξαιτίας της παραχώρησης σημαντικού αριθμού ναυτών στον οθωμανικό στόλο, τους «μελλάχηδες», οι οποίοι προσέφεραν τη ναυτική τους γνώση και τις υπηρεσίες τους στον οθωμανικό στόλο είχε δημιουργήσει κλίμα ανεξαρτησίας - απόρροια των προνομίων και αυτοδιοίκησης του νησιού. Από το 1778 και μετά, με την παραχώρηση προνομίων από τον Αβδούλ Χαμίτ η έλλειψη Οθωμανών είναι παντελής από το νησί. Οι εισπράξεις των δημόσιων φόρων γίνονται από τους προύχοντες του νη-

σιού και αποδίδονται στον οθωμανό φοροεισπράκτορα, ο οποίος μένει στο νησί για περιορισμένο χρονικό διάστημα και σε ορισμένο τόπο, όχι εντός της πόλης. Οι αρμοδιότητες αυτές, τοπικού χαρακτήρα και η διοικητική-διαμεσολαβητική σχέση⁴⁸ που έχουν με την οθωμανική εξουσία, αφού είναι υπεύθυνοι για την είσπραξη των φόρων από τον πληθυσμό για λογαριασμό των Οθωμανών και για την εξασφάλιση της τήρησης των υποχρεώσεων του πληθυσμού προς το οθωμανικό κράτος, τους έχουν δώσει αρκετή δύναμη και δεν έχουν ιδιαίτερους λόγους να συνταχθούν εναντίον ενός κατακτητή τόσο ανεκτικού ως προς αυτούς, για μια επανάσταση της οποίας το αποτέλεσμα φαντάζει αβέβαιο και επικίνδυνο.

Αυτή η αμηχανία των Υδραίων προυχόντων απέναντι στην Ελληνική επανάσταση φαίνεται ξεκάθαρα μέσα από το Αρχείο της κοινότητας από μια σειρά επιστολών⁴⁹ που δέχεται το νησί από άλλες κοινότητες και από σημαντικές προσωπικότητες, οι οποίες κάνουν εκκλήσεις για στρατιωτική βοήθεια και ζητούν να επαναστατήσουν κι αυτοί κατά της οθωμανικής εξουσίας. Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαία η παράθεση μέρους τέτοιων επιστολών: *«Αδελφοί πρόκριτοι της νήσου Ύδρας, άνδρες φιλοπάτριδες, Μ' όλον ότι και πρό ολίγων ημερών εγράφομεν κοινώς και προς την φιλογενείαν σας εκδιηγούμενοι την ενέδραν των κοινών εχθρών, διά την οποίαν ηναγκάσθημεν να λάβωμεν όπλα εις τας χείρας ..., μ' όλα ταύτα δεν ηξιώθημεν αποκρίσεώς σας. Αδελφοί, η Ελλάς σάς κράζει καί σας ζητεί*

47 Σύμφωνα με τον Κωνσταντινίδη Τρύφωνα στο Καράβια, Καπετάνιοι και Συντροφοναύται, 1800-1830, Ιστορική Υπηρεσία Β.Ν, Αθήνα 1954, σελ 159, караβοκύρηδες ονομάζονται οι ιδιοκτήτες των μικρών καϊκιών. Επίσης, βλ και Σηλησιόπουλος Κ. Β, Πλοιοκτήτης και εφοπλιστής, Αθήνα 1930.

48 Πιζάνιας Πέτρος, Οι κοινωνικές δυνάμεις δημιουργίας του ελληνικού έθνους, χ. χ, σελ 23.

49 Τέτοιου είδους επιστολές υπάρχουν στο Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 1, 13, 14, 15 και 24.

συμμάχους της, επειδή καί σας νομίζει τέκνα της γνήσια, και δεν ελπίζει εις την σάλπιγγά της να μην κινηθή το αίμα της ελευθερίας, το οποίον κυκλοφορεί εις τās φλέβας σας...Μην αργοπορήτε, αδελφοί, επειδή ο καιρός παρέρχεται, τον οποίον ο φρόνιμος δεν παρατρέχει χωρίς καρπόν και ωφέλειαν... 8 Απριλίου 1821», υπογράφουν ο Άνθιμος, ο Θεοδώρητος, ο Καραμάνος Δημήτρης, ο Δεληγιάννης Κανέλλος, ο Δικαίος Γρηγόριος κ.α.⁵⁰ Σε μία άλλη επιστολή με ημερομηνία 13 Απριλίου 1821 από τους προκρίτους Σπετσών αναφέρεται: «Εις μεγάλην απορίαν ευρισκόμεθα, αδελφοί, διά την αταραξίαν σας, εις καιρόν μάλιστα όπου σας είδομεν κατ' αρχάς εις μέγαλον ενθουσιασμόν υπέρ της ελευθερίας της πατρίδος και εν ταυτώ είδομεν και γράμμα σας εσφραγισμένον μετά της κοινής υμών σφραγίδος, εν ω μας εβεβαιώνατε την έξοδον των караβίων σας. Τώρα όμως βλέπομεν εις υμάς εκ του εναντίου να φαίνεσθε αδιάφοροι. Τι το αίτιον όμως δεν ηξεύρομεν, και αυτό μας λυπεί μεγάλως, και δειλιάζον το γένος...»⁵¹

Η Ύδρα προσχώρησε στην ελληνική επανάσταση στις 27 Μαρτίου 1821 υπό την πίεση του Αντώνη Οικονόμου, ο οποίος οργάνωσε εξέγερση των οικονομικά δυσ-

ρεστημένων ναυτών και θαλασσινών και μάλιστα καθαιρέθηκε ο τότε διοικητής του νησιού, τοποθετημένος από την οθωμανική εξουσία Ν. Κοκοβίλας και αναγνωρίστηκε ο ίδιος ο Οικονόμος ως διοικητής του νησιού με την υπογραφή μάλιστα και των προκρίτων του νησιού⁵². Για την επανάσταση του Οικονόμου και τη δράση του, το Αρχείο της Ύδρας δε μας παρέχει αρκετές πληροφορίες, γιατί από τον κώδικα στον οποίο καταχωρούνται τα πρακτικά και οι αποφάσεις έχουν αποκοπεί τα φύλλα που περιέχουν τη σύντομη δράση του.⁵³ Η επίσημη ανακήρυξη της επανάστασης στο νησί έγινε στις 15 Απριλίου 1821, ύστερα από μια μικρή περίοδο προετοιμασίας.⁵⁴

Διάφοροι ιστορικοί έχουν ασχοληθεί με αυτήν την αρχική αρνητική στάση των Υδραίων προκρίτων απέναντι στη επανάσταση. Ο Τρικούπης σχολιάζει χαρακτηριστικά: «... Η Ύδρα ούτε Τούρκους κατοίκους είχε, ούτε Τούρκους διοικητάς. Αλλά έζων αυτόνομα και αυτοδιοίκητα υπό την ανωτάτην δικαιοδοσίαν του κατά καιρόν καπιτάν πασά επί τίνι κατά έτος φόρω και επί αποστολή αριθμού τινός ναυτών εις υπηρεσίαν του βασιλικού στόλου... Τοιούτοτρόπως διοικούμενοι οι κάτοικοι συμφέρον δεν είχαν να σπουδαρχώσι, και μακράν έζων της κακοηθείας και της διαφθοράς των κρατούντων...».⁵⁵ Για το ίδιο θέμα αναφέρει ο Φιλήμονας: «Των ναυτικών νήσων οι πρόκριτοι, καίτοι ελευθερόφρονες, διαφόρους είχαν λόγους, ίνα διατάζωσι προς την επανάστασιν. Αληθώς αι νήσοι αύται εδιοικούντο αυτοπροσώπως, και μικρού ήσαν υποτελείς φόρου ωρισμένου, και προνόμια άλλα εκέκτηντο, δι' ό εχορήγουν ετησίως αριθμόν ναυτών εις την υπηρεσίαν του τουρκικού στόλου. Αλλά ουχ ήττον ως μη ούσαι ασφαλείς υπό τους Τούρκους, τον αυτόν πάντοτε έπνεον υπέρ της ελυθερίας ζήλον, ως και η Πελοπόννησος και η Στερεά. Αλλά αν υπέσθιρίζον εσωτερικώς την Πελοπόννησον και την Στερεάν... αι νήσοι

50 Το ίδιο, σελ 14 .

51 Το ίδιο, σελ 15.

52 Α.Κ.Υ τόμος 7, σελ 9 - 11.

53 Αυτό υποστηρίζεται από τον Αντώνιο Λιγνό, Ιστορία της νήσου Ύδρας, τόμος 2, Αθήνα 1946, σελ. 27. Περισσότερες πληροφορίες για τη δράση του και για το θάνατο του Α. Οικονόμου βλ. Φιλήμων, Δοκίμιον περί της Ελληνικής Επαναστάσεως, 3, σελ 52 κ.ε.

54 Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 17- 19 και σελ 19-21.

55 Τρικούπης Σπ, Ιστορία της Ελληνικής Επαναστάσεως, τόμος 1, Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1971 (πρώτη έκδοση: Λονδίνο, 1853-1857), σελ 114 - 118.

ουδέν είχαν πλεονέκτημα τοιούτον...»⁵⁶ Τέλος, ο Δ. Κόκκινος σχολιάζει: «*Ενώ η Πελοπόννησος είχε μεταβληθεί εις επαναστατικόν ηφαίστειον... η Ύδρα, οι Σπέτσες και τα Ψαρά, επί των οποίων υπελόγιζεν η επανάστασις, διότι διέθεταν πλοία ικανά να απαρτίσουν ένα στόλο, ευρίσκοντο εις νευρικότητα...*».⁵⁷

Ο ιστοριοδίφης Αντώνιος Λιγνός, ο οποίος έχει μελετήσει τα Αρχεία της Κοινότητας Ύδρας εκφράζει μια αντίθετη άποψη σε σχέση με τους παραπάνω ιστορικούς, ότι δηλαδή η Ύδρα είχε έλθει σε επαφή με τους Πελοποννήσιους προκρίτους για τις ανάλογες προετοιμασίες λίγο πριν την έναρξη της επανάστασης και μάλιστα άργησε να κηρύξει την επανάσταση σε σχέση με άλλες περιοχές, γιατί έπρεπε πρώτα να γίνουν οι ανάλογες προετοιμασίες. Όμως, τους Υδραίους προκρίτους πρόλαβε ο Αντώνιος Οικονόμου.⁵⁸ Σε αυτό το σημείο σημαντική είναι και η συμβολή της Φιλικής Εταιρείας στην προετοιμασία αυτή, καθώς σημαντικά μέλη όπως ο Δ. Υψηλάντης επισκέφθηκαν το νησί λίγο πριν ξεσπάσει η επανάσταση, προσπαθώντας να πετύχουν την συμμετοχή τους σε αυτήν. Σύμφωνα πάντα με τον ίδιο, υπάρχουν κάποια έγγραφα που φανερώνουν την προετοιμασία των Υδραίων λίγο πριν ξεσπάσει η επανάσταση, προμηθεύοντας με σιτηρά το νησί για να έχει επάρκεια, καθώς και την επιβολή απαγόρευσης εξαγωγής σιτηρών και τις ανάλογες αποζημιώσεις των Υδραίων καρβοκέρηδων.⁵⁹ Ένα άλλο στοιχείο, που πάντα σύμφωνα με το Λιγνό δείχνει την

απόφαση της Ύδρας να κηρύξει την επανάσταση πολύ πιο πριν από τις 27 Μαρτίου 1821 είναι και η ύπαρξη εντύπων (patenta) με τα οποία εφοδιάζονταν τα πλοία της Ύδρας κατά την αναχώρησή τους για τον αγώνα. Το παλαιότερο που βρέθηκε είχε ημερομηνία 16 Απριλίου 1821 και ήταν αδύνατο το νησί να είχε έτοιμα τόσα πολλά έντυπα και μάλιστα τυπωμένα στην ιταλική γλώσσα, αν δεν είχε γίνει βέβαια η κατάλληλη προετοιμασία για την τύπωση τόσων εγγράφων.⁶⁰ Όμως, το γεγονός ότι η Ύδρα κήρυξε την επανάσταση πολύ πιο μετά από τα υπόλοιπα δύο σημαντικά νησιά (οι Σπέτσες τον Μάρτη του 1821 και τα Ψαρά στα τέλη του ίδιου μήνα) δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Εξάλλου, όπως φαίνεται και μέσα από την πλειοψηφία των εγγράφων των Αρχείων της κοινότητας, τουλάχιστον στην αρχή της επανάστασης (βλ. υποσημείωση 49), δείχνουν να στέκονται αμήχανοι απέναντι στις εκκλήσεις για βοήθεια, αλλά και στις παροτρύνσεις των υπολοίπων κοινοτήτων για την συμμετοχή τους στην επανάσταση. Όλα τα παραπάνω στοιχεία που υποδεικνύει ο Αντώνιος Λιγνός ως αποδεικτικά για την προετοιμασία των Υδραίων πολύ πιο πριν ξεσπάσει η επανάσταση, δεν είναι επαρκή, αφού η προμήθεια και η απαγόρευση εξαγωγής σιτηρών μπορεί να δείχνουν ότι οι Υδραίοι ήταν ενήμεροι για τις κινήσεις που επρόκειτο να γίνουν από τις υπόλοιπες περιοχές της ελληνικής επικράτειας όσον αφορά τον ξεσηκωμό τους, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι και οι ίδιοι ήταν πρόθυμοι να συμμετέχουν. Αυτό που κάνουν είναι να τηρούν μια στάση αναμονής όσον αφορά την συμμετοχή τους στην επανάσταση.

Η συστράτευση της Ύδρας με τις υπόλοιπες κοινότητες στον αγώνα γίνεται μετά τις 15 Απριλίου 1821.⁶¹ Η μεταστροφή αυτή γίνεται ξαφνικά, όπως παρουσιάζεται μέσα από τα έγγραφα και αρχίζει από εκεί και πέρα η εμπλοκή του νησιού στον ένο-

56 Φιλήμων, Δοκίμιον περί της Ελληνικής Επανάστασεως, 1, σελ 96 - 97.

57 Κόκκινος Δ, Η Ελληνική Επανάστασις, τόμος 1, Μέλισσα, Αθήνα 1967 - 1974, σελ 281.

58 Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 11, υποσημείωση.

59 Το ίδιο, σελ 8 και 177.

60 Το ίδιο, σελ 19 - 21, υποσημείωση 3.

61 Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 17 κ.ε.

πλο αγώνα με την αποστολή πλοίων, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, με την συμμετοχή βέβαια και των υπολοίπων ναυτικών νησιών, των Ψαρών και των Σπετσών. Η πραγματικότητα είναι ότι οι караβοκύρηδες αν και ως κεφαλαίουχοι δρουν ελεύθερα στο πλαίσιο της διεθνούς αγοράς κάτω από την προστασία κυρίως της Ρωσίας, ως προεστοί του νησιού τους, αν κι έχουν τοπικές αρμοδιότητες είναι υποτελείς στους Οθωμανούς. Αυτή η αντίθεση, ελευθερία από τη μία και υποτέλεια από την άλλη τους οδήγησε στην επανάσταση. Είναι αυτό που πολύ εύστοχα υποστήριξε ο Κορνήλιος Καστοριάδης για τον ορισμό της επανάστασης: «Επανάσταση είναι η ρητή και διαυγασμένη αλλαγή των θεσμών μιας κοινωνίας, όσων φυσικά θεσμών εξαρτώνται από ρητή θέσμιση, με τη συλλογική δράση της κοινωνίας αυτής ή του μεγαλύτερου μέρους της».⁶² Σύμφωνα με αυτόν τον ορισμό η κοινότητα, όποια κι αν είναι αυτή, προσπαθεί να αλλάξει τους θεσμούς, δηλαδή να ελέγξει την κατάσταση η ίδια, γιατί στοχάζεται και σκέφτεται ότι οι θεσμοί που υπάρχουν δεν είναι οι σωστοί, ούτε και οι δίκαιοι, γ'αυτό και πρέπει να αλλάξουν. Αυτή η προσπάθεια είναι συνειδητή, γ'αυτό και χαρακτηρίζεται ως "ρητή" και "διαυγασμένη". Αυτή η στιγμή ήλθε λοιπόν και για τους Υδραίους караβοκύρηδες, οι οποίοι αναζητούν την ελευθερία σε όλους τους τομείς ευελπιστώντας ότι η θέση που κατείχαν προεπαναστατικά θα συνεχίσει να υπάρχει και μετεπαναστατικά, χωρίς βέβαια την υποτέλεια στους Οθωμανούς. Όμως εκτός από την επανάσταση του νη-

σιού κατά των οθωμανών, σημαντική είναι και η επανάσταση του Οικονόμου, ο οποίος στρέφεται όχι μόνο κατά των Οθωμανών, αλλά και κατά της ίδιας της διοίκησης της Ύδρας, προσπαθώντας να περιορίσει την εξουσία των Υδραίων προεστών και να αναλάβει ο ίδιος την εσωτερική διοίκηση του τόπου, έχοντας στο πλευρό του τους δυσαρεστημένους ναύτες και θαλασσινούς του νησιού.

Σημαντική σε αυτό το σημείο είναι η παρατήρηση του Ν. Διαμαντούρου για την συμμετοχή των Υδραίων στην επανάσταση: «Ακόμα και μετά την έκρηξη του αγώνα της ανεξαρτησίας οι Υδραίοι προύχοντες δεν ένιωθαν ιδιαίτερα στρατευμένοι σ' αυτόν, και σε μία τουλάχιστον περίπτωση σκέφτηκαν να εγκαταλείψουν την Ύδρα για να σώσουν το κεφάλαιό τους. Κατά τη διάρκεια επίσης του αγώνα, τους απασχολούσε πάνω απ' όλα πώς το ναυτικό τους θα πληρωνόταν καλά και θα παρέμενε ανεξάρτητο, ενώ ένα μεγάλο μέρος από τα βρετανικά δάνεια ξοδεύτηκε στους μισθούς των ναυτών. Ο τοπικισμός δεν αποτελούσε στα νησιά μικρότερη δύναμη απ' όσο στη στεριά... Σε στιγμές όμως που οι ανάγκες των Υδραίων και του "έθνους" αλληλοσυγκρούονταν, ήταν σαφές ότι οι Υδραίοι ταυτίζονταν περισσότερο με την απτή έννοια της Ύδρας παρά με την αφηρημένη έννοια του έθνους».⁶³ Στο Αρχείο της κοινότητας υπάρχουν διάφορες επιστολές του νησιού προς την κεντρική διοίκηση, όπου η Ύδρα διεκδικεί οικονομική ενίσχυση για το ναυτικό της, δείχνοντας ότι βασικό της μέλημα είναι η διατήρηση της ανεξαρτησίας του

62 Καστοριάδης Κορνήλιος, Οι Ομιλίες στην Ελλάδα, Ύψιλον, Αθήνα 1990, σελ 99.

63 Νικηφ. Διαμαντούρος, Οι απαρχές της συγκρότησης σύγχρονου κράτους στην Ελλάδα, 1821-1828, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2002, αναδημοσίευση στο περιοδικό Ναυτική Επιθεώρηση, τεύχος 552, τόμος 163ος, σελ 185-186.

64 Σχετικά έγγραφα υπάρχουν στο Α.Κ.Υ, τόμος 11, σελ 574, 575, τόμος 12, σελ 150, 264 - 265, τόμος 13, σελ 220, 221, 222 και 223.

ναυτικού της και οι αποζημιώσεις των καρβουκραιών της⁶⁴.

Άσχετα όμως από τους λόγους που οδήγησαν την Ύδρα να κηρύξει την επανάσταση λίγο αργότερα από τις άλλες περιοχές, σημασία έχει ότι πολύ γρήγορα προσέφερε τις υπηρεσίες της στον αγώνα εκμεταλλεζόμενη στο έπακρο τη μεγάλη ναυτική της δύναμη. Μάλιστα από την αρχή της επανάστασης, άρχισαν να καταφτάνουν στην Ύδρα οι αιτήσεις αποστολής πλοίων σε διάφορα σημεία των ελληνικών ακτών, είτε προς αποκλεισμό φρουριών, είτε προς τη συνδρομή των μαχομένων στη ξηρά. Οι επιστολές αυτές προέρχονται κυρίως από την Πελοπόννησο (από διάφορες κοινότητες, κυρίως όμως από τα στρατηγεία του Κολοκοτρώνη και του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη)⁶⁵ ζητώντας την αποστολή πλοίων για τον θαλάσσιο αποκλεισμό διαφόρων περιοχών. Οι πρόκριτοι της Ύδρας από την αρχή είχαν ξεκαθαρίσει, δίνοντας μια άλλη πλευρά της χρήσης του ναυτικού, ότι ο κύριος σκοπός τους δεν είναι να αντιμετωπίζεται τμηματικά ο εχθρός, αλλά η κύρια δύναμη του αντιπάλου. Επίσης, είναι χαρακτηριστικές και οι προθέσεις, αλλά και τα καθήκοντα και τα δικαιώματα του αρχηγού του στόλου κάθε νησιού, όπως δείχνει ο όρκος του Υδραίου ναυάρχου.⁶⁶ Σύμφωνα με το κείμενο ο ναύαρχος αναλαμβάνει τα καθήκοντά του υπό τον όρο να υπακούει τις διαταγές της Βουλής της Ύδρας, να «κινεί το ναυτικό κατά του τυράννου», να σέβεται την ιδιωτική ιδιοκτησία των ουδετέρων, να συνεργάζεται με τις υπόλοιπες ναυτικές δυνάμεις και να αποστέλλει στην Ύδρα τα λά-

φυρα προς διανομή σύμφωνα με τους νόμους. Η πρόθεσή τους φαίνεται ότι είναι να διεξάγουν τις θαλάσσιες επιχειρήσεις όχι με τρόπο πειρατικό, αλλά σύμφωνα με τις Αρχές του διεθνούς δικαίου.⁶⁷

Κεφάλαιο 4

Η Ύδρα συμμετέχει ενεργά στον ένοπλο αγώνα κατά των Οθωμανών και στην προσπάθεια δημιουργίας ελληνικού κράτους. Οι αρχικοί δισταγμοί ξεπεράστηκαν και με την έναρξη της επανάστασης κλήθηκε να προσφέρει τη ναυτική της δύναμη, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά τον εχθρό. Αν αναλογιστούμε τις δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν οι νησιώτες όσον αφορά τις δυνάμεις των αντιπάλων, τον εξοπλισμό τους και τον μεγάλο αριθμό των πλοίων, τότε σίγουρα μπορούμε να μιλάμε για κατόρθωμα, αφού μπόρεσαν να καταστρέψουν όλα τα χρόνια του ένοπλου αγώνα σημαντικό αριθμό εχθρικών πλοίων. Η σύγκρουση γίνεται δυσκολότερη όταν εκτός από τους Οθωμανούς καλούνται να αντιμετωπίσουν και τους Αιγυπτίους, οι οποίοι ήταν σπουδαία ναυτική δύναμη. Από νωρίς οι Έλληνες είχαν αντιληφθεί την σημασία στην κυριαρχία στις ναυτικές δυνάμεις, γι' αυτό κι έδωσαν μεγάλη έμφαση σε αυτό. Όπως γράφει και ο Jurien de la Graviere: «Η σύνθεσις και τα έργα των στόλων, ούς η σύγχρονος τότε Ελλάς αντέταξε κατά των Οθωμανικών σκαφών επί επτά όλα έτη, δύνανται να διαφωτίσωσιν την κατά θάλασαν στρατηγικήν, ου μόνον του παρελθόντος, αλλά και του μέλλοντος».⁶⁸

Η πρώτη μεγάλη δυσκολία, που έπρεπε να ξεπεραστεί, ήταν η μετατροπή των

65 Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 1 κ.ε.

66 Το ίδιο, σελ 49.

67 Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση τιμωρίας πλοίαρχου Σπετσιώτικου πλοίου με την έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων για παράβαση σχετική προς τον σεβασμό ουδετέρου (Αυστριακού πλοίου), βλ.Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 29.

68 Jurien de la Graviere, La station du Levant, μετφρ Ράδος Κ στο Αλεξανδρής Κ, Αι ναυτικά επιχειρήσεις του υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνος (1821-1829), Ναυτική Επιθεώρηση 1930, σελ 156-157.

εμπορικών πλοίων σε πολεμικά, καθόλου εύκολη υπόθεση, αν συλλογιστούμε τον ανεπαρκή εξοπλισμό, καθώς και το μεγάλο οικονομικό κόστος. Το εμπορικό ναυτικό του νησιού μετατράπηκε σε επαναστατική ναυτική δύναμη. Τα εμπορικά πλοία (σιτοκάραβα) δεν ήταν φτιαγμένα για πόλεμο. Η ελαφρά κατασκευή τους και η διάταξή τους δεν ευνοούσαν τροποποιήσεις. Ήταν πολύ δύσκολο να αντιμετωπίσουν τις τουρκικές ναυαρχίδες σε κανονική ναυμαχία. Η μόνη μετατροπή, που γινόταν στο πλοίο, ήταν η τοποθέτηση κανονιών στο ανώτερο στρώμα του καταστρώματος, εκτεθειμένα στις καιρικές συνθήκες, καθώς το ίδιο εκτεθειμένο ήταν και το πλήρωμά τους κατά τις συμπλοκές. Το πιο συνηθισμένο είδος κανονιού, που τοποθετούνταν στο ανώτερο κατάστρωμα του πλοίου, πάνω σε ξύλινα βάρθρα (sabate) ήταν οι καρονάδες (βραχύκαννα κανόνια).⁶⁹

Σύμφωνα με τα κατάστιχα του έτους 1821 των Αρχείων της κοινότητας η Ύδρα μπαίνει στον αγώνα με 100 πλοία, τα οποία θεωρούνται κατάλληλα για να χρησιμοποιηθούν για πολεμικό σκοπό⁷⁰ εφαρμόζοντας τη διαδικασία, που έχει περιγραφεί παραπάνω.

Κάτω από τις παραπάνω συνθήκες κρίθηκε σκόπιμο να χρησιμοποιηθεί ένα άλλο κυριότερο και σημαντικότερο όπλο, το

πυρπολικό⁷¹. Το πυρπολικό είχε το πλεονέκτημα να προκαλεί σοβαρές ζημιές στον αντίπαλο και συχνά ακινητοποιούσε τις φτωχές σε οργάνωση και αποτελεσματικότητα τουρκικές ναυτικές μοίρες. Οι Ύδραίοι υπήρξαν άριστοι χειριστές του πυρπολικού. Τα πλοία που μετατρέπονταν σε πυρπολικά ήταν διαφόρων τύπων (βρίκια, γολέττες, σακολέβες κτλ)⁷² και κυρίως παλαιά και μικρά. Τα πυρπολικά γεμίζονταν με εύφλεκτες ύλες (ρητίνη, θειάφι, νέφτι, πίσσα, δαδί) με ειδική διαδικασία τοποθέτησης. Το πλήρωμα του κάθε πυρπολικού ανερχόταν σε 20 με 30 άνδρες. Με εύστοχους χειρισμούς προσκολλούνταν με τις «αρπάγες» (ειδικούς γάντζους) στο εχθρικό πλοίο, οι πυρπολητές εγκαταλείποντας το πλοίο επιβιβάζονταν ταχύτατα στη σκαμπαβία ή εφόλκιο (τη συνοδό “σωτήρια λέμβο”) και ανέμεναν τον Κυβερνήτη, ο οποίος πηδώντας στο πρημναίο ικρίωμα έβαζε φωτιά στη θρυαλλίδα, με ειδικά μελετημένη τακτική για να μη γίνει άμεσα αντιληπτός από τον εχθρό, κάνοντας, με τη βοήθεια του ανέμου, το εχθρικό πλοίο παρανάλωμα του πυρός, ενώ ο ίδιος και το πλήρωμά απομακρύνονταν σώοι και αβλαβείς. Πρώτοι διδάξαντες την τέχνη του πυρπολικού στους επαναστατημένους Έλληνες θεωρούνται ο Ιωάννης Δημουλί-

69 Περισσότερες πληροφορίες για την χρήση των κανονιών, την τοποθέτησή τους και τα είδη τους, βλ. Κωνσταντινίδης Τρύφων, Καραβία, Καπετάνιοι και Συντροφοναύται (1800-1830), Έκδοση Ιστορικής Υπηρεσίας Β. Ν. 1954, Κουμπής Ανδρέας, Σπετσιώτες Ναυμάχοι, τόμος II (ανέκδοτο), Παγκράτ Γ, Η εγκυκλοπαίδεια του ναυτικού πυροβολικού Ανατύπωση από τη Ναυτική Επιθεώρηση 1938 και Μπούφης Αλ, Τί έχουν να μας πουν τα κανόνια στις Σπέτσες;, Ναυτική Επιθεώρηση, τεύχος 552, 163ος τόμος, σελ 74- 85.

70 Α.Κ.Υ, τόμος 16, σελ 194-209.Ο Σβολόπουλος Κ στο άρθρο του Ο ελληνικός εμπορικός στόλος κατά τις παραμονές του αγώνα της ανεξαρτησίας. Ανέκδοτος Πίνακας του Roumeville, Ο Ερανιστής, τεύχος 59, Αθήνα 1973, σελ 191, 192, αναφέρει ότι τα κατάλληλα πλοία του νησιού για να λάβουν μέρος στην Επανάσταση είναι 73.

71 Για τις ποικίλες ονομασίες του πυρπολικού βλ, υποσημείωση 3 παρούσας μελέτης.

72 Για τους τύπους των πλοίων αυτών βλ, Κωνσταντινίδης Τρύφων, Καραβία, Καπετάνιοι και Συντροφοναύται(1800-1830), Έκδοση Ιστορικής Υπηρεσίας Β. Ν 1954, σελ 158-163.

73 Ορλάνδου, Ναυτικά, Α τόμος, σελ 130.

τσας ή Πατατούκος⁷³ και ο Ρώσος αξιωματικός Ivan Ananassiev.⁷⁴ Η ιδέα της κατασκευής των πυρπολικών και η χρήση τους ως πολεμικό μέσο αποδίδεται στον Υδραίο ναύαρχο Τομπάζη μετά από την συνάντησή του με κυβερνήτη αγγλικού πολεμικού πλοίου τον Μάιο του 1821.⁷⁵ Πρώτος κυβερνήτης πυρπολικού ανέλαβε ο Υδραίος Γεώργιος Θεοχάρης στην Ερεσσό της Λέσβου τον Μάιο του 1821. Άλλοι σημαντικοί Υδραίοι μπουρλοτιέρηδες μέχρι και το 1828, οπότε έπαψε η δράση των πυρπολικών είναι ο Πιπίνος, ο Βατικιώτης, ο Ραφαλιάς, ο Ματρώζος κ.α.⁷⁶

Οι ελληνικές και οθωμανικές ναυτικές δυνάμεις ήρθαν αντιμέτωπες πολλές φορές. Τα πιο σημαντικά πολεμικά γεγονότα στη θάλασσα κατά το χρονικό διάστημα 1821-1827 είναι: 1821 η πολιορκία Ναυπλίου-Μονεμβάσιας, η εκστρατεία υπέρ της Σάμου, 1822 η ναυμαχία των Πατρών, η καταστροφή της Χίου και η πρώτη πολιορκία του Μεσολογγίου, 1823 η ναυμαχία του Άθω και στον Ευβοϊκό κόλπο, 1824 η καταστροφή Κάσου-Ψαρών, ναυμαχία της Σάμου και του Γέροντα, 1825 η άλωση της Σφακτηρίας, η ναυμαχία στη Σούδα και του Καφηρέα και η δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου, 1826 έξοδος Μεσολογγίου, εκστρατεία για τη διάσωση της Σάμου και το 1827 εκστρατεία για τη λύση της πολιορκίας της Ακρόπολης και η ναυμαχία στο Ναυαρίνο.⁷⁷

Μέσα στα Αρχεία της κοινότητας υπάρχουν έγγραφα 78 που δείχνουν την πρόθεση του νησιού να βοηθήσουν οικονομικά τον ένοπλο αγώνα. Ένα τέτοιο χαρακτηριστικό έγγραφο είναι το ακόλουθο: «Εις την παρούσαν μεγάλην ανάγκην της πατρίδος, εν πλήρει και κοινή συνελεύσει οι υπογεγραμμένοι ευγενέστατοι κύριοι πρόκριτοι και (ημερολόγιο του πλοίου «Θεμιστοκλής» του Υδραίου Φώκα Σταμάτη).

εντιμότατοι κύριοι καπεταναίοι της νήσου ταύτης απεφάσισαν συμφώνως να γίνη καταγραφή ακριβεστάτη της χρηματικής συνεισφοράς, την οποίαν έκαστος πολίτης και κάτοικος θέλει υποχρεωθεί να κάμη αναλόγως της καταστάσεώς του, διά να θεραπευθή η παρούσα κατεπείγουσα ανάγκη ...Απεφάσισαν άπαντες οι υπογεγραμμένοι ομογνωμόνως ότι, όποιος εναντιωθεί να πληρώσει την παρ' αυτού αιτουμένη ποσότητα... αυτός εκθέτει εαυτόν εις την κοινήν οργήν και αγανάκτησιν...»⁷⁹. Η οικονομική αυτή ενίσχυση κρίνεται αναγκαία, αφού τα χρήματα που χρειάζονταν προκειμένου ένα εμπορικό πλοίο να μετατραπεί σε πολεμικό με τη διαδικασία που ήδη αναλύσαμε παραπάνω ήταν αρκετά. Επίσης, τα έξοδα της εκστρατείας, οι μισθοί των πληρωμάτων, οι επισκευές των πλοίων μετά από μια πολεμική σύγκρουση, η αγορά και μεταφορά τροφίμων και πολεμοφοδίων και τα καθημερινά έξοδα του πληρώματος έκαναν δυσβάσταχτο το κόστος.

74 Α.Κ.Υ, τόμος 8, σελ 493.

75 Τρικούπης Σπ, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, τόμος Α, Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1971 (πρώτη έκδοση: Λονδίνο, 1853 - 1857), σελ 275.

76 Χαρακτηριστικό είναι το έγγραφο στο Α.Κ.Υ, τόμος 7, σελ 273, όπου Υδραίοι προσφέρονται να συμμετάσχουν στον Αγώνα ως πληρώματα πυρπολικών.

77 Σημαντικές είναι οι προσωπικές μαρτυρίες των άμεσα εμπλεκομένων στις πολεμικές συγκρούσεις όσον αφορά την εξέλιξη της συμπλοκής, αλλά και των συναισθημάτων τους, βλ Α.Κ.Υ, τόμος 8, σελ 487 γ και τόμος 12, σελ 269.

78 Α.Κ.Υ, τόμος 10, σελ 32, 215, τόμος 11, σελ 245, τόμος 12, σελ 108, 113, 141, 142, 251, 252, 253, 272, 445, 446 και τόμος 13, σελ 359 - 472(κατάστιχα της κοινότητας με διάφορους εράνους).

79 Α.Κ.Υ, τόμος 9, σελ 245 - 246 (ημερομηνία εγγράφου 26-06-1823).

Οι έρανοι οι οποίοι οργανώθηκαν κατά καιρούς από την Ύδρα ήταν σημαντικοί και βοήθησαν μέχρι ένα βαθμό την καλύτερη οργάνωση του ναυτικού της και των επιχειρήσεων. Βέβαια οι οικονομικές διεκδικήσεις του νησιού υπήρξαν πιο έντονες απέναντι στην κεντρική διοίκηση για ευνόητους λόγους. Σύμφωνα με το πόρισμα της εξελεγκτικής επιτροπής του 1829 διορισμένης υπό του Ι. Καποδίστρια η Ύδρα ξόδεψε συνολικά κατά τη διάρκεια της επανάστασης το ποσό του 1.000.000 ισπανικών τάληρων⁸⁰, οι Σπέτσες 557.000 και τα Ψαρά 443.000.

Επίλογος

Στην παρούσα μελέτη παρουσιάστηκε συνολικά η εμπορική δραστηριότητα της Ύδρας λίγα χρόνια πριν ξεσπάσει η ελληνική επανάσταση, προσπαθώντας να αναδειχθούν οι λόγοι και οι γενικότερες συνθήκες, ενταγμένες φυσικά στον γεωγραφικό χώρο που μας ενδιαφέρει και βοήθησαν σημαντικά στην εμπορική ανάπτυξη του νησιού, εξελίσσοντάς το σε μεγάλο ναυτιλιακό και εφοπλιστικό κέντρο στον χώρο του Αιγαίου. Το Αρχείο της κοινότητας, το οποίο αποτελεί τη βασική πηγή άντλησης πληροφοριών, μας δίνει αρκετές πληροφορίες για τους Υδραίους караβοκύρηδες, οι οποίοι είχαν αναπτύξει μεγάλη εμπορική δραστηριότητα στον χώρο της Μεσογείου, του Αιγαίου, της Αδριατικής και της Μαύρης Θάλασσας, εκμεταλλευόμενοι κυρίως την προστασία της Ρωσίας, τους ηπειρωτικούς αποκλεισμούς των ναπολεόντειων πολέμων, αλλά και την ανεκτικότητα των Οθωμανών διακινώντας κυρίως σιτάρι και δημητριακά από τη Μαύρη Θάλασσα στα υπόλοιπα σημαντικά λιμάνια εκείνης της περιόδου. Ο στόλος του νησιού αποτελείται αρχικά από μικρά και ευέλικτα πλοία (σιτοκά-

ραβα) μικρής χωρητικότητας, αλλά στην συνέχεια προκειμένου να ανταγωνιστεί τους Γάλλους και τους Άγγλους, οι οποίοι μετά τη λήξη των ναπολεόντειων πολέμων επανέρχονται δυναμικά στο προσκήνιο, τα πλοία γίνονται μεγαλύτερης χωρητικότητας. Η μεγάλη ακμή του υδραϊκού ναυτικού είναι μέχρι το 1815 και από εκεί και πέρα έχοντας να αντιμετωπίσει τη δυναμική επιστροφή των ανταγωνιστών της έρχεται η παρακμή, σημειώνοντας μεγάλη κάμψη από το 1818-1821, όπου και ξεσπά η ελληνική επανάσταση. Φυσικά η έναρξη της ελληνικής επανάστασης βρίσκει το εμπόριο της Ύδρας σε μεγάλη παρακμή.

Η Ύδρα, αν και αποτελεί ένα μικρό νησιωτικό χώρο, μπόρεσε και εξελίχθηκε σε μεγάλη ναυτική δύναμη τροφοδοτώντας αργότερα με μεγάλο αριθμό πλοίων τον ένοπλο αγώνα της ανεξαρτησίας. Η ανάπτυξη αυτή δεν οφείλεται μόνο σε όλες αυτές τις συνθήκες που την ευνόησαν, αλλά και στο ανθρώπινο δυναμικό της, το οποίο έχοντας μεγαλώσει μέσα στη θάλασσα κατάφερε να εκμεταλλευθεί κατάλληλα τις ευκαιρίες και να γίνει ρυθμιστής και κυρίαρχος στους μηχανισμούς διεξαγωγής του εμπορίου της εποχής. Για τους Οθωμανούς ίσως αυτή η εξέλιξη ήταν απρόσμενη, αφού δε βρίσκονταν σε θέση να αντιληφθούν το πόσο σημαντικό ήταν η κυριαρχία στο ναυτικό πεδίο.

Η ελληνική επανάσταση βρήκε τους Υδραίους караβοκύρηδες σε μεγάλη αμχανία . Από την αρχή κιόλας που ξέσπασε σε διάφορες περιοχές της Πελοποννήσου και της Στερεάς «βομβαρδίστηκε» από πλήθος επιστολών από άλλες κοινότητες, αλλά και από σημαντικά πρόσωπα της εποχής (όπως ο Κολοκοτρώνης και ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης) προκειμένου να προσφέρουν την στρατιωτική τους βοήθεια. Η επα-

80 Για τα πορίσματα της παραπάνω εξελεγκτικής επιτροπής βλ Α.Κ.Υ, τόμος 15, σελ 92 - 255.

νάσταση στην Ύδρα ξέσπασε αργότερα από τα άλλα δύο ναυτικά νησιά, τις Σπέτσες και τα Ψαρά, δείχνοντας ότι η Ύδρα είχε αρκετούς δισταγμούς ως προς την επανάσταση. Το εγχείρημα ήταν αρκετά δύσκολο, το αποτέλεσμα αβέβαιο και υπήρχε βέβαια ο φόβος των αντιποίνων, σε περίπτωση που το αποτέλεσμα θα ήταν αρνητικό. Το πιο σημαντικό όμως για το νησί ήταν ότι διακινδύνευε όλα αυτά τα προνόμια που απολάμβανε από την Οθωμανική εξουσία, με την οποία είχε μια σχέση διαμεσολαβητική, αφού οι Υδραίοι προεστοί συγκέντρωναν τους δημόσιους φόρους για λογαριασμό των Οθωμανών και ήταν υπεύθυνοι για την εφαρμογή των υποχρεώσεων των Υδραίων υπηκόων απέναντι στην Οθωμανική εξουσία, έχοντας βέβαια την υποχρέωση αποστολής Υδραίων ναυτών στον Οθωμανικό στόλο. Όλα αυτά θα χάνονταν μονομιάς με την έκρηξη της επανάστασης. Τί τους έκανε όμως να έρθουν σε ρήξη με αυτό το παλαιό προνομιακό καθεστώς και να διεκδικήσουν τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους; Η πεποίθηση ότι θα αγωνιστούν και τελικά θα διεκδικήσουν την ανεξαρτησία τους σε όλα τα επίπεδα. Με τους Οθωμανούς απολάμβαναν την εμπορική τους ανεξαρτησία από τη μία, αλλά από την άλλη δεν έπαυαν να είναι υποτελείς. Μέσω της ελληνικής επανάστασης διεκδικούν και την πολιτική τους ελευθερία ευελπιστώντας μέσα στις νέες συνθήκες, που θα δημιουργηθούν μετά τη λήξη της επανάστασης, ότι θα εξακολουθήσουν να απολαμβάνουν τα ίδια προνόμια και θα κατέχουν σημαντικές θέσεις στο διοικητικό μηχανισμό του ελληνικού πλέον κράτους. Βέβαια, κατά τη διάρκεια της επανάστασης εξακολουθούν να διατηρούν την τοπικότητά τους, κατά καιρούς διεκδικώντας

έμμεσα την ανεξαρτησία του ναυτικού τους και σε κάποιες περιπτώσεις τη διαφύλαξη των εισοδημάτων τους. Η συμμετοχή τους στην επανάσταση μόνο επιζήμια θα μπορούσε να είναι, από την άποψη ότι τα περισσότερα πλοία τους τελικά καταστράφηκαν στις πολεμικές συγκρούσεις. Σημαντική είναι η παρατήρηση του Λιγνού ότι με το τέλος του αγώνα η Ύδρα είχε χάσει το 63% της ναυτικής της δύναμης την οποία είχε το 1821.⁸¹

Η συμμετοχή του νησιού στον αγώνα ήταν εντυπωσιακή (προσέφερε αρχικά 100 πλοία). Κατά καιρούς χρειάστηκε να οργανωθούν έρανοι και δωρεές για την οικονομική ενίσχυση του αγώνα, αφού τα έξοδα ήταν πάρα πολλά. Όπως έχει ήδη αναφερθεί ήταν αναγκαία η μετατροπή των εμπορικών πλοίων σε πολεμικά, καθώς και η αγορά των πυρπολικών, απαραίτητο πολεμικό μέσο κατά του εχθρού. Οι πολεμικές συγκρούσεις έδειξαν ότι οι Υδραίοι αν και είχαν άνισο αριθμό πλοίων και εξοπλισμό σε σχέση με τους Οθωμανούς, η ναυτική τους εμπειρία τους έκανε ατρόμητους ναυμάχους, ακόμη κι όταν έπρεπε να αντιμετωπίσουν και το Αιγυπτιακό ναυτικό. Οι εμποροκαπετάνιοι που έσπαγαν αποκλεισμούς και αντιμετώπιζαν τους πειρατές προεπαναστατικά, μετεξελίχθηκαν σε μεγάλους αγωνιστές του 1821. Η Ύδρα ανέδειξε περίφημους ναυάρχους και πυρπολητές. Αυτό όμως που προκαλεί έκπληξη είναι ότι μετά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους υποσκελίστηκαν, καθώς υπολογίζεται ότι μόνο το 1/5 των προεπαναστατικών καραβιών επανακυκλοφόρησαν μετεπαναστατικά ως εμπορικά και από αυτά τα περισσότερα ανήκουν σε Ψαριανούς και Σπετσιώτες εμποροκαπετάνιους.⁸²

81 Α.Κ.Υ, τόμος 16, σελ 194 (σχολιασμός πίνακα πλοίων Ύδρας από τον Α. Λιγνό).

82 Μαρία - Χριστίνα Χατζηγιάννου, Οι εμποροκαπετάνιοι μετά την Επανάσταση. Μερικές παρατηρήσεις, Μνήμων, τόμος 9, 1994.

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πηγές

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

(αδημοσίευτα και δημοσιευμένα)

- Αρχείον της Κοινότητας Ύδρας (1788-1832), δημοσιευμένο από τον Αντώνη Λιγνό, τόμοι 1-16, Πειραιάς 1921-1932
- Αρχείο Ύδρας (χωρίς επίσημη ταξινόμηση)
- Αρχείο Χατζηπαναγιώτη (στο Β.Κρεμμυδάς, Αρχείο Χατζηπαναγιώτη, τόμος Α, Χατζηπαναγιώτης – Πολίτης, Αθήνα 1973)

ΓΑΛΛΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

- Archives du Ministere des Affaires Etrangere (AMAE)
- Correspondance Consulaire et Commerciale (CCC)
 1. Livourne, vol.65-73 (juillet 1806-1821)
 2. Salonique, vol. 16-19(1810-1821)
- Archives Nationales de France (ANF)
Serie: Affaires Etrangeres et serie BIII (Memoires et Tableaux Statistiques)
 3. 275-280, Etats(1780-1826)

Βιβλιογραφία

- Α. Λιγνός, Ιστορία της νήσου Ύδρας, τόμοι 2, Αθήνα 1946
- Κραντονέλλη Αλεξάνδρα, Ελληνική πειρατεία και κούρσος τον ΙΗ αιώνα και μέχρι την Ελληνική Επανάσταση, τόμοι 3, Εστία, Αθήνα 1998
- Κωνσταντινίδης Τρύφων, Καράβια, Καπετάνιοι και Συντροφοναύται, 1800-1830, Ιστορική Υπηρεσία Β. Ν, Αθήνα 1954
- Κρεμμυδάς Βασίλης, Ελληνική Ναυτιλία, 1776-1835, τόμοι 2, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1985-1986
- Λεονταρίτης Γιώργος, Ελληνική εμπορική ναυτιλία (1453-1850), Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1985
- Μάξιμος Σεραφεΐμ, Το ελληνικό εμπορικό ναυτικό κατά τον XVIII αι, Στοχαστής, Αθήνα 1976
- Τζελίνα Χαρλαύτη, Ιστορία της Ελληνόκτητης ναυτιλίας, 19ος –20ος αι, , Νεφέλη, Αθήνα 2001
- Αδαμοπούλου - Παύλου Κωνσταντίνα, Ιστορικό Αρχείο – Μουσείο Ύδρας, Υπουργείο

- Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γ.Α.Κ, Ύδρα 1997
- Β. Κρεμμυδάς, Το εμπόριο της Πελ/σου στο 18ο αι (1715-1792), Αθήνα 1972
- Ασδραχάς Σπύρος (επιμ), Ελληνική κοινωνία και οικονομία, ΙΗ - ΙΘ αι, Ερμής, Αθήνα 1988
- Κρεμμυδάς Βασίλης, Συγκυρία και εμπόριο στην προεπαναστατική Πελοπόννησο, 1793-1821, Θεμέλιο 1980
- Μιαούλης Αντώνιος, Υπόμνημα περί της νήσου Ύδρας αφ'ης κατοικήθη μέχρι του έτους 1821, Αθήνα 1864
- Σίας Αναγνωστοπούλου, Πώς είδε την Ελληνική Επανάσταση και τι κατάλαβε από αυτήν η Οθωμανική εξουσία;, Πολίτης, σελ 16-21.
- Πιζάνιας Π, Επανάσταση και Έθνος, Μια Ιστορική-Κοινωνιολογική Προσέγγιση του '21, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000.Τόμος 3ος: Η Ελληνική Επανάσταση 1821-1832, Ελληνικά Γράμματα (εφημ .ΤΑ ΝΕΑ), Αθήνα 2003
- Τρικούπης Σπ, Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως, τόμος 1, Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1971(πρώτη έκδοση: Λονδίνο, 1853-1857)
- Φιλήμων, Δοκίμιον περί της Ελληνικής Επανάστασεως, τόμοι Γ - Δ, Αθήνα 1860-1861
- Αλεξανδρής Κ., Αι ναυτικά επιχειρήσεις του υπέρ της ανεξαρτησίας αγώνος (1821-1829), Ναυτική Επιθεώρηση 1930
- Κόκκινος Διονύσιος, Ελληνική Επανάστασις, τόμοι 1-6, Μέλισσα, Αθήνα 1967-1974
- Καστοριάδης Κορνήλιος, Οι Ομιλίες στην Ελλάδα, Ύψιλον, Αθήνα 1990
- Νικηφ. Διαμαντούρος, Οι απαρχές της συγκρότησης σύγχρονου κράτους στην Ελλάδα, 1821-1828, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2002
- Σβολόπουλος Κ, Ο ελληνικός εμπορικός στόλος κατά τας παραμονάς του αγώνα της ανεξαρτησίας. Ανέκδοτος Πίνακας του Rouqueville, Ο Ερασιστής, τεύχος 59, Αθήνα 1973
- Μπούφης Αλ, Τι έχουν να μας πουν τα κανόνια στις Σπέτσες;, Ναυτική Επιθεώρηση, τεύχος 552, 163ος τόμος, Αθήνα, Μάιος 2005
- Μαρία-Χριστίνα Χατζηγιάννου, Οι εμπορο-

καπετάνιοι μετά την Επανάσταση. Μερικές παρατηρήσεις, Μνήμων, τόμος 9, 1994.

- Ροτζώκος Νίκος, Τα Απομνημονεύματα του '21 ως υλικό της ιστοριογραφίας, δοκιμές, τεύχος Β, Σεπτέμβριος 1994
- Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, Η πρόσβαση στα αρχεία:δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο, (με την συμμετοχή του Ηλιού Φ, Καραπιδάκη Ν, Κρεμμυδά Β, Μήτρου Λίλιαν, Μητροφάνη Γ. και Συνοδινού Ζ), Αθήνα 1998
- Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού, Σύγχρονα Αρχεία, φάκελοι και ιστορική έρευνα(συμμετέχουν Ασδραχάς Σπ, Βρανούσης Λ, Ηλιού

Φ, Δρούλια Λ, Λιάκος Α, Ματθαίου Σ, Μπαφούνης Γ, Παναγιωτόπουλος Β), παράρτημα του περιοδικού «Μνήμων», αρ.6, Αθήνα 1991

- Μιαούλης Α, Ιστορία της νήσου Ύδρας, Το Μέλλον της Ύδρας, 1934
- Stoianovich Tr, Conquering Balkan Orthodox Merchant, Journal of Economic History, τόμος 20, 1960
- Anthony D.Smith, Εθνική Ταυτότητα, Οδυσσέας, Αθήνα 2001
- Ν.Θεοτοκάς, Παράδοση και νεωτερικότητα: Σχόλια για το "Εικοσιένα", Τα Ιστορικά, 1992/17.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η Κανδυλώρου Λαμπρινή γεννήθηκε στην Αθήνα. Είναι πτυχιούχος του τμήματος Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Πραγματοποίησε τις μεταπτυχιακές της σπουδές στο Ιόνιο πανεπιστήμιο και απέκτησε μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στην «Ιστορία και τεκμηρίωση στα σύγχρονα ζητήματα».

Ασχολείται με τη μελέτη της νεότερης ελληνικής ιστορίας και ειδικότερα με την ιστορία της ελληνικής Επανάστασης. Αποδελτίωσε τα αρχεία της κοινότητας της Ύδρας (2004-2006). Δίδαξε το μάθημα της ναυτικής ιστορίας στη Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού (2001-2004) Αυτή τη στιγμή εργάζεται ως καθηγήτρια μέσης εκπαίδευσης.

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από την εκτέλεση βολής κατευθυνόμενου βλήματος επιφανείας – επιφανείας Exocet MM-38, από συστοιχία Κ/Β Ξηράς ΣΚΒ-2 την 18η Νοεμβρίου 2009.

Η Στρατηγική του Ναυτικού

**Ο Ρόλος του Πολεμικού Ναυτικού
στην Γερμανική Στρατηγική Σχεδία-
ση κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο**

του Ηλία Ηλιόπουλου

**Β΄ χρηματικό βραβείο, διαγωνισμού μελετών
“Ναυτικής Επιθεώρησης” 2008**

«Από τον καιρό που οι άνθρωποι πρωτάρχισαν να χρησιμοποιούν τις θάλασσες, το μέγα μάθημα της Ιστορίας είναι ότι ο εχθρός που είναι αφοσιωμένος σε μια χερσαία στρατηγική είναι, στο τέλος, ηττημένος».¹

Στρατάρχης Μοντγκόμερι

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στο Γερμανικό Πολεμικό Ναυτικό (Kriegsmarine, όπως είχε, πλέον, μετονομασθεί το πάλαι ποτέ Αυτοκρατορικό Ναυτικό/Kaiserliche Marine) είχε ωριμάσει η αντίληψη, υπό το κράτος και της συσσωρευμένης εμπειρίας της περιόδου 1871-1918, ότι η Μ. Βρετανία δεν επρόκειτο να παραχωρήσει προθύμως ούτε ίχνος της Θαλάσσιας Ηγεμονίας της στην Γερμανία, αλλ' ότι, τουναντίον, θα κινητοποιούσε το τεράστιο, σχεδόν αστείρευτο, ανθρώπινο και υλικό δυναμικό που διέθετε ανά τα βόθρα της Αφρικής, της Ασίας, της Αμερικής και της Ωκεανίας, μέσω των υδατινών λεωφόρων και διαύλων του πλανήτη που ήλεγχε, ούτως ώστε να αποτρέψει την πραγμάτωση του γερμανικού εγχειρήματος Ηγεμονίας στην ηπειρωτική Ευρώπη.

Υπό το φως των πορισμάτων της ιστορικής μελέτης μπορούμε σήμερα να διαπιστώσουμε το Γερμανικό Πολεμικό Ναυτικό δεν έσφαλε στην εκτίμησή του. Εδώ, άλλωστε, εκκρύπτει το κλειδί της ερμηνείας της χαλύβδινης επιμονής, με την οποία οι ιθύνοντες του Λονδίνου απέρριπταν κατηγορηματικώς κάθε σκέψη συμβιβασμού με το Βερολίνο. Γνώριζαν καλώς ότι πίσω τους είχαν τους ωκεανούς. Αλλά και αν ακόμη οι ανεξάντλητες δεξαμενές εμψύχου και αιψύ-

χου υλικού του British Empire, του Commonwealth και των Dominions, από τις Ινδίες, την Αίγυπτο, την Ανατολική και Νότιο Αφρική, τον Καναδά, την Αυστραλία, την Νέα Ζηλανδία κλπ. δεν επαρκούσαν, και πάλι ο Σερ Ουίνστον Τσώρτσιλ πίστευε ακραδάντως ότι, «στο τέλος της ημέρας» (για να το διατυπώσουμε επί το αγγλοσαξονικώτερον!), η θυγατέρα –υπερατλαντική– Ναυτική Δύναμη, παρ' όλες τις δυσχέρειες και αμφιταλαντεύσεις, θα ερχόταν αρωγός της μητροπόλεως. Ο γηραιός τέως Υπουργός των Ναυτικών και νυν ένοικος της Ντάουνινγκ Στρήτ υπελολόγιζε σταθερά ότι ο άλλοτε Υφυπουργός των Ναυτικών και νυν Πρόεδρος των ΗΠΑ Φραγκλίνος Ντελάνο Ρούσβελτ θα εξεύρισκε τον τρόπο να οδηγήσει τον εν υπνώσει τελούντα αμερικανικό γίγαντα στον πόλεμο παρά το πλευρόν της Αγγλίας. Αφ' ης στιγμής δε αυτό συνέβη, ο Τσώρτσιλ δεν έτρεφε την παραμικρά αμφιβολία ως προς την τελική έκβαση του πολέμου.²

Από την πλευρά του, ο Αρχηγός του Γερμανικού Πολεμικού Ναυτικού, Μέγας Ναύαρχος (Grossadmiral) Raeder, απειπειράθη αρκετά ενωρίς, στις 21/5/1940 –διαρκούσης ακόμη της εκστρατείας στο Δυτικό Μέτωπο– να υποβάλει στον Αρχηγό (Fuehrer) και Καγκελλάριο του Γερμανικού Κράτους και Αρχιστράτηγο των Ενόπλων Δυνάμεων, Αδόλφο Χίτλερ, την ιδέα μιας συνολικής αναμετρήσεως με την Μ. Βρετανία, συμπεριλαμβανομένης μιας γερμανικής αποβάσεως στις Βρετανικές Νήσους. Το συγκεκριμένο σενάριο περιεχόταν στην μελέτη, που είχε εκπονήσει η Δ/ση Ναυτικού Πολέμου

1 Η παραπομπή σύμφωνα με τον Ναύαρχο Sir Peter Gretton, Maritime Strategy: A Study of Defense Problems, New York (Praeger), 1965, σελ. 43.

2 Ανακοίνωση του γράφοντος στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολιτικής Ψυχολογίας με διεθνή συμμετοχή (Αθήνα 2007), με θέμα: «Ηγεσία, Προσωπικότητα, Πολιτική». Θέμα της ανακοινώσεως: «Ηγεσία, Προσωπικότητα και Πολιτική σε περιόδους ιστορικών αλλαγών. Το παράδειγμα του Φραγκλίνου Ρούσβελτ ως Ηγέτη της Ναυτικής Δυνάμεως ΗΠΑ».

(Seekriegsleitung) της Ανωτάτης Ναυτικής Διοικήσεως (Oberkommando der Marine) ένα χρόνο πρωτότερα. Σχεδόν ταυτοχρόνως, στις 3 Ιουνίου 1940, το Τμήμα Επιχειρήσεων (Operationsabteilung) της Δ/σεως Ναυτικού Πολέμου (Seekriegsleitung), υπό την διοίκηση του Υποναυάρχου (Konteradmiral) Kurt Fricke, παρουσίασε την πρώτη (μετά την έκρηξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου) μελέτη σχετικά με αυτά που παραδοσιακά αποκαλούνταν «Αποικιακά Ζητήματα» (Kolonialfragen) – ο τίτλος του πονήματος, βεβαίως, ήταν πολύ πιο «αθώος»: Raumerweiterungs- und Stuetzpunktfragen («Ζητήματα Διευρύνσεως Χώρου και Βάσεων»)³.

Ο Ναύαρχος Fricke ανέλυε εις βάθος το ζήτημα της γεωστρατηγικής θέσεως της Γερμανίας, από ναυτικής απόψεως, δηλαδή το ζήτημα του «αποκλεισμού της Γερμανίας από τον Ωκεανό μέσω των φυσικών γεωγραφικών δεδομένων», της στενότητας του Γερμανικού Κόλπου και του σοβαρού περιορισμού της γερμανικής δράσεως στην Βαλτική συνεπεία της παρουσίας μιας σειράς κρατών στον ίδιο χώρο. Προς επίλυση του ζητήματος, η μελέτη πρότεινε τα ακόλουθα: Η Δανία, η Νορβηγία και η Ολλανδία (που είχαν καταληφθεί για τακτικούς λόγους, στο πλαίσιο της Δυτικής Εκστρατείας) έπρεπε να παραμείνουν υπό γερμανική κατοχή, επί του παρόντος. Η κρατική τους υπόσταση όμως παρέμενε υφιστάμενη και θα εξακολουθούσαν να υπάρχουν και αργότερα ως κράτη, προσδεδεμένα, βεβαίως, πολιτικώς, οικονομικώς και στρατιωτικώς στο άρμα της Γερμανίας (ίσως

υπό την μορφή μιας ελεγχομένης από την Γερμανία Ομοσπονδίας ή Συνομοσπονδίας των Βορείων Κρατών, στο ευρύτερο πλαίσιο του υπό συγκρότησιν Μείζονος Ευρωπαϊκού Χώρου). Η Γαλλία, αντιθέτως, έπρεπε να συντριβεί διά παντός ως υπολογίσιμη Δύναμη και δυνητική απειλή για την Γερμανία, τμήματα δε της Βορείου και της Ανατολικής Γαλλίας θα παρέμεναν υπό κατοχήν, όπως άλλωστε και το Βέλγιο. Στρατηγικώς σκόπιμη κρίνόταν η απόκτηση της Ισλανδίας και ορισμένων ακόμη νήσων (Δανικές Νήσοι, Γροιλανδία κ.λ.π.), όχι όμως η απόκτηση μεμονωμένων ηπειρωτικών εξαρτημάτων ανά την Ευρώπη, κατά τα παραδοσιακά πρότυπα, χωρίς εδαφική συνάφεια μεταξύ τους και με τον μητροπολιτικό χώρο του Ράιχ.

Εις ό, τι αφορά στον πέραν της Ευρώπης και της Μεσογείου χώρο, για παρεμφερείς λόγους, η Δ/ση Ναυτικού Πολέμου δεν συνηγορούσε υπέρ πιθανής επιδιώξεως κτήσεων ανά την Ασία, την Βόρειο και Νότιο Αμερική και την Αυστραλία, εστιάζοντας το ενδιαφέρον της στην Αφρική, και συγκεκριμένα στην δημιουργία μιας συμπαγούς γερμανικής αποικιακής ζώνης στην Κεντρική Αφρική, με κέντρο το Βελγικό Κογκό, η οποία θα συμπεριελάμβανε τις γαλλικές και βελγικές αποικίες, από Σενεγάλης μέχρι Κογκό – ανακαταληφθησομένων, βεβαίως, και των πρώην γερμανικών αποικιών: της Γερμανικής Νοτιοδυτικής Αφρικής (Deutsch-Suedwestafrika, η σημερινή Ναμίμπια) και της Γερμανικής Ανατολικής Αφρικής (Deutsch-Ostafrika).⁴

Εν προκειμένω, όμως, κρίνεται επιβεβλη-

3 Oberkommando der Wehrmacht (Ανωτάτη Διοίκηση Ενόπλων Δυνάμεων), Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht (Πολεμικό Ημερολόγιο Ανωτάτης Διοικήσεως Ενόπλων Δυνάμεων), Wehrmachtsfuehrungsstab (Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων), hrsg. v. P.E. Schramm, A. Hillgruber, W. Hubatsch, H. A. Jacobsen, 4 Bde., Frankfurt a.M., 1961-1965, Teil Cb, g. Kdos., 3.6.1940 (Abschrift), BA-MA, RM 7/262. Salewski, Michael, Die deutsche Seekriegsleitung 1935-1945, Frankfurt am Main (Bernard & Graefe), 1970, σ. 106 κ. εξ.

4 Όρ. ανωτ.

μένη, έστω και εν τάχει, μία αναδρομή στις σημαντικότερες εξελίξεις της περιόδου 1939-41, ούτως ώστε να αντιληφθούμε καλύτερα το πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύχθηκε η Στρατηγική Σχεδίαση του Πολεμικού Ναυτικού. Μείζων σταθμός κατά τον αδυσώπητο ανταγωνισμό ισχύος μεταξύ της Μεγάλης Βρετανίας, ως ηγεμονουούσης Ναυτικής Δυνάμεως (sea power/ Seemacht) του μεσοπολεμικού διεθνούς συστήματος, και της Γερμανίας, ως ανερχομένης Ηπειρωτικής Δυνάμεως (land power/ Kontinentalmacht) και επιδοξου Περιφερειακού Ηγεμόνα (regional hegemon / regionale Hegemonialmacht) στην Δυτική Ευρασία, υπήρξε η πτώση της Γαλλίας την 22α Ιουνίου 1940.⁵ Η Γαλλία, μείζων Ηπειρωτική Δύναμη από αιώνων, η οποία είχε επιτύχει να καταστεί, προϊόντος του χρόνου, και Ναυτική Δύναμη (υπό την έννοια της Naval Power, και όχι της Sea Power),⁶ είχε εν τω μεταξύ, ήδη από του 19ου αιώνας (από της οριστικής ήττας του Ναπολέοντος στο Βατερλώ, και εντεύθεν), κατ' ουσίαν υποβαθμισθεί στην θέση αυτού που ο Samuel P. Huntington ονομάζει «Δευτερεύουσα Περιφερειακή Δύναμη» (secondary regional power)⁷ λειτουργώντας ως στρατηγικός δρών εντός του πλαισίου που καθοριζόταν, εν πολλοίς, από την Παγκόσμιο Ναυτική Δύναμη Βρετανία.⁸

Η κατάρρευση της Γαλλίας, η οποία αφινιδίασε και κατέπληξε τα ανακτοβούλια, τις διπλωματικές καγκελλαρίες και τα γενικά επιτελεία ένθεν κακειθεν της Μάγχης και του Ατλαντικού –πολλά δε μάλλον καθ' όσον συνετελέσθη εντός βραχυτάτου χρονικού διαστήματος– σήμανε αναντιρρήτως μία ριζική μεταβολή του ευρωπαϊκού γεωστρατηγικού περιβάλλοντος. Η Βρετανία, η Ναυτική Δύναμη που λειτουργούσε επί ενάμισυ αιώνα, τουλάχιστον, ως primus inter pares του υφισταμένου πολυπολικού διεθνούς συστήματος, είχε απολέσει διά μιας τον σημαντικότερο επικουρικό της ηπειρωτικό γεωστρατηγικό δρώντα. Από την σκοπιά, εξ άλλου, της ανερχόμενης Ηπειρωτικής Δυνάμεως, που διεκδικούσε δυναμικά την συγκρότηση ενός ενιαίου ηπειρωτικού πόλου ισχύος υπό την ηγεμονία του (Γερμανικό Ράιχ), η προκύψασα στρατηγική κατάσταση έμοιαζε εξόχως ευνοϊκή (ιδιαιτέρως μάλιστα εάν αναλογισθεί κανείς ότι κατά την τελευταία ανάλογη προσπάθειά της στο παρελθόν, κατά τα έτη 1914-18, απαιτήθηκαν αιματηρότατες μάχες για να κατακτηθεί μια σπιθαμή εδάφους, ενώ τώρα η Ηπειρωτική Δύναμη Γαλλία, η υποτιθέμενη «ισχυρότερη χερσαία στρατιωτική δύναμη της Ευρώπης» κωνιορτοποιήθηκε εντός ολίγων εβδομάδων.⁹

Συνεπώς, υπό το φως των ανωτέρω

5 Όρα Hillgruber, Andreas, *Hitlers Strategie, Politik und Kriegfuehrung 1940-1941*, 3. Auflage 1993, σ. 15-16 και 65 και εξής.

6 Για τις έννοιες «Naval Power» και «Sea Power» όρα Gray, Colin S., *Seapower and Strategy*, Annapolis, Md., 1989.

7 Όρα Huntington, Samuel P., “Die einsame Supermacht“, *Blaetter fuer deutsche und internationale Politik*, 5/99, σελ. 548 κ. εξ.

8 Για τις θεμελιώδεις έννοιες της Γεωπολιτικής (World Island, Heartland, Rimland κ.ο.κ.) όρα Mackinder, Halford J. *Britain and the British Seas*, Oxford, 1906 & 1915. Του αυτού, *Democratic Ideals and Reality*, New York, 1942 & 1962. Επίσης, Mahan, Alfred Thayer, *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783*, London, 1890 & 1965. Επίσης, Spykman, Nicholas J., *America's Strategy in World Politics*, NY, 1942. Επίσης, Μάζη, Ιωάννη Θ., *Γεωπολιτική. Η Θεωρία και η Πράξη*, Αθήνα (Παπαζήσης), 2002.

9 Hillgruber, όρα ανωτέρω.

εκτεθέντων δεδομένων, εμφανίζεται βίαση η προσδοκία της Ανωτάτης Γερμανικής Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας και, όπως ιδιαίτερα, του Αδόλφου Χίτλερ ότι, πλέον, η Αγγλία – έχουσα στερηθεί του σπουδαιότερου ηπειρωτικού εταίρου της (για να μην αναφερθούμε στην απώλεια μιας μακράς σειράς λοιπών γεωστρατηγικών ερεισμάτων της στην πλανητική Δακτύλιο Γη – Νορβηγία, Δανία, Ολλανδία, Βέλγιο, ενώ θα ακολουθούσαν οσονούπω και οι Βαλκανικές Χώρες)– θα απεδέχεται «επιτέλους» τις περίφημες «γενναιόδωρες προσφορές» του Χίτλερ και τον προτεινόμενο υπό του τελευταίου «ισοροπημένο συμβιβασμό επί τη βάση της διαιρέσεως του κόσμου».¹⁰ Σημειωτέον ότι ο Χίτλερ – εν αντιθέσει προς τις γεωστρατηγικές και διεθνοπολιτικές επιδιώξεις και δράσεις του προηγηθέντος (Δευτέρου) Ράιχ των Γουλιέλμων (Wilhelminisches Kaiserreich) – είχε καταστήσει σαφή, *urbi et orbi*, την ακράδαντη πεποίθησή του ότι το «Τρίτο Γερμανικό Ράιχ» θα ώφειλε να αναζητήσει τις δικές του «αποικίες» στις αχανείς εκτάσεις του Ostraum (Ανατολικού Χώρου, ήτοι της Ανατολικής Ευρώπης και της Σοβιετικής Ρωσίας – ή του ευρασιατικού Heartland, για να μιλήσουμε με όρους Μακιντεριανής Γεωπολιτικής) και ότι δεν θα έπρεπε σε καμία περίπτωση να αμφισβητήσει την θαλάσσια αυτοκρατορία της Βρετανίας. Πολλώ δε μάλλον καθ’ όσον ο Χίτλερ προσελάμβανε, ως γνωστόν, την ίδια την ύπαρξη του British Empire ως

τρανή απόδειξη της υπεροχής του Βορείου (nordisch) κλάδου της Αρίας Φυλής, θαυμάζοντας ιδιαίτερα την Βρετανική Αυτοκρατορία ως «φρούριο της Γερμανικής Φυλής»,¹¹ εκτιμώντας δε ότι ενδεχόμενη κατάρρευσή της δεν θα απέβαινε προς το συμφέρον της Γερμανίας,¹² ενώ θα αποτελούσε αληθή «καταστροφή για την Λευκή Φυλή» – αντίληψη διάχυτη μεταξύ των ανδρών που συναπέρριζαν τον «σκληρό» ιδεολογικό πυρήνα των ιθυνουσών ελίτ της εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας, όπως συνάγεται από μία λίαν αποκαλυπτική συνομιλία της 8ης Σεπτεμβρίου 1940 μεταξύ του Rudolf Hess («Υπαρχηγού» του Χίτλερ από την δεκαετία του ’20 και μέχρι τον Μάιο του 1941) και του γεωπολιτικού Albrecht Haushofer (υιού του κατ’ εξοχήν εκπροσώπου της Γερμανικής Σχολής της Γεωπολιτικής, Karl Haushofer).¹³

Από της συλλογιστικής αφετηρίας των δικών του ιδεολογικών προτιμήσεων ορμώμενος, ο Γερμανός δικτάτωρ προσδοκούσε, όπως έχει πειστικώς καταδείξει η ιστορική έρευνα, ότι ήταν απολύτως εφικτή η επίτευξη μιας «συμφωνίας κυρίων», κατά την κλασική ορολογία της Διπλωματίας, ενός Gentlemen Agreement (ο ίδιος χρησιμοποιούσε συχνάκις τους όρους “Fuehlung” και “Ausgleich”, ενίοτε δε και τον όρο “vernunftiger Friedensschluss”, «σύναψη λογικής ειρήνης»)¹⁴ μεταξύ των δύο “germanischer Schwesternationen”, των δύο «αδελφών γερμανικών (γερμανογενών) εθνών»,¹⁵ επί

10 Όρα ανωτ., ιδίως σ. 79-90, 144-157.

11 Όρα έκθεση περί συνομιλίας του Χίτλερ με τον ηγέτη της (συμμάχου) Ρουμανίας, Στρατηγό Αντωνέσκου, της 11ης Φεβρουαρίου 1942, εκπονηθέν υπό του Επιτετραμμένου Schmidt, εις: Politisches Archiv des Auswaertigen Amtes (Bonn), “Akte Schmidt, Aufzeichnungen, Aufz. Fueh.” 4/1942.

12 Kriegtagebuch Halder, Bd. II, σ. 21.

13 Όρα Akten zur Deutschen Auswaertigen Politik (ADAP), Serie D, Bd. XI, Dok. 61, σ. 78 και εξής. Επίσης Stubbe, W., “In memoriam Albrecht Haushofer”, Vierteljahrshefte fuer Zeitgeschichte, 1960, σ. 246 κ. εξ.

14 Hillgruber, όρα ανωτ., ιδίως σ. 144-45.

τη βάσει ενός αμοιβαίως επωφελούς συμβιβασμού, κωδικοποιημένου στο σχήμα: αφ' ενός μεν, η Αγγλία θα διατηρούσε εις το ακέραιον την θαλάσσια και υπερπόντια αυτοκρατορία της (ενώ θα ελάμβανε, μετά και την ήττα της Γαλλίας, πλούσιο μερίδιο από την διανομή της αποικιακής κληρονομιάς της τελευταίας), αφ' ετέρου δε, η Γερμανία θα αποκτούσε –πέραν της επιστροφής των (ούτως ή άλλως, λίαν περιορισμένων) αποικιών της στην ΝΔ. και στην ΝΑ. Αφρική– εν λευκώ εξουσιοδότηση (*carte blanche*, στην γλώσσα των διπλωματών, ή, όπως το διατύπωνε ο Χίτλερ, *freie Haende*, «ελευθέρως χείρας») στην ηπειρωτική Ευρώπη, και δη στην Ανατολή, στον χώρο της Σοβιετικής Ρωσίας.¹⁶

Εν τούτοις, οι προσδοκίες του Χίτλερ έμελλε να διαψευσθούν οικτρώς. Η Γηραιά Αλβιών αρνήθηκε να αναγνωρίσει στην ανερχόμενη Ηπειρωτική Δύναμη τον διακαώς επιζητούμενο από την τελευταία ρόλο Περιφερειακού Ηγεμόνος στην ηπειρωτική Ευρώπη και να της παράσχει πλήρη ελευθερία δράσεως στην *Mitteleuropa* (Μεσευ-

ρώπη) και, κατ' ουσίαν, σε ολόκληρο το ευρασιατικό *Heartland*. Απ' εναντίας – μετά από ένα (ατυχέστατο) μεσοδιάστημα κατά την διάρκεια του οποίου ακολούθησε Πολιτική Κατευνασμού (*Appeasement Policy*)¹⁷ έναντι της Γερμανίας (που οδήγησε στην Συμφωνία του Μονάχου¹⁸, τον Σεπτέμβριο/Οκτώβριο του 1938, για να καταρρεύσει τελικώς μετά την περαιτέρω γερμανική προέλαση προς την Πράγα και την διάλυση και αυτής ακόμη της «εναπομεινάσης Τσεχίας»)¹⁹ – η Αγγλία επανήλθε στην παραδοσιακή της στρατηγική εξισορροπήσεως και αντι-ηγεμονικής συσπειρώσεως, με τον παλαιόθεν γνωστό σκοπό: την αποσόβηση, παντί τιμήματι, της αναδείξεως μιας ηγεμονικής Ηπειρωτικής Δυνάμεως στον χώρο της Ευρώπης. Σε αυτό συνέβαλε καίρια η –μετά την κατάρρευση του *Appeasement*– κατάληψη της κατοικίας στον αριθμό 10 της Ντάουνινγκ Στρητ από τον εγνωσμένον («Μακιντεριανών») φρονημάτων Σερ Ουίνστον Τσώττριλ, πάλαι ποτέ Πρώτο Λόρδο του Ναυαρχείου (*First Lord of Admiralty*). Υπό την ηγεσία του έπρεπε να είναι αναμε-

15 Στην Γερμανική οι Γερμανοί αποκαλούνται *Deutschen*, εκ του «Τεύτονες» (*Teutschen*), ενώ με τον όρο *germanisch* περιγράφονται όχι οι Γερμανοί υπό την εθνοκρατική έννοια, αλλά οι Γερμανογενείς υπό την προνεωτερική φυλετική έννοια – άρα τόσον οι *Deutschen* όσον και οι *Angeln* και *Sachsen* (Αγγλοσάξονες) καθώς και τα λοιπά βόρεια / γερμανικά φύλα.

16 Όρ. ανωτ.

17 Για την Πολιτική Κατευνασμού που ακολούθησε η Μ. Βρετανία έναντι των Αναθεωρητικών Δυνάμεων καθώς και το εν γένει διπλωματικό / διεθνοπολιτικό πλαίσιο της εποχής όρα, μεταξύ άλλων, *Toynbee, Arnold / Ashton-Gwatkin, Frank T. (edit.), Survey of International Affairs 1939-1946, The World in March 1939, London / New York / Toronto, 1952. Επίσης, Toynbee, A. (edit.), The Eve of the War, London, 1958. Επίσης, Kennedy, Paul, Aufstieg und Fall der Grossen Maechte. Oekonomischer Wandel und militaerischer Konflikt von 1500 bis 2000 (The Rise and Fall of the Great Powers), Frankfurt am Main 1991, σελ. 478-492 και 508-510. Επίσης, Woodward, Sir Llewellyn, British Foreign Policy in the Second World War, Vol. I, London, 1970. Επίσης, Schmidt, Gustav, England in der Krise, Grundzuege und Grundlagen der britischen Appeasement-Politik (1930-1937), Opladen, 1981. Επίσης τα κλασσικά έργα του Paul Einzig (τα πρώτα έργα που επέκριναν την Πολιτική Κατευνασμού ήδη κατά την εναρκτήρια φάση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου): *Appeasement before, during and after the War, London, 1941, και Economic Warfare, London, 1940.**

18 Kennedy, όρ. ανωτ., σ. 491.

19 Όρ. ανωτ., σ. 510.

νόμενο ότι το Λονδίνο θα απέρριπτε πεισμώνως τις προτάσεις ειρήνης και διακανονισμού του Βερολίνου²⁰ – όπερ και συνέβη με όλες τις προτάσεις που εγένεντο, είτε επισήμως διακηρυχθείσες είτε κατατεθείσες μέσω ανεπισημών διαύλων (Σουηδών, Ελβετών, Ισπανών, Ούγγρων ιθυνόντων, Βατικανού, προσωπικοτήτων εκ της Γερμανίας, της Βρετανίας κ.λ.π.), καθ' όλο το διάστημα από το θέρος του 1940²¹ και μέχρι τον Μάιο του 1941, με δραματική κορύφωση την περιπετειώδη πτήση του Rudolf Hess στην Βρετανία.²²

Εδώ συνίστατο το στρατηγικό αδιέξοδο της Γερμανίας το θέρος του 1940.²³ Διότι είχε μεν καταγάγει σειρά (θεαματικών μάλιστα) νικών σε τακτικό επίπεδο, έχοντας καταστεί κυρία ολόκληρης σχεδόν της ηπειρωτικής Ευρώπης, πλην όμως, εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει μία Νησιωτική/Ναυτική Δύναμη, η οποία ηρνείτο να προσυπογράψει την γενομένη ανακατανομή ισχύος «νομιμοποιώντας» την, και επομένως, έπρεπε να αναμένεται ότι θα αξιοποιούσε κάθε παρουσιαζόμενη ευκαιρία για να πλήξει την – φαινομενικώς κραταιότατη – Ηπειρωτική Δύναμη στις πτέρυγές της – και να προσβάλει το εκ πρώτης όψεως άτρωτο «Φρούριο Ευρώπη» (Festung Europa) στα ευάλωτα σημεία του, από τις γαλλικές ακτές μέχρι τις δύο Σικελίες, και από το Ελληνικό Αρχιπέλαγος ως τις πετρελαιοπηγές της Ρουμανίας.

Μετά την κατηγορηματική απόρριψη των διαδοχικών προτάσεών της προς την Αγγλία, η Ηπειρωτική Δύναμη Γερμανία προσπάθησε να υπερβεί το διαφαινόμενο στρατηγικό αδιέξοδο εγκαταλείποντας την οδό των προσφορών «διανομής της υφηλίου» και προσχωρώντας σε μία λογική εξαναγκασμού. Έτσι άρχισαν οι σχεδιασμοί για την απόβαση στις Βρετανικές Νήσους, υπό τις διαταγές του Στρατάρχου Gerd von Rundstedt, Διοικητού της Ομάδος Στρατιών Α (Heeresgruppe A), η οποία και ανέλαβε το βάρος πραγματοποίησεως του εγχειρήματος. Οι προπαρασκευαστικές της αποβάσεως ενέργειες έφεραν την κωδική ονομασία «Θαλάσσιος Λέων» (Seelowe).²⁴ Σε πρώτη φάση αυξήθηκε η πίεση προς την πλευρά του Λονδίνου με την διενέργεια αεροπορικών βομβαρδισμών της Luftwaffe εις βάρος της Μεγάλης Βρετανίας (αρχικώς εναντίον στρατιωτικής σημασίας στόχων, εν συνεχεία δε –μετά την επιδρομή της Royal Air Force κατά του Βερολίνου– και εναντίον πολιτικών στόχων) καθώς και με την ένταση του υποβρυχιακού πολέμου. Ωστόσο, η ηρωική αντίσταση της Βασιλικής Αεροπορίας (Royal Air Force) κατά την περιλάλητη «Μάχη της Αγγλίας» (The Battle of England) ανέτρεψε τον γερμανικό σχεδιασμό. Αφ' ης στιγμής η Γερμανία απέτυχε να κατακτήσει την εναέρια υπεροχή στον χώρο των Βρετανικών Νήσων, η πραγματοποίηση αποβατικής ενεργείας κατέστη ανέφικτη.

20 Hillgruber, όρ. ανωτ., σ., 151.

21 Όρ. ανωτ., σ. 144 και εξής.

22 Για την πτήση Hess, τα προηγηθέντα και το όλο διπλωματικό παρασκήνιο όρα το κλασσικό έργο του J. Leasor, Botschafter ohne Auftrag. Der Englandflug Rudolf Hess' (γερμανική έκδοση), Oldenburg, 1962.

23 Για το στρατηγικό αδιέξοδο στο οποίο είχε περιέλθει ο Χίτλερ το θέρος του 1940, μετά την πτώση της Γαλλίας και την –παρά ταύτα– εξακολουθητική άρνηση συμβιβασμού της Αγγλίας, όρα Hillgruber, σ. 144-278.

24 Wheatly, R., Operation Sea Lion. German Plans for the Invasion of England 1940-1942, Oxford, 1958. Klee, K., Das Unternehmen "Seelowe". Die geplante deutsche Landung in England 1940, Göttingen / Berlin / Frankfurt a.M., 1958.

Τώρα το αδιέξοδο της Στρατηγικής της Ηπειρωτικής Δυνάμεως ήταν πλήρες. Για τον Χίτλερ, υστάτη απόπειρα υπερβάσεως του εν λόγω αδιεξόδου αλλά και έγκαιρης αποδράσεως από την στρατηγική περικύκλωση της Γερμανίας μεταξύ της βρετανικής Ναυτικής Δυνάμεως (στο πλανητικό Rimland) και της ρωσικής Ηπειρωτικής Δυνάμεως (στο ευρασιατικό Heartland) – προτού ακόμη η τελευταία προσχωρήσει στην βρετανική στρατηγική εξισορροπήσεως κατέναντι της Γερμανίας (γεγονός που εθεωρείτο αναπόφευκτο) – υπήρξε η άπελπισ εκείνη «φυγή προς τα εμπρός» (Flucht nach vorne): η επίθεση κατά της Σοβιετικής Ρωσίας (Unternehmen Barbarossa) στις 22 Ιουλίου του 1941.²⁵

Παρ' όλες τις πράγματι εντυπωσιακές, υπερβαίνουσες κάθε προσδοκία της γερμανικής στρατιωτικής ηγεσίας, επιτυχίες, τις σημειωθείσες κατά την πρώτη φάση της Επιχειρήσεως «Βαρβαρόσσα» και παρά τον καταγιστικό ρυθμό της αρχικής προελάσεως, η αδυναμία επιτεύξεως ενός μείζονος αντικειμενικού σκοπού, όπως η κατάληψη της Μόσχας τον Δεκέμβριο του 1941, σηματοδότησε την αποτυχία και αυτού του τελευταίου στρατηγικού ελιγμού του Χίτλερ, μολοντί τούτο θα καθίστατο αντιληπτό στους συγχρόνους αργότερα, μετά την δεινή ήττα του Στάλινγκραντ, οριστικώς δε μετά την έκβαση της τιτάνειας αρματομαχίας του Κουρσκ. Περί τα τέλη του 1943 ήταν πλέον φανερό σε κάθε νουνεχή στρατιωτικό και πολιτικό ιθύνοντα ότι η Γερμανία είχε περιέλθει αμετακλήτως σε θέση αμύνης από επιχειρησιακής πλευράς – και σε πλήρες αδιέξοδο από στρατηγικής απόψεως.

Κατά μία αξιοπεριεργή ειρωνεία της ιστορίας έδειχνε να επαναλαμβάνεται το στρατηγικό προηγούμενο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, μολοντί τούτο αποτελούσε τον εφιάλτη των Γερμανών στρατιωτι-

κών, πολιτικών ιθύνοντων και στρατηγιστών ήδη προ της ενάρξεως του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου: Zwei-Frontenkrieg (Διμέτωπος πόλεμος) έναντι τόσο των αγγλοσαξονικών Ναυτικών Δυνάμεων όσο και της ρωσικής Ηπειρωτικής Δυνάμεως. Και τούτο παρά την προαναφερθείσα εκπεφρασμένη αντίληψη της Ανωτάτης Γερμανικής Πολιτικής Ηγεσίας να μην επαναλάβει τα σφάλματα της εποχής του Κάιζερ Γουλιέλμου, αλλά να επιδείξει, αυτήν την φορά, εξαιρετική προσοχή έναντι της παραδοσιακής αγγλικής ευαισθησίας αναφορικώς προς την πρωτοκαθεδρία στις θάλασσες και τους ωκεανούς.

Αλλά και παρά το γεγονός ότι, προς στιγμήν τουλάχιστον, εφάνη να κερδίζει έδαφος εντός της Γερμανικής Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας μία άλλη συνταγή ακολουθητέας στρατηγικής: εκείνη που έδιδε έμφαση στην αντιπαράθεση μεταξύ Ηπειρωτικών Δυνάμεων, αφ' ενός, και Ναυτικών Δυνάμεων, αφ' ετέρου, και κατά συνέπεια, προέκρινε και υπεδείκνυε ως ενδεδειγμένη οδό την συμμαχία των Ηπειρωτικών / Ευρασιατικών Δυνάμεων, Γερμανίας και Ρωσίας, κατέναντι των Αγγλοσαξονικών Ναυτικών Δυνάμεων (και των ηπειρωτικών τους εξαρτημάτων στο Rimland). Είναι, οπωσδήποτε, αξιοσημείωτο το γεγονός ότι οι θιασώτες αυτής της στρατηγικής λειτουργούσαν με κλασικούς γεωπολιτικούς όρους, παραβλέποντας απολύτως τις ιδεολογικές παραμέτρους: Ουδόλως ενδιέφερε η όποια διαφορά μεταξύ Εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας και Σοβιετικής Ρωσίας σε επίπεδο αρχούσης κοινωνικής ιδεολογίας και εσωτερικής πολιτικής τάξεως. Εκείνο το οποίο προέτασσαν ήταν η αντικειμενική σύγκλιση μείζονων στρατηγικών συμφερόντων μεταξύ των δύο κατ' εξοχήν Ηπειρωτικών Δυνάμεων του Ευρασιατικού Χώρου.

Άλλωστε, κοινή ήταν η εμπειρία αμφοτέρων από την αδιατάρακτη, μακραίωνη, παγκόσμια ηγεμονία των αγγλοσαξονικών

25 Hillgruber, όρ. ανωτ., σ. 352-377.

Ναυτικών Δυνάμεων, και τούτο ίσχυε όχι τόσο για την Γερμανία, η οποία μόλις το 1871 είχε κατορθώσει να συγκροτηθεί σε ηπειρωτικό εθνοκρατικό πόλο ισχύος, όσο και, κυρίως, για την Ρωσία, οι αλληπάλλληλες και κοπιώδεις προσπάθειες της οποίας, από το 1774 μέχρι το 1878 και επέκεινα, να καταστεί επιτέλους Naval Power, προσέκρουαν σταθερά στην πείσμονα αντίσταση της θαλασσοκράτειρας Αλβιώνος. Αξίζει να θυμηθούμε, εν προκειμένω, ότι η Βρετανία είχε αναγάγει σε ύψιστο δόγμα της Γεωπολιτικής της, καθ' όλη την διάρκεια του 19ου αιώνας, την σθεναρά και συνεπή υποστήριξη της εδαφικής ακεραιότητας της Οθωμανικής Τουρκίας,²⁶ επειδή το «Κράτος-Φύλαξ των Στενών» επιτελούσε, από γεωστρατηγικής απόψεως, τον πολύτιμο για την Βρετανία ρόλο του αναχώματος της καθόδου της Ρωσίας προς νότον και της εξόδου της προς την Μεσόγειο²⁷ – εξέλιξη η οποία, εφ' όσον επισυνέβαινε, θα σήμαινε την πανηγυρική μετατροπή της ευρασιατικής Land Power σε Naval Power και, επομένως, θα την καθιστούσε ικανή, συν τω χρόνω, να αμφισβητήσει αξιόπιστα την αγγλοσαξονική ηγεμονία στις θάλασσες και, κατ' επέκτασιν, στον πλανήτη.

Η ιδέα της στρατηγικής συγκλίσεως μεταξύ των δύο Ηπειρωτικών Ευρασιατικών Δυνάμεων, Γερμανίας και Ρωσίας, καθώς και της νεοεμφανισθείσης περί τις αρχές του 20ου αιώνας Νησιωτικής Δυνάμεως Ιαπωνίας – ιδέα αναγόμενη στον πατέρα της Γερμανικής Σχολής της Γεωπολιτικής Karl Haushofer – είχε καταστεί αρκετά προσφιλής σε ορισμένους κύκλους της γερμανικής διανόησης, της διπλωματίας και του στρατεύματος, και εν προκειμένω ιδιαίτερω

του Ναυτικού. Η Ηγεσία και οι Επιτελείς του Ναυτικού, ιδίως δε οι Ναύαρχοι Raeder και Doenitz, αμφότεροι διατελέσαντες Μεγάλοι Ναύαρχοι, παρά τις παροιμιώδεις διαφωνίες τους, «έβλεπαν στην Μεγάλη Βρετανία τον κύριο αντίπαλο» του Γερμανικού Ράιχ, «τον οποίο θα έπρεπε να καθυποτάξουν με όλα τα διαθέσιμα στρατιωτικά μέσα».²⁸

Ειρήσθω εν παρόδω ότι, γενικώτερα, σε επίπεδο διανόησης και ιδεολογίας, μία σαφώς φιλορωσική στάση διεκρίνετο μεταξύ των θεωρητικών του Γερμανικού Συντηρητισμού ήδη προ ακόμη της εμφανίσεως της Γερμανίας ως ενιαίου Έθνους-Κράτους, από της εποχής της παλαιάς Πρωσσίας ακόμη. Άλλωστε, ήταν ο «Σιδηρούς Καγκελλάριος» του Βασιλείου της Πρωσσίας και, εν συνεχεία, πρώτος Καγκελλάριος του ενοποιημένου Γερμανικού Ράιχ, Όθων φον Βίσμαρκ, εκείνος ο οποίος – συνεχίζοντας την «γραμμή» του Μεγάλου Φρειδερίκου – κατέλιπε ως ιερά παρακαταθήκη ακολουθητέας στρατηγικής στους διαδόχους του το δόγμα ότι η Ηπειρωτική Δύναμη στο μέσον της Ευρώπης έπρεπε πάντοτε να διατηρεί άριστες σχέσεις με την Αγία Ρωσία (εφαρμόζοντας το δόγμα του στην πράξη: η πρώτη του σοβαρή ενέργεια στο διεθνοπολιτικό γίγνεσθαι ήταν η πλήρης κάλυψη της ρωσικής επεμβάσεως κατά της πολωνικής εξεγέρσεως του 1863 και η σύναψη της Στρατιωτικής Συμβάσεως του Alvensleben, μεταξύ Βερολίνου και Αγίας Πετρούπολης).²⁹ Οι επίγονοί του, όμως, απεδείχθησαν κατώτεροι του περιλάλητου Βισμαρκιανού Συστήματος Συμμαχιών (Bismarcks Bündnissystem) - θαυμαστού αλλά και περίπλοκου και ευάλωτου συστήματος, η βιωσιμότητα του

26 Hoesch, Edgar, *Geschichte der Balkanlaender; Von der Fruehzeit bis zur Gegenwart*, Muenchen (Verlag C.H. Beck), 1988, p. 114-15.

27 Όπ. ανωτ., σ. 123-29.

28 Hillgruber, όρα ανωτ., σ. 163-64.

29 Dtv-Atlas zur Weltgeschichte, τόμος II, σ. 353.

οποίου έχρηζε στρατηγικής ευφυΐας και λεπτοτάτων χειρισμών. Τα σφάλματα και οι τυχοδιωκτισμοί τους είχαν ως αποτέλεσμα να ευδοωθούν οι αγγλικοί διπλωματικοί σχεδιασμοί και να ευρευθεί, τελικώς, το Ράϊχ των Γουλιέλμων αντιμέτωπο με την Αυτοκρατορία των Ρωμανόφ.

Εν τούτοις, είναι εξόχως ενδεικτικό του πώς επιβιώνουν γεωπολιτικές σταθερές και παραστάσεις στο διάβα του χρόνου, ανεξαρτήτως ιδεολογικών/κανονιστικών αντιλήψεων, το γεγονός ότι κατά την δεκαετία του 1920 η ηττημένη Γερμανία της Συνθήκης των Βερσαλλιών ανεζήτησε στρατηγικό έρεισμα στην (μέχρι πρό τινος αντίπαλό της) Ρωσία. Το περίφημο «Ραπάλλο» κατέστη, αφ' ότου υπεγράφη εκεί η ομώνυμη διμερής συμφωνία (16 Απριλίου 1922), σήμα κατατεθέν της γερμανο-ρωσικής προσεγγίσεως (ακόμη δε και σήμερα ανασύρεται, από καιρού εις καιρόν, από τα σκονισμένα συρτάρια της διπλωματίας κάθε φορά που οι ηγεμονεύουσες αγγλοσαξονικές Ναυτικές Δυνάμεις, ή τα ηπειρωτικά τους εξαρτήματα στην Μεσευρώπη, έρχονται αντιμέτωπες με την –εφιαλτική για τις ίδιες– προοπτική μιας στρατηγικής ζεύξεως των δύο Ευρασιατικών Δυνάμεων). Εν προκειμένω, φαίνεται ότι ήταν ήσσονος ση-

μασίας το γεγονός ότι στην μεν Ρωσία είχε μόλις επικρατήσει ο Μπολσεβικισμός (φονευθείσης, μάλιστα, συμπάσης της Τσαρικής Οικογενείας), ενώ, αντιθέτως, στην νεότευκτη Δημοκρατία της Βαϊμάρης ο σοσιαλδημοκράτης Υπουργός επί των Εσωτερικών Gustav Noske είχε μόλις χρησιμοποιήσει όσες μονάδες του Γερμανικού Στρατού δεν είχαν διαλυθεί συνεπεία των όρων της Συνθήκης των Βερσαλλιών και τελούσαν υπό τις διαταγές του Στρατηγού von Luetwitz, αλλά και τα νεοεμφανισθέντα εθνικιστικά στρατιωτικά «Ελεύθερα Σώματα» (Freikorps)³⁰, για να καταπνίξει στο αίμα τις εξεγέρσεις της Άκρας Αριστεράς (Σπαρτακιστές), διαφυλάσσοντας την καθεστηκυία τάξη και αποσοβώντας τοιούτοτρόπως το (ορατό τότε) ενδεχόμενο να επαναληφθεί και στην ηττημένη Γερμανία ό, τι είχε προ ολίγου συμβεί στην Ρωσία μετά την κατάρρευση του μετώπου.

Ακόμη εντυπωσιακότερη υπήρξε, όμως, η εγκαινιασθείσα στρατιωτική συνεργασία μεταξύ του κατ' εξοχήν συντηρητικού και αντικομμουνιστικού τμήματος των γερμανικών ελίτ του Μεσοπολέμου, δηλαδή της Reichswehr³¹ και του Ερυθρού Στρατού, προϊούσης της δεκαετίας του '20. Ιδίως ο Αρχηγός των Γερμανικών Ενόπλων Δυνάμε-

30 Μικρές μονάδες, επιπέδου τάγματος ή λόχου, προερχόμενες από τους μείζονες σχηματισμούς που είχαν υποχρεωτικώς διαλυθεί. Η επομένη ημέρα της ήττας και συνθηκολογήσεως, στην μαστιζόμενη από δεινή κρίση Γερμανία, βρήκε έναν τεράστιο αριθμό στρατιωτών που υπηρετούσαν το προηγούμενο διάστημα 1914-18, να στερούνται οιασδήποτε ελπίδας για κοινωνική επιβίωση. Έτσι, εξακολούθησαν να παραμένουν δίπλα στους (κατωτέρους συνήθως) αξιωματικούς τους και τους συναδέλφους τους, διαμένοντας σε στρατώνες (ή όπου αλλού εύρισκαν) και δρώντας ως άτυπα στρατιωτικά σώματα (ένας εκ των χιλιάδων αυτών στρατιωτών ήταν και ο δεκάετής Adolf Hitler, που υπηρετούσε στην μονάδα του Λοχαγού Ernst Röhm στην Βαυαρία). Η συμβολή τους στην καταστολή των κινημάτων της Άκρας Αριστεράς (που, υπό την ηγεσία του Karl Liebknecht, της Rosa Luxemburg κ.ά, επεδίωξαν την δυναμική ανατροπή της πρώτης μεταπολεμικής - σοσιαλδημοκρατικής - Κυβερνήσεως Friedrich Ebert) έμελλε να αποβεί καιρία. Υπό το βάρος των εμπειριών της εθνικής ταπεινώσεως των Βερσαλλιών και της κοινωνικής κρίσεως, αλλά βοήθουσης και της πολιτικής ριζοσπαστικοποίησης των ετών 1919-21, τα Freikorps κατέστησαν «φυτώρια» του εθνικοσοσιαλιστικού κινήματος.

31 Reichswehr (Ράϊχσβερ): οι Γερμανικές Ένοπλες Δυνάμεις. Ο όρος Wehrmacht (Βέρμαχτ) καθιερώνεται αργότερα, επί Χίτλερ.

ων, Στρατηγός von Seeckt, ετάσσετο αναφανδόν, περισσότερο παντός πολιτικού της εποχής, υπέρ της στενής γερμανορωσικής συμπράξεως και της λεγομένης Ostorientierung (προσανατολισμός προς Ανατολάς) της ηττημένης Γερμανίας, θεωρώντας ότι μόνον έτσι η τελευταία θα ανακτούσε την δέουσα θέση της στο διεθνές στερέωμα, θα αντιμετώπιζε επιτυχώς τις Δυτικές Δυνάμεις και θα εξαφάνιζε την Πολωνία από τον χάρτη.³² Θερμός συνήγορος της συνεργασίας των δύο Ηπειρωτικών Δυνάμεων ήταν επίσης ο Στρατηγός von Blomberg και άλλοι Ανώτατοι Επιτελείς. Υπό το φως των μετέπειτα εξελίξεων – και δη της προελάσεως των Γερμανικών Στρατιών στην Δυτική Ρωσία το θέρος του 1941 – ηχεί ειρωνικό το γεγονός ότι, μιάμισυ δεκαετία ενωρίτερα και καθ' όλο το διάστημα 1923-29, οι Γερμανικές Ένοπλες Δυνάμεις αντιπαρέρχονταν την ρητή απαγόρευση κατοχής και αναπτύξεως προηγμένων όπλων και διενέργειας αναλόγων γυμνασίων (που είχε επιβληθεί υπό της Συνθήκης των Βερσαλλιών), ασκούμενες σε στρατόπεδα και αεροπορικές βάσεις του Ερυθρού Στρατού.³³ Αξιωματικοί της Ράιχσνερ εκπαιδεύονταν στο Πεδίο Ασκήσεων Τεθωρακισμένων του Καζάν, στην Σχολή Χημικού Πολέμου πλησίον του Σαράτωφ και στην Σχολή Ιπταμένων του Λίπετσκ, πλησίον του Βορονές!

Εν τούτοις, η άνοδος το Αδόλφου Χίτλερ

στην εξουσία (Ιανουάριος 1933) υπήρξε αληθής τομή στις γερμανο-ρωσικές σχέσεις. Δύο κύρια στοιχεία της ναζιστικής ιδεολογίας – ο μαχητικός Αντιμπολσεβικισμός και, κυρίως, ο αντισλαυικός Ρατσισμός – ήταν αναμενόμενο ότι θα προξενούσαν επιπλοκές στις διακρατικές σχέσεις, καθώς γινόταν φανερό, προϊόντος του χρόνου, ότι συναποτελούσαν το βάθρο της αυτοσυνειδησίας των Εθνικοσοσιαλιστών Ιθυνόντων, και πρωτίστως του ίδιου του Χίτλερ. Υπό την έννοια δε αυτή, η πιθανή επικράτηση της Ιδεολογίας επί της Πολιτικής, κατά παραβίασιν της αρχής της Πρωτοκαθεδρίας του Πολιτικού (Primat des Politischen), απειλούσε την κατ' αρχήν αυτονομία της Εξωτερικής Πολιτικής, η οποία οφείλει να υπακούει στις αρχές του Πολιτικού Ρεαλισμού, και όχι σε ιδεολογικές προτιμήσεις ή αγκυλώσεις.

Ωστόσο, ακριβώς εξ αιτίας των ανωτέρω, υπήρξε γενική και διάχυτη η έκπληξη, που προκάλεσε στα κέντρα λήψεως αποφάσεων ανά την Ευρώπη, την Αμερική και τον Ειρηνικό η είδηση της συνάψεως του Συμφώνου Μολότωφ-Ρίμπεντροπ τον Αύγουστο του 1939.³⁴ Προς στιγμήν πολλοί ενόμισαν ότι η Γερμανία του Χίτλερ, σε μίαν απaráμιλλη επίδειξη στρατηγικής ευφυΐας και ψυχρής, αποϊδεολογικοποιημένης, διεθνοπολιτικής συμπεριφοράς, είχε καταφέρει την παροιμιώδη «κίνηση ματ» στην διεθνή γεωστρατηγική σκακιέρα. Άλλοι μεν υπεδέχθησαν την

32 Όρ. Sendtner, Kurt (Hrsg.), Gessler, Otto, Reichswehrpolitik in der Weimarer Zeit, Stuttgart, 1958, σ. 185-88.

33 Όρ. Krummacker, F.A. / Lange, Helmut, Krieg und Frieden. Geschichte der deutsch-sowjetischen Beziehungen. Von Brest-Litowsk bis zum Unternehmen Barbarossa, Muenchen / Esslingen, 1970.

34 Για το πυρετώδες διπλωματικό παρασκήνιο του (πρώτου) Συμφώνου Μολότωφ-Ρίμπεντροπ, το ακριβές περιεχόμενό του (συμπεριλαμβανομένου του μυστικού Συμπληρωματικού Πρωτοκόλλου), καθώς και την εν γένει συνεργασία Γερμανίας - ΕΣΣΔ την περίοδο 1939-40, πολύτιμες πληροφορίες παρέχουν τα Γερμανικά Διπλωματικά Αρχεία (Akten zur Deutschen Auswärtigen Politik 1918-1945: Φάκελλοι Γερμανικής Εξωτερικής Πολιτικής 1918-1945) και συγκεκριμένα οι τόμοι VI και VII της σειράς D των ADAP (Serie D, Bd. VI, VII).

εξέλιξη αυτή με φόβο (η Ναυτική Δύναμη Βρεταννία έβλεπε αίφνης να περιορίζονται ασφυκτικώς τα περιθώρια χειρισμών της παραδοσιακής της στρατηγικής εξισορροπήσεως και να καθίσταται πραγματικότητα το εξαιρετικά δυσάρεστο για την ίδια ενδεχόμενο συγκροτήσεως ενός ηπειρωτικού πόλου ισχύος), άλλοι δε χαιρέτισαν την προαναφερθείσα εξέλιξη με ενθουσιασμό, θεωρώντας ότι η αριστοτεχνική κίνηση του Ribbentrop απεγκλώβιζε για πρώτη φορά την Ηπειρωτική Δύναμη Γερμανία από τον εφιάλτη της *strategische Einkreisung* (Στρατηγική Περικύκλωση) και διήνοιγε, κατ' αυτόν τον τρόπο, εντυπωσιακά πεδία δράσεως της Γερμανικής Πολιτικής.

Ο πολὺς Ιωακείμ φον Ρίμπεντροπ ήταν, αναμφιβόλως, ο πλέον ένθερμος και δυναμικός εκφραστής αυτής της στρατηγικής στο ανώτατο επίπεδο της Πολιτικής Ιεραρχίας. Εν προκειμένω, είναι αξιοπρόσεκτο ότι ο Υπουργός των Εξωτερικών του Ράιχ – ένας εκ των ολίγων εξ επαγγέλματος διπλωματών που ήταν και μέλη του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Εργατικού Κόμματος (NSDAP) – δεν συμεριζόταν πάντοτε παρόμοιες αντιλήψεις. Υπό την επήρεια των ρατσιστικών στοιχείων της ναζιστικής ιδεολογίας, ο ανερχόμενος διπλωμάτης Ribbentrop μοιραζόταν, αρχικώς, τις αντιλήψεις του Χίτλερ περί ανωτερότητας των δύο βορειών/γερμανογενών εθνών, Αγγλοσαξόνων και Τευτόνων. Μάλιστα, η αποστολή του ως Πρέσβεως στο Λονδίνο, κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του '30, συνοδεύθηκε από την ρητή εντολή του πολιτικού του ινδάλματος και προστάτη προς τον νέο, ταλαντούχο και πολλά υποσχόμενο διπλωμάτη, να «κερδίσει» την Αγγλία για λογαριασμό του Φύρερ. Εν τούτοις, ούτε η πολιτική του ευστροφία ούτε οι δελεαστι-

κές προς τους Βρετανούς συνομιλητές του προσφορές (εξ ονόματος του ιδίου του Φύρερ) ούτε η γενικώτερη, θαυμαστή, κοινωνική του μόρφωση και το (πανθομολογούμενως ωραίο) παρουσιαστικό του επέτρεψαν στον Πρέσβυ Ρίμπεντροπ να εκπληρώσει την αποστολή του. Ο θαυμασμός για το Βρεταννικό Έθνος μετεβλήθη – υπό το κράτος της απορρίψεως – σε περιφρόνηση, απέχθεια και μίσος (ο θεωρητικός του Ναζισμού, Alfred Rosenberg – που θα γινόταν αργότερα έξαλλος λόγω του Γερμανο-Σοβιετικού Συμφώνου – δεν θα έπαυε να κατηγορεί τον Ribbentrop ότι «δεν έχει καμμία πολιτική σκέψη πλην του μίσους κατά της Αγγλίας»).³⁵ Όταν επέστρεψε δε στην Γερμανία, για να αναλάβει πλέον τα ηνία της διπλωματίας της χώρας του, ο Ρίμπεντροπ ενεφορείτο από μία παγιωθείσα πεποίθηση – καταστάλαγμα προσωπικής (ίσως και τραυματικής) εμπειρίας: Η Αγγλία δεν κερδίζεται! Η Αλβιών δεν εννοεί να αποδεχθεί τον προτεινόμενο από την Γερμανία καταμερισμό παγκοσμίου γεωστρατηγικής ισχύος, της μορφής «εσείς τους ωκεανούς, το Empire, τα Dominion και το Commonwealth, και εμείς το Mitteleuropa και τις πεδιάδες και στέππες του Ostraum της Ευρασίας». Και αυτήν του την εμπειρία προσπάθησε έκτοτε να μεταφέρει προς τον πολιτικό προϊστάμενό του. Πλην όμως, στην περίπτωση του Χίτλερ, η ισχύς των ιδεολογικών προσηλώσεων (Ι.Θ. Μάζης) έμελλε να αποδειχθεί απείρως ανθεκτικότερη έναντι των κελευσμάτων της Realpolitik. Παρά ταύτα, και «εν αντιθέσει προς τα αξιώματα της εξωτερικής πολιτικής του Χίτλερ», ο Υπουργός Εξωτερικών του Ράιχ δεν έπαυσε να θεωρεί «την Μ. Βρεταννία και όχι την Σοβιετική Ένωση ως τον κύριο αντίπαλο (Hauptgegner) της Γερμανίας.»³⁶

35 Seraphim, Hans-Guenther (Hrsg.), Das politische Tagebuch Alfred Rosenbergs aus den Jahren 1934/35 und 1939/40, Goettingen 1956, σ. 75 και 72.

36 Hillgruber, όρ. ανωτ., σ. 238

Ευρεία ανταπόκριση, ωστόσο, επρόκειτο να βρει αυτή η αντίληψη Ρίμπεντροπ περί στρατηγικής συγκλίσεως Γερμανίας-Ρωσίας με αντι-αγγλοσαξονική στόχευση στους κόλπους της Ηγεσίας και των Επιτελών του Γερμανικού Πολεμικού Ναυτικού. Η όλη στρατηγική σκέψη των κορυφαίων της Kriegsmarine και (διαδοχικών) Μεγάλων Ναυάρχων Raeder και Doenitz έφερε σαφώς, ευθύς εξ αρχής, αντι-αγγλικό πρόσημο. Αυτό, όμως, που θα ηδύνατο να χαρακτηριστεί ως το «Σενάριο του Ναυτικού» – ανιχνευόμενο σε μελέτη της Δ/νσεως Ναυτικού Πολέμου (Seekriegsleitung) ήδη από το 1939³⁷ – έτυχε περαιτέρω επεξεργασίας διαρκούντος του πολέμου, αναπτυχθέν σε «συνολική στρατηγική σύλληψη του πολέμου» (Gesamtkriegskonzeption)³⁸ από αμφοτέρους τους Μεγάλους Ναυάρχους. Παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις (ο – προερχόμενος από την Διοίκηση Υποβρυχίων – Νταϊνιτς απέδιδε π.χ. πρωτεύουσα θέση στον Υποβρυχιακό Πόλεμο), ο μείζων σκοπός της Στρατηγικής αυτής ήταν κοινός: αναμέτρηση, πρωτίστως, με τον βρετανικό παράγοντα ισχύος και εξουδετέρωσή του. Συνεπώς, η εν λόγω εναλλακτική οδός Στρατηγικής, που εξεπόνησε το Τμήμα Επιχειρήσεων (Operationsabteilung) της Δ/νσεως Ναυτικού Πολέμου (υπό τον Υποναύαρχο Kurt Fricke), εστίαζε στην ανάγκη να πληγεί καίρια η βρετανική ισχύς στις θάλασσες και σε αυτό που με τους γεωπολιτικούς όρους του Nicholas Spykman ονομάζουμε «Δακτύλιο Γη» του πλανήτη (Rimland), ούτως ώστε να στερηθεί η Αλβιών του ελέγχου των μεγάλων υδατινών αρτηριών της υφηλίου – πρωτίστως δε της Μεσογείου. Η αμφισβήτηση της βρετανικής Ναυτικής Ηγεμονίας στον Χώρο της Μεσο-

γείου ανήγετο σε πρώτιστη προτεραιότητα της εμπολέμου Γερμανίας, στο πλαίσιο αυτής της εξεταζομένης, «εναλλακτικής», Στρατηγικής του Ναυτικού. Συνεπώς, ευκαταία ου μην αλλά και επιβεβλημένα εκρίνετο η διατήρηση κοινού μετώπου με την Ρωσία έναντι των αγγλοσαξονικών Ναυτικών Δυνάμεων (η αλληλοϋποστήριξη των δύο Ναυτικών Δυνάμεων του - κατά Spykman - Rimland ήταν δεδομένη και εξεφράζετο από την Προεδρία Ρούσβελτ ποικιλοτρόπως, ήδη προ της εισόδου των ΗΠΑ στον πόλεμο, για να ενταθεί βεβαίως κατακόρυφα μετά την ιαπωνική επίθεση κατά του Περγλ-Χάρμπορ και την επακολουθήσασα, επίσημη πλέον, εγκατάλειψη της αμερικανικής ουδετερότητας τον Δεκέμβριο του 1941).

Προδήλως, η καταγωγή των αντιλήψεων του Ναυτικού ανάγεται στην εποχή προ της ενάρξεως του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ακόμη. Το (τότε) Γερμανικό Αυτοκρατορικό Ναυτικό (Kaiserliche Marine) είχε διατυπώσει τους δικούς του μείζονες στρατηγικούς-πολιτικούς σκοπούς, ήδη από εποχής Ναυάρχου Tirpitz, καθιστάμενο το κύριο όχημα και, συνάμα, ο βασικός εκφραστής του (διαρκώς οξυνομένου επί Γουλιέλμου Β΄) αγγλο-γερμανικού ανταγωνισμού ισχύος και επιρροής, και συντελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην απονομιμοποίηση, στα όμματα ευρέων τμημάτων της γερμανικής κοινωνίας, του τότε επικαίρου και λίαν δημοφιλούς (βρετανικής προελεύσεως) ιδεολογήματος περί ανωτερότητας (και συνακόλουθης κοινής μοίρας) των βορείων λαών. Αντ' αυτού, το ΟΚΜ (Oberkommando der Marine, Ανωτάτη Διοίκηση Ναυτικού) ανεδείκνυε την Γηραιά Αλβιώνα ως τον κύριο υπαίτιο ενδεχομένης μη ευοδώσεως της

37 Klee, K., Dokumente zum Unternehmen "Seelowe". Die geplante deutsche Landung in England, Goettingen / Berlin / Frankfurt a.M., 1959, σ. 238.

38 Hillgruber, όρ. ανωτ., σελ. 163.

γερμανικής προσπάθειας για απόκτηση της παροιμιώδους «θέσεως υπό τον ήλιο» και, επομένως, ως τον κύριο αντίπαλο του Γερμανικού Ράιχ κατά τον «Μεγάλο Πόλεμο». Οι μεγαλεπήβολοι «Πολεμικοί Σκοποί του Ναυτικού» (Kriegsziele der Marine) είχαν κατατεθεί υπ' όψιν του Καγκελλαρίου Theobald von Bethmann Hollweg από τον Ναύαρχο Henning von Holtzendorff, Επιτελάρχης του Ναυαρχείου, την 24η Δεκεμβρίου 1916.

Τον Αύγουστο του 1939, λίγες ημέρες προ της εκδηλώσεως της γερμανικής επιθέσεως εναντίον της Πολωνίας και της συνακόλουθης εκρήξεως του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η συνομολόγηση του πρώτου –και, μετ' ου πολύ, του δευτέρου– Συμφώνου Μολότφφ-Ρίμπεντροπ φαινόταν να δικαιώνει τις αντιλήψεις του Ναυτικού αλλά και της σχολής εκείνης των Γερμανών γεωπολιτικών, που αναφανδόν τάσσονταν υπέρ μιας συμμαχίας με την Ρωσία και την Ιαπωνία. Συνάμα, έμοιαζε να επισφραγίζει την κατίσχυση των αμιγώς ρεαλιστικών κριτηρίων, κατά την σχεδίαση και άσκηση της Γερμανικής Εξωτερικής Πολιτικής, έναντι των ιδεολογικών. Πολλώ δε μάλλον καθ' όσον επρόκειτο για μία κατ' εξοχήν περίπτωση αυτού, που η παγκόσμια Κοινή Γνώμη θα εξελάμβανε ως «παρά φύσιν», αν όχι και «ανίερη» συμμαχία – και έτσι πράγματι εξελήφθη η συμφωνία Χίτλερ - Στάλιν. Φαντάζεται κανείς το ψυχολογικό «σοκ» που υπέστησαν π.χ. χιλιάδες κομμουνιστών και σοσιαλιστών ανά την υφήλιο (ιδίως δε οι πολιτικοί κρατούμενοι οι έγκλειστοι στις φυλακές και τα στρατόπεδα της Γερμανίας) άμα τω ακούσματι της συνταρακτικής εκείνης ειδήσεως περί αστραπιαίας μεταβάσεως του Υπουργού Εξωτερικών της ναζιστικής Γερμανίας στην «πρώτη σοσιαλιστική

χώρα του κόσμου» και συνομολογήσεως συνθήκης με τον ομόλογό του, Κομισσάριο επί των Εξωτερικών της Σταλινικής ΕΣΣΔ (βάσει της οποίας, μάλιστα, καθοριζόταν ως και η εδαφική διανομή της Πολωνίας και της λοιπής Ανατολικής Ευρώπης).³⁹

Σε ό, τι αφορά στην Στρατηγική Σχεδίαση του Πολεμικού Ναυτικού, τις ανωτέρω εκτεθείσες σκέψεις του Ναυάρχου Fricke υιοθέτησε και προεξέτεινε σημαντικά ο Ναύαρχος Rolf Carls, Διοικητής του Ναυστάθμου Βαλτικής Θαλάσσης (Marinestation Ostsee) και Αρχιναύαρχος των Ναυτικών Διοικήσεων Ανατολής (Marinegruppenkommandos Ost). Σε εμπειριστατωμένη μελέτη του της 13ης Ιουνίου 1940, ο Ναύαρχος Carls εξέφραζε σαφώς και απεριφράστως την θεώρηση του πολέμου, από την σκοπιά του Ναυτικού: Σκοπός ήταν «η ανύψωση της Γερμανίας σε Παγκόσμιο Δύναμη» (Weltmacht), άρα, έπρεπε να επιδιωχθούν «η απελευθέρωση (της Γερμανίας) από την αγγλογαλλική θαλάσσια στρατηγική περικύκλωση» και – πέραν της εξουδετερώσεως της Γαλλίας – η «εξασθένηση του British Empire» μέχρι του σημείου ενός «ιδιοκτησιακού διακανονισμού» με το Γερμανικό Ράιχ.⁴⁰

Συνακολούθως, ο Αρχιναύαρχος των Ναυτικών Διοικήσεων Ανατολής πρότεινε, μεταξύ άλλων:

α) Την διασφάλιση του στρατηγικού ελέγχου της Δανίας, Νορβηγίας, Ολλανδίας και Φλάνδρας μέσω μελλοντικής ενσωματώσεώς τους στην Ομοσπονδία των Βορείων Κρατών,

β) Την διασφάλιση του στρατηγικού ελέγχου των ακτών της Β. Γαλλίας (Βρετάννη, Νορμανδία, Πικαρδία και Αρτουά) μέσω μετατροπής τους σε προτεκτοράτα του Ράιχ (Reichsprotectorate),

39 ADAP, Serie D, Bd. VII, σ. 206 κ. εξ.

40 KTB, Teil Cb, Anlage zu OKM I op 941/40 g. Kdos. Chfs, BA-MA, RM 7/262, και Salewski, Seekriegsleitung, σ. 108-114.

γ) Την ολοκλήρωση του στρατηγικού ελέγχου των θαλασσιών οδών της Β. Ευρώπης μέσω της καταλήψεως των (βρετανικών) Νήσων επί του Διαύλου της Μάγχης, των Δανικών Νήσων, της Ισλανδίας, της Γροιλανδίας και των Νήσων Σέτλαντ,

δ) Την εκδίωξη της Μ. Βρετανίας από όλα τα ερείσματά της στον Χώρο της Μεσογείου. Για λόγους αρχής, οι Γερμανοί θεωρούσαν εαυτούς υποχρεωμένους να συμπεριλάβουν στην μελλοντική ανακατανομή ισχύος τους Ιταλούς συμμάχους τους, παρ' όλην την δυσφορία των στρατιωτικών έναντι των τελευταίων. Έτσι, η Αίγυπτος (και το Σουδάν), η Μάλτα και η Κύπρος θα αποδίδονταν στην Ιταλία, ενώ το Γιβραλτάρ στην Ισπανία (του Φράνκο), διασφαλιζόμενης όμως μιας γερμανικής βάσεως επί του Βράχου των Ηρακλείων Στηλών.

ε) Ομοίως, η Γερμανία θα αποκτούσε ναυτικές βάσεις επί του Ντακάρ, της Καζαμπλάνκας και των Καναρίων Νήσων.

στ) Ως προς την Μαύρη Ήπειρο, συν τω χρόνω, ορμώντες από του κέντρου (Κογκό) αλλά και από των πρώην γερμανικών αποικιών, οι Γερμανοί θα εξεδίωκαν τους Βρετανούς από την Κεντρο-Ανατολική Αφρική, την Νοτιοανατολική Αφρική (Ροδεσία, σήμερα Ζιμπάμπουε) και την Νότιο Αφρική, και τους Γάλλους από τις νησιωτικές κτήσεις τους ανατολικά της ηπείρου. Η Μαδαγασκάρη, οι Σεϋχέλλες, ο Άγ. Μαυρίκιος θα περιέρχονταν υπό γερμανική κατοχή.

ζ) Ο στρατηγικής σημασίας κόμβος του Άντεν είλκυε επίσης το ζωηρό ενδιαφέρον του Γερμανικού Ναυτικού. Εν τούτοις, γνωστού όντος ότι θα ανέκυπταν και εδώ τριβές με τους Ιταλούς συμμάχους, ο Ναύαρχος Καρλς παρέπεμπε την λεπτή αυτή υπόθεση προς επίλυσιν «στο ανώτατο πολιτικό επίπεδο» (η στερεότυπη έκφραση που συναντούμε στις εκθέσεις, αναφορές, υπομνήματα κ.λ.π. των Γερμανών υπηρεσιακών – στρατιωτικών και διπλωματικών – παραγόντων της εποχής οσάκις επρόκει-

το για ζήτημα που ανεμένετο να εγείρει τις αντιδράσεις του Μουσοσολίνι).

Υπό το κράτος της ευφορίας που προκάλεσε η εντυπωσιακή κατάρρευση της Γαλλίας και των διανοιγομένων τεραστίων δυνατοτήτων για την ανάδειξη της Ηπειρωτικής Δυνάμεως Γερμανίας σε *naval power* και Αποικιακή Δύναμη – λαμβανομένης υπ' όψιν της εκτάσεως των γαλλικών υπερποντιών κτήσεων ανά την υφήλιο – το Ναυτικό δεν καταβάλλει πια καμμία προσπάθεια να κρύψει ποιόν θεωρεί μείζονα αντίπαλο, ζητεί δε ολοένα και επιτακτικότερα την συντριβή της Βρετανίας, αμφισβητώντας μάλιστα, για πρώτη φορά τόσο ανοικτά, την στρατηγική του Φύρερ και την αξιωματική αφετηρία αυτής της στρατηγικής: το δόγμα του ειρηνικού, αμφοτεροβαρούς διακανονισμού μεταξύ των «δύο γερμανικών εθνών». Σε υπόμνημα της Δ/σεως Ναυτικού Πολέμου, της 11ης Ιουλίου 1940, διαβάζουμε: «Μοιάζει, όμως, ανόητο να κλείσουμε ειρήνη με την Αγγλία, η οποία απλώς θα μας υποχρεώσει να έχουμε και πάλι να αντιμετωπίσουμε την εχθρότητα της Αγγλίας στο μέλλον, όταν οι πιθανότητές της να επιλέξει συμμάχους θα είναι ουσιωδώς ευνοϊκότερες γι' αυτήν. Γιατί να δοθεί στην Αγγλία η δυνατότητα μιας επαναλήψεως του αγώνα εξοντώσεως εναντίον της Γερμανίας στο μέλλον, ενώ σήμερα είμεθα σε θέση (...) να την πλήξουμε και να την ρίξουμε στο έδαφος, έτσι ώστε να μην προβάλλει ποτέ πια στο μέλλον ως αντίπαλος;»

Δεν ήταν, ίσως, τυχαίο ότι η άποψη αυτή προήρχετο από τους υπευθύνους Επιχειρησιακών Ζητημάτων της Διεξαγωγής του Πολέμου στο Θέατρο Μεσογείου. Εν τούτοις, όλες οι απόπειρες να αναδειχθεί η Ναυτική Δύναμη Βρετανία σε «κύριο αντίπαλο», ενταθείσες μετά την πτώση της Γαλλίας, προσέκρουσαν στην γνωστή, χαρακτηρισθείσα ως «αινιγματική» – αλλά, εν τω μεταξύ, επαρκώς επεξηγηθείσα στην

ιστορική βιβλιογραφία – «αναβλητικότητα» του Χίτλερ σε σχέση με την επιθεση κατά της ιδίας της Βρεταννίας, αναβλητικότητα που του στοίχισε τρεις ολόκληρους μήνες, ενώ οι στρατιωτικοί και διπλωματικοί ιθύνοντες διερωτώντο ποία ήσαν τα αίτια της θερινής ραστώνης. Η παροιμιώδης εκείνη αναβλητικότητα οφειλόταν στην πεποίθησή του ότι, τώρα πλέον – της Γαλλίας καταπεσούσης – οι ιθύνοντες του Λονδίνου θα απεδέχοντο τις συμβιβαστικές προτάσεις του, οπότε θα απεσοβείτο ο πόλεμος μεταξύ των δύο «αδελφών γερμανικών εθνών». Είναι λίαν εύγλωττο, περί της θέσεως που η Αγγλία κατείχε στην κοσμοθεωρία του Χίτλερ, ότι ακόμη και μήνες αργότερα, περί τα τέλη Σεπτεμβρίου του 1940 (ενώ η Επιχείρηση «Θαλάσσιος Λέων» τελούσε ήδη υπό πλήρη εξέλιξη), ο ίδιος συνέχιζε, για ένα διάστημα, να αμφιταλαντεύεται και να απορρίπτει τις εισηγήσεις του Ναυτικού και της Αεροπορίας περί επεκτάσεως και εντάσεως του Υποβρυχιακού Πολέμου, των από αέρος βομβαρδισμών και του ναυτικού αποκλεισμού κατά της Βρεταννίας. Όπως εκμυστηρευόταν στον αξιωματικό-«θρύλο» της Luftwaffe, Galland, έτρεφε «τον μέγιστο σεβασμό προ της αγγλοσαξονικής φυλής». Ακόμη δε και αν «ο πόλεμος εξέβαινε ευνοϊκώς για μας, θα προέκυπτε ένα τέτοιο κενό, διά της εξοντώσεως της Μ. Βρεταννίας, το οποίο δεν θα μπορούσε να καλυφθεί».⁴¹ Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό – και ίσως ενδεικτικό της ανθρωπίνης ψυχολογίας – ότι, παρά τις απορρίψεις και διαψεύσεις από την πραγματικότητα, ο Χίτλερ ενέμεινε σ' αυτήν την στάση του έναντι της Αγγλίας για αρκετό καιρό ακόμη, τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του 1941 ή τις αρχές του 1942,

οπότε, πλέον, η παθολογική σχεδόν «λατρεία» του «αδελφού βορείου έθνους» μετετρέπη σε μίσος (η *sui generis* σχέση του Χίτλερ με την Αγγλία αποδίδεται ίσως καλύτερα με τον γερμανικό όρο Hassliebe, εκ του Hass, «μίσος», και Liebe, «αγάπη») – μίσος κατευθυνόμενο κυρίως εναντίον εκείνων των «κύκλων στο Λονδίνο που κινούν τα νήματα» και ευθύνονταν, κατά την αντίληψή του, για τον «αυτοκτονικό για την Λευκή Φυλή πόλεμο». Ακόμη και στις 11/2/1942, ο ναζιστής ηγέτης υπεδέχεται με ανάμεικτα συναισθήματα – χαράς αλλά και λύπης – την είδηση της πτώσεως της Σιγκαπούρης στα χέρια της συμμαχου του Ιαπωνίας, διότι, όπως ομολογούσε στον Ρουμάνο δικτάτορα Στρατηγό Αντωνέσκου, ένας προμαχώνας της «Γερμανικής Φυλής» (germanische Rasse) έπεσε εις τας χείρας «υποδεεστέρων» (Minderwertigen)!⁴²

Η πορεία των εξελίξεων, από την μακρά αναμονή στην έναρξη, τελικώς, της Επιχειρήσεως «Θαλάσσιος Λέων», ενεθάρρυνε την Ανωτάτη Διοίκηση Ναυτικού να εντείνει τις προσπάθειές της υπέρ του «σεναρίου» της. Ο Μέγας Ναύαρχος Ραίντερ κατέθεσε την 6η Σεπτεμβρίου 1940, ενώπιον του Φύρερ, Καγκελλαρίου του Ράϊχ και Αρχιστρατήγου των τριών Όπλων, μία συνολική στρατηγική επί της αναλήψεως και διεξαγωγής ενός πολέμου κατά της Βρεταννίας.⁴³ Πρόδηλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της εν λόγω στρατηγικής ήταν η εστίαση όχι στο ευρασιατικό Heartland της Παγκοσμίου Νήσου, αλλά στο Rimland: ΝΑ. Ευρώπη, Μικρά Ασία, Αραβία, Αίγυπτος, Αφρική. Ακρογωνιαίο λίθο της αποτελούσε η «καθοριστική σημασία» που απεδίδετο

41 Galland, Adolf, *Die Ersten und die Letzten*; Darmstadt, 1953σ. 81.

42 Hillgruber, σ. 155.

43 Aufs. Raeders ueber seine Besprechung mit Hitler vom 6.9.1940, in: *Lagevortraege des Ob. D. M.; Raeder*, Bd. II, σ. 246. *KTB OKW*, Bd. I, 88 σελ. κ. εξ. Hillgruber, όρ. ανωτ., σ. 188 κ. εξ. Puttkamer, Karl-Jesko von, *Die unheimliche See: Hitler und die Kriegsmarine*, Muenchen (Kühne), 1952, σ. 41.

στην «ηγεμονία του Μεσογειακού Χώρου», η οποία θα συνεπήγγοτο «διασφάλιση απεριορίστων πηγών πρώτων υλών» και θα δημιουργούσε μία «νέα, στρατηγικώς συμφέρουσα βάση εξορμήσεως για περαιτέρω ενέργειες κατά του British Empire». Ουδέν είχε διαφύγει της προσοχής του Μεγάλου Ναυάρχου: Επεσήμαινε τις «αποφασιστικές δυσχέρειες» που θα επέφερε στον βρετανικό ανεφοδιασμό εκ Νοτίου Ατλαντικού ενδεχόμενη πτώση του Γιβραλτάρ. Εξήρε την στρατηγική σπουδαιότητα του Ντακάρ, εκτιμώντας ότι εκεί θα έστρεφαν κατά πρώτον την προσοχή τους οι Αμερικανοί, για να το χρησιμοποιήσουν ως ορμητήριο κατά της Νοτίου Ευρώπης (η ευστοχία της εκτιμήσεώς του επαληθεύθηκε λίγα μόλις χρόνια αργότερα – σημειωτέον δε ότι, κατ' εκείνο τον χρόνο, 1940, οι ΗΠΑ δεν είχαν ακόμη εισέλθει στον πόλεμο!).⁴⁴

Ο Μέγας Ναύαρχος Ραϊντερ κατέστησε σαφές στον Χίτλερ ότι η «οικοδόμηση του κέντρου βάρους» του πολέμου στον Χώρο της Μεσογείου (Schwerpunktbildung im Mittelmeerraum) δεν αποτελούσε, κατά την αντίληψη του Ναυτικού, παράλληλη ή ενδιάμεση ενέργεια (Zwischenaktion) αλλά «κυρία ενέργεια» (Hauptaktion) στο θέατρο του πολέμου, ευκρινώς στοχεύουσα την Αγγλία. Υπεγράμμισε δε μετ' εμφάσεως ότι οι σχετικές προπαρασκευές έπρεπε να «αρχίσουν αμέσως»,⁴⁵ προ της «εισόδου των ΗΠΑ στον πόλεμο» (την οποία ο ίδιος, προφανώς, θεωρούσε αναπόφευκτη).

Εξ άλλου, πληροφορηθείς τις (εμπιστευτικώς εκφρασθείσες) προθέσεις του Χίτλερ περί διενεργείας εκστρατείας κατά της Ρωσίας, ο Αρχηγός Ναυτικού κατέβαλε εκ νέου, την 26η Σεπτεμβρίου 1940, επίπονες

προσπάθειες ώστε, παρουσιάζοντάς του ένα εμπεριστατωμένο στρατηγικό σενάριο με σαφέστατη στόχευση κατά της Αγγλίας, να αποστρέψει την προσοχή του από την Ανατολή και τα σχέδια περί Ρωσικής Εκστρατείας. Επαναλαμβάνοντας μετ' επιτάσεως, όσα του είχε εκθέσει λίγες εβδομάδες ενωρίτερα, ο Ραϊντερ τόνισε στον Χίτλερ ότι η Μεσόγειος υπήρξε πάντοτε για τους Βρετανούς «το κέντρο της συνολικής θέσεώς τους», για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι «το Ζήτημα της Μεσογείου οφείλει να επιλυθεί εντός του χειμερινού εξαμήνου». Επί του πρακτέου, ο Μέγας Ναύαρχος πρότεινε τα εξής βήματα:

- κατάληψη Γιβραλτάρ
- κατάληψη Καναρίων Νήσων
- κατάληψη Διώρυγος Σουέζ
- προέλαση από Αιγύπτου μέσω Παλαιστίνης-Συρίας μέχρι των συνόρων της Τουρκίας.⁴⁶

Δι' αυτού του τρόπου, οι πύλες της Μεσογείου θα φράσσονταν για την Αγγλία. Ο σπουδαιότερος δυνητικός γεωστρατηγικός εταίρος της στην Ανατολική Μεσόγειο, η Τουρκία, «θα τελούσε υπό την εξουσία μας», σημείωνε ο Μέγας Ναύαρχος.⁴⁷ Εις ό,τι αφορά δε στο «Ζήτημα της Ρωσίας», τούτο θα προσελάμβανε άλλη διάσταση, πλέον. Η Ρωσία δεν απειλούσε την Γερμανία, αντιθέτως ζούσε ήδη υπό τον φόβο της Γερμανίας, σύμφωνα με την εκτίμησή του. Πόσο μάλλον εάν η Γερμανία έκτιζε το οικοδόμημα της ισχύος της στην Μεσόγειο, δορυφοροποιώντας την Τουρκία, γειτνιάζουσα με την Ρωσία. Οπότε και δεν θα συνέτρεχε λόγος «μιας γερμανικής ενεργείας από Βορρά» (διακριτικός υπαινιγμός κατά μιας εκστρατείας της Βέρμαχτ εναντίον της Ρωσίας).

Εν τούτοις, παρά το γεγονός ότι η σύμμαχία εκείνη επέφερε απτά, και δη σπουδαία, τακτικά πλεονεκτήματα σε αμφότερες τις Ηπειρωτικές Δυνάμεις – καθ' όσον επέτρεψε στην μεν Γερμανία να εξαπολύ-

44 ΚΤΒ ΟΚW, όρ. ανωτ.

45 Όρ. ανωτ.

46 Puttkamer, όρ. ανωτ., σ. 41. Hillgruber, όρ. ανωτ., σ. 189.

47 Όρ. ανωτ.

σει ευθύς αμέσως την συντριπτική της επίθεση εναντίον της Πολωνίας, εν συνεχεία δε να εξουδετερώσει απερίσπαστη τα ερείσματα της Βρεταννίας στο Δυτικό Rimland (Νορβηγία, Δανία, Κάτω Χώρες, Γαλλία), στην δε Ρωσία να ενσωματώσει γεωγραφικά την Ανατολική Πολωνία και τις Βαλτικές Δημοκρατίες και να δορυφοροποιήσει την Φιλανδία – δεν έμελλε να μακροημερεύσει. Ο λόγος οφείλει, κατ' αρχάς, να αναζητηθεί στην προαναφερθείσα σαφή υπεροχή ιδεολογικών προτιμήσεων και προσηλώσεων στο αξιακό και κοσμοθεωρητικό σύστημα του Χίτλερ, ως υπάτου ιθύνοντος της Γερμανικής Πολιτικής και Στρατηγικής.

Επιπροσθέτως, την βιωσιμότητα της συμμαχίας των δύο Ηπειρωτικών Δυνάμεων, που με κοπιώδεις όσο και δεξιοτεχνικές προσπάθειες είχε φιλοτεχνήσει ο Ρίμπεντροπ, υπονόμωσε, πέραν του ιδεολογικού προτάγματος του Χίτλερ, και η σταθερή άρνηση του Ιωσήφ Βησσαριώνοβιτς Στάλιν να συμμορφωθεί προς τις υποδείξεις των Γερμανών εταίρων του και να εγκαταλείψει τις βλέψεις του επί των Στενών των Δαρδανελίων και του Βοσπόρου και επί της Βαλκανικής Χερσονήσου. Ασφαλώς η συγκεκριμένη στάση της ρωσικής ηγεσίας απηχούσε την επικράτηση αρχών και κριτηρίων της Realpolitik, μακράν πάσης διεθνιστικής ιδεοληψίας και ρητορείας: Ο Στάλιν επεδίωκε, διά των γερμανοσοβιετικών διαβουλεύσεων, μία οριοθέτηση – και συνάμα εναρμόνιση – των σφαιρών επιρροής των δύο κρατών στην Ευρώπη, αδιαφορώντας για τα ιδεολογικά ψιμύθια. Η προσήλωση δε του Στάλιν στον «παλαιό στόχο» των Στενών (η φράση από την περίφημη συνομιλία του Χίτλερ με τον Μουσσολίνι την 28η Οκτωβρίου 1940 – ημέρα ενάρξεως της ιταλικής επιθέσεως κατά της Ελλάδος)⁴⁸ τον ανεδείκνυε

σε συνεχιστή μιας μακραίωνης στρατηγικής και διπλωματικής παραδόσεως της Αγίας Ρωσίας της Μεγάλης Αικατερίνης και του Νικολάου του Α΄.

Όταν ο Ρίμπεντροπ αντελήφθη το με μαθηματική ακρίβεια επερχόμενο αδιέξοδο, προσπάθησε να το αποτρέψει, για να διασώσει την λυδία λίθο της στρατηγικής του (τα Σύμφωνα του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου 1939 μεταξύ Γερμανίας-ΕΣΣΔ) και να αποσοβήσει τον κίνδυνο επαναλήψεως του εφιάλτη του διμέτωπου πολέμου. Σε επιστολή του της 13ης Οκτωβρίου 1940 έγραφε προς τον Στάλιν ότι «ιστορική αποστολή των Τεσσάρων Δυνάμεων – Σοβιετικής Ενώσεως, Ιταλίας, Ιαπωνίας και Γερμανίας – είναι να διατάξουν την πολιτική τους με μακρά προοπτική και, μέσω οριοθετήσεως βάσει κοσμικών (σ.σ: εννοεί, προφανώς, μη ιδεολογικών) κριτηρίων, να θέσουν την μελλοντική εξέλιξη των λαών τους στην ορθή τροχιά.»⁴⁹ Η επίδραση κλασικών γεωπολιτικών αντιλήψεων αναγομένων στον Karl Haushofer είναι πρόδηλη. Βεβαίως, ο Γερμανός Υπουργός Εξωτερικών έσπευδε να σημειώσει ότι εκθέτει τα ανωτέρω «και κατά την αντίληψη του Φύρερ». Ωστόσο, οι γερμανο-ρωσικές διαβουλεύσεις του Νοεμβρίου 1940 –η υστάτη προσπάθεια να αρθούν οι διαφορές μεταξύ των δύο Ευρασιατικών Δυνάμεων– απέβησαν άκαρπες. Η απόπειρα της γερμανικής πλευράς να εκτρέψει την ορμή της Ρωσικής Άρκτου προς την κατεύθυνση του Ιράν, των Ινδίων και της Βακτριανής έπεσε στο κενό. Συγχρόνως, η είδηση της αφίξεως γερμανικού στρατιωτικού αποσπάσματος στην Ρουμανία, για την προστασία των κρισίμων για την οικονομία του Ράιχ πετρελαιοπηγών του Πλοεστίου από αναμενόμενο αγγλικό βομβαρδισμό – μετά την εκδήλωση

48 ADAP, Serie D, Bd. XI, Dok. 246, Aufz. ueber die Unterredung Hitler – Mussolini, 28.10.1940.

49 ADAP, όρα ανωτ., Dok. 176, Brief Ribbentrops an Stalin, 13.10.1940, σ. 291 κ. εξ.

της ιταλικής επιθέσεως κατά της Ελλάδος – έδωσε την χαριστική βολή στο σενάριο της γερμανο-ρωσικής συγκλίσεως. Παρά τις επί χρόνια μονότονα επαναλαμβανόμενες διακηρύξεις τους, ότι επ’ ουδενί έχουν εδαφικά, ει μη μόνον οικονομικής φύσεως, συμφέροντα στην Βαλκανική, οι Γερμανοί πατούσαν πόδι στην Χερσόνησο – και ο «ερυθρός Τσάρος» δεν έδειχνε την παραμικρά διάθεση να το αποδεχθεί. Ούτως ή άλλως, ο Χίτλερ αδιαλείπτως θεωρούσε ότι η Ρωσία ήταν «όλο το πρόβλημα της Ευρώπης» και άρα, όπως έλεγε στον Στρατηγό Χάλντερ, έπρεπε «να γίνουν όλα για να είμαστε έτοιμοι για το μεγάλο ξεκαθάρισμα λογαριασμών».⁵⁰

Εν τω μεταξύ, η Βέρμαχτ έχει λάβει την εντολή όπως καταρτίσει το σχέδιο της «Ρωσικής Εκστρατείας» (Russlandfeldzug), το οποίο καταχωρίζεται εν συνεχεία, την 18η Δεκεμβρίου του ιδίου έτους, στην «Οδηγία υπ’ αριθμ. 21». Τι ορίζει; Ότι «η Γερμανική Βέρμαχτ οφείλει να έχει προετοιμασθεί, ώστε να καθυποτάξει τη Σοβιετική Ρωσία, ακόμη και προ της λήξεως του πολέμου κατά της Αγγλίας (...)». Έξι μήνες αργότερα, τις πρώτες πρωινές ώρες της 22ας Ιουνίου 1941, το μεγαλύτερο, μέχρι της ημέρας εκείνης, επιθετικό στράτευμα της Παγκοσμίου Ιστορίας, διαθέτοντας τρομακτική δύναμη πυρός, εισβάλλει στην Ρωσία. Επρόκειτο για την έναρξη του Unternehmen Barbarossa – και την οριστική υπονόμευση της «εναλλακτικής» Στρατηγικής του Γερμανικού Πολεμικού Ναυτικού.

Η Ναυτική Ανωτάτη Διοίκηση και η Διεύθυνση Ναυτικού Πολέμου είχαν καταβάλει σύντονες και εργώδεις προσπάθειες να με-

ταστρέψουν την προσοχή του Χίτλερ εξ Ανατολών και να την κατευθύνουν προς Νότον, προς την Μεσόγειο και τις θάλασσες. Πλην όμως, ο Χίτλερ εξακολουθούσε να τηρεί μονίμως εστραμμένο το βλέμμα προς Ανατολάς, προς τις ρωσικές πεδιάδες, αναμένοντας πότε θα επήρχετο η κατάλληλη στιγμή για να εξαπολύσει τον «τερατώδεςτερο πόλεμο κατακτήσεως, εξοντώσεως και υποδουλώσεως της Νεωτέρας Ιστορίας» (όπως τον ονόμασε κατά την δεκαετία του ‘60 ο Ernst Nolte, καίτοι κορυφαίος αναθεωρητικός ιστορικός). Βεβαίως, απόπειρες εξανδραποδισμού των σλαβικών λαών, εκ μέρους των γερμανικών φύλων ή των τευτονικών μοναχικών-ιπποτικών ταγμάτων, είχαν σημειωθεί και κατά το παρελθόν, ήδη από των χρόνων του ύστερου Μεσαίωνα, η τωρινή περίπτωση, όμως, υπερέβαινε κάθε παραδεδομένο όριο γραπτών ή εθιμικών διεθνολογικών, ηθικών, ανθρωπιστικών ή θρησκευτικών κανόνων.⁵¹

Ότι ο πόλεμος αυτός δε, στο Ανατολικό Μέτωπο, θα διέφερε ποιοτικώς έναντι τόσο των προηγθέντων πολέμων όσο και εκείνου που «του είχε επιβληθεί»⁵² (εξ αιτίας της αγγλικής απορρίψεως των προτάσεών του) στην Δυτική Ευρώπη, τούτο ο Χίτλερ είχε φροντίσει να καταστήσει απολύτως σαφές ήδη προ της ενάρξεως της Επιχειρήσεως «Βαρβαρόσσα». Την 17/3/1941 εδήλωνε, παρουσία του Υποστρατήγου Adolf Heusinger και του Επιτελάρχου Franz Halder, ότι «ο ηγετικός μηχανισμός του ρωσικού κράτους οφείλει να συντριβεί» και ότι καθ’ όλην την έκταση της μεζονος Ρωσίας «επιβάλλεται χρήση κτηνωδεστάτης βίας». Προσέτι, την 30/3/1941,

50 KTB Halder, Bd. II, σ. 165.

51 Όρα σχετικώς Eichholtz, Dietrich, “Der Generalplan Ost. Ueber eine Ausgeburts imperialistischer Denkart und Politik“, Jahrbuch fuer Geschichte, 26, Berlin/DDR, 1969. Επίσης, Ηλιοπούλου, Ηλία, «1941: Μια απόπειρα εξόντωσης της Ρωσίας. Το “Γενικό Σχέδιο Ανατολής”», Πόλεμος και Ιστορία, τεύχος 106, Μάιος 2007, σ. 24-41.

52 Hillgruber, όρ. ανωτ., σ. 164.

ενώ διεξήγετο η κρίσιμη συγκέντρωση περίπου 250 Ανωτέρων Αξιωματικών της Βέρμαχτ - Διοικητών και Επιτελών των Σχηματισμών που προοριζόνταν για το Ανατολικό Μέτωπο - ο Φύρερ τους απηύθυνε τα ακόλουθα λόγια: «Οφείλομε να μετακινηθούμε από την σκοπιά του Στρατιωτικού Ήθους. Πρόκειται περί πολέμου εξοντώσεως (...) Δεν τίθεται θέμα Στρατοδικείων. Οι Διοικητές των Μονάδων οφείλουν να απαιτήσουν από τους εαυτούς των να υπερβούν τους ενδοιασμούς των». Εξ ου και οι ούτω καλούμενες «Εγκληματικές Διαταγές της Βέρμαχτ» (Verbrecherische Befehle der Wehrmacht), όπως έμειναν γνωστές στην ιστορική συγγραφή, εκδοθείσες μετά ταύτα και πηγάζουσες εκ των «Επί μέρους Κατευθυντηρίων Γραμμών σχετικώς προς την Οδηγία υπ' αριθμ. 21».⁵³

Ο Ralph Giordano παρατηρεί ότι «επρόκειτο περί ανοικτής εκκλήσεως προς διάπραξιν γενοκτονίας, περί πρωτοφανών - μέχρι της εποχής εκείνης - απαιτήσεων έναντι του Γερμανικού Στρατού, όπως παραβεί όλους τους κανόνες Διεθνούς Δικαίου και διεξαγωγής πολέμου και διαπράξει εγκλήματα, τα οποία δεν εδικαιολογούντο παρά μόνον διά της ναζιστικής ιδεολογίας».⁵⁴ Ο «πόλεμος του Χίτλερ» στην Ανατολή υπερέβαινε τα παραδοσιακά όρια και ειωθότα και παρέπεμπε στο φαινόμενο του Επαναστατισμού / Ριζοσπαστισμού στην Ιστορία των Διεθνών Σχέσεων. Κατά τον Martin Wight, «η επαναστατική εξόντωση είναι πολύ διαφορετική από την ρεαλιστική εξόντωση, επειδή διεξάγεται βιάσει αρχής». Δέσμια των ιδεοληψιών ενός

ανδρός, που πίστευε ότι ήταν όργανο στην υπηρεσία της Θείας Προνοίας (Vorsehung) και θεωρούσε ως «γερμανική αποστολή» (deutsche Mission)⁵⁵ την εξόντωση των «Σλαύων υπανθρώπων» (slawische Untermenschen), την εξάλειψη της απειλής του Μπολσεβικισμού και την εκδίωξη του τελευταίου πέραν των απωτάτων ανατολικών συνόρων του (ιδρυθησομένου) Ευρωπαϊκού Μείζονος Χώρου (Europäischer Grossraum), η Γερμανία βιάζε εκ νέου προς την τραγική μοίρα της: εκείνην του Σισύφου.

Αντιθέτως, οι Αξιωματικοί του Γερμανικού Πολεμικού Ναυτικού είχαν εκλάβει τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο ως «σαφώς στρατιωτική αναμέτρηση», από στρατηγικής πλευράς δε ως «συνέχιση των παραδοσιακών πολέμων για την Ηγεμονία στην Ευρώπη».⁵⁶ Εξ ου και αρνήθηκαν να εκτελέσουν την διαταγή που εξέδωσε ο Χίτλερ λίγο προ της αυτοκτονίας του (30 Απριλίου 1945) περί ολικής καταστροφής των Ναυτικών Αρχείων.⁵⁷ Και τούτο διότι κοινή μεταξύ των Αξιωματικών του Ναυτικού ήταν η πεποίθηση ότι ουδέν είχαν να αποκρύψουν, ουδένα λόγο είχαν να αισχύνονται. Καθ' όσον αφορά στην διεξαγωγή του Ναυτικού Πολέμου, θεωρούσαν ότι είχαν πράξει ευσυνειδήτως το καθήκον τους, όπως είχαν εκπαιδευθεί, καιτοι σαφώς και πανθομολογουμένως υπολείπονταν σε ισχύ έναντι της αντιπάλου (βρετανικής) Ναυτικής Δυνάμεως - κερδίζοντας την αναγνώριση φίλων και αντιπάλων.

53 Eichholtz, όρ. ανωτ.

54 Όρα Giordano, Ralph, Wenn Hitler den Krieg gewonnen haette, Oktober, 1991, Muenchen.

55 Militaergeschichtliches Forschungsamt (MFA), Aufz. Blumentritts ueber seine Gespraechе mit Schmundt im Winter 1939/40, Signatur III M(A) 44.

56 Hillgruber, όρ. ανωτ., σ. 164.

57 Ευεργετική συνέπεια της μη εκτελέσεως της συγκεκριμένης διαταγής του Χίτλερ ήταν το ότι διασώθηκαν τα Αρχεία της Kriegsmarine.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

– ΑΡΧΕΙΑ

- Aus dem Archiv des Auswaertigen Amtes (Εκ του Αρχείου του Υπουργείου Εξωτερικών), Akten zur Deutschen Auswaertigen Politik 1918-1945 (Φάκελλοι Γερμανικής Εξωτερικής Πολιτικής 1918-1945), Serie (Σειρά) D (1937-1945), Baende (τόμοι) I-X, Baden-Baden, 1950-1956, und Frankfurt a. M., 1961-1964, XI, 1. & 2., Bonn, 1965.
- Militaergeschichtliches Forschungsamt (Γραφείο Ερεύνης Στρατιωτικής Ιστορίας), Freiburg (μέχρι πρό τινος), "Aufz. Blumentritts ueber seine Gespraechе mit Schmuntд im Winter 1939/40", Signatur III M(A) 44.
- Oberkommando der Wehrmacht (Ανωτάτη Διοίκηση Ενόπλων Δυνάμεων), Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht (Πολεμικό Ημερολόγιο Ανωτάτης Διοικήσεως Ενόπλων Δυνάμεων), Wehrmachtsfuehrungsstab (Γενικό Επιτελείο Ενόπλων Δυνάμεων), hrsg. v. P.E. Schramm, A. Hillgruber, W. Hubatsch, H. A. Jacobsen, 4 Bde., Frankfurt a.M., 1961-1965.
- Auswaertiges Amt (Υπουργείο Εξωτερικών), Politisches Archiv (Πολιτικό Αρχείο), Bonn. "Akte Schmidt, Aufzeichnungen, Aufz. Fueh." 4/1942.

– ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Eichholtz, Dietrich, "Der Generalplan Ost. Ueber eine Ausgeburt imperialistischer Denkart und Politik", Jahrbuch fuer Geschichte, 26, Berlin/DDR, 1969.
- Einzig, Paul, Appeasement before, during and after the War, London (Macmillan), 1941.
- Του αυτού, Economic Warfare, London (Macmillan), 1940.
- Ηλιόπουλος, Ηλίας, Ανακοίνωση στο 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολιτικής Ψυχολογίας με διεθνή συμμετοχή (Αθήνα 2007), με θέμα: «Ηγεσία, Προσωπικότητα, Πολιτική». Θέμα της ανακοινώσεως: «Ηγεσία, Προσωπικότητα και Πολιτική σε περιόδους ιστορικών αλλαγών. Το παράδειγμα του Φραγκλίνου Ρούσβελτ ως Ηγέτη της Ναυτικής Δυνάμεως ΗΠΑ».
- Του αυτού, «1941: Μια απόπειρα εξόντωσης

της Ρωσίας. Το "Γενικό Σχέδιο Ανατολής"», Πόλεμος και Ιστορία, τεύχος 106, Μάιος 2007.

- Galland, Adolf, Die Ersten und die Letzten; Darmstadt, 1953.
- Giordano, Ralph, Wenn Hitler den Krieg gewonnen haette, Hamburg (Rasch & Rohring), 1989.
- Gray, Colin S., Seapower and Strategy, Annapolis (Md.: Naval Institute Press), 1989.
- Gretton, Peter (Sir), Maritime Strategy: A Study of Defense Problems, New York (Praeger), 1965.
- Hillgruber, Andreas, Hitlers Strategie, Politik und Kriegfuehrung 1940-1941, Bonn (Bernard & Graefe) 3. Auflage, 1993 (1. Aufl. 1965).
- Huntington, Samuel P., "Die einsame Supermacht", Blaetter fuer deutsche und internationale Politik, Bonn, 5/99.
- Halder, F., Kriegstagebuch. Taegliche Aufzeichnungen des Chefs des Generalstabes des Heeres 1939-1942 (bearbeitet von H. A. Jacobsen), 3 Bde., Stuttgart, 1962-1964.
- Hoesch, Edgar, Geschichte der Balkanlaender; Von der Fruehzeit bis zur Gegenwart, Muenchen (Verlag C.H. Beck), 1988.
- Kennedy, Paul, Aufstieg und Fall der Grossen Maechte. Oekonomischer Wandel und militaerischer Konflikt von 1500 bis 2000 (The Rise and Fall of the Great Powers), Frankfurt am Main (Fischer), 1991.
- Kinder, Hermann / Hilgemann, Werner, dtv-Atlas zur Weltgeschichte (dtv), 25. Aufl., 1991.
- Klee, K., Dokumente zum Unternehmen "See-loewe". Die geplante deutsche Landung in England 1940, Göttingen / Berlin / Frankfurt a.M. (Musterschmidt), 1959.
- Krummacher, Friedrich Arnold / Lange, Helmut, Krieg und Frieden. Geschichte der deutsch-sowjetischen Beziehungen. Von Brest-Litowsk bis zum Unternehmen Barbarossa, Muenchen (Bechtle), 1970.
- Leasor, J., Botschafter ohne Auftrag. Der Englandflug Rudolf Hess' (deutsche Ausgabe), Oldenburg, 1962.
- Mackinder, Halford J., Britain and the British Seas, Oxford (Oxford University Press), 1902, 1906 & 1915.
- Του αυτού, Democratic Ideals and Reality, New York (Harcourt, Brace and Company), 1942, 1962.

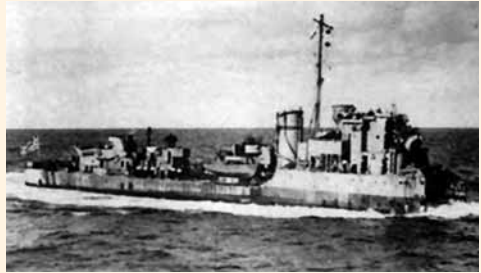
- Mahan, Alfred Thayer, *The Influence of Sea Power upon History, 1660-1783*, London (Little, Brown, and Company) 1890 & New York (Sagamore Press), 1957.
- Μάζη, Ιωάννη Θ., *Γεωπολιτική. Η Θεωρία και η Πράξη*, Αθήνα (Παπαζήσης), 2002.
- Puttkammer, Karl-Jesko von, *Die unheimliche See: Hitler und die Kriegsmarine*, Muenchen (Kühne), 1952.
- Raeder, Erich, *Mein Leben*, Bd. II, Tuebingen (Schlichtenmayer), 1957.
- Salewski, Michael, *Die deutsche Seekriegsleitung 1935-1945*, Frankfurt am Main (Bernard & Graefe), 1970.
- Schmidt, Gustav, *England in der Krise, Grundzuege und Grundlagen der britischen Appeasement-Politik (1930-1937)*, Wiesbaden (Westdeutscher Verlag), 1981.
- Sendtner, Kurt (Hrsg.), Gessler, Otto, *Reichswehrpolitik in der Weimarer Zeit*, Stuttgart (Deutscher Verlags-Anstalt), 1958.
- Seraphim, Hans-Guenther (Hrsg.), *Das politische Tagebuch Alfred Rosenbergs aus den Jahren 1934/35 und 1939/40*, Goettingen, 1956.
- Spykman, Nicholas J., *America's Strategy in World Politics; the United States and the Balance of Power*, New York (Harcourt), 1942.
- Stubbe, W., "In memoriam Albrecht Haushofer", *Vierteljahrshfte fuer Zeitgeschichte*, 1960.
- Toynbee, Arnold / Ashton-Gwatkin, Frank T. (edit.), *Survey of International Affairs 1939-1946, The World in March 1939*, London / New York / Toronto, 1952.
- Toynbee, A. (edit.), *The Eve of the War*, London, 1958.
- Wheatly, Ronald, *Operation Sea Lion. German Plans for the Invasion of England 1940-1942*, Oxford (Clarendon Press), 1958.
- Woodward, Ernest Llewellyn (Sir), *British Foreign Policy in the Second World War, Vol. I*, London (H.M.S.O.), 1970.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Ηλίας Ηλιόπουλος γεννήθηκε στην Αθήνα το έτος 1967. Διδάσκει Διπλωματική Ιστορία και Ευρωπαϊκή Πολιτική Ιστορία ως συμβασιούχος Π.Δ. 407/80 στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και συμμετέχει στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αττικής.

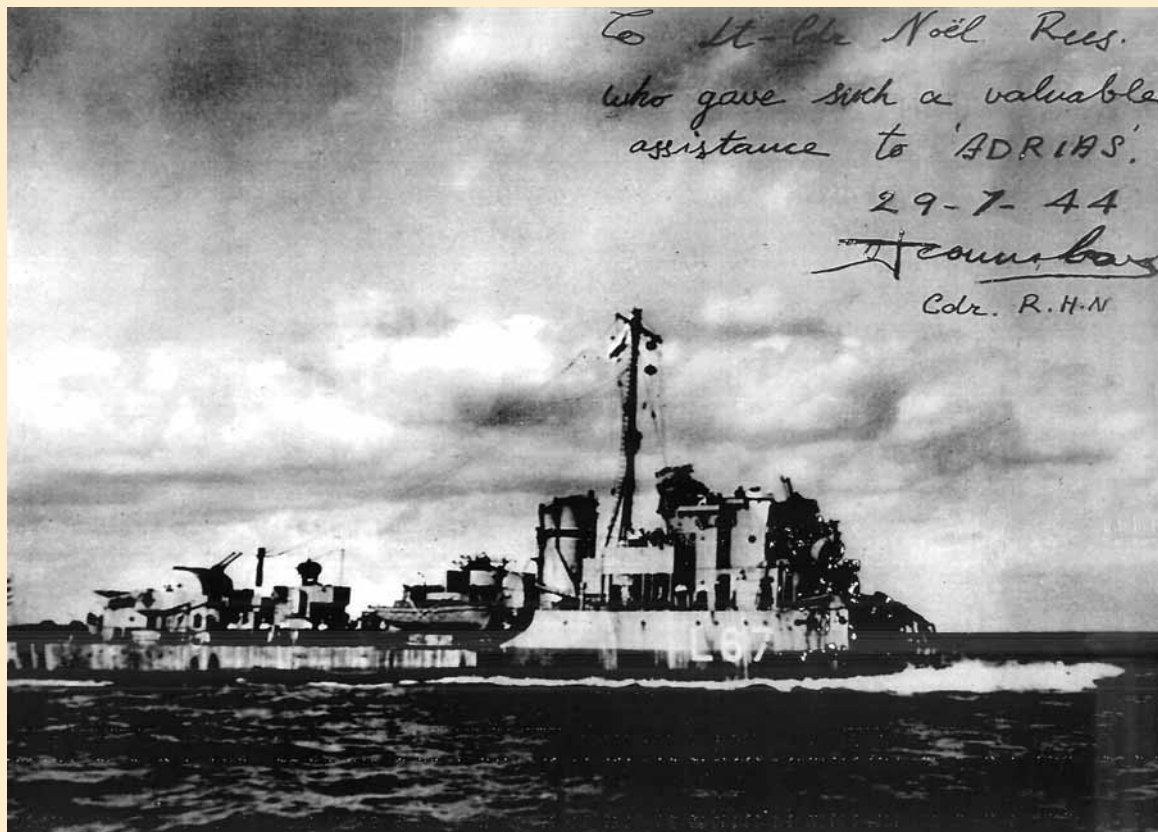
Επίσης είναι ωρομίσθιος καθηγητής στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων και στο Κολέγιο

IST-STUDIES. Είναι διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Λουδοβικείου-Μαξιμιλιανείου Πανεπιστημίου του Μονάχου και απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Συμμετέχει ενεργά σε διεθνή συνέδρια ως εισηγητής, έχει εκδόσεις μονογραφίες και έχει δημοσιεύσει επιστημονικά άρθρα. Μιλιά Γερμανικά, Αγγλικά, Γαλλικά και Ισπανικά.

**Ο Πλωτάρχης Noël C. Rees
και το Α/Τ “ΑΔΡΙΑΣ”**

του Πέτρου Στ. Μακρή-Στάϊκου

Το 1940, ο τότε Πλωτάρχης Ιωάννης Τούμπας εντάσσεται, όπως και άλλοι -απότακτοι ή αποκατασταθέντες- βενιζελικοί αξιωματικοί του Βασιλικού Ναυτικού, στην βρετανική μυστική υπηρεσία Section D, με τον κωδικό αριθμό D/H.G 60. Στην ίδια υπηρεσία, δημιούργημα της Secret Intelligence Service (SIS ή MI6) έχει ενταχθεί, από το φθινόπωρο του 1939, και ο εφοπλιστής Noël Rees, λόγω των γνώσεών του σχετικά με τα Δωδεκάνησα και, γενικά, το Αιγαίο Πέλαγος. Από τότε αρχίζει η φιλική σχέση των δύο ανδρών, παρ' όλον ότι οι δρόμοι τους σύντομα χωρίζουν.

Το καλοκαίρι του 1940, η Section D και μια άλλη, αντίστοιχη, στρατιωτική υπηρεσία, η MIR, συγχωνεύονται και πλέον απο-

τελούν την μυστική, παραστρατιωτική, οργάνωση SOE, περισσότερο γνωστή ως MO4 ή Force 133. Ο Rees δεν θα ακολουθήσει την SOE αλλά θα παραμείνει στην MI6. Έτσι, τον Δεκέμβριο του 1940 διορίζεται υποπρόξενος στη Χίο, την οποία εγκαταλείπει λίγες μόλις ημέρες πριν από την κατάληψή της από τους Γερμανούς. Εγκαθίσταται στη Σμύρνη, όπου η έδρα της οικογενειακής του επιχείρησης μέχρι το 1922, και εκεί αρχίζει η θυελλώδης πορεία του στις βρετανικές μυστικές υπηρεσίες: Γίνεται εκπρόσωπος της Διεύθυνσης Κατασκοπείας του Βρετανικού Ναυτικού (NID) της MI6 (για την Μ. Ανατολή, ISLD) της υπηρεσίας διαφυγών MI9 και τέλος, του Αρχηγείου των Ειδικών Δυνάμεων

Ανατολικής Μεσογείου. Υποπρόξενος στη Σμύρνη και, αρχικά, Ανθυποπλοίαρχος του Βρετανικού Βασιλικού Ναυτικού, ελέγχει την κατασκοπεία και τις διαφυγές στο Αιγαίο, στις μεγάλες ελληνικές πόλεις, ακόμα και στο Ιόνιο Πέλαγος.

Και τώρα ο “ΑΔΡΙΑΣ”. Όπως αναφέρει ο Τούμπας, ο πρώτος άνθρωπος που ανεβαίνει στο τραυματισμένο πλοίο, όταν οδηγείται στον όρμο της Μύνδου (Gümüşlük) είναι κάποιος Χασάν Μπέης, που όμως, ούτε μπέης είναι ούτε καν Τούρκος. Πρόκειται για τον Νίκο Μυριστή, πρώην τηλεγραφητή στη Χίο και από το 1942 μόνιμο ασυρματιστή του Rees στη Μύνδο. Από τον ασύρματο του Μυριστή στέλνει ο Τούμπας το πρώτο του τηλεγράφημα, όχι στην Αλεξάνδρεια, αλλά στη Σμύρνη, όπου –λόγω των επιχειρήσεων στα Δωδεκάνησα– βρίσκονται συγκεντρωμένοι, ο Βρετανός Στρατιωτικός Ακόλουθος στην Τουρκία, Στρατηγός Allan Arnold, ο Πλωτάρχης Vladimir Wolfson, Βοηθός Ναυτικός Ακόλουθος στην Κωνσταντινούπολη και εκπρόσωπος εκεί του ΝΙΔ και της ΜΙ9, όπως και άλλα στελέχη των βρετανικών στρατιωτικών και μυστικών υπηρεσιών στην Τουρκία. Όλοι φιλοξενούνται στο σπίτι του Rees, όπου έχει εγκατασταθεί και το Αρχηγείο τους. Το αδημοσίευτο πρώτο σήμα του Τούμπας αποστέλλεται στον Wolfson προκειμένου να διαβιβασθεί στον Αρχηγό του Στόλου Ανατολικής Μεσογείου και στον Έλληνα ομόλογό του. Με αυτό αναγγέλλονται η ανατίναξη του “ΑΔΡΙΑ”, η βύθιση του “Hurworth” και δίδεται το στίγμα της Μύνδου. Και το σήμα

καταλήγει: «Θερμούς χαιρετισμούς στον Νοël, από τον Πλωτάρχη Τούμπας».¹

Στις 18 Νοεμβρίου φθάνει προς βοήθεια του “ΑΔΡΙΑ” το ναυαγοσωστικό “Altemnar”, που μεταφέρει ένα μυστηριώδες πρόσωπο, τον, κατά του Τούμπας, Βρετανό Πλοίαρχο ε.α., R.L. Rees, Αρχηγό της Τουρκικής Ναυαγοσωστικής Υπηρεσίας. Για εκείνον, σε απόρρητη έκθεσή του, από 10.12.1943,² ο Τούμπας γράφει:

«Η εξαιρετική ικανότης και προνοητικότητα του περί την εκτέλεσιν των επισκευών δύναμαι να είπω ότι συνετέλεσαν μεγάλως εις την ασφαλή άφιξιν του πλοίου εις Αλεξάνδρειαν. Επίσης το θερμόν και ζωηρόν ενδιαφέρον, το οποίον επέδειξε έναντι του πλοίου ήτο εξαιρετικόν. Μου παρέσχε πολλές και σοβαράς πληροφορίας. Η όλη συμπεριφορά ήτο αρίστη, αρίστου συναδέλφου».

Και εδώ αρχίζουν τα ερωτηματικά: Πώς είναι δυνατόν η τουρκική ναυαγοσωστική υπηρεσία, να έχει Βρετανό ως Αρχηγό; Πώς είναι δυνατόν οι Τούρκοι να παρακάμπτουν την διπλωματική οδό και να απειλούν με κατάληψη του πλοίου έναν απόστρατο πλοίαρχο, μη διπλωμάτη; Τέλος, η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε την συναίνεση του Βρετανικού Ναυαρχείου, προκειμένου να απονεμίει παράσημα σε τέσσερις Βρετανούς αξιωματικούς που είχαν προσφέρει στον “ΑΔΡΙΑ” και από αυτούς μόνον ο Πλωτάρχης-Ναυπηγός W.G. Perry είχε σχέση με τις επισκευές. Το όνομα R.L. Rees απουσιάζει.³

Τα παραπάνω ερωτηματικά επιδέχονται μόνο μια απάντηση: Ο Νοël C. Rees και ο R.L. Rees αποτελούσαν ένα και το αυτό πρόσωπο. Προφανώς, για λόγους ασφαλείας, ο Τούμπας δεν μπορούσε να αποκαλύψει ότι ο Βρετανός Πρόξενος στη Σμύρνη είχε προστρέξει σε βοήθεια ελληνικού αντιτορπιλικού και μάλιστα επί

1 YIN, Τμήμα Μικροφωτογράφησης, ρολό αρ. 88, πλοίο αρ. 11.

2 Ibid.

3 Βλ. TNA (PRO) ADM 1/29491.

τουρκικού εδάφους. Την πιο τρανή απόδειξη για τα παραπάνω, αποτελεί η αφιέρωση του Τούμπα σε φωτογραφία του "ΑΔΡΙΑ", που χάρισε στον Noël Rees, στις 29 Ιουλίου του 1944: «Στον υποπλοίαρχο Noël Rees που παρέσχε τόσο πολύτιμη βοήθεια στον "ΑΔΡΙΑ"...».

Ο Noël C. Rees πέθανε το 1947, σε ηλικία 44 ετών. Η δράση του στην MI6 και

στο NID, στη διάρκεια του πολέμου, μάλιστα δε στην Τουρκία, επέβαλαν στους Βρετανούς την τοποθέτησή του στο περιθώριο της Ιστορίας. Την στάση της σιωπής τήρησε και ο Τούμπας στα απομνημονεύματά του.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Πέτρος Στ. Μακρής-Στάϊκος γεννήθηκε το 1949. Είναι δικηγόρος Αθηνών και ιστορικός ερευνητής. Είναι μέλος των ΔΣ της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας και της Εταιρείας των Φίλων του Λαού. Το πρώτο του βιβλίο, Κί-

τσος Μαλτέζος. Ο Αγαπημένος των Θεών (Ωκεανίδα 2000) έγινε μπεστ-σέλλερ. Το παραπάνω κείμενο αποτελεί συνοπτική παρουσίαση τμήματος του νέου βιβλίου του που θα εκδοθεί το 2010.

**Ένας πίνακας,
το εξοπλιστικό πρόγραμμα
του Ναυτικού και
μια μονομαχία**

του Αρχιπλοιάρχου Γεωργίου Κανάκη ΠΝ ε.α.

Η απόκτησης ενός πίνακα και συγκεκριμένα της προσωπογραφίας του Αντιπλοιάρχου Αριστοτέλη Γιωτόπουλου αποτέλεσε την αφορμή για την έρευνα των συνθηκών της θανάσιμης μονομαχίας του με τον Πλωτάρχη Λυκούργο Τσουκαλά, που πραγματοποιήθηκε στο Γουδή στις 10 Απριλίου του 1910. Η προσωπογραφία απεικονίζει τον Γιωτόπουλο με την επίσημη στολή Αντιπλοιάρχου με τα σώματα ελληνικών και ξένων μεταλλίων και παρασήμων. Ο εν λόγω πίνακας έγινε κατόπιν παραγγελίας της οικογένειας μετά από το θάνατό του και βασίστηκε σε προϋπάρχουσα φωτογραφία στην οποία αποθανατιζόταν με πολιτική ενδυμασία. Ο πίνακας φιλοτεχνήθηκε από τον Επαμεινώνδα Πανατζόπουλο (Κωνσταντινούπολη 1874-Αθήνα 1961), οποίος σπούδασε ζωγραφική στο Σχολείο των Τεχνών κοντά στον Νικηφόρο Λύτρα την περίοδο 1900-1914. Έζησε και εργάστηκε στην Κωνσταντινούπολη και στη Σμύρνη, όπου παρουσίασε το έργο του σε ατομικές εκθέσεις. Το 1914 εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα. Η ζωγραφική του με θέμα νεκρές φύσεις, τοπία, προσωπογραφίες, κινείται σε ακαδημαϊκά πλαίσια. Οι συνθέσεις του χαρακτηρίζονται από τη λεπτή σχεδίαση και τη συγκροτημένη χρωματικότητα.

Κατά τη διάρκεια της έρευνας έγινε αντιληπτή η ανάγκη της παρουσίασης των πολιτικών και εν γένει στρατιωτικών γεγονότων, που προηγήθηκαν της μονομαχίας, έτσι ώστε να σκιαγραφηθεί αδρά το σκηνικό της εποχής εκείνης. Μιας ρομαντικής εποχής, που αν και παρωχημένη σήμερα, μπορεί να μας συγκινήσει και να διδάξει...

Οι πρωταγωνιστές

Γιωτόπουλος Αριστοτέλης του Αθανασίου (AM 7). Γεννήθηκε στη Κέρκυρα στις 5/3/1870. Εισήλθε στη Σ.Ν.Δ. στις 20/5/1884 και αποφοίτησε ως Μάχιμος Σημαιοφόρος στις 18/6/1888. Ακολούθως προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο στις 8/1/1890, σε Υπο-

πλοίαρχο στις 26/5/1895, σε Πλωτάρχη στις 15/11/1902 και σε Αντιπλοίαρχο στις 29/3/1910.

Μετεκπαιδεύθηκε από το 1895-1897 στο εξωτερικό στο πυροβολικό. Υπηρέτησε σε πλοία επιφανείας και επιτελικές θέσεις, πολλές από τις οποίες σχετίζονταν με το πυροβολικό και τις торπίλες.

Μετείχε στις ναυτικές επιχειρήσεις του Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897 επί του θωρηκτού ΨΑΡΑ (Ανατολική Μοίρα), στη συνέχεια δε διατέλεσε Κυβερνήτης του ατμομυοδρόμων ΑΛΦΕΙΟΣ (1902-1903) ως Υποπλοίαρχος – Πλωτάρχης και του Αντιτορπιλικού ΛΟΓΧΗ (1908-1910) ως Πλωτάρχης – Αντιπλοίαρχος.

Σκοτώθηκε σε μονομαχία με τον Πλωτάρχη Λυκούργο Τσουκαλά στις 10 Απριλίου 1910.

Τσουκαλάς Λυκούργος (AM 30). Γεννήθηκε στη Ζάκυνθο στις 14/11/1872. Εισήλθε στη Σ.Ν.Δ. στις 12/7/1885 και αποφοίτησε ως Μάχιμος Σημαιοφόρος στις 5/6/1889. Στη συνέχεια προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο στις 26/5/1895, σε Υποπλοίαρχο στις

9/1/1899, σε Υποπλοίαρχο Α΄ Τάξης στις 16/3/1910 και σε Πλωτάρχη στις 29/3/1910. Στις 19/12/1913 αποστρατεύτηκε με αίτησή του και στις 28/5/1922 του απονεμήθηκε ο βαθμός του Πλοίαρχου ε.α.

Υπηρέτησε σε πλοία επιφανείας και σε επιτελικές θέσεις και διοικητικές θέσεις, χρημάτισε δε καθηγητής στη Σ.Ν.Δ. το 1913 στο μάθημα της Πυροβολικής.

Έλαβε μέρος στις ναυτικές επιχειρήσεις του Ελληνοτουρκικού Πολέμου του 1897, επί του ελαφρού καταδρομικού ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ (Δυτική Μοίρα), και κατόπιν διετέλεσε Κυβερνήτης του ατμομυοδρόμου εΥΡΩΤΑΣ (1910) ως Πλωτάρχης.

Στη διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, υπηρέτησε ως Κυβερνήτης του βοηθητικού ευδρόμου ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (1912-1913) ως Πλωτάρχης, με το οποίο έλαβε μέρος στις πολεμικές επιχειρήσεις της απελευθέρωσης της Λέσβου και της Χίου (Νοέμβριος 1912). Στις 1/2/1912 κατέπλευσε στον Κόλπο του Τσεσμέ και αφού αποβίβασε άγλημα στην πόλη υπό την διοίκηση του Υπάρχου του πλοίου Υποπλοίαρχου Β. Ρεμούνδου, εξέπλευσε ρυμουλκώνοντας 42 πλοία και πλοίαρια, εξασφαλίζοντας την αποφυγή ενίσχυσης της Χίου με τουρκικά στρατεύματα από την απέναντι ακτή. Στις 2/1/1913, ενώ το ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ επισκευαζόταν στο λιμάνι της Σύρου, χωρίς προωστήρια ισχύ, προσβλήθηκε από το τουρκικό καταδρομικό ΗΑΜΙΔΙΕ και αυτοημιβυθίστηκε για να αποφύγει την κατάληψή του. Ύστερα από μικρό χρονικό διάστημα, ανελκύστηκε και μετά από πρόχειρη επισκευή, έπλευσε με ίδια μέσα στο Ναύσταθμο Σαλαμίνας.

Έλαβε μέρος στο Κίνημα του Στρατιωτικού Συνδέσμου τον Αύγουστο του 1909 ως Υποπλοίαρχος.

Στις 10 Απριλίου 1910 σε μονομαχία φόνευσε τον Αντιπλοίαρχο Αριστοτέλη Γιωτόπουλο.

Εκλέχθηκε Βουλευτής Αττικοβοιωτίας (1915- 1920) και Πληρεξούσιος Αττικοβοιω-

τίας στη Γ΄ Εθνοσυνέλευση (1920-1922). Αποβίωσε το 1951.

Η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα και στην Βαλκανική χερσόνησο

Ανέκαθεν η Βαλκανική Χερσόνησος αποτελούσε το ηφαίστειο της Ευρώπης, που ήταν πάντα εν δυνάμει έτοιμο να εκραγεί. Για την ιστορική πληρότητα θα γίνει αδρή περιγραφή της γενικότερης πολιτικής κατάστασης στα Βαλκάνια.

Τρία μεγάλα περιστατικά, με σπουδαία ιστορική σημασία, τρεις τρανταχτές εκπλήξεις στο πολιτικό θέατρο του τότε σύγχρονου κόσμου, προορισμένες να δώσουν καινούργια μορφή και κατεύθυνση στο δράμα των λαών της Βαλκανικής χερσονήσου, και να φέρουν αποφασιστική τροπή στις τύχες όλων σχεδόν των εθνών της και να προετοιμάσουν μια ραγδαία εξέλιξη, μια έκρηξη και μια σύγκρουση ανάμεσα στη Δυτική και την Ανατολική Ευρώπη: Η επανάσταση του κομιτάτου «Ένωση-Πρόδοος» στην

Τουρκία, η ανακήρυξη της Βουλγαρίας σε ανεξάρτητο βασίλειο, η ταυτόχρονη σχεδόν προσάρτηση της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης από την Αυστρία και τέλος, η επίσημη και πανηγυρική διακήρυξη της Κρήτης, ότι ενώνεται με την Ελλάδα, η κατάλυση του αρμοστειακού καθεστώτος και η πρόσκληση του βασιλιά Γεωργίου του Α΄ από την ηρωική μεγαλόνησο να απλώσει άμεσα επάνω της την κυριαρχία του.

Και τα τρία αυτά σημαντικά γεγονότα, που ακολούθησε το ένα το άλλο με γοργό ρυθμό, με μαθηματική νομοτέλεια, ήταν στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους. Η επανάσταση του κομιτάτου «Ένωση-Πρόοδος» που είναι γνωστή με την ονομασία Επανάσταση των Νεοτούρκων, είχε ξεκινήσει με την παταγώδη έκρηξή της στην Μακεδονία με κέντρο τη Θεσσαλονίκη. Επανάσταση στην Τουρκία με κύριο αίτημα την παραχώρηση «συνταγματικών ελευθεριών». Ο κόσμος έτριβε τα μάτια του. Πώς ήταν δυνατόν ο ναργιλές του χοντρού Μουσταφά να γίνει συμπυκνωτήρας υψίπυκνων ρευμάτων και να σκάσει σαν πυροτέχνημα;

Από όλες τις επαναστάσεις, πνευματικές, πολιτικές, κοινωνικές, που είχαν γίνει στους διάφορους λαούς, από την αναγέννηση ως τις 11 Ιουλίου του 1908, ο Τουρκικός λαός δεν είχε πάρει καμία είδηση. Δεν συγκινήθηκε, ούτε κουνήθηκε ποτέ. Αυτός ήταν λαός επαγγελματίας του πολέμου. Με πολέμους ξεκίνησε, με πολέμους ανδρώθηκε, με πολέμους μπήκε στην Ευρώπη. Και δεν έμεινε σε αυτή παρά σαν ένας πολεμικός καταυλισμός. Ακόμα και η θρησκεία του, τον Μωαμεθανισμό την είχε ασπασθεί (γιατί πριν είχε πλησιάσει, ως γνωστόν και το Βουδισμό και τον Χριστιανισμό) γιατί ταίριαζε καλύτερα στην πολεμική του κλήση. Πώς λοιπόν, ένας λαός ζυμωμένος με την απολυταρχία, που αναγκαστικά επιβάλλουν οι πόλεμοι, συνηθισμένος επί αιώνες να προστάζεται και να υπακούει τυφλά, ξαφνικά επαναστατούσε και μάλιστα

για να ζητήσει συνταγματικές ελευθερίες; Από το άλλο μέρος, αυτός ο λαός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μ' όλη την αθλιότητα και την αμάθεια που ζούσαν τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, απέναντι των χριστιανικών και διαφόρων άλλων μειοψηφιών, που ζούσαν κάτω από το σκήπτρο των Σουλτάνων, είχε πάντα το περήφανο αίσθημα του άρχοντα, του κυρίαρχου, πώς αποφάσιζε τώρα, έτσι με μιας, να αναγνωρίσει σαν ίσους, σαν πολίτες, με τα ίδια δικαιώματα, τους χθεσινούς δούλους του;

Η Τουρκία δεν μπόρεσε ποτέ να αποκαταστήσει την εσωτερική της ενότητα. Όσο πιο πολλούς λαούς κατακτούσε, τόσο πιο δύσκολη γινόταν η αποκατάσταση αυτής της ενότητας. Δεν είχε πολιτισμό για να τραβήξει μ' αυτόν και να αφομοιώσει τις μειοψηφίες. Και η θρησκεία της και τα ήθη της ήταν αξεπέραστο εμπόδιο, να αφομοιώσει τα πολιτιστικά στοιχεία των άλλων. Ο Τούρκος ήταν με τους λαούς που είχε υποτάξει, σαν το ξύδι με το λάδι σ' ένα πιάτο.

Άλλο μέσο λοιπόν, δεν είχε, για να κρατά την ενότητα παρά την ωμή βία. Ένας Σουλτάνος, μάλιστα από τους πιο σκληρούς, ο Σελίμ ο Α΄ είχε αποφασίσει, για μια στιγμή, να σφάξει όλους τους ραγιάδες, όσοι δεν ήταν Μουσουλμάνοι! Ύστερα όμως σκέφτηκε: «Αν το κάμω, ποιος θα μου πληρώνει τους φόρους; Και ποιος θα δουλεύει;». Έτσι λοιπόν δεν πραγματοποίησε αυτή την ενότητα της ερήμου. Αλλά η Αυτοκρατορία δεν παρέλειπε να βάζει μαχαίρι, κάθε φορά που μια μειονότητα σήκωνε κεφάλι και κινδύνευε η ενότητα του κράτους. Αυτή όμως η μέθοδος είχε εξαργιώσει εναντίον της Τουρκίας τη Χριστιανική Ευρώπη. Και στο τέλος την ανάγκασαν με τη συνθήκη του Βερολίνου να αναλάβει την υποχρέωση να κάνει φιλελεύθερες μεταρρυθμίσεις στις ευρωπαϊκές της επαρχίες. Αλλά οι Σουλτάνοι κάτι τέτοια άρθρα συνθηκών τα γράφανε στα παλιά τους τα πασούμια. Άλλη μια φορά, στα 1896, ο Σουλτάνος υποσχέθηκε –και μάλιστα έβγαλε

διάταγμα– να δώσει κάποιες ελευθερίες. Μα πάλι κορόιδεψε την Ευρώπη.

Μερικά προοδευτικά στοιχεία –Τούρκοι μορφωμένοι στην Ευρώπη– είχαν την γνώμη ότι η Τουρκία θα αποκτούσε την ενότητά της, θα έπαυε να εξερεθίζει την Ευρώπη και να βρίσκεται σε αντίθεση μαζί της, αν προσπαθούσε να πολιτιστεί. Και στην αρχή ζήτησαν μονάχα διοικητικές μεταρρυθμίσεις και κατάφεραν τον Σουλτάνο Αβδούλ Αζίζ να δεχθεί Κυβερνήσεις φιλελεύθερες. Και είχαν τέτοια ισχύ αυτά τα προοδευτικά στοιχεία, που όταν αντιλήφθηκαν ότι δεν τα πήγαιναν καλά, εκθρόνισαν αυτόν και τον διάδοχό του, τον Μουράτ τον Ε΄ και ανέβασαν στο θρόνο τον Αβδούλ Χαμίτ, που παραχώρησε αμέσως Σύνταγμα, μόνο και μόνο για να μη δεχθεί τις μεταρρυθμίσεις που ζητούσαν οι Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, μόλις όμως πέρασε ο κίνδυνος ο Σουλτάνος, έστειλε τον συνταγματικό χάρτη να κοιμηθεί και έσφιξε τα λουριά και συγκέντρωσε όλη την εξουσία στα χέρια του.

Η επανάσταση των Νεοτούρκων ξεκίνησε από τη Θεσσαλονίκη με πανηγυρισμούς, υπήρχε όμως ένα ερώτημα: «Ποιος ήταν επιτέλους ο εχθρός;» Ο εχθρός δεν ήταν άλλος από τα πλήθη που χειροκροτούσαν και επευφημούσαν τους ρήτορες του Νεοτουρκικού κομιτάτου!

Για να αντιληφθούμε όμως αυτή την πολύπλοκη σχέση –στην Ανατολή όλα είναι πολύπλοκα– απαιτείται να ανατρέξουμε στην ιστορία. Η Ρωσική πολιτική από τις αρχές του 18ου αιώνα είχε ακολουθήσει με συνέπεια το σχέδιο να κατέβει στο Αιγαίο. Για το σκοπό αυτό δημιούργησε μια σειρά από ενέργειες και πολεμικές επιχειρήσεις, τη Βουλγαρική ηγεμονία και με αυτή το «Μακεδονικό Ζήτημα», που αποτέλεσε μέρος του γενικού Ανατολικού προβλήματος. Η επίμονη προσπάθειά της ήταν να διαμορφώσει εκατέρωθεν του Αίμου, όπως και στη κοιλάδα του Έβρου, πληθυσμούς με σλαβική εθνική συνείδηση, για να τους με-

ταχειρισθεί σαν πρωτοπορία στην κάθοδό της προς τη θάλασσα.

Η ήττα της Ελλάδος το 1897 έδωσε θάρρος στους Βουλγάρους. Το Βουλγαρικό Μακεδονικό Κομιτάτο, αναδιοργανώνεται, συστηματοποιείται και τίθεται υπό την αιγίδα του Βουλγαρικού κράτους. Ο ίδιος ο Φερδινάνδος προεδρεύει στις συνεδριάσεις του. Δυο – δυο στέλνονται οι δολοφόνοι από τη Σόφια στη Μακεδονία – δυο για κάθε Έλληνα, που είναι προγραμμαμένος. Αποφασίζουν, μόλις γίνεται αρχηγός του κομιτάτου ο Βόρις Σαράφωφ, να ενταθεί η δράση με το απατηλό σύνθημα «η Μακεδονία στους Μακεδόνες». Το σύνθημα προπαγανδίζεται στην Ευρώπη και ο σφαζόμενος Ελληνισμός παρουσιάζεται από τις αργυρώνητες ευρωπαϊκές εφημερίδες «σαν αντιδραστικός», εναντίον της ελευθερίας και οι σφαγείς του σαν ήρωες και ελευθερωτές ...

Τα βουλγαρικά κομιτάτα οργάνωσαν επιδρομές και ανταρσίες σε όλη σχεδόν τη Μακεδονία. Και μάλιστα τις διαφήμιζαν ως «Επανάσταση της Μακεδονίας εναντίον της Τουρκικής τυραννίας». Την άνοιξη του 1903 για τέσσερες μέρες, οι βουλγαρικές συμμορίες με τολμηρούς ηγέτες, έριξαν τη Θεσσαλονίκη στην αναρχία. Τίναξαν με μπόμπες ένα γαλλικό εμπορικό πλοίο στο λιμάνι, έβαλαν φωτιά στην Οθωμανική Τράπεζα, σκότωσαν αθώους πολίτες και έδωσαν μάχες μέσα στην πόλη με τον Τουρκικό στρατό. Η Ευρώπη αναγκάζεται να μπει στη μέση. Η Ρωσία και η Αυστρία, οι δυο πιο ενδιαφερόμενες δυνάμεις ζήτησαν από τον Σουλτάνο να δεχθεί μεταρρυθμίσεις στη Μακεδονία. Αλλά ούτε αυτές ούτε η Τουρκία ήταν σε θέση να τις εφαρμόσουν, ούτε η Ρωσία τις επιθυμούσε. Την Μακεδονία την είχαν διαιρέσει σε πέντε περιοχές: Οι Αυστριακοί πήραν τα Σκόπια, οι Ιταλοί το Μοναστήρι και την Καστοριά, οι Ρώσοι τη Θεσσαλονίκη, οι Γάλλοι την περιφέρεια των Σερρών και οι Άγγλοι τη Δράμα. Εν τω μεταξύ Βούλγαροι κομιτατζήδες σφάζουνε τους Έλληνες.

Αλλά τότε η Ελλάδα επί τέλους ξυπνά από τον λήθαργό της. Στα γραφεία της εφημερίδας «ΕΜΠΡΟΣ» με την παρέμβαση και την επιμονή του Καλαποθάκη αποφασίστηκε να ιδρυθεί το Ελληνικό Μακεδονικό Κομιτάτο. Οι δισταγμοί της Κυβέρνησης του Θεοτόκη παραμερίζονται. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί ότι ο βασιλιάς Γεώργιος ο Α΄ έδωσε όλο το ηθικό κύρος του στα πρώτα βήματα της εθνικής αυτής ενέργειας. Ο Γεώργιος είχε διαμορφώσει την άποψη, ότι η Ελλάδα έπρεπε να ρίξει την ενέργειά της προς το Βορρά. Όταν τον Δεληγιάννη απασχολούσε πολύ το Κρητικό ζήτημα, του είχε πει κάποτε:

– Την Κρήτη δεν υπάρχει κίνδυνος να την διεκδικήσει κανείς. Την Μακεδονία να κοιτάξετε! Γιατί χωρίς αυτήν η Ελλάδα αδύνατον να ζήσει.

Η εξόρμηση των σωμάτων, που οργάνωσε το Ελληνικό Μακεδονικό Κομιτάτο με το πρώτο της αποκορύφωμα και τον ηρωικό θάνατο του Παύλου Μελά και όλη η επτοποιία του Μακεδονικού Αγώνα είναι από τις αναμφισβήτητες και μεγάλες δόξες του Ελληνικού Στρατού.

Οι Βούλγαροι δεν μπόρεσαν να αναχαιτίσουν τα Ελληνικά σώματα. Νικημένοι έφευγαν από παντού. Και τότε κίνησαν εναντίον των Ελλήνων τον Τουρκικό στρατό. Η Ελληνική Κυβέρνηση έκανε τότε μυστικό διάβημα στον ίδιο το Σουλτάνο Αβδούλ Χαμίτ, ότι ο σκοπός των Ελληνικών σωμάτων δεν αποσκοπούσε να προσβάλει την κυριαρχία και το γόητρό του, αλλά να φέρει την ειρήνη στη Μακεδονία, εξολοθρεύοντας τις βουλγάρικες συμμορίες. Ο Χαμίτ το κατάλαβε. Και υποσχέθηκε ότι θα σταματήσει ο κατατρεγμός, με τον όρο να αποφεύγουν τα Ελληνικά τμήματα να προκαλούν τις Τουρκικές φρουρές ή να ζημιώνουν τους Οθωμανούς. Στο μεταξύ το Βουλγαρικό κομιτάτο συνεχίζει τις ωμότητες στα μέλη του Ελληνισμού της Ανατολικής Ρωμυλίας. Τα περιστατικά αυτά ανάγκασαν τη Κυβέρ-

νηση του Θεοτόκη να δυναμώσει τα κέντρα του Ελληνικού Κομιτάτου στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη και να στείλει την άνοιξη του 1908 νέα σώματα στο Μακεδονικό Αγώνα.

Στο μεταξύ οι Μεγάλες Δυνάμεις ζητούν από το Σουλτάνο για να σταματήσει η αλληλοσφαγή, να προχωρήσει η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων. Οι κύριες διατάξεις ήταν: Διορισμός Γενικού Διοικητή στη Μακεδονία, χρησιμοποίηση των πόρων της για τις δικές της ανάγκες, δικαστικές μεταρρυθμίσεις και τέλος οργάνωση ιδιαιτέρων σωμάτων για την εκδίωξη των συμμοριών.

Αν αυτό το πρόγραμμα γινόταν δεκτό, η Τουρκία έχανε για πάντα τη Μακεδονία. Και ποιος θα μπορούσε να εγγυηθεί, ότι αύριο δεν θα γινόταν τα ίδια και με τη Θράκη; Και τι άλλο θα ήταν αυτό, παρά μια αρχή για τη διάλυση της Αυτοκρατορίας; Το πρόγραμμα αυτό όμως δεν πραγματοποιήθηκε γιατί κηρύχτηκε η επανάσταση των Νεοτούρκων.

Δυο μήνες μετά την επανάσταση των Νεοτούρκων, έγινε το Βουλγαρικό πραξικόπημα. Με την υπόδειξη και την προστασία της Ρωσίας, η Βουλγαρία κήρυξε τον εαυτό της Ανεξάρτητο Βασίλειο. Και μετά δεκαπέντε μέρες ακριβώς, η Αυστρία με πραξικόπημα και αυτή, προσαρτούσε τη Βοσνία και την Ερζεγοβίνη.

Το ανακτοβούλιο του τσάρου Νικολάου έδωσε τότε στον βασιλιά Γεώργιο της Ελλάδας το μυστικό σύνθημα να υποκινήσει αντίστοιχο πραξικόπημα στην Κρήτη, να προκαλέσει δηλαδή το ενωτικό ψήφισμα και ενωτικό καθεστώς στη Μεγαλόνησο. Το ίδιο μυστικό σύνθημα έδινε στην Κυβέρνηση Θεοτόκη και το ανακτοβούλιο της Βιέννης. Αλλά τόσο η Ρωσία, όσο και η Αυστρία την ευθύνη του Κρητικού πραξικοπήματος την άφηναν ακέραιη στην Ελλάδα! Οι Κρητικοί από τις 24 Σεπτεμβρίου 1908 είχαν καταργήσει το αρμοστειακό καθεστώς, άλλαξαν σφραγίδα, έβαλαν στα δημόσια έγγραφά τους την επικεφαλίδα «Βασίλειον της Ελλά-

δος» και στα χαρτόσημα και στα γραμματόσημά τους τη λέξη «Ελλάς», συγκρότησαν ορκωτά δικαστήρια και το νησί κυβερνιόταν στο όνομα του Βασιλέα των Ελλήνων. Η Ελλάδα όμως δεν τολμούσε να δεχτεί το ενωτικό πραξικόπημα. Ποιος θα τη γλύτωνε, αν οι Νεότουρκοι απαντούσαν με τα όπλα στην αποδοχή της ενωτικής προκήρυξης; Οι μαύρες αναμνήσεις από τη συμφορά του 1897 δεν είχαν σβήσει ακόμη.

Η Επανάσταση του 1909 και η συμμετοχή του Ναυτικού (15 Αυγούστου 1909)

Ο Σύνδεσμος είχε μια δεκαπενταμελή επιτροπή. Οι Αξιωματικοί του Συνδέσμου είχαν μοιραστεί σε τμήματα κατά σώματα και υπηρεσίες που συνεδρίαζαν χωριστά το καθένα, με διοικητή το αρχαιότερο μέλος. Έτσι και στην επαναστατική οργάνωση διατηρούσαν την έννοια και την πραγματικότητα της ιεραρχίας. Τα τμήματα συνεδρίαζαν μυστικά, σκορπισμένα σε διάφορες συνοικίες. Ο σκοπός του είχε διατυπωθεί στο οριστικό ιδρυτικό πρωτόκολλο στο πρώτο άρθρο, που ήταν κατά λέξη:

«Συνιστάται Στρατιωτικός Σύνδεσμος, σκοπός του οποίου κυρίως είναι η άμεση στρατιωτική και ναυτική παρασκευή της χώρας. Ο σκοπός ούτος επιδιωχθήσεται δια της εφαρμογής ορισμένου, εν ταις γενικαίς αυτού γραμμαίς προγράμματος εργασίας, καταρτιζόμενου επί τη βάσει ορισμένου προϋπολογισμού».

Στο Σύνδεσμο είχαν προσχωρήσει και Αξιωματικοί του Ναυτικού. Όλοι πιστεύουν ότι το Ναυτικό είχε προσχωρήσει στη συνωμοσία τελευταίο, μετά την οργάνωση του Στρατού Ξηράς, γιατί είχε κριθεί από τους περισσότερους Αξιωματικούς του, «ότι μέσα στην ισχυρή οργάνωση της ξηράς δεν επιτρεπόταν ούτε άγνοια, ούτε άρνηση συμμετοχής, από φόβο μελλοντικής διαίρεσης του στρατού ξηράς και της θάλασσας και της πιθανότητας για ολέθριες ρήξεις».

Τίποτα δεν είναι πιο ανακριβές από αυτό. Στην πραγματικότητα το Ναυτικό συγχρόνως με το Στρατό Ξηράς είχε αρχίσει να ξεσηκώνεται. Και προς επίρρωση αυτού το πρώτο ένοπλο τμήμα που παρουσιάστηκε τη νύκτα του κινήματος στο επαναστατικό στρατόπεδο, το αποτελούσαν οι ναύτες του αγήματος του Ανθυποπλοίαρχου Ι. Δεμέστιχα.

Ο Δεμέστιχας είχε αρχίσει πρώτος, εκτελώντας απόφαση επιφανών Μακεδονομάχων, την προπαγάνδα στο Ναυτικό, αμέσως μετά την έκρηξη του Νεοτουρκικού κινήματος. Ήταν από τους νέους Αξιωματικούς, που είχε πολεμήσει τους Βουλγάρους στη Μακεδονία. Όταν ανακηρύχτηκε το Σύνταγμα και άρχισε να παίζεται η κωμωδία της «αδελφοσύνης», είχε κατέβει στη Θεσσαλονίκη, όπου είχαν συγκεντρωθεί και άλλοι Αξιωματικοί του δοξασμένου εκείνου αγώνα, ο Α. Μαζαράκης, ο Οθωναίος, ο Κάκαβος, ο Εξαδάκτυλος. Η τροπή που έπαιρναν τα γεγονότα, με τη νεοτουρκική επανάσταση δεν τους άρεσε καθόλου. Είχαν συγκεντρωθεί σε ένα δωμάτιο του ξενοδοχείου Μαζεστίκ να συσκεφτούν πώς έπρεπε να αντιμετωπισθεί η νέα κατάσταση.

Η σύσκεψη εκείνη, που είχε κρατήσει ως αργά τη νύκτα, είχε φτάσει στο συμπέρασμα, ότι έπρεπε να γίνει επανάσταση στην Ελλάδα, να εξυγιανθεί το Κράτος και να αρχίσει να ετοιμάζεται, για να μπορέσει να υποστηρίξει σοβαρά τα εθνικά του ζητήματα. Και επειδή ο Δεμέστιχας έφευγε για την Αθήνα την άλλη μέρα, ανέθεσαν σε αυτόν να αναλάβει συστηματική ενημέρωση και προπαγάνδα προς τους ομόφρονές του (μακεδονομάχους), ότι έπρεπε να σπεύσουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους.

Τα πνεύματα ήταν ετοιμασμένα στους νέους Αξιωματικούς του Ναυτικού για το επαναστατικό κήρυγμα. Παράλληλα με τον Δεμέστιχα εργάστηκαν και άλλα στελέχη

όπως οι Υποπλοίαρχοι Κ.Τυπάλδος, Κανάρης, Δημούλης, Φραγκόπουλος, οι Σημαιοφόροι Μπούμπουλης, Οικονόμου, Ζαλοκώστας, Ζωϊόπουλος, Καζάκος, Κολιαλέξης, Τσαμαδός, Παπαγεωργίου και άλλοι.

Εκτός από τους γενικούς εθνικούς λόγους, που απαιτούσαν επανάσταση, τα χάλια του Ναυτικού της εποχής εκείνης δικαιολογούσαν τον αναβρασμό. Ο κατόπιν αρχηγός του Συνδέσμου Ζορμπάς περιγράφει με αυτά τα λόγια την κατάσταση: *«Οι Αξιωματικοί, ελλείπει εργασίας, παρέμεναν επί το πλείστον εις την ξηράν. Ασκήσεις τακτικών μονάδων εξετελούντο σπανιώτατα, αλλά και τότε μετετρέποντο εις απλά θαλάσσια ταξίδια προς αναψυχήν των επιτελείων. Τα τρία θωρηκτά (ΥΔΡΑ, ΣΠΕΤΣΑΙ, ΨΑΡΑ) είχαν τους λέβητας αυτών εν κακή καταστάσει, την δε βολήν των μεγάλου διαμετρήματος πυροβόλων των, βραδυτάτην. Αι προωρισμένοι δια τον Αμβρακικόν κόλπον κανονιοφόροι ήσαν ερριμμένοι εις τινα παραλίαν του Ναυστάθμου, εν αθλία καταστάσει. Τα αποτελούντα τον ελαφρόν στόλον διάφορα σκάφη είχαν εγκαταλειφθεί εις την τύχην των και μόνον ευάριθμα εκ τούτων ήσαν εύχρηστα. Ο Ναύσταθμος, διατελών εν πρωτογενεί σχεδόν καταστάσει, ησχολείτο συνήθως εις την κατασκευήν επίπλων και την επισκευήν των θαλαμηγών. Από καιρού εις καιρόν ετίθετο υπό συζήτηση το πρόγραμμα της ναυτικής παρασκευής, όπερ είχεν ως αποτέλεσμα μόνον διαφωνίας και την διαίρεσιν των Αξιωματικών εις ομάδας εχθρικής διακείμενας προς αλλήλας».*

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί η ιδιαίτερη συνεισφορά του Υποπλοίαρχου Κ. Τυπάλδου. Ο Τυπάλδος ήταν από τους πιο ενθουσιώδεις και τους πιο μορφωμένους Αξιωματικούς του Ναυτικού. Ήταν από τους ωραίους τύπους που είναι αδύνατον να περάσουν απαρατήρητοι, όπου και αν βρεθούν. Αν και ήταν σαραντάρης φαινόταν πως μόλις είχε ξεπε-

ράσει τα τριάντα: Ψηλός, ευσταλής, λεβέντης, μελαχρινός με λαμπρά μαύρα μάτια και ωχρο πρόσωπο, στεφανωμένο με πυκνά, εβένινα μαλλιά, είχε το αρρενωπό, αλλά ευγενικό παρουσιαστικό Ισπανού ευπατρίδη. Μια έκφραση αόριστης μελαγχολίας ήταν διάχυτη στη μορφή του και κορυφώνονταν στο βαθύ και συγκεντρωμένο βλέμμα του. Κεφαλλονίτης, χαρακτήρας δυνατός, ντόμπρος και αλύγιτος από ανατροφή (ο πατέρας του ήταν από τους πιο άκραιους δικαστές του Ελληνικού Κράτους), ιδιόρρυθμος και ιδιότροπος, σχεδόν ακοινωνήτος. Στις φλέβες του έτρεχε ηρωικό αίμα. Ήταν εγγόνι του Μάρκου Μπότσαρη από τη μητέρα του. Γενναίος μέχρι τρέλας, παράφορος και ευερέθιστος, αλλά και σκοπευτής άριστος, έσπερνε τον φόβο σε όσους ερχόταν σε αντίθεση μαζί του. Και οι εχθροί του έλεγαν, για να τον κάνουν μισητό, ότι προκαλούσε ρήξεις επειδή ακριβώς είχε σαν σκοπευτής υπεροχή αναντίρρητη. Επαναστατική φύση στάθηκε από τα πιο ενεργά στοιχεία για τη συγκρότηση του Συνδέσμου.

Ο Υποπλοίαρχος Κ. Τυπάλδος αρχηγός της «ναυτικής επανάστασης» –του μόνου αιματηρού επεισοδίου του κινήματος του 1909– διατυπώνει το εξής ενδιαφέρον ιστορικό, που υπάρχει στο αρχείο του: «Αμέσως μετά την Επανάστασιν του '21, κατά το 1828, συνεκροτήθη το τακτικόν Σώμα των Αξιωματικών του Πολεμικού Ναυτικού, αποκλειστικώς από τους ναυτικούς αγωνιστάς των προνομιούχων νήσων Ύδρας, Σπετσών και Ψαρών. Οι Αξιωματικοί αυτοί είχαν ως εφόδιον τους ηρωικούς των κατά την Επανάστασιν αγώνας, αλλά ήσαν γενικώς αγράμματοι και εστερούντο του απαιτουμένου πνεύματος δια τον κατά θάλασσαν στρατόν.

Μεταξύ του αυτοσχεδίου αυτού Σώματος Αξιωματικών ουδείς ξένος Αξιωματικός έτυχε να υπηρετεί δια να θέσει βάσεις προς την προϊούσαν βελτίωσιν του Σώματος,

ενώ εις τον στρατόν ξηράς κατά αυτήν την εποχήν κατετάχθησαν αρκετοί φιλέλληνες εξ επαγγέλματος στρατιωτικοί και αργότερα πολλοί Βαυαροί Αξιωματικοί. Δια την κατάρτισιν των Αξιωματικών της ξηράς συνεστήθη από το 1828 η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, μόνον δε, μετά 56 ολόκληρα έτη κατά το 1884, έγινε δυνατόν να συστηθή η αντίστοιχος δια τους Αξιωματικούς του Ναυτικού Σχολή των Ναυτικών Δοκίμων.

Την πρώτην γενεάν των αγωνιστών διεδέχθησαν εις το Ναυτικόν οι υιοί αυτών και οι απόγονοί των, οι οποίοι κατά κληρονομικόν δικαίωμα, εβαθμολογούντο «Δόκιμοι» χωρίς προσόντα και συστηματικήν εκπαίδευσιν. Η κατάσταση αυτή είχε ως αποτέλεσμα να σχηματισθεί ένα είδος Ναυτικού απολιθωμένου, ξένου εντελώς προς την εξέλιξιν της επιστήμης του ναυτικού πολέμου.

Τρεις διακεκριμένοι Αξιωματικοί, παρεισδύσαντες εις τον προνομιούχον αυτόν κύκλον, εζήτησαν να μεταδώσουν ζωήν εις το Πολεμικόν Ναυτικόν. Πρώτος ο Γεράσιμος Ζωχιάς (1821-1882), εκ Κερκύρας, ηγωνίσθη περί το 1845 κατά της αμαθείας και ζήτησε να ορισθή ως προσόν, απαραίτητον δια τους Αξιωματικούς η γνώσις της αναγνώσεως και της γραφής. Κατόπιν ο Λεωνίδας Παλάσκας (1819-1880) εξ Ηπείρου και τέλος, ευτυχέστερος αυτών, ο εκ Ναυπλίου άριστος επιστήμων Αξιωματικός Ηλίας Κανελλόπουλος (1844-1894) επέτυχε δια της ισχυράς υποστηρίξεως του Τρικούπη να μεταβάλη την κατάστασιν δια της ιδρύσεως (1884) της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων προς επιστημονικήν μόρφωσιν Αξιωματικών. Ο Κανελλόπουλος εξελέξε ως συνεργάτας του τους σοφούς μαθηματικούς Ι. Χατζηδάκην, και Κυπάρισσον Στέφανον, τον στρατηγόν Π. Δαγκλήν, τότε ταγματάρχην, ως καθηγητήν της πυροβολικής και όσους άλλους εκλεκτούς καθηγητάς είχαν ο επιστημονικός κόσμος, μετά τέσσερα έτη δε εξήλθον της Σχολής οι πρώτοι επιστήμονες Αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού.

Η ανεπάρκεια των παλαιών Αξιωματικών ήτο έτι μάλλον αισθητή, διότι η πρόοδος του ναυτικού πυροβολικού κατά τους τελευταίους χρόνους ήτο αλματώδης. Τα μέχρι του 1880 διατηρηθέντα εις το Ναυτικόν εμπροσθογεμή πυροβόλα αντικατέστησαν τέλεια, πολύπλοκα πυροβόλα με βεληνεκές χιλιάδων μέτρων και η επιστήμη της βλητικής, απαιτούσα γνώσεις ανωτέρων μαθηματικών, ήτο δια τους στερούμενους επιστημονικών στοιχείων παλαιούς Αξιωματικούς ακατανόητος, όπως ήσαν όλαι αι τεχνικαί τελειοποιήσεις του ναυτικού υλικού και του ναυτικού πολέμου.

Η ταχύτερα απομάκρυνσις από τας ναυτικές υπηρεσίας των παλαιών Αξιωματικών και ο συγχρονισμός των υπηρεσιών από Αξιωματικούς επιστήμονας εκ της Σχολής των Δοκίμων ήτο αναγκαία, διότι υπήρχε κίνδυνος το Ναυτικόν της Ελλάδος να υστερήση του Τουρκικού, δια το οποίον η Τουρκική Κυβέρνησις είχαν καλέσει από το 1908 Βρετανικήν Αποστολήν, εργαζομένη να εκπαιδεύσει προσωπικόν και να καταρτίσει πρόγραμμα ναυπηγήσεων πολεμικών μονάδων. Η αδιαφορία των Ελληνικών Κυβερνήσεων δια το Ναυτικόν επέβαλε ως μοναδικόν μέσον ενεργείας την Επανάστασιν».

Έτσι εκτός από τους γενικούς όρους, οι νέοι Αξιωματικοί του ναυτικού είχαν και ειδικούς, του Σώματός τους, να ποθούν τη μεταβολή. Μετά διάφορες ζυμώσεις, συνεννοήσεις, συζητήσεις και παράλληλα με τους Αξιωματικούς της ξηράς συγκεντρώθηκαν και αυτοί σε ένα σπίτι κοντά στο σταθμό του Λαυρίου και υπόγραψαν το κοινό πρωτόκολλο. Από τους πενήντα Αξιωματικούς, που είχαν μαζευτεί εκεί σχημάτισαν τον πρώτο πυρήνα, μονάχα ένας αρνήθηκε να υπογράψει, ο Σημαιοφόρος Χατζίσκος. Ο προσηλυτισμός όμως νέων μελών προχώρησε τόσο γρήγορα, ώστε, ως το πρώτο δεκαήμερο του Αυγούστου, είχαν προσχωρήσει στο Σύνδεσμο 132 Αξιωματικοί του Ναυτικού, και 1268 του στρατού ξηράς. Η επι-

βλητική αυτή δύναμη, συγκροτημένη τώρα, ήταν σωστή αποθήκη από εκρηκτικές ύλες, κάτω από τα πόδια της Κυβέρνησης του Ράλλη, που δεν έκανε τίποτε για να αποτρέψει την πυροδότησή της.

Η αντεπανάσταση του Ναυτικού

Δεν είχαν περάσει τρεις εβδομάδες από την έκρηξη του κινήματος στο Γουδί όταν άρχισαν να διαφαίνονται σημεία δυσαρέσκειας στον Υποπλοίαρχο Κ. Τυπάλδο. Σχεδόν όλοι οι ναύτες του αγήματος, που είχαν πάρει μέρος στο κίνημα, ήταν από το Ναύσταθμο και την Υποβρύχια Άμυνα. Όταν την άλλη μέρα, μετά τη διάλυση του επαναστατικού στρατοπέδου επέστρεψαν στις θέσεις τους, βρέθηκαν αντιμέτωποι με τον Διοικητή της Υποβρύχιας Άμυνας Πλωτάρχη Ηπίτη που όντας εξαγριωμένος, άλλους ξυλοκόπησε, άλλους έβρισε, άλλους τιμώρησε. Και δεν έπαυε να βρίζει και το Σύνδεσμο. Ο Τυπάλδος ζήτησε τότε από το Ζορμπά να τον μεταθέσει αμέσως στην Υποβρύχια Άμυνα για να προστατέψει τους ναύτες από την καταδίωξη.

Η πρώτη αφορμή δυσαρέσκειας εναντίον του Συνδέσμου ήταν, όταν, αμέσως μετά την επιτυχία του κινήματος, είδε τη Διοικούσα Επιτροπή να τον μεταβάλλει σε μόνιμο και κοινό σωματείο και να κάνει εγγραφές Αξιωματικών κάθε προέλευσης και ποιότητας. Και η δυσαρέσκεια του Τυπάλδου έγινε ακόμη μεγαλύτερη, όταν είδε όλους τους ανώτερους Αξιωματικούς του Ναυτικού με επικεφαλής το στόλαρχο Ιωάννη Μιαούλη, να έρχονται αθρόοι και να γράφονται στο Σύνδεσμο για να ασφαλίσουν τις θέσεις τους και τα γαλόνια τους!

Οι μέρες περνούσαν και τα στρατιωτικά νομοσχέδια καθυστερούσαν και καμία φροντίδα εκ μέρους του Συνδέσμου και της Κυβέρνησης να λαμβάνεται για τα επείγοντα θέματα του Ναυτικού. Πολλοί κατώτεροι Αξιωματικοί του Ναυτικού πλησίασαν τον Τυπάλδο και του ζήτησαν να μπει μια τάξη

στο Ναυτικό. Την ανησυχία των κατωτέρων Αξιωματικών επέτεινε η θετική πληροφορία, ότι στο Υπουργείο Ναυτικών κατάρτιζαν σειρές από νομοσχέδια για όλους τους κλάδους και τις υπηρεσίες του Ναυτικού κάτω από τη στενή και μυστική συνεργασία του Υπουργού Δαμιανού και του Ανθυποπλοίαρχου Αργυρόπουλου, που ήταν γαμπρός του Πρωθυπουργού Μαυρομιχάλη! Ο Τυπάλδος συμφώνησε απόλυτα στη δυσαρέσκεια των κατωτέρων και μέσω του προσωπάρχου του Υπουργείου, παρακάλεσε τον Υπουργό να περιορίσει τη νομοθετική εργασία στα ναυτικά αιτήματα της επανάστασης, έως ότου μετακληθεί ξένος οργανωτής.

Η αλήθεια είναι ότι οι Αξιωματικοί δεν είχαν σε μεγάλη εκτίμηση τον Υπουργό των Ναυτικών για το χαρακτήρα του και για τις μεθόδους που χρησιμοποιούσε. Ο Πλοίαρχος Δαμιανός ήταν δύσκολος άνθρωπος. Στο Ναυτικό του είχαν βγάλει παρατσούκλι και τον έλεγαν «Μετερνίχο». Ήταν λεπτολόγος στα πιο ασήμαντα ζητήματα και είχε το ελάττωμα –κυρίως για υπουργό επαναστατικού κινήματος– της αναβλητικότητας. Αυτή αποτελούσε κίνδυνο στο ζήτημα της αγοράς του θωρηκτού, που ήταν από τα πρώτιστα αιτήματα του κινήματος. Με τις αμφιταλαντεύσεις του μεταξύ της άμεσης αγοράς του ΑΒΕΡΩΦ, που ήταν διαθέσιμος και της παραγγελίας νέου πλοίου, στα γαλλικά ναυπηγεία, που ενεργούσαν διάφοροι ενδιαφερόμενοι και ύποπτοι ενδιάμεσοι, ο Δαμιανός άφηνε να χάνεται πολύτιμος χρόνος σε ατέρμονες συζητήσεις, τη στιγμή που μια μυστική τουρκική αποστολή στην Ιταλία διαπραγματευόταν να αγοράσει το θωρηκτό.

Η ανάγκη να αποκτήσει η Ελλάδα τάχιστα το θωρηκτό, ήταν επιβεβλημένη, γιατί δεν ήταν εύκολη η εξοικείωση του πληρώματος και των Αξιωματικών σε όπλα νέας τεχνολογίας. Η παραπάνω άποψη δυστυχώς επιβεβαιώθηκε στη ναυμαχία της

Έλλης, όταν από έλλειψη εξοικείωσης στα πυροβόλα και σε συνδυασμό με εσφαλμένους χειρισμούς, στη κρίσιμότερη φάση της ναυμαχίας παρουσιάστηκε διαστολή λόγω υπερθέρμανσης στους «πλαστικούς εμφρακτές» των κλείστρων και εξ αιτίας αυτού διακόπηκε η βολή!

Ο βραδύς ρυθμός των ενεργειών του Υπουργείου των Ναυτικών ήταν πάντα τέτοιος την εποχή εκείνη, ώστε, όταν άρχισε ο πόλεμος στις 5 Οκτωβρίου 1912 το ΑΒΕΡΩΦ βρέθηκε με άδειες τις πυριτιδαποθήκες από βλήματα και μόλις το Νοέμβριο κατέστη δυνατόν να παραληφθούν από την Αγγλία τα βλήματα, δηλαδή δέκα μέρες πριν από τη ναυμαχία της Έλλης και αρκετά χρόνια μετά την παραλαβή του πλοίου!

Μετά από μια σύσκεψη οι κατώτεροι Αξιωματικοί αποφάσισαν να απαιτήσουν από το Στρατιωτικό Σύνδεσμο να αρχίσει η εκτέλεση μερικών μέτρων όπως: Να αποστρατευθούν με κατάργηση των θέσεών τους, όσοι ανώτεροι Αξιωματικοί δεν προέρχονται από τη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, εκτός από τους Πλοίαρχους Παύλο Κουντουριώτη, Π. Γκίνη και Ι. Δαμιανό. Η απαίτηση αυτή στην ουσία σήμαινε την κατάργηση θέσεων 1 Υποναυάρχου, 7 Πλοίαρχων και 12 Αντιπλοίαρχων. Θα πρέπει όμως να ληφθεί υπόψη ότι ανάμεσα σε αυτούς που έπρεπε να αποστρατευθούν ήταν ο Αρχηγός του Στόλου Γιάννης Μιαούλης και οι Πλοίαρχοι Πέτρος Μαυρομιχάλης και Ηλίας Μαυρομιχάλης εξάδελφοι του Πρωθυπουργού Κυριακούλη Μαυρομιχάλη!

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο Αρχηγός του Στόλου Πλοίαρχος Γιάννης Μιαούλης, είχε στο ενεργητικό του, ότι στον Πόλεμο του 1897, ως Κυβερνήτης ενός Ατμομυοδρόμωνα, είχε συλλάβει το Αιγυπτιακό ατμόπλοιο ΧΑΤΖΗ-ΔΑΟΥΤ, αλλά στερείτο τεχνικής μόρφωσης. Δικαίως λοιπόν τον έκριναν ως ακατάλληλο για τα καθήκοντα αρχηγού στόλου παραμονές πολέμου. Για τους Αντιπλοίαρχους που έπρεπε να αποστρατευθούν,

ήταν οι περισσότεροι από τους λεγόμενους τότε «επικούρους», που είχαν καταταχθεί σαν βοηθητικοί και με διάφορα πολιτικά μέσα είχαν καταφέρει να μεταπηδήσουν στο σώμα των τακτικών Αξιωματικών.

Για να επανέλθουμε στα αιτήματα των Αξιωματικών, απαιτούσαν επίσης: να υλοποιηθεί το αίτημα που είχε διατυπωθεί στο στρατόπεδο Γουδή, να μετακληθεί ξένος οργανωτής και σε συνεργασία με αυτόν να καταρτισθούν τα σχετικά νομοσχέδια για τη ρύθμιση των υπηρεσιών και της εκπαίδευσης του ναυτικού προσωπικού. Να παραπεμφθούν σε συμβούλιο με το ερώτημα της απόταξης ένας Αντιπλοίαρχος και δύο Πλωτάρχες, που, ενώ ήταν μέλη του Συνδέσμου, δεν τήρησαν το λόγο τους και δεν παρουσιάστηκαν στο στρατόπεδο Γουδή. Και η Υπηρεσία να τοποθετούσε τους Αξιωματικούς στις θέσεις που έμελλε να κατέχουν σε προσεχή πόλεμο.

Τα αιτήματα συζητήθηκαν με τον Υπουργό Ναυτικών από τον Συνταγματάρχη Ζορμπά και τον Υποπλοίαρχο Τυπάλδο. Ο Πλοίαρχος Δαμιανός δήλωσε ότι δεν μπορούσε να τα δεχθεί. Ήταν όμως δυνατόν να περιορίσει το όριο ηλικίας των πλοιαρχών, έτσι ώστε μέσα σε ένα χρόνο να αποστρατευθούν όλοι. Για τους αντιπλοίαρχους δήλωσε ότι δεν μπορεί να τους αποστρατεύσει χωρίς να τους κρίνει, από επιτροπή, που θα ήταν ο ίδιος πρόεδρος με μέλη δύο πλοίαρχους. Επίσης ανέφερε ότι δεν προτίθεται να νομοθετήσει αυτός και δεν θα δεχόταν περιορισμούς και σε αντίθετη περίπτωση θα υπέβαλλε την παραίτησή του, που ενδεχομένως να ακολουθούσε η παραίτηση όλης της Κυβέρνησης.

Την άλλη μέρα 15 Οκτωβρίου στις 6 μμ ο Τυπάλδος πήγε στο σπίτι του Ζυμβρακάκη που συνεδρίαζε η Επιτροπή του Συνδέσμου παρουσία του Συνταγματάρχη Ζορμπά. Ο Τυπάλδος έλαβε το λόγο και δήλωσε:

– Οι κατώτεροι Αξιωματικοί του Ναυτικού που πήραν μέρος στην επανάσταση, εί-

να αυτοί που θα φέρουν αύριο, όταν εκραγεί ο πόλεμος, όλη την ευθύνη των αποτελεσμάτων, που θα έχουν οι κατά θάλασσαν επιχειρήσεις... Είναι δίκαιο, λοιπόν, η γνώμη τους για τα ναυτικά θέματα να ακουστεί.

Ορισμένα μέλη της επιτροπής είχαν διαφορετική γνώμη, ότι η Κυβέρνηση Μαυρομιχάλη κάνει ό, τι μπορεί και δεν θα έπρεπε να δημιουργεί ζητήματα.

Ο Τυπάλδος άρχισε να οργίζεται.

- Εσείς, τους φώναξε, «έχετε απαιτήσεις από τη Κυβέρνηση και δεν παύετε να επεμβαίνετε σε όλα τα ζητήματα, ως το σημείο, που και των ανθυπολοχαγών ακόμα οι μεταθέσεις να γίνονται με σημειώματα της Επιτροπής».

Η συζήτηση άρχισε να παίρνει το δρόμο του καυγά, και μερικοί του θύμισαν, ότι αυτοί αποτελούν τη Διοίκηση του Κινήματος.

- «Οι Αξιωματικοί οφείλουν να υπακούουν την Επιτροπή!» Του τόνισαν με νόημα.

Τότε ο Τυπάλδος ξέσπασε.

- «Την επανάσταση δεν την έκανε η επιτροπή» φώναξε, «αλλά και εγώ! Κανένα ανώτερο δικαίωμα δεν αναγνωρίζω στην Επιτροπή».

Και απάνω στην παραφορά του πρόσθεσε τη φοβέρα, χτυπώντας τη γροθιά του στο τραπέζι.

- «Αφού είναι έτσι... Οι Αξιωματικοί του Ναυτικού και εγώ θα πάρουμε τα αιτήματά μας με το σπαθί μας!»

Αυτό ήταν το τραγικό σφάλμα του Τυπάλδου, που το χρωστούσε στον παράφορο χαρακτήρα του. Είτε είχε στο νου του να κάνει αντεπανάσταση, είτε όχι, δεν έπρεπε ποτέ να φοβηρίσει. Δυστυχώς ο Ζορμπάς δίστασε εκείνη τη στιγμή να τον συλλάβει, να εξουδετερώσει αμέσως κάθε απόπειρα αντικινήματος.

Ο Ζορμπάς με την απειλή ότι θα παραιτηθεί ηρέμησε τους παρισταμένους και η σύσκεψη συνεχίστηκε. Ο Τυπάλδος διετύπωσε την άποψη ότι εφόσον επίκειται η αποστρατεία του στόλαρχου Πλοίαρχου

Μιαούλη, ο Σύνδεσμος θα έπρεπε να πάρει τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψει τυχόν κίνηση των πλοίων του στόλου. Αυτό ήταν δυνατό να γίνει με τη κατάληψη της Υποβρύχιας Άμυνας που εκεί φυλάσσονταν τα πυρομαχικά των πλοίων. Αυτή η πρόταση υποστηρίχθηκε και από τον Τμηματάρχη του Πυροβολικού Υποπλοίαρχο Γέροντα.

Ο Τυπάλδος κατέβηκε στον Πειραιά και πήγε στο Ναύσταθμο, στο κατάλυμά του της Υποβρύχιας Άμυνας. Όταν έφτασε εκεί (περί τις 11 το βράδυ) έμαθε, ότι δυο υπαξιωματικοί του Ναυστάθμου γύριζαν στα πληρώματα προκήρυξη, που καλούσε τους ναύτες να πάνε με το μέρος των ανωτέρων Αξιωματικών και όχι των κατωτέρων. Ο Τυπάλδος διέταξε και τους συλλάβανε και αμέσως τους φυλάκισε. Ταυτόχρονα εξέδωσε διαταγή απόπλου για δύο τορπιλοβόλα να πλεύσουν στον Πόρο, με το πρόσχημα της εκπαίδευσης των θερμαστών. Ο λόγος που το έκανε, ήταν να συνεννοηθεί με τους Αξιωματικούς της εκπαιδευτικής μοίρας που ναυλοχούσε εκεί για υποστήριξη. Τέλος διέταξε τη φρουρά των πυριτιδαποθηκών της Υποβρύχιας Άμυνας να αναλάβει και τη φρουρηση των πυριτιδαποθηκών του Ναυστάθμου.

Την άλλη μέρα το πρωί Παρασκευή 16 Οκτωβρίου μερικοί Αξιωματικοί ειδοποίησαν τον Τυπάλδο, ότι η μοίρα των θωρηκτών που ναυλοχούσε στο Κερασίни, ετοιμαζόταν για απόπλου. Επειδή το μικρό ατμόπλοιο η ΕΥΚΑΙΡΙΑ που εκτελούσε τη συγκοινωνία Πειραιάς-Ναύσταθμος αργούσε να φανεί, διέταξε ένα τορπιλοβόλο να προσεγγίσει το Κερασίни και να δει τι γίνεται με τα θωρηκτά. Το τορπιλοβόλο επέστρεψε στις 11, για να αναφέρει ότι τα θωρηκτά ετοιμάζονται για μάχη. Τότε ο Τυπάλδος, συνειδητοποίησε το λάθος του. Αντί να μείνει στην Αθήνα, έπρεπε να πάει στο Κερασίни και να καταλάβει τα θωρηκτά. Φαίνεται ότι η Επιτροπή του Συνδέσμου φοβούμενη, ότι σε περίπτωση που ο στόλος θα έπεφτε στα χέρια της ομάδας

του Τυπάλδου τότε όλος ο Σύνδεσμος θα γινόταν υποχείριό του .

Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος τότε εξέδωσε ανακοίνωση που καταδίκαιζε τις ενέργειες του Τυπάλδου και της ομάδας του καταλήγοντας ως εξής:

«Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος προ της προδοτικής ταύτης διαγωγής του Υποπλοιάρχου τούτου, παμψηφεί απεφήνατο, όπως διαγραφεί του καταλόγου των μελών του αμέσως και αποκηρυχθή συνάμα δε παραδοθεί εις την Εξουσίαν, ως καταγγελλθείς αυτή επί εσχάτη προδοσία»

Η ναυμαχία του Ναυστάθμου

Όταν ο Τυπάλδος πληροφορήθηκε ότι τα θωρηκτά ετοιμάζονται για μάχη, άρχισε να λαμβάνει μέτρα με αστραπιαίο ρυθμό. Έστειλε άγημα υπό τον Σημαιοφόρο Ι. Τσαμαδό και κατέλαβε το Διοικητήριο του Ναυστάθμου και ο ίδιος συνέλαβε τον Διοικητή Υποναύαρχο Βουδούρη, τον οποίο έθεσε υπό περιορισμό. Ταυτόχρονα κατέλαβε τα αντιτορπιλικά, που οι πλωτάρχες Κυβερνήτες τους έλειπαν στην Αθήνα. Τη φρουρήση του ναυστάθμου την ανέθεσε στους Σημαιοφόρους Ι.Τσαμαδό, Λ. Κανάρη, Κ. Φραγκόπουλο, Δ. Καζάκο, τον Ανθυπίατρο Χ. Ζούμη και τον ναυπηγό Γ. Θεοφιλάτο. Διέταξε ακόμη τον Σημαιοφόρο Γ. Παπαγεωργίου με άγημα να καταλάβει τη νησίδα Λέρο και να φυλάξει τις πυριτιδαποθήκες. Κατόπιν έστειλε στο Υπουργείο Ναυτικών το ακόλουθο τηλεγράφημα: *«Κατόπιν των κακοπίστων και κακοβούλων μέτρων της Κυβερνήσεως αναγκάζομαι να λάβω μέτρα αμύνης. Την υπόθεσιν του ναυτικού ζητήματος διαχειρίζεται ο αρχηγός του Στρατιωτικού Συνδέσμου και μετ' αυτού πρέπει η Κυβέρνησης να συνεννοηθή. Πάσαν επιθετικήν κίνησιν θα αποκρούσω δια των αντιτορπιλικών».*

Οι εξελίξεις μετά ήταν ραγδαίες. Στις πέντε το απόγευμα σώματα πεζικού και πυροβολικού άρχισαν να λαμβάνουν θέσεις στα αντικρινά ψώματα του Ναυστάθμου

και τα θωρηκτά με επικεφαλής το ΨΑΡΑ, τη ναυαρχίδα ξεκίνησαν να εισέλθουν στο δίαυλο του Ναυστάθμου. Ο Τυπάλδος επέβη του ΣΦΕΝΔΟΝΗ που Κυβερνήτης ήταν ο Δεμέστιχας. Αμέσως διέταξε τα αντιτορπιλικά ΝΑΥΚΡΑΤΟΥΣΑ και ΘΥΕΛΛΑ να αποπλεύσουν μαζί του για να προστατεύσουν την είσοδο του διαύλου. Για να δώσει στα θωρηκτά να καταλάβουν τις προθέσεις του έβαλε από μια άσφαιρη βολή.

Αλλά τα ΨΑΡΑ πλαισιωμένα δεξιά από το ΥΔΡΑ και το ΣΠΙΕΤΣΑΙ, με το σήμα του στόλαρχου στον ιστό, εξακολουθούσαν να διαπλέουν τον δίαυλο. Ο Μιαούλης ήθελε να αναγκάσει τα αντιτορπιλικά να βάλλουν πρώτα αυτά με ένσφαιρα πυρά, για να έχει μια τυπική δικαιολογία για την επίθεσή του. Και αυτό δεν άργησε να γίνει. Τα ταχυβόλα του ΣΦΕΝΔΟΝΗ βρόντηξαν στα γεμάτα. Και, στα δοξασμένα νερά που είχε αντιλαλήσει, εδώ και δυο χιλιάδες πεντακόσια χρόνια το «ίτε παίδες Ελλήνων», των πληρωμάτων του Θεμιστοκλή κατά των βαρβάρων, οι Έλληνες ναυμαχούσαν τώρα μεταξύ τους.

Τα πυρά των αντιτορπιλικών ανάγκασαν τα θωρηκτά να ανακόψουν την πορεία τους. Αλλά στη ναυαρχίδα υψώθηκε το κόκκινο σήμα πυρός. Τα βαριά κανόνια των θωρηκτών άρχισαν τις αστραπές και τις βροντές τους. Οι κανονιοβολισμοί διάρκεσαν ένα τέταρτο της ώρας. Όταν οι καπνοί διαλύθηκαν, άρχισαν να φαίνονται οι ζημιές. Οι τοίχοι του Νοσοκομείου του Ναυστάθμου, αλλά και άλλων γειτονικών κτισμάτων έχασκαν απαίσια. Το ΣΦΕΝΔΟΝΗ έπλεε αλλά με κλίση. Είχε δεχθεί μεγάλο βλήμα και είχε διαρροή, που το πλήρωμά της προσπαθούσε να θέσει υπό έλεγχο. Στο κύριο κατάστρωμα υπήρχαν σκοτωμένοι και τραυματίες. Το ΝΑΥΚΡΑΤΟΥΣΑ που ακολουθούσε είχε δεχτεί βολή, αλλά με μικρότερες βλάβες. Το ΣΦΕΝΔΟΝΗ για να μη βυθισθεί προσάραξε κοντά στο δίαυλο. Ο αριθμός των θυμάτων ανήλθε σε οκτώ νεκρούς και πέντε τραυματίες.

Μια ώρα μετά τη ναυμαχία, τα τρία θωρηκτά υποχώρησαν κατά την Πειραιϊκή Χερσόνησο. Αν και είχαν επιφέρει ζημιές τελικά δεν κατόρθωσαν να εισέλθουν στο δίαυλο και να εισπλεύσουν στο Ναύσταθμο.

Ο Τυπάλδος διέταξε πρόσκληση των Αξιωματικών στο Διοικητήριο του Ναυστάθμου για να εξετάσουν την κατάσταση. Αποφάσισε να εγκαταλείψει το Ναύσταθμο και να αποσυρθεί στα βουνά εναντίον της Κυβέρνησης με την ελπίδα, ότι θα μπορούσε να είχε σημειωθεί κάποια αντίδραση στην Αθήνα εναντίον της Κυβέρνησης Μαυρομιχάλη. Ας αφήσουμε να μας διηγηθεί ο ίδιος το τι ακολούθησε.

« Μαζί με τους Αθυποπλοιάρχους Π. Δημούλη, Ι. Δεμεσίτσα, και τους Σημαιοφόρους Α. Κολιαλέξη, Δ. Οικονόμου, και τον Ανθυπίατρο Χ. Ζουμή, βγήκαμε στην παραλία των Μεγάρων και πήραμε το βουνό Πατέρας, όπου για τρία μερόνυχτα περιπλανηθήκαμε, πεινασμένοι, διψασμένοι και τιμωρούμενοι, γιατί ζητήσαμε καλύτερο ναυτικό σε μια καλύτερη Ελλάδα.

Τότε χωριστήκαμε σε δυο ομάδες. Εγώ και ο Ανθυποπλοίαρχος Δημούλης με τα πόδια φτάσαμε τη νύκτα στην Αθήνα και μπήκαμε στη πόλη. Στην οδό Κηφισίας μας πιάσανε τα στρατιωτικά αποσπάσματα που περιπολούσαν. Μας κλείσανε στις φυλακές Αβέρωφ, επειδή όμως τις έκριναν ανασφαλείς για τόσο απαίσιους κακούργους, την άλλη μέρα μας πήγανε, με συνοδεία ολάκερης ύλης ιππικού στις φυλακές Συγγρού και μας απομόνωσαν σε ειδικά κελιά, που είχαν ετοιμάσει από πριν και που έφραξαν ερμητικά τα παράθυρα με σανιδώματα».

Τελικά ο βασιλιάς Γεώργιος διέγινωσε, ότι ήταν απίθανα όσα οι Μαυρομιχαλικοί, ο Ζορμπάς και ορισμένοι από το Σύνδεσμο, είχαν ισχυρισθεί εναντίον του Τυπάλδου και του ζήτησε να του εκθέσει την προσωπική του άποψη με εμπιστευτικό υπόμνημα. Ο Γεώργιος μελέτησε το εν λόγω υπό-

μνημα και έλαβε πρώτος θέση υπέρ απονομής αμνηστίας. Το όλο γεγονός θεωρήθηκε σαν εσωτερική υπόθεση του Συνδέσμου, για να μην ακολουθήσει δικαστική καταδίωξη. Η Κυβέρνηση του Δραγούμη, που διαδέχτηκε τη Κυβέρνηση του Μαυρομιχάλη δημοσίευσε το διάταγμα αμνηστίας, με την παράκληση στον Τυπάλδο να φύγει στο εξωτερικό, γιατί αυτό «θα συνετέλη πολύ εις την επαναφοράν της τάξεως». Αυτό και έγινε. Ο Σύνδεσμος όμως είχε υποστεί μεγάλο πολιτικό πλήγμα.

Το εξοπλιστικό πρόγραμμα του Ναυτικού

Στις 17 Μαρτίου 1910 έλαβε τέλος η επανάσταση του Στρατιωτικού Συνδέσμου, που πριν επτά μήνες είχε πάρει τολμηρές πρωτοβουλίες επιθυμώντας την ανόρθωση της χώρας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επικεντρωθούμε στην πολεμική προετοιμασία της Ελλάδος. Το σημαντικότερο γεγονός από όλα ασφαλώς, είναι η ενίσχυση του στόλου με το θωρηκτό ΑΒΕΡΩΦ, που χωρίς αυτό, όπως αποδείχθηκε εκ των αποτελεσμάτων, οι νίκες του 1912, όχι μόνο οι δικές μας, αλλά και των συμμάχων μας θα ήταν αδύνατες. Και σ' αυτό η συμβολή του Τυπάλδου ήταν καθοριστική.

Αντίθετος προς την αγορά του θωρηκτού αυτού ήταν ο Πλωτάρχης Λυκούργος Τσουκαλάς, που υπέβαλε στον Συνταγματάρχη Ζορμπά έκθεση όπου υποστήριζε, ότι το ΑΒΕΡΩΦ δεν ήταν πλοίο ... για ναυμαχίες γιατί, έγραφε, μετά την ναυμαχία της Τσουσίμα στον Ρωσοιαπωνικό Πόλεμο, μόνο τα «ντρέντνωτς» έπρεπε να θεωρούνται πλοία μάχης. Ο Τσουκαλάς απειλούσε να αρχίσει και δημοσιογραφικό αγώνα για αυτό το ζήτημα!

Από θεωρητική άποψη ο Τσουκαλάς είχε δίκαιο, αλλά δεν υπήρχε κανένα «ντρέντνωτς» έτοιμο και διαθέσιμο προς πώληση, για να αγορασθεί από την Ελλάδα. Αν χάναμε τον ΑΒΕΡΩΦ, που ήταν μισοτελειωμένο

στα Ιταλικά Ναυπηγεία Ορλάντο, δεν θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε τον Τουρκικό Στόλο στα 1912. Ευτυχώς ο Ζορμπάς επιβλήθηκε στον Τσουκαλά, η παρασκηνακή αντίδραση έπαυσε και η σωτήρια αυτή αγορά πραγματοποιήθηκε. Ο στόλος ενισχύθηκε ακόμα και με έξη καινούργια αντιτορπιλικά, που προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες και με το υποβρύχιο ΔΕΛΦΙΝ, που πρώτο το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό χρησιμοποίησε σε πολεμικές επιχειρήσεις. Η ενίσχυση αυτή του στόλου ήταν ένα από τα αιτήματα του Τυπάλδου. Το κίνημά του μπορεί να κτυπήθηκε, αλλά το πρόγραμμά του εφαρμόστηκε!

Το ζωηρό επεισόδιο στον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο Αθήνας-Πειραιά και τα γεγονότα που προηγήθηκαν της μονομαχίας

Το πρωί της 7 Απριλίου 1910 ανέβαιναν από τον Πειραιά στην Αθήνα με τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο στο βαγόνι της Α΄ θέσης ο Αντιπλοίαρχος Αριστοτέλης Γιωτόπουλος και ο Πλωτάρχης Λυκούργος Τσουκαλάς.

Θα πρέπει να τονισθεί, ότι ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς τότε ασκούσε δριμεία κριτική για το εξοπλιστικό πρόγραμμα του Ναυτικού, όπως αναφέρθηκε παραπάνω. Στο ίδιο βαγόνι του ηλεκτρικού εκτός από τους προαναφερθέντες Αξιωματικούς συνταξίδευαν ο Λοχαγός Οικονομικού Κατωγάς, ο Υποπλοίαρχος Λελούδας, ο Ιατρός Ευαγγελίδης και πολλοί άλλοι. Δίπλα από τον Τσουκαλά καθόταν ένας Ελληνοαμερικανός, που διάβαζε μια εφημερίδα. Στην εφημερίδα αυτή υπήρχε ανταπόκριση από τη Βοστώνη, που ανέφερε ότι οι Έλληνες μετανάστες της Αμερικής είχαν συγκεντρώσει το ποσό των 25, 000 δολαρίων σε έρανο υπέρ του Εθνικού Στόλου, που πραγματοποιήθηκε από την ενθουσιώδη προπαγάνδα του ποιητή Ματσούκα, ο οποίος την εποχή εκείνη περιόδευε τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο εν λόγω επιβάτης, αφού διάβασε την

ανταπόκριση από την Αμερική, διηγείτο στους παρακαθήμενούς του, τις επιτυχημένες πατριωτικές συγκεντρώσεις που διοργάνωνε ο Ματσούκας και τον ενθουσιασμό των ξενιτεμένων Ελλήνων που προσέφεραν ανιδιοτελώς χρήματα υπέρ του Εθνικού Στόλου.

Αφηγούμενος ο Ελληνοαμερικανός τα παραπάνω πρόσθεσε:

- Και να σκέπτεται κανείς ότι με τα χρήματα αυτά κατασκευάζονται άχρηστα καράβια ή γίνονται καταχρήσεις!

Η φράση ακούστηκε από τον παρακαθήμενο Αντιπλοίαρχο Γιωτόπουλο, ο οποίος αγανακτισμένος, στράφηκε προς τον Ελληνοαμερικανό και του είπε:

- Να μη τα πιστεύετε αυτά τα φέματα που γράφονται απ' αυτόν τον παλιάνθρωπο!

Και έδειξε ταυτοχρόνως τον Πλωτάρχη Τσουκαλά, ο οποίος απάντησε αμέσως στον Αντιπλοίαρχο:

- Να χαθείς, κλέφτη!

Αμέσως τότε αναστατώθηκε το βαγόνι και ο Αντιπλοίαρχος Γιωτόπουλος σηκώθηκε απότομα από τη θέση του και κτύπησε τον Πλωτάρχη Τσουκαλά.

Ο Τσουκαλάς επιχείρησε να ανταποδώσει τα κτυπήματα. Αλλά δεν το κατόρθωσε, διότι πρόφτασαν και μπήκαν ανάμεσά τους οι παριστάμενοι, ενώ ο επιβάτης με την εφημερίδα που έγινε η αρχική αφορμή για το απροσδόκητο επεισόδιο, προσπαθούσε ταραγμένος να καθησυχάσει τα πνεύματα, στρεφόμενος δε προς τον Γιωτόπουλο του εξέφρασε τη λύπη του, διότι άθελά του έγινε παραίτιος της συμπλοκής δύο Αξιωματικών, τους οποίους δεν γνώριζε.

Το επεισόδιο στον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο σταμάτησε. Αλλά είχε, στην Αθήνα, δραματική συνέχεια, διότι μετά παρέλευση λίγων ωρών, ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς έστειλε στον Γιωτόπουλο σαν μάρτυρες τους Πλωτάρχες Ραζικώτσικα και Καλαμίδα, οι οποίοι εξ ονόματός του, ζήτησαν ικανοποίηση για την υβριστική φράση «αυτός ο πα-

λιάνθρωπος», την οποία είπε ο Γιωτόπουλος μέσα στο τρένο αποτεινόμενος προς τον Ελληνοαμερικανό, δείχνοντας τον Πλωτάρχη Τσουκαλά.

Ο Αντιπλοίαρχος Γιωτόπουλος αποδέχθηκε αμέσως την πρόσκληση σε μονομαχία και όρισε σαν μάρτυρές του τον Πλωτάρχη Αγησίλαο Γέροντα και τον Υποπλοίαρχο Αλέξανδρο Χατζηκυριάκο. Κατά το απόγευμα της ίδιας μέρας οι μάρτυρες και των δυο αντιπάλων συναντήθηκαν και συζήτησαν επί της διαφοράς των πελατών τους.

Στην αρχή της συζήτησης υποστηρίχθηκε η άποψη, ότι θα έπρεπε να αποφευχθεί η συνάντηση των δυο αντιπάλων στο πεδίο της τιμής, για να προηγηθεί η σχετική δίκη επί της καταγγελίας του Πλωτάρχη Τσουκαλά για κατάχρηση, διότι, στην περίπτωση που θα σκοτωνόταν ο Γιωτόπουλος, δεν θα είχε αποδειχθεί προηγουμένως η αθωότητά του. Ο λόγος αυτός ήταν αρκετά ισχυρός, ώστε, παρά τη βαρύτητα του επεισοδίου, οι μάρτυρες φάνηκαν διστακτικοί, να υιοθετήσουν την αποδοχή της λύσης της διαφοράς με όπλα.

Αλλά κατόπιν εξετάσθηκε το είδος της βαριάς προσβολής σε δημόσιο χώρο, και επειδή ενδεχόμενα υπήρχε φόβος να επακολουθήσουν και άλλα σοβαρότερα επεισόδια, κατέληξαν στο συμπέρασμα, να λυθεί πρώτα η διαφορά στο πεδίο της τιμής, σύμφωνα με τους υφισταμένους κανόνες.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μάρτυρες κατέληξαν στην οριστική αυτή απόφαση, επηρεασμένοι από την έκταση που έλαβε το όλο θέμα από τις εφημερίδες της εποχής εκείνης. Πράγματι ορισμένες εφημερίδες έγραψαν, ότι μετά τις φράσεις που ανταλλάχτηκαν, ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς σηκώθηκε και κτύπησε τον Γιωτόπουλο, άλλες διετύπωναν την άποψη ότι ο Γιωτόπουλος ράπισε πρώτος τον Τσουκαλά.

Πρώτη ήταν του Αντιπλοίαρχου Γιωτόπουλου που εδήλωνε τα εξής:

«Επειδή πολλάί των πρωινών εφημερίδων διέστρεψαν τα γεγονότα ως προς το

συμβάν χθες εν τω σιδηροδρόμω Αθηνών-Πειραιώς επεισόδιον, ανακοινώ υμίν εγκλείστας, εν αντιγράφω, δυο επιστολάς: την μεν του Αντιπλοίαρχου κ. Δ. Παπαχρήστου, αφηγουμένου πως αντελήφθη τα συμβάντα ο αυτόπτης μάρτυς κ. Κατωγάς Λοχαγός της οικονομίας, την δε του επίσης αυτόπτου Υποπλοίαρχου κ. Σ. Λελούδα».

Και ακολουθούν δυο επιστολές, από τις οποίες η πρώτη του Αντιπλοίαρχου Παπαχρήστου είχε ως ακολούθως:

«Κύριε Γιωτόπουλε

Επαναλαμβάνω υμίν, όπως κάμετε χρήσιν αυτών, όσα εκ στόματος του κ. Κατωγά Λοχαγού της Οικονομίας, ήκουσα, κατά την χθεσινήν παρ' αυτώ επίσκεψή μας ήτις σκοπόν είχε την υπό τούτου αφήγησιν του επεισοδίου του συμβάντος μεταξύ υμών και του Πλωτάρχου κ. Τσουκαλά, όπως το αντελήφθη.

Μετά τον διαμειφθέντα διάλογον με τον εξ Αμερικής άγνωστον και τας διαμειφθείσας φράσεις μεταξύ υμών και του Πλωτάρχου κ. Τσουκαλά, σεις επετέθειτε και εκτυπήσατε δις τον Πλωτάρχη Τσουκαλάν ενώ εν τω μεταξύ, επενέβησαν οι παρακαθήμενοι Αξιωματικοί και πολίται και ημποδίσαν την εξακολουθήσιν της συμπλοκής. Νομίζει δε ότι και ο Τσουκαλάς κατά την διάρκειαν ταύτης κατόρθωσε να κτυπήσῃ δια της ράβδου του.

Μετά την συμπλοκήν, ενώ σεις εξηγήσατε εις τον παρακαθήμενον ξένον –εκ των λόγων του οποίου προεκλήθη το επεισόδιον και όστις εζήτηι συγνώμην δια το συμβάν– ότι δεν πταίει αν πιστεύει όσα γράφονται, αλλ' ότι απετάθητε προς αυτόν διότι σεις είσθε ο εν τη δημοσιογραφία αναφερόμενος ως κλέπτης, ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς εγέλασε· σεις δε απηντήσατε εις τούτον δι' επιτακτικής φωνής και φράσεως, αλλ' ουδεμία σύρραξις επήλθεν, διότι οι παρακαθήμενοι προσεπάθησαν ν' αποτρέψουν νέαν τοιαύτην.

Προσέθεσε δε ο κ. Κατωγάς ότι, κατά την άφιξιν του τραίνου εις Πειραιά εις ερώτησιν

του Πλωτάρχου Τσουκαλά πώς αντελήφθη το επεισόδιον, του εβεβαίωσεν ότι αντελήφθη ότι σεις τον εκτυπήσατε δις κατ' αρχάς.

Μετά εξαιρέτου προς υμάς υπολήψεως.

Δ. Παπαχρήστος

Αντιπλοίαρχος

Αθήναι τη 8 Απριλίου 1910»

Ακολουθεί η επιστολή του Υποπλοίαρχου Σ. Λελούδα προς τον Αντιπλοίαρχο Γιωτόπουλο:

«Αξιότιμε κ. Αντιπλοίαρχε

Κατόπιν προφορικής σας παρακλήσεως, όπως σας γνωρίσω πώς αντελήφθη τα του μεταξύ υμών και του κ. Τσουκαλά επεισοδίου, του λαβόντος χώραν χθες την πρωίαν και κατά το οποίον παριστάμην, σπεύδω να σας γνωρίσω ότι είδον υμάς εγεγνήντα και επιτεθέντα κατά του κ. Τσουκαλά. Επειδή δε αμέσως ηγέρθη μετά των άλλων παρευρισκομένων, όπως προλάβω την συμπλοκήν ένεκα του σκότους και της συγχύσεως, δεν αντελήφθη ενάν εδόθησαν ραπίσματα κατά ταύτην, γενομένην εις το μέρος όπου εκάθητο ο κ. Τσουκαλάς.

Όπως υμέτερος

Σ. Λελούδας

Υποπλοίαρχος»

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι επιστολές αυτές ήλθαν στη δημοσιότητα ταυτόχρονα με την έναρξη των συνεννοήσεων των μαρτύρων των δυο αντιπάλων, οι οποίοι κατέληξαν στην οριστική απόφαση να πραγματοποιηθεί η μονομαχία και να υπογράψουν το παρακάτω πρωτόκολλο:

«Εν Αθήναις σήμερον την 8 Απριλίου 1910, συνήλθον αφ' ενός οι κ.κ. Ι. Ραζικώτοικας και Γ. Καλαμίδας Πλωτάρχαι του Β. Ναυτικού μάρτυρες του κ. Λυκ. Τσουκαλά, Πλωτάρχου του Β. Ναυτικού, αφ' ετέρου δε οι κ.κ. Αγησίλαος Γέροντας Πλωτάρχης και Αλέξανδρος Χατζηκυριάκος Υποπλοίαρχος του Β. Ναυτικού μάρτυρες του κ. Αρ. Γιωτόπουλου Αντιπλοίαρχου του Β. Ναυτικού

προς επίλυσιν διαφοράς αναφυσίσης μεταξύ των πελατών αυτών, κατόπιν επεισοδίου λαβόντος χώραν εν τη αμαξοστοιχία του απ' Αθηνών εις Πειραιά σιδηροδρόμου.

Οι μάρτυρες του κ. Τσουκαλά ζητούσιν ικανοποίησιν παρά του κ. Γιωτόπουλου δια την προσβλητικήν φράσιν, ην ούτος εξέφερε κατά του πελάτου αυτών και δια την επιθετικήν στάσιν αυτού, ένεκα της οποίας επήλθε συμπλοκή.

Οι μάρτυρες του κ. Γιωτόπουλου ακούσαντες την αφήγησιν του επεισοδίου παρά των μαρτύρων του κ. Τσουκαλά θεωρούσι καθήκον αυτών, όπως αναγράψωσι το επεισόδιον ως έλαβε χώραν κατά την αντίληψιν του πελάτου αυτών, ήτοι ως εξής:

Εν τω διαμερίσματι της αμαξοστοιχίας ευρίσκοντο οι κ. Γιωτόπουλος, Τσουκαλάς, Κατωγάς Λοχαγός της οικονομίας, Λελούδας Υποπλοίαρχος, Ευαγγελίδης ιατρός και τις Έλλην εκ του εξωτερικού, νεωστί ελθών εξ Αμερικής.

Ούτος αφηγούμενος τα της υπό του κ. Σπυρ. Ματσούκα εν Αμερική διοργανωθείσης εσπερίδος και τον ενθουσιασμόν των εκεί Ελλήνων, είπεν ότι αυτός, συνεβούλευεν να μη δίδουν χρήματα δια τον Στόλον διότι με αυτά κατασκευάζονται «παληοτενεκέδες» ή κλέπτονται.

Ο κ. Γιωτόπουλος αγανακτήσας, ως ήτο φυσικόν και αποταθείς προς τον κ. αυτόν, είπεν ότι δεν έπρεπε να πιστεύει τοιαύτα ψεύδη «τα οποία γράφονται από αυτόν εκεί τον παληάνθρωπον» δείξας ταυτοχρόνως τον κ. Τσουκαλάν. Ο κ. Τσουκαλάς απήντησε εις αυτόν: «να χαθής κλέφτη».

Ο κ. Γιωτόπουλος ηγέρθη, τότε, και αποτόμως πλησιάσας τον κ. Τσουκαλάν, τον ώθησε επανειλημμένως και τον εκτύπησε δι' αμφοτέρων των χειρών εις το πρόσωπον.

Ο κ. Τσουκαλάς επεχείρησε να κτυπήσει τον κ. Γιωτόπουλο δια της ράβδου του, αλλά δεν ηδυνήθη να πράξη τούτο, ένεκα

επεμβάσεως των παρισταμένων. Κατόπιν τούτου, ο κύριος όστις έδωκεν αφορμήν εις το επεισόδιο, εξέφρασε προς τον κ. Γιωτόπουλο την λύπην του, διότι, χωρίς να το θέλη έγινε παραίτιος αυτού. Ο κ. Γιωτόπουλος απήντησεν, ότι, τούτο εγένετο διότι αυτός είναι ο δήθεν κλέπτης των χρημάτων του Στόλου και επειδή ο κ. Τσουκαλάς μειδίασε, επί τη φράσει ταύτη, ο κ. Γιωτόπουλος, του επέβαλε σιωπήν δια των λέξεων: *Να μη γελάς εσύ παληάνθρωπε!*».

Με αυτό τον τρόπο διατυπώθηκε το πρωτόκολλο της μονομαχίας η αντίληψη και των τεσσάρων μαρτύρων, για το πώς ακριβώς δημιουργήθηκε το επεισόδιο των δυο αντιπάλων.

Έτσι οι μεν μάρτυρες του Γιωτόπουλου δήλωσαν ότι αναγνωρίζουν στους μάρτυρες του Τσουκαλά όλα τα δικαιώματα του προσβληθέντα και επομένως και το δικαίωμα της εκλογής των όπλων και των όρων της μονομαχίας. Οι μάρτυρες του Πλωτάρχη Τσουκαλά δήλωσαν ότι έχουν άλλες πληροφορίες περί του επεισοδίου και επομένως δεν μπορούν να παραδεχθούν τις αντίθετες αφηγήσεις. Πρόσθεσαν όμως και διατυπώθηκε στο πρωτόκολλο της μονομαχίας, ότι ο πελάτης τους προσβλήθηκε από τις αφορμές που δόθηκαν. Ζήτησαν λοιπόν οι μάρτυρες του Πλωτάρχη Τσουκαλά:

Σαν όπλα μονομαχίας: ραβδωτά πιστόλια
Απόσταση: 25 βήματα

Διάρκεια μονομαχίας: Τρεις βολές και χρόνο σκόπευσης, από το παράγγελμα «πυρ» μέχρι του «αλτ» δέκα δευτερόλεπτα.

Οι μονομερείς αφλογιστίες να θεωρηθούν σαν κανονικές βολές.

Οι μάρτυρες του Αντιπλοίαρχου Γιωτόπουλου αποδέχθηκαν τα παραπάνω. Συμφωνήθηκε ακόμη, σε περίπτωση σοβαρού κωλύματος των μαρτύρων, ο κωλυόμενος να αντικατασταθεί από άλλον, που θα αποδέχεται το συμφωνηθέν πρωτόκολλο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Υποπλοίαρχος Αλέξανδρος Χατζηκυριάκος, μάρτυρας

του Γιωτόπουλου, έλαβε διαταγή από το Υπουργείο Ναυτικών να μεταβεί με τα αντιτορπιλικά στο Μεσολόγγι για τον εορτασμό της εξόδου (10 Απριλίου), αντικαταστάθηκε την ημέρα της μονομαχίας από τον Πλωτάρχη και πρώην βουλευτή της Ύδρας Αθανάσιο Μιαούλη.

Στο μεταξύ το πρωτόκολλο της μονομαχίας ανακοινώθηκε αμέσως στους δυο αντιπάλους οι οποίοι –όπως και οι μάρτυρες– τήρησαν μυστικότητα και δεν ανακοίνωσαν τίποτε ούτε στους συγγενείς τους, για να μη ληφθούν μέτρα ματαίωσης της συνάντησής τους στο πεδίο της τιμής.

Έτσι είχαν τα γεγονότα το πρωί της 10 Απριλίου –ημέρα της μονομαχίας– όταν οι δυο αντίπαλοι βγήκαν από τα σπίτια τους χωρίς, χωρίς να ανακοινώσουν τίποτε σε κανένα. Ο Αντιπλοίαρχος Γιωτόπουλος ρωτήθηκε από τη γυναίκα του πού θα πήγαινε και της απάντησε, ότι θα κατέβαινε στο Ναύσταθμο για να παραδώσει τα καθήκοντα του Κυβερνήτη του Αντιτορπιλικού ΛΟΓΧΗ στον Αθανάσιο Μιαούλη, επειδή αυτός είχε πάρει μετάθεση σαν Διοικητής στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων.

Η γυναίκα του επαναπαύθηκε με την απάντηση αυτή και δεν τον περίμενε για το μεσημεριανό γεύμα, νομίζοντας ότι αυτός βρισκόταν στο Ναύσταθμο. Ο Γιωτόπουλος κατά το μεσημέρι προγευμάτισε στο σπίτι του φίλου του Αντιπλοίαρχου Κοντόσταυλου και αναπαύθηκε μέχρι τις 2 μ.μ.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί η ενδιαφέρουσα σύμπτωση, ότι ο Αντιπλοίαρχος Κοντόσταυλος το 1909 είχε διαπραγματευθεί με τον γενικό διευθυντή των Ιταλικών Ναυπηγείων Ορλάντο του Λιβόρνο την αγορά του Θωρηκτού ΑΒΕΡΩΦ και όταν ολοκλήρωσε επιτυχώς τις διαπραγματεύσεις, ζήτησε προς γενική έκπληξη των παρισταμένων, να προσδιορισθεί το ύψος της προμήθειάς του. Μόλις το διαπραγματεύτηκε και αυτό, ζήτησε «να εκπέσει από το τμήμα» ! Αλλά ήθη και έθιμα...

Αλλά λίγο πριν αναχωρήσει ο Γιωτόπουλος από το σπίτι του Κοντόσταυλου, τον πρόλαβε ο γυναικάδελφός του, Θάνος Πετραλιάς, που ευρισκόμενος στην Πάτρα, έμαθε από τις εφημερίδες το σοβαρό επεισόδιο και ανήσυχος, ήλθε να τον συναντήσει φοβούμενος, ότι θα κατέληγε σε μονομαχία.

Ο Γιωτόπουλος δεν έκρυψε από τον Πετραλιά ότι θα μονομαχούσε. Τον παρακάλεσε όμως να προσέξει να μη πει τίποτα στη γυναίκα του ή σε άλλο άτομο για να αποφευχθούν οι σχετικές συνέπειες. Απέφυγε να του ανακοινώσει το τόπο και την ώρα της μονομαχίας, βεβαιώνοντάς τον, ότι ακόμη δεν είχαν οριστεί οι λεπτομέρειες της συνάντησης.

- «Πάντως», του είπε, «να μην ανησυχείς καθόλου. Οι όροι της μονομαχίας δεν θα ορισθούν βαρείς και επομένως αποκλείεται η πιθανότητα απευκταίου αποτελέσματος!»

Ο Πετραλιάς δεν πίστεψε τις διαβεβαιώσεις του Γιωτόπουλου και σαν να προαισθανόταν κάποιο κακό ζήτησε να τον φιλήσει. Ο Γιωτόπουλος, όμως χαμογελώντας προσπαθούσε να συγκρατήσει τη συγκίνησή του, τον χαίδεψε στον ώμο, λέγοντας:

- «Έλα τώρα Θάνο, κάνε αυτό που σου λέω και να μην ανησυχείς!»

Με αυτόν τον τρόπο αποχωρήθηκαν γαμπρός και γυναικάδελφος για τελευταία φορά.

Οι μάρτυρες από το πρωί κανόνισαν όλες τις λεπτομέρειες της μονομαχίας, ζήτησαν δε τα περίφημα ραβδωτά πιστόλια ακριβείας του Ήλαρχου Παμίκου Ζυμβρακάκη, που είχαν χρησιμοποιηθεί και σε άλλες μονομαχίες.

Τα ραβδωτά πιστόλια μονομαχίας ήταν κλασσικά για το είδος τους. Έπαιρναν μία βολίδα, ήταν εμπροσθογεμή και τα παλαιότερα μοντέλα είχαν σύστημα πυροδότησης με τσακμακόπετρα. Τα νεώτερα χρησιμοποιούσαν ειδικά καψούλια, που ενεργοποι-

ούντο με επικρουστήρα. Όσα διέθεταν τσακμακόπετρα είχαν σημαντική καθυστέρηση, από τη στιγμή που τραβιόταν η σκανδάλη και γινόταν η πυροδότηση. Για να αποκατασταθεί το παραπάνω μειονέκτημα, τα πιστόλια μονομαχίας υπέστησαν διάφορες τροποποιήσεις για να γίνουν περισσότερο αξιόπιστα και ακριβή. Οι μετασκευές/ τροποποιήσεις ήταν οι ακόλουθες:

- Απέκτησαν βαρύτερη κάννη
- Τοποθετήθηκε προφυλακτήρας στη σκανδάλη
- Ανασχεδιάστηκε η λαβή του πιστολιού με εγκοπές για να παρέχει μεγαλύτερη σταθερότητα
- Βελτιστοποιήθηκε ο μηχανισμός της σκανδάλης με τις τότε γνώσεις και αντιλήψεις της μεταλλουργίας.
- Δόθηκε μεγάλη προσοχή στη χύτευση των βολιδων, ώστε να μη περιέχουν φυσαλίδες εγκλεισμένου αέρα
- Το γέμισμα με πυρίτιδα έγινε με περισσότερη προσοχή

Λαμβάνοντας υπόψη, ότι σύμφωνα με τους τότε υφιστάμενους κώδικες μονομαχίας (Γαλλικό και Ιρλανδικό) η απόσταση βολής καθοριζόταν στα 12 μέτρα, η ακρίβεια βολής δεν είχε μεγάλη σημασία.

Τα πιστόλια μονομαχίας είχαν διάμετρο κάνης που κυμαινόταν από 0.45 in (11mm), η πιο διαδεδομένη διάμετρος, έως 0.52 in (13 mm) και 0.65 in (17 mm). Οι βολίδες ζύγιζαν 14 grams ή 218 grains. Η βολίδα εξερχόμενη από τη κάνη του πιστολιού μονομαχίας αποκτούσε αρχική ταχύτητα περίπου 240 m/s, αρκετή για να έχει τα αντίστοιχα φονικά αποτελέσματα με ένα σύγχρονης τεχνολογίας αυτόματο πιστόλι όπως το .45 ACP (Automatic Colt Pistol) !

Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις πρωτόγονες συνθήκες ιατρικής εκτάκτου ανάγκης, έδιναν στα πιστόλια μονομαχίας τη δυνατότητα να επιφέρουν σοβαρότατα τραύματα και συνεπώς οι απώλειες ήταν κάτι το σύννητες.

Ειδικά τα ραβδωτά πιστόλια, που διέθεταν κατόπιν κατεργασίας ειδική επεξεργασία στο εσωτερικό της κάνης, είχαν πολύ βελτιωμένη ακρίβεια σκόπευσης και γι' αυτό εθεωρούντο ως μη αποδεκτά. Συνήθως κατασκευάζονταν σε ζεύγη και φυλάσσονταν σε ειδική πολυτελή ξύλινη θήκη που περιείχε φλασκί με πυρίτιδα, ειδικές ράβδους γέμισης και μάξης της κάνης, αμοιβές τσακμακόπετρες και τανάλια χύτευσης βολίδων.

Οι περισσότεροι φημισμένοι κατασκευαστές πιστολιών μονομαχίας ήταν εταιρείες στο Λονδίνο, όπως οι Wogdon & Barton, Durrs-Egg, Manton, Mortimer, Nock, και Purdey.

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στην ημέρα της μονομαχίας. Οι τέσσερες μάρτυρες αποφάσισαν η μονομαχία να γίνει σε κατάλληλη τοποθεσία στο Γουδή, που ήταν συνηθισμένο μέρος για τέτοιου είδους δραστηριότητες, μεταξύ 3 και 4 το απόγευμα την ίδια μέρα. Επειδή όμως ήταν πιθανό οι αρχές ή το Υπουργείο Ναυτικών να μάθαιναν τον τόπο της μονομαχίας και να προσπαθούσαν να την εμποδίσουν με την αστυνομία ή το στρατιωτικό φρουραρχείο, έλαβαν ειδική μέριμνα.

Συμφώνησαν, ότι σε περίπτωση που θα εμποδιζόταν η μονομαχία να γίνει στο Γουδή, να πάνε αμέσως –αντίπαλοι, μάρτυρες και ιατροί– στο κτήμα Βερσή στα Ηλύσια ή εναλλακτικά να κατέβουν στη Καλλιθέα. Αφού κανονίσθηκαν όλες οι διαδικαστικές λεπτομέρειες, αποφασίσθηκε να συναντηθούν οι δυο αντίπαλοι με τους μάρτυρες τους στις 2 και μισή στο Σολωνείο, καφεενείο της εποχής εκείνης και από εκεί να ξεκινήσουν όλοι μαζί με δυο άμαξες για το πεδίο της τιμής.

Η διαδρομή που ακολούθησαν ήταν από την οδό Σόλωνος, και μετά μέσω της λεωφόρου Κηφισίας κατευθύνθηκαν προς το Γουδή. Μπροστά πήγαινε η άμαξα που επέβαιναν ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς, οι μάρτυρες του Ιωάννη Ραζικώτσικας και Γ.

Καλαμίδας και ο πολίτης ιατρός Τσαγκρής. Ακολουθούσε σε απόσταση λίγων βημάτων η άμαξα που επέβαιναν ο Αντιπλοίαρχος Γιωτόπουλος, οι μάρτυρες του Αγησίλαος Γέροντας και Αθανάσιος Μιαούλης και ο πολίτης ιατρός Βασιλείου.

Όλοι οι επιβάτες στις άμαξες έφεραν πολιτική ενδυμασία και οι δυο αντίπαλοι ήταν ψύχραιμοι και συνομιλούσαν σε όλη τη διαδρομή με τους μάρτυρες και τους ιατρούς. Όταν οι άμαξες έφτασαν στο ύψος των Ηλυσίων, οι επιβάτες παρατήρησαν στο βάθος του μικρού δρόμου που οδηγούσε στο Γουδή, ένα άλλο σταματημένο αμάξι. Προς στιγμή υπέθεσαν, ότι ήταν αστυνομικά όργανα, που είχαν μεταβεί εκεί για να αποτρέψουν τη μονομαχία. Οι μάρτυρες κατέβηκαν και κατευθύνθηκαν προς την άμαξα, που με έκπληξή τους διαπίστωσαν, ότι ήταν δημοσιογράφοι που προηγήθηκαν και περίμεναν να παρακολουθήσουν τη μονομαχία.

Οι δυο αντίπαλοι καθησύχασαν και τα αμάξια προχώρησαν προς το Γουδή και σταμάτησαν πέρα από τους στρατώνες του ιππικού, που επιλέχθηκε σαν κατάλληλος τόπος πεδίου τιμής. Προτού καταμετρηθεί η απόσταση βολής, κατέφθασαν μερικοί Αξιωματικοί από τον στρατώνα και ειδοποίησαν τους μάρτυρες ότι το μέρος που διάλεξαν δεν ήταν κατάλληλο, διότι ήταν δίπλα στο στρατόπεδο. Οι αντίπαλοι ανέβηκαν ξανά στις άμαξες και προχώρησαν, σταμάτησαν 200 βήματα από το ναϊσκο του Αγίου Ιωάννη του Κυνηγού. Εκεί αποβιβάσθηκαν οι δυο μάρτυρες Πλωτάρχης Ραζικώτσικας και Γέροντας, που αναζήτησαν την κατάλληλη θέση σε ένα πλάτωμα εμπρός από την εκκλησία.

Αμέσως αποβιβάσθηκαν όλοι από τις άμαξες και προχώρησαν προς το επιλεχθέν μέρος, οπότε με έκπληξή τους διαπίστωσαν, ότι έρχονταν ταυτόχρονα διάφοροι περιέργοι για να παρακολουθήσουν τη μο-

νομαχία! Ανάμεσά τους ήταν δημοσιογράφοι και μερικοί φίλοι των δυο αντιπάλων Αξιωματικοί με πολιτικά.

Μόλις έφτασαν εμπρός από την μικρή εκκλησία, οι Πλωτάρχες Ραζικώτσικας και Γέροντας μέτρησαν την απόσταση των 25 βημάτων και μετά δοκίμασαν τα πιστόλια. Έπειτα έριξαν μια δεκάρα, για να κριθεί η θέση, που θα έπαιρνε κάθε αντίπαλος. Η τύχη έφερε τον Πλωτάρχη Τσουκαλά να πάρει τη θέση εμπρός από τον ναΐσκο του Αγίου Ιωάννου, με στραμμένα τα νώτα προς την πρόσοψη και το πρόσωπό του προς το φως. Ο Αντιπλοίαρχος Γιωτόπουλος ήταν απέναντί του.

Ήταν ακριβώς 3 και μισή το απόγευμα, όταν τελείωσαν οι προκαταρκτικές διατυπώσεις και οι μάρτυρες τοποθέτησαν τους δυο αντιπάλους στις προκαθορισμένες θέσεις τους. Και οι δυο προχώρησαν προς τις υποδειχθείσες θέσεις χωρίς να βγάλουν τίποτε από τα ρούχα τους, ακόμα και τα καπέλα τους. Σήκωσαν μόνο τους γιακάδες των σακακιών τους για να μη δίνουν σημεία σκόπευσης ανοικτού χρώματος, σύμφωνα με το κώδικα της μονομαχίας.

Όταν οι αντίπαλοι τοποθετήθηκαν στις θέσεις τους, οι μάρτυρες τους έδωσαν τα πιστόλια και απομακρύνθηκαν λίγα βήματα, ενώ ο αρχηγός της συνάντησης Πλωτάρχης Αγησίλαος Γέροντας ανέλαβε να δώσει το παράγγελμα της μονομαχίας.

Περνούν, έτσι, μερικά λεπτά μεγάλης αγωνίας και συγκίνησης για τους παρισταμένους, που φαίνονται σαν αιώνες. Τότε η φωνή του Πλωτάρχη Γέροντα σκίζει τη σιωπή, λέγοντας:

- «Έτοιμοι!»

Αμέσως και το δεύτερο παράγγελμα:

- «Επί σκοπόν!»

Και στη συνέχεια:

- «Πυρ!»

Ένα ασθενές «τσάφ» ακούγεται και από τα δυο πιστόλια.

Η πρώτη βολή ήταν αφλογιστία. Αμέσως ξαναγεμίζονται τα πιστόλια και παραδίδονται πάλι στους δυο αντιπάλους.

Επαναλαμβάνονται τα ίδια παραγγέλματα και στο πρόσταγμα «πυρ» αντηχούν δυο ταυτόχρονοι πυροβολισμοί, ενώ ο Γιωτόπουλος φαίνεται να ρίχνει το πιστόλι και να προσπαθεί να σηκώσει το χέρι του προς το μέτωπο. Δεν πρόλαβε όμως να αγγίξει το κεφάλι του, διότι βαρύς και αλύγιστος σαν δέντρο που κόπηκε από τη ρίζα του, κατέπεσε στο χώμα. Μόλις συνειδητοποιήσαν το τραυματισμό του Γιωτόπουλου, ο ιατρός Βασιλείου, καθώς και οι μάρτυρές του και οι μάρτυρες του Τσουκαλά έτρεξαν προς το μέρος του έτοιμοι να του προσφέρουν βοήθεια.

Ο άτυχος Αντιπλοίαρχος ήταν πεσμένος κάτω στο χώμα, ανέπνεε με δυσκολία με τα μάτια του απλανή, ενώ από το μέτωπό του έρεε αίμα αναμεμιγμένο με φαιά ουσία. Η βολίδα τον είχε βρει ανάμεσα στα φρύδια και λίγο πάνω από το δεξί μάτι, εισχώρησε στον εγκέφαλο προκαλώντας τον θάνατο.

Ο ιατρός Βασιλείου που έφτασε πρώτος κοντά του, τον σήκωσε λίγο και τον στήριξε στο δεξί του γόνατο και φώναξε προς τον συνάδελφό του Τσιγκρή:

- «Τις ενέσεις! Φέρτε τις ενέσεις!»

Πράγματι ετοιμάσθηκαν και έγιναν αμέσως δυο-τρεις ενέσεις η μια μετά την άλλη, αλλά όλοι είχαν αντιληφθεί ότι δεν υπήρχε καμιά ελπίδα. Ο Γιωτόπουλος ψυχορραγούσε από την πρώτη στιγμή και μετά παρελευση λίγων λεπτών εξέπνευσε, στηριγμένος στο γόνατο του ιατρού του. Ο ιατρός Βασιλείου μάλιστα επέμεινε και του έκανε άλλες δυο ενέσεις, με την ελπίδα ότι θα μπορούσε να τον επαναφέρει στη ζωή αλλά η προσπάθεια αυτή απέβη μάταια.

Κατά το σύντομο αυτό χρονικό διάστημα ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς με αγωνία παρακολουθούσε από μικρή απόσταση τη δραματική εξέλιξη, περιμένοντας και ελπίζοντας για τον αντίπαλό του. Μόλις οι μάρτυ-

ρές του τον πλησίασαν και τον πληροφόρησαν ότι ο Γιωτόπουλος δέχθηκε σφαίρα στο κεφάλι και έπεσε νεκρός, έγινε κάτωχρος, δάκρυσε και μαζί με τους μάρτυρές του προχώρησε συντετριμμένος προς την άμαξα και απομακρύνθηκε από το χώρο του δράματος επιστρέφοντας στο σπίτι του.

Στο μεταξύ η σωρός του Γιωτόπουλου μεταφέρθηκε από τους μάρτυρές του και του ιατρού του στο γειτονικό Νοσοκομείο των Παιδων, αλλά σχεδόν ταυτόχρονα έφθασαν με άμαξα ο Αντιπλοίαρχος Παπαχρήστου και ο γυναικάδελφος του Γιωτόπουλου Πετραλιάς, ο οποίος ζητούσε όλο αγωνία να μάθει το αποτέλεσμα της μονομαχίας.

Εισερχόμενοι στο νοσοκομείο οι δυο επισκέπτες συνάντησαν τον Μίμη Νικολόπουλο, τότε δημοσιογράφο και κατόπιν πρεσβευτή, που είχε παρακολουθήσει τη δραματική συνάντηση στο πεδίο της τιμής. Ο Αντιπλοίαρχος Παπαχρήστου, τότε, αφού του έκανε νεύμα για την παρουσία του Πετραλιά, τον ρώτησε:

- «Τι έγινε στη μονομαχία;»

Ο Νικολόπουλος αντιλήφθηκε αμέσως και απάντησε με επιφυλακτικότητα:

- «Τραυματίστηκε ο Γιωτόπουλος και τον μετέφεραν στο σπίτι του».

Έτσι, ο Παπαχρήστου και ο Πετραλιάς, αντί να εισέλθουν στο Νοσοκομείο, αποχώρησαν και κατευθύνθηκαν προς την Λεωφόρο Αλεξάνδρας, όπου ήταν το σπίτι του Γιωτόπουλου. Αλλά μόλις έφτασαν εκεί βρέθηκαν εμπρός σπαρακτικού θεάματος και έμαθαν τη φοβερή αλήθεια. Η γυναίκα του Γιωτόπουλου είχε ήδη πληροφορηθεί από τον Πλωτάρχη Μπεράτη το φοβερό αποτέλεσμα της μονομαχίας και είχε λιποθυμήσει. Δίπλα της έκλαιγε ο πατέρας του Γιωτόπουλου που είχε έλθει από την Κέρκυρα μέσω Πατρών.

Διάφοροι φίλοι και συγγενείς άρχισαν να επισκέπτονται την οικογένεια του Γιωτόπουλου, αλλά ταυτόχρονα, κάποιο άλλο

δράμα παιζόταν στο σπίτι του Τσουκαλά, όπου έσπευσαν να επισκεφθούν πολλοί από τους οικείους και φίλους του, μόλις κυκλοφόρησε αστραπιαία το νέο στη μικρή τότε Αθηναϊκή κοινωνία.

Κατασυντετριμμένος ο Πλωτάρχης Τσουκαλάς, από το απροσδόκητο αποτέλεσμα της μονομαχίας, έλεγε:

- «Καλλίτερα να σκοτωνόμουν εγώ. Ποιος μπορούσε να φανταστεί ένα τέτοιο πράγμα! Και μάλιστα μετά την πρώτη βολή, που έφερε και στα δυο πιστόλια αφλογιστία. Αλλά και οι όροι της μονομαχίας δεν ήταν βαρείς. Εξ άλλου και ως προς τη τοποθέτησή μας, η τύχη ευνόησε τον ατυχή αντίπαλό μου διότι εγώ ήμουν στραμμένος προς τον ήλιο και είχα αντίθετο άνεμο. Αμέσως δε μετά το παράγγελμα τράβηξα τη σκαντάλη και είδα τον αντίπαλό μου να πέφτει».

Κάποιος τότε ρώτησε τον Πλωτάρχη Τσουκαλά, γιατί δεν κατέστη δυνατή η ματαίωση της μονομαχίας.

- «Δυστυχώς δεν κατορθώθηκε απάντησε εκείνος, διότι διακηρύχθηκε δημόσια, ότι εγώ ραπίσθηκα κατά το επεισόδιο που έλαβε χώρα εις τον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο Αθηνών-Πειραιώς. Και ως εκ τούτου δεν μπόρεσαν να εξασφαλίσουν συμβιβαστική λύση». Και πρόσθεσε με δάκρυα στα μάτια:

- «Τι τα θέλετε! Έτσι ήταν γραφτό!»

Την άλλη μέρα το απόγευμα έγινε μεγαλοπρεπέστατη κηδεία του άτυχου Αντιπλοίαρχου από το σπίτι του, δηλαδή από την έπαυλη Λεβίδη στην Λεωφόρο Αλεξάνδρας. Την αγάπη του το Ναυτικό και την εκτίμησή του έδειξε κατά την εκφορά. Τρεις συμμαθητές του από την πρώτη σειρά που φοίτησε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων (1884), οι Αντιπλοίαρχοι Κανελλόπουλος, Βρατσάνος και Χατζηκυριάκος, καθώς και ο Πλωτάρχης Δουρούτης κρατούσαν τις ταινίες του φέρετρου, όλοι δε οι ανώτεροι Αξιωματικοί της Μοίρας με Αρχηγό τον

Παύλο Κουντουριώτη παρακολούθησαν πεζή την κηδεία, από την Μητρόπολη ως το Νεκροταφείο. Το φέρετρο κρατούσαν ναύτες του Αντιτορπιλικού ΛΟΓΧΗ, του οποίου ο θανάων ήταν Κυβερνήτης. Στη εξόδιο ακολουθία ήταν ο Πρωθυπουργός Στέφανος Δραγούμης και μέλη του τότε υπουργικού συμβουλίου. Επικήδειους λόγους εκφώνησαν οι Πλωτάρχες Κακουλίδης, Λομπρέστης και Δουρούτης.

Θα πρέπει να αναφερθεί ένα περιεργό και δυσόιωνο περιστατικό που συνέβη την ημέρα του γάμου του Γιωτόπουλου με την κόρη του Πατρινού μεγαλέμπορου Πετραλιά. Ο γάμος έγινε στη Πάτρα περί τα τέλη του Αυγούστου του 1907 στον μητροπολιτικό Ναό. Η οδός Μαιζώνος ήταν κατάμεστη από τον κόσμο, που είχε πάει για να παρακολουθήσει και να ευχηθεί στους νεόνυμφους. Ανάμεσα σ' αυτούς ήταν και διάφορες γυναίκες, που είχαν ευεργετηθεί από την οικογένεια της νύφης. Μια γριά ενθουσιασμένη από την εμφάνιση του νιόπαντρου ζευγαριού πέταξε μια χούφτα ρύζι που πέτυχε τον γαμπρό στο πρόσωπο, ακριβώς τη στιγμή που το ζεύγος κατέβαινε τις σκάλες τις εκκλησίας.

Ο Γιωτόπουλος τότε έκλεισε τα μάτια του για να αποφύγει το ρύζι, αλλά ταυτόχρονα παραπάτησε και έκανε να παραπέσει, αλλά τον συγκράτησε η νύφη και οι παραπλεύρως ευρισκόμενοι συγγενείς. Τότε ελέχθηκε από τους προληπτικούς, ότι το μοιραίο εκείνο γαμήλιο επεισόδιο, σήμαινε, ότι ο Γιωτόπουλος θα πέθαινε εντός της πρώτης πενταετίας του εγγάμου βίου του. Αν όμως κατά την ίδια λαϊκή πρόληψη έκλεινε πέντε χρόνια εγγάμου ζωής, τότε θα ζούσε μέχρι τα βαθιά γεράματα. Αλλά όταν επαληθεύθηκε το πρώτο, οι οικείοι του επανέφεραν στη μνήμη τους εκείνο το επεισόδιο, που αποτέλεσε κακό οιωνό.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Το έθνος μας, τη δεκαετία του 1910, αφού είχε τινάξει από πάνω του με αγώνες υπεράνθρωπους, το ζυγό βαριάς τυραννίας, μπόρεσε σε αυτό το μικρό χρονικό διάστημα να πραγματοποιήσει άθλους απίστευτους. Να απελευθερώσει όλους σχεδόν τους σκλαβωμένους πληθυσμούς του, να πετύχει δηλαδή σε ένα μεγάλο ποσοστό τις διεκδικήσεις του και να διαδραματίσει ένα ρόλο σοβαρά υπολογίσιμο, όχι μόνο στην ανατολική λεκάνη της Άσπρης Θάλασσας, αλλά και στο μεγάλο παιχνίδι των παγκόσμιων Δυνάμεων.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή αφορμή για την εξιστόρηση του δραματικού επεισοδίου της μονομαχίας μεταξύ του Αντιπλοίαρχου Αριστοτέλη Γιωτόπουλου και του Πλωτάρχη Λυκούργου Τσουκαλά, αποτέλεσε η αγορά της προσωπογραφίας του Γιωτόπουλου από τον γράφοντα το έτος 2000. Τότε ειδοποιήθηκε από γνωστό αρχαιοπώλη των Αθηνών, εξειδικευμένο σε παλαιά αντικείμενα του 19ου αιώνα, ότι πωλείται προσωπογραφία ενός αξιωματικού του ναυτικού με κάποια ενδιαφέρουσα ιστορία. Ο εν λόγω πίνακας ήταν αντικείμενο διεκδίκησης από κάποιον άλλον ενδιαφερόμενο, που όντας συλλέκτης, τον ήθελε για να συμπληρώσει τη συλλογή του.

Ο γράφων έδειξε αρχικό ενδιαφέρον και από συζητήσεις έμαθε την προϊστορία της προσωπογραφίας. Εν τω μεταξύ πληροφορήθηκε, ότι ο άλλος συλλέκτης, που διεκδικούσε τον πίνακα διέθετε στη συλλογή του τα πιστόλια του Ιλάρχου Παμίνου Ζυμβρακάκη με τα οποία πραγματοποιήθηκε η μονομαχία με το τραγικό αποτέλεσμα. Ήταν προφανές ότι ο συλλέκτης, ήθελε να έχει και την προσωπογραφία του θύματος!

Τα ναυτικά αντανάκλαστικά του γράφοντος λειτούργησαν καταλυτικά, και αγόρασε τον πίνακα, με την επιθυμία ότι ένα μι-

κρό αναμνηστικό μιας ρομαντικής αλλά και ιστορικής εποχής του Πολεμικού Ναυτικού θα παρέμενε στα χέρια ενός μέλους της μεγάλης οικογένειας του Ναυτικού μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Εφημερίδα “Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ” Τεύχη Νοεμβρίου 1938
2. Σπύρου Μελλά “Η επανάσταση του 1909” Εκδόσεις Μπίρης
3. Σπύρου Μελλά “Ο Γιος του Ψηλορείτη” Εκδόσεις Μπίρης
4. Σπύρου Μελλά “Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913” Εκδόσεις Μπίρης
5. Αντιναύαρχου Π. Ν. (ε.α.) Αναστασίου Κ. Δημητρακόπουλου “ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΩΝ

- ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΝΑΥΤΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ ΟΙ ΤΑΞΕΙΣ ΕΙΣΟΔΟΥ 1884-1950”
6. Έλληνες Ζωγράφοι Εκδόσεις Μέλισσα
 7. Δ. Γατόπουλου “Αι Μονομαχίαι εις την Ελλάδα”

Ο γράφων επιθυμεί να εκφράσει τις ευχαριστίες του στον Αντιναύαρχο (ε.α.) Αν. Δημητρακόπουλο Π.Ν. για τα εποικοδομητικά σχόλιά του καθώς και την ευγενική χορήγηση της φωτογραφίας του Πλωτάρχου Λυκ. Τσουκαλά Π.Ν.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Αρχιπλοίαρχος (ε.α.) Γεώργιος Κανάκης Π. Ν. γεννήθηκε στην Αθήνα το 1950. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές στο Μαράσλειο και στη Βαρβάκειο Πρότυπο Σχολή το 1969 κατετάγη στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων,

όπου αποφοίτησε σαν Σημαιοφόρος Μηχανικός το 1973. Υπηρέτησε στο Α/Τ ΚΑΝΑΡΗΣ, στο ΠΠΚ ΚΕΛΕΥΣΤΗΣ ΣΤΑΜΟΥ, στο Α/Τ ΟΙΝΟΥΣΣΑΙ και στο Α/Τ ΑΙΓΑΙΟΝ καθώς σε επιτελικές θέσεις στο Α.Σ, Δ.Τ./Ν.Σ, ΓΕΝ/Δ1, ΓΕΝ/ΔΕΞ, Δ.Τ/Ν.Κ. Από το 1981 έως το 1983 σπούδασε Ναυτική Μηχανολογία στο Naval Post Graduate School, Monterey, California, όπου έλαβε πτυχίο BsME, MsME. Είναι απόφοιτος της ΣΕΘΑ. Από το 1985 έως το 1987 δίδαξε στη Σ.Ν.Δ. το μάθημα Ναυτικών Μηχανών. Έχει συγγράψει “Δόγμα Επιστάσεως Ε/Β ΓΙΑ Α/Τ τύπου Κανάρης”, “Engine health monitoring system for standard frigates”,

“Σύστημα ευθυγραμμίσεως αεροστρόβιλων Tyne & Olympus Rolls Royce”. Το 1997 υπέβαλε αίτηση αποστρατείας και αποστρατεύτηκε με τον βαθμό του Αρχιπλοίαρχου. Μετά την αποστρατεία του εργάστηκε σαν ανώτερο στέλεχος σε Ελληνική Ναυτιλιακή εταιρεία που διαχειριζόταν 25 ποντοπόρα δεξαμενόπλοια. Συμμετείχε στο Δ.Σ. της Ενώσεως Ελλήνων Εφοπλιστών (Ε.Ε.Ε.). Από το 2002 εργάστηκε ως τεχνικός σύμβουλος στην Ε.Ε.Ε. και συμμετείχε ως εμπειρογνώμων στον International Maritime Organization (IMO) καθώς και στο European Community Shipowners Association, (ECSA). Ασχολήθηκε παράλληλα με οργάνωση ναυτιλιακών εταιρειών σε θέματα International Safety Management, (ISM) καθώς και σε θέματα International Ship and Port Facility Security (ISPS) για διάφορους λιμένες της χώρας. Από το 2006 δραστηριοποιείται σε επιχειρήσεις εστίασης.

**Ο τορπιλλισμός
του ευδρόμου “Έλλη”,
όπως τον είδε ο κυβερνήτης
του Ιταλικού Υ/Β “Delphino”⁽¹⁾**

**(Αναδημοσίευση από άρθρο τεύχους
465 του 1990)**

Κ. Παϊζης - Παραδέλης

(1) Τα περισσότερα στοιχεία του παρόντος άρθρου τα οφείλω στις δημοσιεύσεις του Ροδίτη δικηγόρου και ερευνητή Μανώλη Παπαϊωάννου, στην εφημερίδα «Πρόοδος» της Ρόδου (1980).

Όπως όλοι γνωρίζουμε, στις 8:25 το πρωί της 15 Αυγούστου 1940, ανήμερα στη γιορτή της Μεγαλόχαρης, торπιλλίσθηκε και βυθίσθηκε το εϋδρομο «Έλλη» έξω από το λιμάνι της Τήνου, όπου είχε σταλεί για να λάβει μέρος στις γιορταστικές εκδηλώσεις της ημέρας αυτής.

Μετά τις γενόμενες έρευνες από δύτες του Ναυτικού διαπιστώθηκε ότι οι торπιλλες ήταν ιταλικές και επομένως η επίθεση έγινε από ιταλικό υποβρύχιο. Η διαπίστωση όμως αυτή κρατήθηκε μυστική μέχρι την Ιταλική εισβολή στην Ελλάδα το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940.

Από τη βύθιση του «Έλλη» έχασαν τη ζωή τους 1 υπαξιωματικός και 8 ναύτες από το πλήρωμα του πλοίου και επίσης μια γυναίκα από το πλήθος των προσκυνητών, η οποία έπαθε συγκοπή με την έκρηξη της δεύτερης торπιλλης.

Μετά τη λήξη του πολέμου, αποκαλύφθηκε ότι το υποβρύχιο ήταν το ιταλικό «Delphino»⁽²⁾, το οποίο είχε ξεκινήσει για το σκοπό αυτό από τη ναυτική βάση Παρθένι της Λέρου, το βράδυ της 14 Αυγούστου. Κυβερνήτης ήταν ο Υποπλοίαρχος Guiseppe Aicardi.

Το ιστορικό της εγκληματικής αυτής αποστολής αποκαλύφθηκε αρκετά αργότερα, όταν το ιταλικό περιοδικό TEMPO, στις αρχές του 1960, άρχισε να δημοσιεύει τα απομνημονεύματα του Ιταλού Διοικητού των Δωδεκανήσων, κόμητα De Vecchi με τίτλο «ο αληθινός Μουσολίνι» (Mussolini Vero). Στα απομνημονεύματα αυτά, αναφερόμενος στον торπιλλισμό της «Έλλης» λέει ότι «η βύθιση, πράγματι ατυχής του «Έλλη» προκάλεσε αναταραχή σε διεθνές επίπεδο». Ο χαρακτηρισμός «ατυχής» που έδωσε ο De Vecchi στη βύθιση του πλοίου

ενόχλησε τον Guiseppe Aicardi, ο οποίος είχε πια παραιτηθεί από το Ιταλικό Ναυτικό και ήταν τότε πλοίαρχος σε ποντοπόρα εμπορικά πλοία. Έστειλε λοιπόν μια επιστολή στην εφημερίδα NAZIONE της Φλωρεντίας, η οποία δημοσιεύθηκε στις 19 Απριλίου 1960. Τα κύρια σημεία αυτής της επιστολής, η οποία είναι άγνωστη στο ευρύ κοινό, θα παρουσιάσω στους αναγνώστες της Ναυτικής Επιθεώρησης, διότι πιστεύω ότι είναι πολύ ενδιαφέρουσα και φωτίζει από μια άλλη σκοπιά τα κίνητρα και τον τρόπο εκτέλεσης της επιχείρησης αυτής.

Γράφει ο Aicardi:

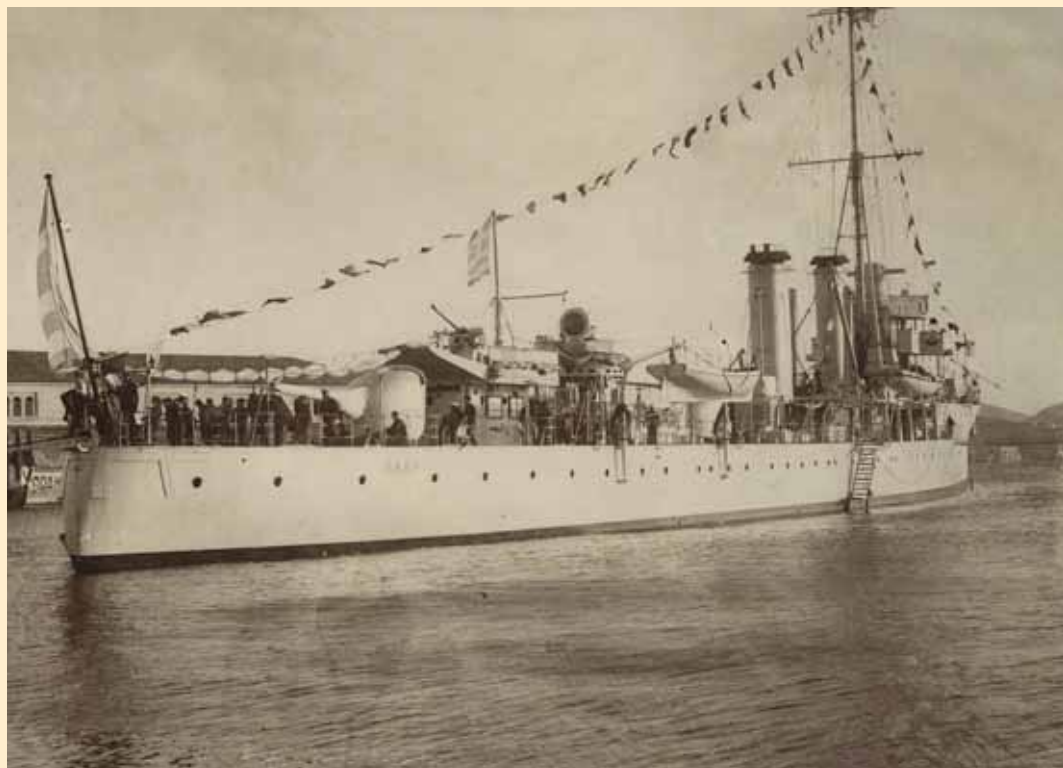
«Επειδή τώρα πλέον δεν υπάρχει τίποτα το μυστηριώδες θέλω και εγώ να πω κάτι σχετικά και για να διαφωτίσω μερικά σημεία της ιστορίας, που με αφορά προσωπικά και για να γίνει περισσότερο αντιληπτό και να δικαιολογηθεί εκείνη η ενέργεια, που πήρα εντολή να εκτελέσω».

Ανάμεσα στους κυβερνήτες των υποβρυχίων στη Λέρο, ήσαν, με τον Aicardi άνδρες αναγνωρισμένης αξίας: ο Spigal, ο Migeca, ο Lucchesini, ο Politi. Η εκλογή έπεσε στον Aicardi που είχε στο ενεργητικό του μια πρόσφατη πετυχημένη επιχείρηση.

Στις δεκατέσσερις Αυγούστου, ο κόμης De Vecchi, κυβερνήτης του Αιγαίου, έφθασε στη Λέρο από τη Ρόδο, συνοδευόμενος από το ναύαρχο Biancheri, κάλεσε τον κυβερνήτη Aicardi, του έδειξε μια επιστολή, γραμμένη με το χέρι από τον αρχηγό του Ναυτικού Επιτελείου και του είπε: «Αυτή είναι η επιστολή του ναύαρχου σου, διάβασέ την...» ύστερα, ενώ ο κυβερνήτης διάβαζε, του έδωσε προφορικά τις οδηγίες του: «Θα εφοδιασθείς με торπιλλες όσο περισσότερες μπορείς, πέραν της κανονικής ποσότητας και πρέπει να торπιλλήσεις, ότι συναντήσεις «ουδέτερα και μη ουδέτερα».

«Δεν έκαμε καμμία διάκριση –λέει ο

(2) Το Delphino ήταν υποβρύχιο 810 τόννων κατασκευής 1930.

Aicardi– μεταξύ πολεμικών πλοίων και εμπορικών, αυτό το βεβαιώνω κατά τρόπο απόλυτο. Και δεν είχα καμμία αμφιβολία στο πώς εννοούσε την αποστολή, που μου είχε αναθέσει. Άλλωστε υπήρξε συντομότητας και μου άφησε μοναδικό έγγραφο, που ακόμα κατέχω, ένα φύλλο αντζέντας ριγυτό με τετράγωνο, όπου με το χέρι του έγραφε με λεπτομέρεια τις τελευταίες πληροφορίες της αεροπορικής αναγνώρισης: «Τήνος»: ένα μεγάλο επιβατηγό και εμπορικό πλοίο. «Σύρος»: δύο πλοία. Κατόπιν ετοίμασα, σε γενικές γραμμές, το πρόγραμμα: να καταλάβω «εξαπίνης» εκείνα τα πλοία στα λιμάνια που μου υποδείχθηκαν, κατόπιν να κατευθυνθώ προς την Αίγινα, για να παρεμποδίσω τη ναυσιπλοΐα στον ισθμό της Κορίνθου. Να μη βρεθώ στα νότια του παραλλήλου των $36^{\circ} 50'$, που είναι στη Νιό, Μήλο και Αμοργό γιατί ήταν δυνατόν να παρέμβουν άλλα υποβρύχιά μας στις ζώνες της

ενέδρας μας. Οι επιχειρήσεις θα έπρεπε να γίνουν έτσι, ώστε η ταυτότητα και η εθνικότητα του υποβρυχίου να μην αναγνωρισθούν».

Το «Delphino» έφθασε πολύ πρωί στις δεκαπέντε Αυγούστου μπροστά στην Τήνο και αντιληφθήκαμε να φεύγει προς βορρά ένα μεγάλο πλοίο. Άλλα δύο ήσαν ακόμα στο λιμάνι. Ενώ ο κυβερνήτης Aicardi στο περισκόπιο κοίταζε γύρω και μελετούσε τον τρόπο να τα πλήξει, (τα ρηχά νερά δεν επιτρέπουν σε ένα υποβρύχιο να πλησιάσει σε κατάδυση στην είσοδο του λιμανιού) είδε να φθάνει σιωπηλό στα νώτα του από τα δυτικά το «Έλλη».

«Δεν είχα ούτε διαταγμό ούτε ταλάντευση. Είχα συνείδηση ότι εκτελώ μια στρατιωτική διαταγή, η οποία δεν έδινε περιθώρια για αμφιβολίες. Σήμερα τρέφω για την Ελλάδα αισθήματα συμπάθειας και θαυμασμού, και χαίρω για την ειλικρινή φιλία που

Το καταδρομικό «Έλλη» φλέγεται ύστερα από το χτύπημα που δέχτηκε από το ιταλικό υποβρύχιο "Delfino".

υπάρχει ανάμεσα στους Έλληνες και εμάς. Αλλά, τότε, πέρα από κάθε αμφιβολία, βρισκόμασταν σε αντίθετα στρατόπεδα. Από ό,τι ήξερα η διαταγή που είχα πάρει μπορούσε να αποτελεί το προοίμιο για μία άμεση, κανονική είσοδο στον πόλεμο...».

«Τα δύο πλοία που ήταν αγκυροβολημένα στο λιμάνι της Τήνου, δεν είχαν την Ελληνική σημαία ζωγραφισμένη στα πλευρά. Η πλέον φανερή προβολή των εθνικών χρωμάτων, ήταν το πρώτο μέρος προφυλάξεως, που έπρεπε να λάβουν για την ασφάλεια των νομίμων πλοίων.

Εκείνα τα δύο πλοία έπρεπε να τα πλήξω. Και τότε δεν μπορούσα να σκεφθώ ότι ήταν δυνατό να αφήσω να χαθεί η ευκαιρία του «Έλλη». Αλλιώς ύστερα θα το είχα από πάνω μου και δεν θα μου την χάριζε».

Πώς περιγράφεται ο τορπιλλισμός

Εκτόξευση από την πλώρη μιας τορπίλλης εναντίον του «Έλλη», ύστερα, ενώ αυτή προχωρεί προς το στόχο της, στρέφω

όλο αριστερά, και αφού άλλαξα εντελώς πορεία, έριξα από την πρύμνα δύο τορπίλλες στο εσωτερικό του λιμανιού. Το «Έλλη» χτυπήθηκε ακριβώς στη μέση, ανάμεσα στις δύο καπνοδόχους. Το πλοίο τραντάχθηκε δυνατά από τη σφοδρή έκρηξη και θα μείνει για λίγο στην επιφάνεια, δείχνοντας ένα τεράστιο ρήγμα στην ίσαλη γραμμή, στρογγυλή, όπως ο ήλιος όταν ανατέλλει.

Οι δύο τορπίλλες που ρίχθηκαν μέσα στο λιμάνι, είχαν διαφορετικό αποτέλεσμα. Το άνοιγμα είναι στενό και επί πλέον η ορατότητα είναι πολύ μικρή. Η μία έπληξε το άκρο του βορεινού μώλου και ξεσήκωσε νερό και πέτρες, η άλλη βρήκε το στόχο. Είδα μια μεγάλη στήλη νερού στα πλευρά του πλοίου, αφήνω το περισκόπιο για να ρίξω μια ματιά στα όργανα του συστήματος ρίψεως, διότι το απότομο ξαλάφρωμα της πρύμνης προκαλεί βύθιση της πλώρης, ύστερα στρέφω για να κοιτάξω και η τεράστια στήλη νερού είναι ακόμα στον αέρα.

Πλεούμενα κάθε είδους, αλιευτικά, ατμόπλοια, φθάνουν στο λιμάνι, στην πλώρη του «Έλλη», βλέπω ένα κανόνι που βάλλει τρελλά, χωρίς να ξέρει πού, χωρίς να ξέρει εναντίον ποιού. Λόγω του χαρακτήρα της αποστολής κρίνω σκόπιμο να απομακρυνθώ αμέσως. Το «Έλλη» επιπλέει ακόμη. Θα βυθιστεί ύστερα από μερικά λεπτά.

Το «Delphino» απομακρύνεται. Σύμφωνα με τις διαταγές, κατευθύνεται στη Σύρα, πάντοτε σε κατάδυση. Φθάνει εκεί πριν από το μεσημέρι, πλέει προς την είσοδο του λιμανιού, αποφεύγοντας τα αβαθή νερά, με τη βοήθεια του υπερηχητικού βυθομετρητή. Δεν υπάρχει η σκιά ενός πλοίου. Το λιμάνι είναι άδειο, ακόμη και από μικρά πλεούμενα και από μικρές βάρκες. «Ποτέ δεν είδα λιμάνι τόσο άδειο» λέει ο Aicardi. Η αποστολή του υποβρυχίου είχε συνεχισθεί στα ελληνικά νερά, έως ότου έφθασε στον Aicardi η διαταγή να επιστρέψει στη βάση. Ύστερα από τον τορπιλλισμό του «Έλλη», η Ελλάδα εξαπόλυσε εναγώνια, με τη διπλωματική οδό, την ειδηση ότι έπλεε μια νηοπομπή γεμάτη από προσκυνητές. Και ο Aicardi νόμισε ότι η ξαφνική ανάκλησή του από την αποστολή, είχε γίνει από το Αρχηγείο Ναυτικού, προ παντός για το «φόβο» ότι εκείνος, εκτελώντας τις διαταγές που είχε πάρει, να βυθίζει «τα πάντα», θα κτυπούσε και εκείνα τα πλοία της νηοπομπής. Και το «Delphino», πράγματι, τα συνάντησε: ήσαν πέντε, συνοδευόμενα από ένα βαρύ αγγλικό καταδρομικό, τύπου «Exeter»⁽³⁾ και τα καταδίωξε και στη διάρκεια της νύκτας, ενώ ήσαν αγκυροβολημένα στον όρμο των Αθηνών, έκανε τους χειρισμούς για να τα έχει ανάμεσά του και του φεγγαριού, ώστε να τα αιφνιδιάσει όταν θα έβγαιναν.

Το Ιταλικό υποβρύχιο, αποπειράθηκε να τορπιλλήσει και τα επιβατηγά «Έλση» και «Έσπερος» που βρίσκονταν μέσα στο λιμάνι της Τήνου.

Τη στιγμή εκείνη, ένα ραδιοτηλεγράφημα από τη Ρώμη, του ανέκοψε τη δράση.

«Γιατί –διερωτάται ο υποπλοίαρχος Aicardi– ακριβώς εκείνος πρέπει να πει ατυχές»; Τότε δεν είχε αυτή τη γνώμη. Ίσως θα ήταν «ευτυχής» ο τορπιλλισμός ενός πλοίου, περισσότερων πλοίων, έστω και φορτωμένων με προσκυνητές και ύστερα γιατί «ατυχές» από τη στιγμή που οι Έλληνες είχαν κάνει την εκλογή τους, μεταξύ των δύο εμπόλεμων στρατοπέδων και η απόφασή τους δεν άλλαξε ούτε από το γεγονός ότι για πολύ καιρό είχε γίνει πιστευτό ότι η βύθιση του «Έλλη» είχε επινοηθεί από τους Άγγλους, για να σπρώξουν την Ελλάδα να εισέλθει ανοικτά στη σύρραξη; Από την άλλη μεριά, ο τορπιλλισμός του καταδρομι-

(3) Ο Aicardi δεν λέει την αλήθεια. Ποτέ δεν υπήρξε τέτοια νηοπομπή, εκτός αν τη συγχέει με τη νηοπομπή που σχηματίστηκε για τη συνοδεία των πλοίων των προσκυνητών από την Τήνο προς τον Πειραιά. Συνοδευόταν από Ελληνικά αντιτορπιλικά.

κού, προκάλεσε για λίγο καιρό, μια ανάσχεση στην ελληνική ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο, πράγμα που αναμφίβολα μας ωφέλησε».

«Ο De Vecchi, διηγείται ο Aicardi, ήταν ένας αρχηγός θαρραλέος, εμπνεόμενος από απέραντη φιλοπατρία, ένας άνθρωπος αγνός και έντιμος. Αλλά η τόλμη του, θα μπορούσε να λεχθεί, ότι ήταν γαριβαλνική, αδιάφορη για τα αξιώματα της μεγάλης λεπτομερειακής τεχνικής του πολέμου. Παραδείγματος χάριν, εξηγεί ο κυβερνήτης του *Delphino* – συνήθιζε να βγαίνει με τα MAS (σ.μ ανθυποβρυχιακά σκάφη) και έτρεχε να συναντήσει τα υποβρύχια που επέστρεφαν, πλέοντας στην επιφάνεια, στις υποχρεωτικές γραμμές πορείας ασφαλείας. Τα σταματούσε, επιβιβάζοταν σ' αυτά, ενώ τα πληρώματα των υποβρυχίων καθόντουσαν σε αναμμένα κάρβουνα, γιατί ήξεραν ότι αυτός ήταν ο ιδεώδης τρόπος να δεχθούν μια τορπίλλη από έναν Άγγλο συνάδελφο. Ένας συνάδελφός μου διηγόταν ότι βλέποντας από μακριά να τρέχει καταπάνω τους ένα «MAS», χωρίς προειδοποίηση, παραλγό να το σταματούσε με το κανόνι».

«Αυτή η πολυτάραχη περιπέτεια – καταλήγει ο Υποπλοίαρχος Aicardi – άφησε και σε μένα μια πικρή ανάμνηση, που κάθε τόσο ξανάρχεται. Όχι, όμως σαν μετάνοια ή λόγω τύψεων συνειδήσεως. Ενώ διάφοροι έως τώρα μίλησαν στα κρυφά και σε μυστηριακή ατμόσφαιρα, όσον αφορά εμένα, παρά το ότι δεν καυχήθηκα ποτέ, δεν είχα ποτέ φοβηθεί να πω ότι ο εκτελεστής ήμουνα εγώ. Το γεγονός εντάσσεται στα συνηθισμένα καθήκοντα αρμοδιότητος και χρέους. Οι διαταγές δεν είναι αστεία, ή προτάσεις που επιδέχονται συζήτηση, εκτελούνται χωρίς αντίρρηση. Η πικρή ανάμνηση, που μου ξανάρχεται και σήμερα, είναι ότι η τορπίλλη που έπληξε το μικρό κυματοθραύστη, στα βορεινά του λιμανιού της Τήνου προκάλεσε το θάνατο μιας

φτωχής γυναίκας. Θα πρέπει να έπασχε από την καρδιά της: η έκρηξη την κεραυνοβόλησε, χωρίς το παραμικρό τραύμα. Αυτή η λεπτομέρεια, την πληροφορήθηκα στη Λέρο, αμέσως ύστερα από την επιστροφή μου και με εγέμισε θλίψη».

Διαβάζοντας την επιστολή του Aicardi δεν μπορούμε να αποφύγουμε μερικές βασικές παρατηρήσεις, τις οποίες θα αναφέρουμε κατωτέρω για την καλύτερη παρουσίαση της επιχείρησης του τορπιλλισμού του «Έλλη».

Κατ' αρχήν, έκπληξη προκαλεί ο τρόπος που λειτουργούσε η ανώτερη Ιταλική ηγεσία και η ηγεσία του Ιταλικού Ναυτικού στη λήψη τόσο σοβαρών αποφάσεων, καθώς και η μέθοδος που ακολουθήθηκε για τη μεταβίβαση των διαταγών υλοποίησής τους. Η συγκεκριμένη διαταγή ήταν μια διαταγή επιτόλαιη και αυθαίρετη, χωρίς καμία μελέτη για τις συνέπειές της. Γι' αυτό και γρήγορα ανακλήθηκε. Χαρακτηριστικό είναι ότι την επιχείρηση αυτή δεν την ε γνώριζε ούτε και ο Υπουργός των Εξωτερικών Τσιάνο, όπως φαίνεται από το ημερολόγιο του που δημοσιεύθηκε μετά τον πόλεμο. Γράφει στις 15 Αυγούστου 1940: «Βυθίστηκε ένα Ελληνικό Σκάφος από υποβρύχιο που ακόμη δεν ξέρουμε ποιο είναι. Για μένα υπάρχει στη μέση η προπέτεια του De Vecchi. Συνομίλησα με τον Ντούτεμ ο οποίος επιθυμεί να λυθεί ειρηνικά το επεισόδιο αυτό, το οποίο θα μπορούσε να έλειπε» (σ.σ. το οποίο ο ίδιος είχε διατάξει).

Σημειούται η ανυπαρξία οργανωμένου και σωστού δικτύου πληροφοριών από την πλευρά του Ιταλικού Ναυτικού. Είναι πρωτοφανές για μια τεράστια ναυτική δύναμη όπως η Ιταλική, με τόσα θωρηκτά, καταδρομικά και υποβρύχια η οποία ετοιμάζεται για πόλεμο να μη γνωρίζει τις κινήσεις του Ελληνικού Στόλου και ότι στις 15 Αυγούστου είναι στην Τήνο μια από τις μεγα-

λύτερες γιορτές της Ορθοδοξίας και υπάρχει προς το νησί αυτό παραδοσιακή μεταφορά προσκυνητών.

Αντίθετα έβλεπαν συνεχώς μυστική υποστήριξη της Αγγλίας και Βρετανικές νηοπομπές στο Αιγαίο, χωρίς να μπουκ στον κόπο να αναλύσουν τι σκοπό θα εξυπηρετούσαν οι νηοπομπές αυτές. Ο πρέσβης όμως της Ιταλίας στην Αθήνα Gratsi στο βιβλίο «Αρχή του Τέλους» που εκδόθηκε μετά τον πόλεμο, βεβαιώνει ότι ουδεμία Βρετανική Βάση υπήρχε στην Ελλάδα πριν από τις 28 Οκτωβρίου 1940.

Από την επιστολή Aicardi προκύπτει ότι ο κύριος στόχος του «Delphino» δεν ήταν το «Έλλη» αλλά τα «οπλιταγωγά» κατά τον Aicardi, δηλαδή τα επιβατηγά τα οποία μετέφεραν τους προσκυνητές στην Τήνο και είναι ευτύχημα που δεν μπόρεσε να πραγματοποιήσει τους στόχους του αυτούς. Έτσι ο «Έσπερος», η «Ελένη», η «Αρντένα» και τα άλλα πλοία που ήταν στο λιμάνι της Τήνου, γλύτωσαν τον τορπιλλισμό και έτσι δεν θρηνήσαμε εκατοντάδες αθώα θύματα. Είναι ευτύχημα επίσης που ο Aicardi δεν βρήκε πλοία στο λιμάνι της Σύρου και ότι

στη συνέχεια δεν τον άφησαν να ολοκληρώσει την περιπολία του στον Σαρωνικό, όπως είχε αρχικά διαταχθεί.

Τέλος θα πρέπει να υπογραμμισθεί η κυνικότητα του υποπλοιάρχου Aicardi ο οποίος χωρίς κανένα ηθικό ενδοιασμό και χωρίς τύψεις προχώρησε στην πραγματοποίηση μιας εγκληματικής επιχείρησης σε ειρηνική περίοδο χωρίς προειδοποίηση. Μια επιχείρηση που θα μπορούσε να τον χαρακτηρίσει αργότερα εγκληματία πολέμου. Χαρακτηριστικά τονίζει ότι η επιχείρηση αυτή άφησε σ' αυτόν «μια πικρή ανάμνηση που κάθε τόσο ξανάρχεται. Όμως, όχι σαν μετάνοια ή λόγω τύψεων συνειδήσεως...

Το γεγονός εντάσσεται στα συνηθισμένα καθήκοντα αρμοδιότητας και χρέους. Οι διαταγές δεν είναι αστεία ή προτάσεις που επιδέχονται συζήτηση, εκτελούνται χωρίς αντίρρηση». Ίσως το αποκορύφωμα της υποκρισίας του Aicardi είναι όταν αναφέρεται στο μεμονωμένο θάνατο μιας γυναίκας στην προβλήτα της Τήνου. Την είδηση την πληροφορήθηκε όταν επέστρεψε στην Λέρο και όπως είπε «τον εγέμισε θλίψη».

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από την εκτέλεση βολής κατευθυνόμενου βλήματος επιφανείας-επιφανείας Penguin, από την ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ στο Πεδίο Βολής Κρήτης, την 7ην Οκτωβρίου 2009

**Γραφείο προληπτικής
ψυχικής υγιεινής**

**Ο κύριος φορέας πρόληψης
του Πολεμικού Ναυτικού**

Εισαγωγή

Το μόνιμο και στρατευμένων θητείας προσωπικό του Πολεμικού Ναυτικού, οφείλει να προσαρμοστεί στο στρατιωτικό περιβάλλον κατά τη διάρκεια του μεταβατικού σταδίου, μεταξύ εφηβείας και ενήλικης ζωής. Αυτή η περίοδος είναι η πιο κρίσιμη από ψυχικής πλευράς καθώς σηματοδοτεί και την έναρξη σοβαρών ψυχιατρικών διαταραχών.

Στις Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας μας, κατατάσσεται και εκπαιδεύεται μεγάλος αριθμός πολιτών. Η μετάβαση από την πολιτική στην στρατιωτική ζωή, συμβολίζει το πέρασμα προς την ενήλικη ζωή. Επιπλέον, μεγάλο μέρος του προσωπικού του ΠΝ ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 18-28 ετών, που είναι και η πλέον επικίνδυνη δεκαετία εμφάνισης ψυχικών νοσημάτων.

Νεότερα δεδομένα στο χώρο των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων όπως η επαγγελματικοποίηση, η αναγνώριση των αυξανόμενων επιπτώσεων του εργασιακού στρες, η αναγνώριση των αναγκών της στρατιωτικής οικογένειας, η συμμετοχή σε πολυεθνικές ειρηνευτικές επιχειρήσεις κλπ, δημιουργούν νέα δεδομένα και νέες ανάγκες.

Παράλληλα οι Ένοπλες Δυνάμεις δεν είναι προστατευμένες από τα προβλήματα υγείας της κοινωνίας. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη δομών, που θα μπορούν να ερευνούν την έκταση και την φύση αυτών των προβλημάτων και να παράγουν προτάσεις για τις κατάλληλες παρεμβάσεις.

Αποτελεί λοιπόν αναγκαιότητα η ύπαρξη ενός οργανωμένου δικτύου υπηρεσιών για την ψυχοκοινωνική μέριμνα του προσωπικού των Ενόπλων Δυνάμεων και την πρόληψη των ψυχικών διαταραχών.

Ιστορική αναδρομή

Οι Ένοπλες Δυνάμεις έχουν συχνά αποδειχθεί «φίλιο έδαφος» για ρεύματα ψυχικής υγείας, που διαφοροποιούνται από το κλασικό ιατρικό μοντέλο, όπως οι ιδέες

των Θεραπευτικών Κοινοτήτων και της Ψυχοθεραπείας. Αρκεί να αναλογιστούμε ότι κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου εμφανίστηκαν οι πρώτοι Κοινωνικοί Λειτουργοί, ενώ στον πόλεμο του Βιετνάμ εφαρμόστηκαν για πρώτη φορά παρεμβάσεις αντιμετώπισης του ψυχικού τραύματος.

Δύο ανεξάρτητα μεταξύ τους πειράματα του Βρετανικού Στρατού στα νοσοκομεία του Northfield (υπό τους S. H. Foulkes και T. Main) και του Mill Hill (υπό τον Maxwell Jones) στη διάρκεια του Β΄ Π.Π., για την αντιμετώπιση του πολεμικού στρες, αποτέλεσαν σημαντικά ιστορικά γεγονότα για την Ψυχιατρική και άνοιξαν το δρόμο στις Θεραπευτικές Κοινότητες. Στο Northfield μάλιστα γεννήθηκε και η Ομαδική Αναλυτική Ψυχοθεραπεία.

Από εκεί οι ιδέες των Θεραπευτικών Κοινοτήτων (Θ.Κ.) μεταλαμπαδεύτηκαν σε πολλά στρατιωτικά Νοσοκομεία Βετεράνων των Η.Π.Α. με την θερμή υποστήριξη μιας ηρωικής φυσιογνωμίας του πολέμου, του ναυάρχου Νίμιτς και το 1957 στο Ναυτικό Νοσοκομείο των Η.Π.Α. στην Yokosuka της Ιαπωνίας όπου ο Dennis Briggs ίδρυσε την 1η Θ.Κ. σε ασιατικό έδαφος.

Κατ' ανάλογο τρόπο το Ναυτικό της Πατρίδας μας, έχει αποδειχθεί φιλόξενος χώρος για την λειτουργία Θεραπευτικής Κοινότητας.

Η Θεραπευτική Κοινότητα του ΝΝΣ απετέλεσε μια από τις πρώτες Θεραπευτικές Κοινότητες σε ελληνικό έδαφος και λειτουργήσε έτσι ώστε να γίνεται αποδεκτή από την κουλτούρα μέσα στην οποία κινείται.

Εντός Ναυτικού ο πολυτιμότερος δεσμός που υπάρχει είναι με τον επιστημονικό απόγονο της Κοινότητας, το Γραφείο Προληπτικής Ψυχικής Υγιεινής (ΓΠΨΥ).

Το γραφείο προληπτικής ψυχικής υγιεινής

Το 1997 ιδρύθηκε με απόφαση του Ανωτάτου Ναυτικού Συμβουλίου το Γραφείο Προληπτικής Ψυχικής Υγιεινής (ΓΠΨΥ), το οποίο ανέλαβε επισήμως την προληπτική και γενικότερα ψυχοκοινωνική παρέμβαση στο Πολεμικό Ναυτικό.

Προγράμματα πρόληψης στο ΠΝ, είχαν εφαρμοστεί για πρώτη φορά στη Θεραπευτική Κοινότητα του ΝΝΣ με εντυπωσιακά αποτελέσματα στη μείωση των αυτοκτονιών και την ελάττωση των χαμένων εργατοωρών στο προσωπικό του ΠΝ για ψυχιατρικούς – ψυχολογικούς λόγους.

Το βήμα αυτό του ΠΝ ήταν σύμφωνο με τις νεότερες απόψεις στο χώρο της ψυχικής υγείας. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, έχει αποδειχθεί στατιστικά ότι η εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης μειώνει κατά 30% την εμφάνιση νέων περιστατικών καθώς και υποτροπών στα ήδη υπάρχοντα.

Ήταν επίσης σύμφωνο με το καινοτόμο πνεύμα που επιδεικνύει το ΠΝ, το οποίο έχει αποδειχθεί «φιλόιο έδαφος» για μια σειρά πρωτοποριακών παρεμβάσεων στον ελλαδικό χώρο.

Οι δύο αυτές δομές ψυχικής υγείας στο Πολεμικό Ναυτικό της χώρας μας υλοποιούν τον άξονα Πρόληψη – Θεραπεία, που αποτελεί τον ιδεατό στόχο κάθε υγειονομικής υπηρεσίας.

Το ελληνικό ΠΝ, αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα εφαρμογής αντίστοιχων προγραμμάτων και διακρινόμενο για το πάντα καινοτόμο πνεύμα του, εφάρμοσε στο πλαίσιο του ΓΠΨΥ για πρώτη φορά το θεσμό του Αξιωματικού Ψυχολόγου και την λειτουργία τηλεφωνικής γραμμής ψυχολογικής υποστήριξης. Επίσης, δόθηκε η δυνατότητα για πρωτοποριακές παρεμβάσεις, όπως οι Ομάδες διαλόγου των σπουδαστών της ΣΝΔ και η ανοιχτή πρόσκληση σε

αντίστοιχες ομάδες του συνόλου των προπαιδευομένων κάθε ΕΣΣΟ.

Έτσι το Πολεμικό Ναυτικό ευτύχησε να έχει αφενός μεν μία από τις πρώτες Θεραπευτικές Κοινότητες στον ελλαδικό χώρο αφετέρου δε ένα από τα μεγαλύτερα και πιο καλά οργανωμένα Κέντρα Πρόληψης (ΓΠΨΥ της ΔΝΕ) στην Ελλάδα σήμερα.

Το ΓΠΨΥ, ως προς τον επιστημονικό του προσανατολισμό λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές της Ομαδικής Ανάλυσης των Μικρών, Μεσαίων και Μεγάλων Ομάδων (S.H. Foulkes- P. De Maré), της Κοινωνικής Ψυχιατρικής, της Θεραπείας μέσω Τέχνης (Art Therapy) και της Ψυχοδυναμικής Ψυχοθεραπείας.

Οργάνωση-Δομή-Σκοπός

Το ΓΠΨΥ είναι ο κύριος φορέας πρόληψης στον τομέα της ψυχικής υγείας στο Πολεμικό Ναυτικό. Υπάγεται στη ΔΝΕ και στεγάζεται στο χώρο ευθύνης του ΚΕ ΠΑΛΑΣΚΑΣ.

Οι εξειδικευμένοι στόχοι του υλοποιούνται παράλληλα με τον κύριο άξονα λειτουργίας του, όπως έχει καθοριστεί με την απόφαση σύστασής του από το ΑΝΣ και εμπεριέχονται στον ΚΟΛ/ΔΝΕ. Συγκεκριμένα αυτός είναι η πρόληψη των ακραίων εκδηλώσεων συμπεριφοράς (αυτοκτονίες, βιαιότητες, χρήση ναρκωτικών) και η διευκόλυνση της προσαρμογής του νεοεισερχόμενου προσωπικού.

Επιπλέον αποσκοπεί στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής και ψυχοθεραπείας σε επίπεδο ατομικό, ζεύγους και οικογένειας ως ένα κύριο άξονα παρεμβάσεων αναφορικά με τη μέριμνα προσωπικού του Πολεμικού Ναυτικού.

Οι υπηρεσίες παρέχονται στο χώρο που στεγάζεται το ΓΠΨΥ, συνήθως μετά από ραντεβού, που κλείνονται είτε ατομικά είτε σε ζευγάρια και οικογένειες με συγκεκριμένα αιτήματα (π.χ. εργασιακό στρες, σχέσεις συντρόφων μεταξύ τους, σχέσεις με

τα παιδιά και γενικότερα σχέσεις και επικοινωνία στην οικογένεια). Τα οικογενειακά δυναμικά λαμβάνονται πάντα υπόψη και στην ατομική συμβουλευτική και ψυχοθεραπεία ακόμα και όταν η οικογένεια δεν είναι παρούσα.

Ένας δεύτερος άξονας παρεμβάσεων του ΓΠΨΥ περιλαμβάνει την ψυχική πλαισίωση των ζευγαριών και οικογενειών, που υφίστανται κάποια έντονη ψυχοτραυματική κατάσταση (θάνατος μέλους οικογένειας, σοβαρή ασθένεια, μαζικά ατυχήματα). Στις περιπτώσεις αυτές προσωπικό του ΓΠΨΥ είναι πιθανόν να μεταβεί ακόμα και στην οικία των ανθρώπων που έχουν πληγεί.

Το μόνιμο προσωπικό που στελεχώνει το ΓΠΨΥ κατά την παρούσα φάση αποτελείται από ένα Ψυχίατρο, τρεις Αξιωματικούς Ψυχολόγους, μία Νοσηλεύτρια Ψυχικής Υγείας και μία Υπαξιωματικό (ΝΟΣ) για γραμματειακή υποστήριξη. Επιπλέον στελεχώνεται από προσωπικό στρατευμένης θητείας (ιατρούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, κοινωνιολόγους) και μία ψυχολόγο επί συμβάσει, διορισμένη από το ΥΠΕΘΑ.

Στόχοι

Γενικά, οι στόχοι κινούνται στις εξής κατευθύνσεις:

- α. Μετάβαση των δραστηριοτήτων από το στάδιο ενημέρωσης στο στάδιο συστηματικής εκπαίδευσης στελεχών σε θέματα προληπτικής ψυχικής υγιεινής, με ιδιαίτερη έμφαση στον τομέα αντιμετώπισης του στρες, της χρήσης τοξικών ουσιών και αλκοόλ.
- β. Άνοιγμα προς τις ανάγκες των μόνιμων στελεχών καθώς η καθιέρωση του θεσμού των ΕΠΟΠ στις τάξεις των Ενόπλων Δυνάμεων σε συνδυασμό με τη μείωση της θητείας συνεπάγεται ότι οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας του ΠΝ αντιμετωπίζουν λιγότερα προβλήματα προερχόμενα από προσωπικό στρατευμένων θητείας.

γ. Ενίσχυση των δραστηριοτήτων σε σημαντικούς τομείς της Στρατιωτικής Ψυχιατρικής και Ψυχολογίας Μάχης, που αποτελούν βασική μέριμνα των σύγχρονων Ενόπλων Δυνάμεων. Στο πλαίσιο αυτό, θέσπιση προγράμματος, που θα περιλαμβάνει εκπαίδευση και ενημέρωση του προσωπικού, που πρόκειται να ακολουθήσει πολύμηνες αποστολές στο εξωτερικό για την πρόληψη και αντιμετώπιση του επιχειρησιακού στρες.

δ. Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και αντιμετώπισης του τραυματικού στρες.

ε. Άνοιγμα προς τις ανάγκες των οικογενειών του προσωπικού του ΠΝ.

Δραστηριότητες

• Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις

Στα πλαίσια της προσπάθειας για την καλύτερη προσαρμογή των στρατευμένων θητείας κατά τη διάρκεια της προπαιδευτικής τους, το ΓΠΨΥ εφαρμόζει πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής παρέμβασης σε κάθε νέα ΕΣΣΟ με Μεγάλες Ομάδες διαλόγου, όπου συμμετέχει το σύνολο των προπαιδευόμενων καθώς και με συνεχή ψυχολογική υποστήριξη σε όλη τη διάρκεια της προπαιδευτικής τους. Κύριος σκοπός των παρεμβάσεων αυτών είναι η έκφραση των έντονων και πολλές φορές δυσάρεστων συναισθημάτων καθώς και η απορρόφηση των κραδασμών που προκαλεί η απαίτηση για γρήγορη προσαρμογή στο στρατιωτικό περιβάλλον. Άλλωστε οι αλλαγές - ακόμα και αν είναι ευχάριστες - προκαλούν πάντα εντάσεις που χρειάζονται ένα χώρο για να εκφορτιστούν.

Αντίστοιχα, παρέχεται ψυχολογική υποστήριξη του συνόλου των προπαιδευόμενων ΕΠ.ΟΠ., σε όλη τη διάρκεια της προπαιδευτικής, σε κάθε κατάταξη.

Προσωπικό του ΓΠΨΥ συμμετέχει σε όλες τις ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις στις Μονάδες του Προγράμματος Ψυχοκοινωνικής Μέριμνας, του διακλαδικού Κλιμακίου

του ΓΕΕΘΑ. Κύριος στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι η πρόληψη των αυτοκτονιών, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες μονάδες του Στρατού Ξηράς που παρουσιάζουν υψηλή επικινδυνότητα.

- *Ψυχοθεραπεία – Συμβουλευτική - Υποστήριξη*

Στο χώρο του ΓΠΨΥ διεξάγονται ψυχοθεραπευτικές και συμβουλευτικές συνεδρίες, τόσο ατομικά όσο και στα πλαίσια οικογενειακής θεραπείας και συμβουλευτικής ζεύγους. Επίσης εφαρμόζονται και τεχνικές art therapy (θεραπεία μέσω τέχνης).

Στα πλαίσια συνεργασίας και υποστήριξης των Μονάδων του ΠΝ αλλά και των άλλων σωμάτων – σε περιπτώσεις που αυτό έχει ζητηθεί - σε Ελλάδα και Κύπρο παρέχεται συμβουλευτική στα διοικητικά στελέχη, για αντιμετώπιση περιστατικών σε κρίση και για την εφαρμογή προληπτικών προγραμμάτων.

- *Στήριξη της στρατιωτικής οικογένειας*

Υποστήριξη των οικογενειών με προληπτικά προγράμματα ενημέρωσης και παρέμβασης εφ' όσον παραστεί ανάγκη. Διεξαγωγή ενημερωτικών διαλέξεων και βιωματικών ομάδων σε μόνιμο προσωπικό και κυρίως γονείς, με έμφαση στα ακόλουθα θέματα:

(1) Η ανάπτυξη υγιούς προσωπικότητας στο παιδί.

(2) Ο ρόλος της οικογένειας στην πρόληψη χρήσης τοξικών ουσιών και αλκοόλ.

Δεδομένου ότι η στήριξη της οικογένειας, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν παιδιά, αναγνωρίζεται πλέον τόσο ως αναγκαιότητα όσο και ως παράγοντας που συντελεί στην απόδοση του στρατιωτικού και στην επιχειρησιακή ετοιμότητα των Μονάδων, θεωρείται αναγκαία η ύπαρξη προγραμμάτων στήριξης των οικογενειών στρατιωτικών, που βρίσκονται σε πολύμηνες αποστολές στο εξωτερικό. Τα συγκεκριμένα προγράμ-

ματα είναι απαραίτητα στις παρούσες συνθήκες και εξ' αιτίας των εικόνων που μεταδίδουν τα διεθνή ΜΜΕ από συγκρούσεις σε περιοχές του πλανήτη μας, όπου έχουν αναπτυχθεί και ελληνικά στρατιωτικά τμήματα, επιτείνοντας την ανησυχία των οικογενειών.

Τέλος, παρέχεται άμεση και ταχεία υποστήριξη οικογενειών του προσωπικού του ΠΝ, μετά από κάποιο τραυματικό γεγονός, όπως αιφνίδιος θάνατος, τροχαίο ατύχημα, μαζικό ατύχημα (π.χ. περίπτωση πτώσης αεροπλάνου ΗΛΙΟΣ).

- *Αντιμετώπιση εργασιακού στρες*

Δίνοντας, βάση και των διεθνών δεδομένων, ιδιαίτερη βαρύτητα στην αντιμετώπιση του στρες (εργασιακού, επιχειρησιακού, μάχης) και στην ανάλογη εκπαίδευση των στελεχών στο αντικείμενο αυτό, το ΓΠΨΥ εφαρμόζει αντίστοιχα προγράμματα- τόσο στο ΠΝ όσο και στην Πολεμική Αεροπορία- μετά από αίτημά της - που περιλαμβάνουν:

- Διαλέξεις με αντικείμενο «Στρες - Στρες Μάχης - Επιχειρησιακό Στρες» σε ομάδες μόνιμων στελεχών του ΠΝ.

- Διδασκαλία του αντικειμένου «Στρες - Στρες Μάχης - Επιχειρησιακό Στρες» σε Μονάδες της Πολεμικής Αεροπορίας που αξιολογούνται για ένταξη στην NRF.

- Διδασκαλία στη ΣΜΥΝ του εκπαιδευτικού αντικειμένου «Στρες - Στρες Μάχης - Επιχειρησιακό Στρες» για το οποίο έχει εκπονηθεί και σχετικό εγχειρίδιο.

- Ερευνητικές εργασίες για την αξιολόγηση του στρες στους εργαζομένους. Σε εξέλιξη βρίσκεται συγκριτική μελέτη για το στρες στο νοσηλευτικό προσωπικό του ΝΝΑ.

- *Αντιμετώπιση επιχειρησιακού στρες*

Στρατιωτικοί που συμμετέχουν σε ανθρωπιστικές επιχειρήσεις και ειρηνευτικές

αποστολές του ΟΗΕ, NATO και ΕΕ, είτε ατομικά (ως παρατηρητές) είτε στα πλαίσια διακλαδικών σχηματισμών έχουν αυξημένες πιθανότητες να εμφανίσουν επιπτώσεις εξ αιτίας «επιχειρησιακού στρες».

Η μορφή αυτή στρες είναι αθροιστική (κτιίζεται σταδιακά στην πορεία του χρόνου), δεν έχει σχέση με μάχη και επιβαρύνει στρατιωτικούς, όταν αναλαμβάνουν αποστολές διαφορετικές σε σχέση με την κύρια εκπαίδευσή τους, σε περιβάλλον διαφορετικό κλιματολογικά, εδαφολογικά, πολιτισμικά κλπ από αυτό της χώρας τους.

Οι επιπτώσεις (προσωπικές, ενδο-οικογενειακές, επαγγελματικές και ψυχολογικές ιδιαίτερα με τη μορφή αγχωδών συνδρόμων) μπορούν να εμφανιστούν άμεσα στη διάρκεια της επιχείρησης ή και αρκετούς μήνες μετά την ολοκλήρωσή της.

Έχει διαπιστωθεί επίσης ότι κατά τη διάρκεια των ανωτέρω αποστολών η οικογένεια του/της στρατιωτικού έχει ανάγκη αυξημένης υποστήριξης, ιδιαίτερα όταν υπάρχουν παιδιά ή κάποιο επιβαρυντικό γεγονός (π.χ. πρόσφατο πένθος, σοβαρή ασθένεια, υπέργρηροι γονείς). Ιδιαίτερα στα μικρά παιδιά αποτελεί λεπτή υπόθεση να τους εξηγηθεί γιατί ο γονιός θα πρέπει να απουσιάζει για μεγάλο διάστημα μακριά από το σπίτι. Την ανησυχία της οικογένειας συχνά επιτείνουν οι ειδήσεις και οι εικόνες που τα διεθνή ΜΜΕ μεταδίδουν από την περιοχή της επιχείρησης.

Η ενημέρωση γύρω από το στρες και η υποστήριξη της στρατιωτικής οικογένειας στη διάρκεια της αποστολής έχουν αποδειχθεί επαρκείς παράγοντες «ανοσοποίησης», ώστε να μην εμφανιστούν προβλήματα προσωπικά και οικογενειακά, είτε στη διάρκεια της αποστολής είτε μετά την ολοκλήρωσή της.

Η μέριμνα για το προσωπικό και τη στρατιωτική οικογένεια πρέπει να ξεκινά πριν την έναρξη της αποστολής, να συνεχίζεται σε όλη τη διάρκειά της καθώς και μετά την ολοκλήρωσή της.

Ανταποκρινόμενο το Πολεμικό Ναυτικό της χώρας μας στις ανάγκες αυτές του προσωπικού του, υλοποιεί μέσω του Γραφείου Πρόληπτικής Ψυχικής Υγιεινής (ΓΠΨΥ) της Διοίκησης Ναυτικής Εκπαίδευσης (ΔΝΕ), πρόγραμμα πρόληψης του στρες στο προσωπικό των Πολεμικών Πλοίων και τις οικογένειές τους.

Το πρόγραμμα αυτό επιτελείται από ομάδα ψυχικής υγείας αποτελούμενη από στρατιωτικό ψυχίατρο, ψυχολόγο και νοσηλεύτρια του ΓΠΨΥ και περιλαμβάνει τις ακόλουθες φάσεις:

1. Πριν την αποστολή

- ◆ Η ομάδα ψυχικής υγείας του ΓΠΨΥ επισκέπτεται το πολεμικό πλοίο λίγες ημέρες πριν την αναχώρηση για την αποστολή.
- ◆ Συζητά με τον Κυβερνήτη, τον Ύπαρχο και τον Ιατρό του Πλοίου για τους στρεσογόνους παράγοντες της επιχείρησης.
- ◆ Ενημερώνει το προσωπικό για το επιχειρησιακό στρες και διδάσκει απλές τεχνικές αντιμετώπισής του.
- ◆ Συζητά σε ομάδα διαλόγου με το πλήρωμα τους στρεσογόνους παράγοντες που αντιμετωπίζουν (προσωπικούς, οικογενειακούς, επαγγελματικούς κλπ). Η συζήτηση αυτή στοχεύει στην αποφόρτιση από συναισθήματα στρες, που ίσως έχουν ήδη συσσωρευτεί.
- ◆ Πληροφορεί για τη δυνατότητα υποστήριξης των οικογενειών τους στη διάρκεια της απουσίας τους.
- ◆ Παρέχει ατομική συμβουλευτική συνάντηση σε όσους το επιθυμούν, ώστε να επιλυθούν τα όποια προσωπικά προβλήματα πριν την έναρξη της αποστολής.

2. Κατά τη διάρκεια της αποστολής

- ◆ Διασύνδεση του ΓΠΨΥ με τις οικογένειες του πληρώματος και υποστήριξή τους σε όλη τη διάρκεια της επιχείρησης. Ιδιαίτερη μέριμνα όταν υπάρχουν παιδιά

στην οικογένεια, γονείς προχωρημένης ηλικίας και συγγενείς με σοβαρά προβλήματα υγείας.

- ◆ Επιπρόσθετα στη διάθεση των οικογενειών συνεχίζει να παραμένει η τηλεφωνική γραμμή ψυχολογικής υποστήριξης του ΠΝ η οποία λειτουργεί 24 ώρες το 24ωρο, 365 ημέρες το χρόνο στα τηλέφωνα: 800 114 555 3 (χωρίς χρέωση από σταθερό), 210 5574121 – 210 55(31376)-(31377)
- ◆ Παροχή συμβουλευτικών οδηγιών μέσω δορυφορικού τηλεφώνου από το προσωπικό του ΓΠΨΥ στα πληρώματα των Πολεμικών Πλοίων, εφόσον παραστεί ανάγκη, για την αντιμετώπιση ιδιαίτερων καταστάσεων.

3. Μετά την ολοκλήρωση της αποστολής και τον επαναπατρισμό

- ◆ Η ομάδα ψυχικής υγείας του ΓΠΨΥ επισκέπτεται το πολεμικό πλοίο λίγες ημέρες μετά την επιστροφή του.
- ◆ Συζητά με τον Κυβερνήτη, τον Ύπαρχο και τον Ιατρό του Πλοίου για τους στρεσογόνους παράγοντες και τα ιδιαίτερα γεγονότα, που παρουσιάστηκαν στη διάρκεια της επιχείρησης.
- ◆ Ακολουθεί ομαδική συνάντηση απευαισθητοποίησης με το προσωπικό προκειμένου να συζητήσουν τις εμπειρίες τους, να αποφορτιστούν από τυχόν έντονα συναισθήματα και να ενημερωθούν για τις όψιμες (καθυστερημένης έναρξης) επιπτώσεις του στρες και τις διαθέσιμες πηγές για την αντιμετώπισή τους. Η συνάντηση διευκολύνει το συναισθηματικό «κλείσιμο» της αποστολής.
- ◆ Ατομική συμβουλευτική συνάντηση σε όσους το επιθυμούν.
- ◆ Συνέχιση της μέριμνας στην πορεία του χρόνου, εφόσον ζητηθεί, σε προσωπική βάση, με Ψυχοθεραπεία ατομική, ζεύγους, γονέων, οικογένειας με σκοπό την επίλυση γενικότερων προβλημάτων.

• Αντιμετώπιση τραυματικού στρες

Στο περιβάλλον του ΠΝ, υφίσταται υψηλή πιθανότητα, να διαδραματιστούν ψυχικά τραυματικά γεγονότα στη διάρκεια των οποίων απειλούνται ή χάνονται ζωές, όπως δυστυχήματα στη διάρκεια εκπαίδευσης ή ασκήσεων, ναυτικά, εργατικά και τροχαία δυστυχήματα, πυρκαγιές, αυτοκτονία, φυσικές καταστροφές, ένοπλη συμπλοκή, ασυνήθιστες καταστάσεις με ακραίες εικόνες για στελέχη που συμμετέχουν σε πολυεθνική επιχείρηση του ΝΑΤΟ ή ΟΗΕ κλπ.

Στις περιπτώσεις αυτές οι επιζώντες, οι παριστάμενοι στη σκηνή, τα σωστικά συνεργεία, οι προστρέχοντες σε βοήθεια και όσοι χειρίζονται τα σώματα τραυματιών ή νεκρών, κινδυνεύουν να αναπτύξουν σοβαρές ψυχιατρικές παθήσεις (Διαταραχή Μετά από Ψυχοτραυματικό Στρες-PTSD και σωματόμορφες διαταραχές) εξαιτίας «Τραυματικού Στρες», ανεξάρτητα με το πόσο καλά δομημένη ήταν η προσωπικότητά τους έως τότε. Οι επιπτώσεις είναι δυσίαιτες, χρόνιες, ιδιαίτερα σοβαρές και επηρεάζουν συνολικά όλους τους τομείς της ζωής του στρατιωτικού. Ιδιαίτερα συχνά δε υποδιαγνώσκονται ιατρικά ή όταν αναγνωρίζονται δεν αποδίδονται στο τραυματικό γεγονός που βιώθηκε, δυσχεραίνοντας σημαντικά τη θεραπεία τους.

Σε εξέλιξη βρίσκεται πρόταση της ΔΝΕ για δημιουργία ταχυκίνητης ομάδας αντιμετώπισης τραυματικού στρες στο προσωπικό του ΠΝ.

• Διασύνδεση – Συνεργασία με άλλους φορείς

Η κυριότερη διασύνδεση του ΓΠΨΥ είναι αυτή με τη Θεραπευτική Κοινότητα ΝΝΣ, με σύγκλιση ομάδων ασθενών και προσωπικού καθώς και με αντιμετώπιση περιστατικών από κοινού για την καλύτερη και ταχύτερη αποκατάστασή τους.

Διασύνδεση με υγειονομικές υπηρεσίες

των ΕΔ και της Πολιτείας - όπως νοσοκομεία, κέντρα ψυχικής υγείας, θεραπευτήρια, κοινότητες απεξάρτησης, κέντρα λογοθεραπείας - για αντιμετώπιση περιστατικών.

Συνεργασία με δομές του ΟΚΑΝΑ, στα πλαίσια του Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ ΥΠΕΘΑ – ΟΚΑΝΑ, σε προγράμματα πρόληψης χρήσης τοξικών ουσιών καθώς και για την καλύτερη αντιμετώπιση αντίστοιχων περιστατικών.

- *Τηλεφωνική γραμμή ψυχολογικής υποστήριξης*

Το προσωπικό του ΓΠΨΥ είναι υπεύθυνο για τη στελέχωση, λειτουργία και οργάνωση της τηλεφωνικής γραμμής ψυχολογικής υποστήριξης.

Οι τηλεφωνικές γραμμές ψυχολογικής υποστήριξης των Ενόπλων Δυνάμεων είναι ένα από τα προγράμματα που υλοποιούνται από το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και εντάσσονται στα πλαίσια της ψυχοκοινωνικής μέριμνας. Αποσκοπούν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του Ανθρώπινου Δυναμικού των Ενόπλων Δυνάμεων και παρέχουν υπηρεσίες ενημέρωσης, στήριξης και συμβουλευτικής.

Ειδικότερα, τα παραπάνω προγράμματα στοχεύουν στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, ασφάλειας και υγιεινής του μόνιμου, στρατεύσιμου και πολιτικού προσωπικού καθώς και των συγγενών τους.

Η λειτουργία γραμμής ψυχολογικής υποστήριξης για το προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων θεωρείται σημαντική, ιδιαίτερα στην αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσης, καθώς πολλές Μονάδες και Υπηρεσίες είναι απομακρυσμένες και δεν υπάρχει η δυνατότητα παροχής άμεσων ψυχολογικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Ακόμη, η λειτουργία της γραμμής ως προθάλαμος θεωρείται καθοριστική, ώστε ο καλόν να παραπεμφθεί ή να απευθυνθεί σε κάποια δομή ψυχικής υγείας για περαιτέρω βοήθεια.

Η τηλεφωνική γραμμή ψυχολογικής υποστήριξης για το Πολεμικό Ναυτικό λειτουργεί επίσημα από το 1999. Είναι ενταγμένη στο Γραφείο Προληπτικής Ψυχικής Υγιεινής και σκοπός της είναι η παροχή υπηρεσιών ψυχολογικής υποστήριξης σε εικοσιτετράωρη βάση. Είναι η πρώτη χρονολογικά γραμμή τηλεφωνικής συμπαραστάσης που λειτουργεί στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων και η επιτυχής λειτουργία της συνέβαλε στη δημιουργία των αντίστοιχων γραμμών του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας το 2002.

Το έργο της Γραμμής είναι πολυδιάστατο και περιλαμβάνει κυρίως υπηρεσίες άμεσης παρέμβασης και συμπαραστάσης σε περιπτώσεις κρίσεων, υπηρεσίες πληροφόρησης, συμβουλευτικής και στήριξης, πάντα με την τήρηση της ανωνυμίας (ή και ψευδωνυμίας όταν διευκολύνει τον καλούντα) και με απόλυτη εχεμύθεια.

Το προσωπικό που εργάζεται στην τηλεφωνική γραμμή εντάσσεται σε πρόγραμμα συνεχούς εκπαίδευσης και εποπτείας για την καλύτερη απόδοσή του.

Στα πλαίσια διάδοσης της γραμμής στο σύνολο του προσωπικού του ΠΝ γίνεται ενημέρωση του συνόλου του νεοκατατασσόμενου προσωπικού (μόνιμου και στρατεύσιμου) σε κάθε κατάταξη καθώς και διανομή εντύπων και πληροφόρηση μέσω διαδικτύου σε συνεργασία με το ΥΠΕΘΑ.

Τέλος προσωπικό του ΓΠΨΥ συμμετέχει σε επιτροπές ελέγχου των τηλεφωνικών γραμμών του ΥΠΕΘΑ.

Επίσης είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σε πρόσφατη μεταπτυχιακή εργασία φοιτητών ΤΕΙ, η τηλεφωνική γραμμή του ΠΝ αξιολογήθηκε ως η καλύτερη επί ελληνικού εδάφους και ιδιαίτερα υψηλού επιπέδου.

- *Επιλογή προσωπικού*

Το ΓΠΨΥ έχει την ευθύνη διεξαγωγής όλων των ψυχοτεχνικών δοκιμασιών του προς κατάταξη προσωπικού του ΠΝ κα-

θώς και συμμετοχή στη διεξαγωγή αντίστοιχων δοκιμασιών του Λιμενικού Σώματος. Συγκεκριμένα, επιλογή προσωπικού στη ΣΝΔ και ΣΜΥΝ, επιλογή υποψηφίων ΕΠ.ΟΠ., ΣΕΑ και Αξιωματικών ΛΣ καθώς και ψυχιατρική-ψυχολογική εκτίμηση αυτών και των στρατευμένων θητείας.

- **Εκπαίδευση**

Μεγάλη σημασία δίνεται στην εκπαίδευση, όσων χειρίζονται προσωπικό, και στην κινητοποίηση της ομάδας για να πάρει ρόλο στην πράξη.

Για την εκπαίδευση-επιμόρφωση του προσωπικού του ΠΝ σε θέματα ψυχικής υγείας εφαρμόζονται αντίστοιχες παρεμβάσεις όπως:

- ◆ Διδασκαλία στα Σχολεία Προπαιδευτών (ΣΝΔ, ΣΜΥΝ, Προσωπικού Στρατευμένων Θητείας).
- ◆ Διδασκαλία-παρουσίαση του αντικείμενου «Στρες-Στρες Μάχης-Επιχειρησιακό Στρες» ως αναφέρθηκε παραπάνω.
- ◆ Παρουσίαση διαλέξεων, επί θεμάτων πρόληψης της χρήσης τοξικών ουσιών και διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού σε Μονάδες του ΠΝ.
- ◆ Διαλέξεις και διεξαγωγή βιωματικής ομάδας, στο ετήσιο «Σεμινάριο Νοσηλευτικής στην Έκτακτη Ανάγκη» του Νοσοκομείου Ερυθρός Σταυρός, με θέμα «Διαταραχές Ψυχικής Υγείας και Διαχείριση του Στρες στην έκτακτη ανάγκη».
- ◆ Διαλέξεις στους δοκίμους της ΣΝΔ, με σκοπό την ομαλή προσαρμογή τους.

Τέλος μόνιμα στελέχη του ΓΠΨΥ έχουν εκπαιδευτεί σε σχολεία του εξωτερικού, σε θέματα διαχείρισης στρες και θυμού, εκπαίδευση στις ψυχολογικές επιχειρήσεις και στην παρέμβαση σε κρίση (συνεργασία Ε.Δ.-Πολιτείας, διαπραγμάτευση ομήρων, διαχείριση κρίσεων).

- **Έρευνα – Δημοσιεύσεις**

Έχουν εκπονηθεί ερευνητικές εργασίες σε θέματα σχετικά με το στρες, τη χρήση ναρκωτικών και την θητεία.

Εργασίες και μελέτες έχουν δημοσιευτεί σε ξένα και ελληνικά έντυπα.

5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΔΡΑΣΗΣ

Το ΓΠΨΥ έχει συμβάλει, μαζί με τη γενικότερη προσπάθεια του ΠΝ και των μέτρων της ελληνικής πολιτείας, στην επίτευξη χαμηλού δείκτη αυτοκτονιών στο ΠΝ σε σχέση με τους άλλους κλάδους και το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού καθώς και σχεδόν μηδενικού δείκτη αιφνίδιων θανάτων από ναρκωτικά. Αντίστοιχα η Ελλάδα συνεχίζει να κατέχει θλιβερή πρωτεία πανευρωπαϊκά.

Το ΓΠΨΥ συμβάλει, ανάμεσα στα άλλα, στην ευημερία των οικογενειών του προσωπικού του ΠΝ, γεγονός που όμως δεν μπορεί να μετρηθεί στατιστικά. Οι μόνοι δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στατιστικά ως προς αυτή την κατεύθυνση είναι αυτοί των αυτοκτονιών και των αιφνίδιων θανάτων. Έως τώρα η μελέτη τους έχει δείξει την επίτευξη ομαλής προσαρμογής στις τάξεις του ΠΝ καθώς και διευκόλυνση των διαπροσωπικών και ενδοοικογενειακών σχέσεων.

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΓΠΨΥ ΓΙΑ ΡΑΝΤΕΒΟY

(210) 55-31374, (210) 55-31377

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΓΡΑΜΜΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ (ΧΩΡΙΣ ΧΡΕΩΣΗ)

800.114.5553

ΜΕ ΑΣΤΙΚΗ ΧΡΕΩΣΗ

(210) 5574121, (210) 55-31376,

(210) 55-31377

Φωτογραφία επομένης σελίδος: Από τις εκδηλώσεις μνήμης της 66ης επετείου από τη βύθιση του ηρωικού «Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ» (Υ-1) στη Σκιάθο την 13η Σεπτεμβρίου 2009

Δελτίο Ενημέρωσης

ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΙΕΣ

- Τέθηκαν σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία με το βαθμό που φέρουν οι παρακάτω **Πλωτάρχες** (ΠΤ): Ιωάννης Ζανάκης, Νικόλαος Μπούτσης, Δημήτριος Σταματάκης
- Προήχθη στο βαθμό της **Υποπλοίαρχου** η **Ανθυποπλοίαρχος** (ΠΥ) Μονιμοποιηθείσα Εθελόντρια Μαρία Ζώγου

ΠΡΟΑΓΩΓΕΣ

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Πλωτάρχη** οι παρακάτω **Υποπλοίαρχοι** (ΠΥ-ΠΤ): Παναγιώτης Γραμμένος, Δημοσθένης Νικολακόπουλος, Βασίλειος Νταλιάνης, Ιωάννης Βενιζέλος, Απόστολος Γονιδάκης, Γεράσιμος Βλαχοθανάσης, Γεώργιος Κονσολάκης, Μιχαήλ Μειμάρου, Ιωάννης Μαντζαράκης, Αναστάσιος Χατζηκώστας, Αθανάσιος Ευθυμίου, Παναγιώτης Ανδριανός, Στυλιανός Μπακάκης, Ιωάννης Στεργίου, Νικόλαος Νατσίδης, Ματθαίος Λάππας, Νικόλαος Κατσανιώτης, Κωνσταντίνος Μπαντούκας, Παναγιώτης Νικολάου, Διονύσιος Μαγγανάς, Ιωάννης Βρατσάμης, Νικόλαος Ελευθεριάνος, Απόστολος Ντάλαρης, Βασίλειος Μπούνταλης, Βασίλειος Δέδες, Δημήτριος Τσελέπης, Κωνσταντίνος Αργυράκος, Αθανάσιος Μητρόπουλος, Νικόλαος Μητσάκης, Ευάγγελος Πέππας, Κωνσταντίνος Τόμπρας, Ανδρέας Μαρκόπουλος, Ιωάννης Μπακογιάννης, Κυριάκος Βενιζέλος, Αντώνιος Γαϊτάνος, Σωτήριος Πολύδωρος, Θεόδωρος Βασιλάκης, Νικόλαος Λεβέντης, Ρήγας Χρυσοχού, Χρήστος Σταμάτης, Γεώργιος Λορεντζάτος, Ιωάννης Αλιφέρης, Νικόλαος Πλουμίδης, Αθανάσιος Τζιανακόπουλος, Γεώργιος Μπραουδάκης, Ιωάννης Σφακιανάκης, Αντώνιος Κουλίζος, Γεώργιος Μπαλάσκας, Αθανάσιος Λαϊβεράς, Μηνάς Κοντολέ-

ων, Σωτήριος Λιώσης, Δημήτριος Μαυράκης, Θεόδωρος Θεοδωράκης, Μαυρούδης Γιαξής, Χαράλαμπος Σωτηρόπουλος, Ιωάννης Μανασής, Ιωάννης Περιστεράκης, Ιωάννης Ρούμπος, Βασίλειος Μπουτζαρέλης, Γρηγόριος Καραστέργιος, Αθανάσιος Τσαλκίτζης, Ανδρέας Λιβάνιος, Γεώργιος Κουτσάφτης, Παναγιώτης Μπίκας, Ιωάννης Γαρείος, Αριστομένης Μπουτσαρέλης, Εμμανουήλ Διακογεωργίου, Θεόδωρος Παρασκευόπουλος, Αργύρης Δαμαλίτης, Μιχαήλ Πρινωτάκης, Γεώργιος Πέτρου, Επαμεινώνδας Δήμου, Θεολόγος Χατζόγλου, Ευάγγελος Πρίντζιος, Θεοδόσιος Αργυρόπουλος, Γεώργιος Μελίδης, Σταμάτιος Λεμπέσης, Αθανάσιος Σερεντέλος, Ιωάννης Ωρολογάς, Ανδρέας Αρτεμιάδης, Σπυριδωνας Ζήρας, Γεώργιος Κασφίκης, Ιωάννης Ρούσσο

- Προήχθη στο βαθμό του **Υποπλοίαρχου** ο **Ανθυποπλοίαρχος** Ειδικής Μονιμότητας Χ/Ε Ευάγγελος Χαγιάς.
- Προήχθη στο βαθμό του **Ανθυποπλοίαρχου** ο **Σημαιοφόρος** Ειδικής Μονιμότητας Χ/Ε Αλέξανδρος Παπούλιας.
- Προήχθησαν στο βαθμό του **Ανθυποπλοίαρχου** οι παρακάτω **Σημαιοφόροι** (ΠΥ-ΠΤ): Κωνσταντίνος Μεσσήνης, Δημήτριος Βαλασιδής, Γεώργιος Μεταλλινός, Γεώργιος Παπαϊώννου, Χρήστος Γιάννου, Ευάγγελος Σακελαρίου, Αντώνιος Βραστογαλάκης, Γεώργιος Λυδάκης, Κωνσταντίνος Τρίκας, Αναστάσιος Νικολόπουλος, Νικόλαος Νησιώτης, Κωνσταντίνος Μαυρομάτης, Ιωάννης Παπαγεωργίου, Θωμάς Θωμόπουλος, Ευάγγελος Πετσάκης, Νεκτάριος Δρίβας, Δημήτριος Κουρτελέσης, Αριστείδης Δήμας, Σεραφεΐμ Τουρίκης, Γεώργιος Μαρέτης, Μιχαήλ Νικολάκης, Κωνσταντίνος Πετράς, Αναστάσιος Μαντζαράς, Δημήτριος Φαμέλης, Γεώργιος

Δαλακάκης, Κωνσταντίνος Λερίου, Βασίλειος Μάρκου, Κωνσταντίνος Θωμαΐδης, Παύλος Δήμας, Χαράλαμπος Αβραμίδης, Εμμανουήλ Βρέτζος, Χρήστος Βλάχος, Γεώργιος Γάτσας, Αθανάσιος Κατσίκας, Παναγιώτης Μονογιός, Κυριάκος Κούκουλας, Χρήστος Βενιέρης, Δημήτριος Πλαταράς, Αθανάσιος Κασιβελος, Ιωάννης Τατάς, Στυλιανός Αδαμίδης, Ευάγγελος Μπιτζηλαίος, Ευθύμιος Αναγνώστου, Ιάκωβος Ζώρζος, Γεώργιος Καυκαλάκης, Γεώργιος Βικέλης, Κωνσταντίνος Γεωργίου, Εμμανουήλ Πήλιουρας, Γεώργιος Παυλάκης, Κωνσταντίνος Καραγεωργόπουλος, Πολυχρόνης Ασμαργιαννάκης, Γεώργιος Βολακάκης, Γεώργιος Κτενάς, Ιωάννης Γραμμένος, Νικόλαος Μιχελάκης, Γεώργιος Κοσμίδης, Δημήτριος Αντωνίου, Χαράλαμπος Ευθυμιάδης, Σπυριδωνας Παπαζώης, Ιωάννης Καριεντίδης, Δημήτριος Δαριβέρης, Παναγιώτης Μήτρος, Παναγιώτης Ελένης, Κωνσταντίνος Θεοδοσάκης, Ανδρέας Σωτήρχος, Γεώργιος Τσατραφύλης, Χρήστος Κουζούλογλου, Νικόλαος Καρανικόλας, Ιωάννης Κούμπηλης, Νικόλαος Χαραλαμπόπουλος, Αντώνιος Ποντικάκης, Χρήστος Μωραΐτης, Σωτήριος Αρβανίτης, Γεώργιος Γκλίστης, Παναγιώτης Κοντός, Ηλίας Δημητρόπουλος, Παρασκευάς Ανδριανός, Γεώργιος Μπρέμπος, Ιωάννης Παρίσης, Κωνσταντίνος Λυρής, Εμμανουήλ Τζανιδάκης, Κωνσταντίνος Σαρδέλης, Γεώργιος Διακουμάκος, Θωμάς Μονόπωλης, Δημήτριος Τελιογλανίδης, Ιωάννης Τατάς, Δημήτριος Βαλελής, Γεώργιος Νιάρχος, Ιωάννης Πλασταριάς, Ανακρέων Γερασίμου, Σπυριδων Ρήγας, Μιχαήλ Μαυριδής, Σωτήριος Ραπτόπουλος, Ευάγγελος-Γεώργιος Σιδέρης, Χρήστος Γιαννόπουλος, Θεοδόσιος Τάρλας, Ιωάννης Λιμογιάννης, Αχιλλέας Καραθανάσης, Αλέξανδρος Μπελεσάκος, Εμμανουήλ Δασκαλάκης, Ευστράτιος Γι-

ούρτης, Σπυριδων Χρυσοβιτσάνος, Αγγελής Προδρόμου, Γεώργιος Μάνεσης, Κυριάκος Κυριακόπουλος, Αλέξανδρος Κοντός, Ιωάννης Περδικούρης, Θεόδωρος Ορφανίδης, Δημήτριος Φραγκογιάννης, Γεώργιος Μυρίδης, Αχιλλέας Πατσαϊωάννου, Θεόδωρος Σύρρος, Γεώργιος Μαρκόπουλος, Γεώργιος Γρηγοράκης, Ιωάννης Πασαλής, Νικόλαος Γουζούσσης, Αναστάσιος Διονυσόπουλος, Κωνσταντίνος Κλεισιώτης, Ευάγγελος Μαργαρίτης, Αναστάσιος Πόγκας, Ιωάννης Βόγκας, Ανδρέας Βάλβης, Παναγιώτης Στρούμπας, Γεώργιος Σουρμελής, Κωνσταντίνος Κοροβέζης, Ιωάννης Σεγκούνας, Ιωάννης Σταμουλάκης, Μελέτιος Ρήγας, Βασίλειος Κοίνος-Κογιονός, Μάρκος Χαράτης, Ιωάννης Ρόμπολας, Αναστάσιος Λούαρης, Παναγιώτης Καψάλης, Ιωάννης Σταθόπουλος, Κωνσταντίνος Βαλυράκης, Κωνσταντίνος Γαλής, Αλέξανδρος Φιλιππίδης, Μιλτιάδης Στάμος Μανούσος, Παπαμαρκάκης, Ευστράτιος Λασπάς, Ευάγγελος Περδικούρης, Δημήτριος Θάνος, Ευστάθιος Κυργιώρης, Κωνσταντίνος Ελευθερίου, Εμμανουήλ Πελέκης, Κωνσταντίνος Λιάρος, Ιωάννης Γατίδης, Γεώργιος Σηφάκης, Γεώργιος Κουτρομπάς, Γεώργιος Κόφας, Ιωάννης Απαλάκης, Θεόδωρος Δεληγιώρης, Γεώργιος Ζωγόπουλος, Μιχαήλ Ευαγγελιδάκης, Βασίλειος Ξουρής, Εμμανουήλ Ορφανός, Βασίλειος Λαμπόγλου, Λεωνίδα Κωνσταντινέα, Σπυριδων Αναργύρου, Χαράλαμπος Ματθαίου, Χρήστος Ζορμπάς, Χρήστος Οικονόμου, Κωνσταντίνος Καραμπουρνιώτης, Ελευθέριος Γκόγκας, Θεόδωρος Πετρίδης, Δημήτριος Γκλεζάκης, Αντώνης Κουτσογιάννης, Αθανάσιος Κουτσούκος, Δημήτριος Παπασταύρος, Χρήστος Θεοχάρης, Κωνσταντίνος Κλημαντάκης, Δημήτριος Τζίμας, Ευάγγελος Μικρομάστορης, Σταύρος Παναγιωτακόπουλος, Διονύσιος Θεοδώ-

σης-Τσουνης, Σπυριδων Σκιαδάς, Ελευθέριος Παντζιάς, Κωνσταντίνος Ζωγράφος, Ευάγγελος Πολίτης, Ευάγγελος Κακαρούντας, Απόστολος Κουγιούρης, Βασίλειος Παύλου, Γεώργιος Γκίζας, Κωνσταντίνος Παθιάκης, Θεόδωρος Γκρέκος, Νεκτάριος Σφυράκης, Διονύσιος Τσαγκάρης, Ηλίας Γκάρλας, Δημήτριος Κοκλιώτης, Δημήτριος Κατούνης, Κωνσταντίνος Μεθενίτης, Χρήστος Τυράκης, Σπυριδων Ζερβός, Σωτήριος Κοντοές, Διονύσιος Κοκκότης, Κωνσταντίνος Μενούνος, Σπυριδων Κουρού, Ηλίας Μπουραζάνης, Σταμάτιος Αλεξανδρής, Νικόλαος Ζαχαριάς, Χρήστος Νίκας, Χρήστος Βιλλιώτης, Μελέτιος Παπαδιάς, Ιωάννης Βρούβας, Αναστάσιος Τζουμαλής, Μιχαήλ Ιβόπουλος, Σπυριδων Παπανελόπουλος, Ιωάννης Φωτιάδης, Ιωάννης Κλαδάς, Μιχαήλ Γκιτάκος, Ευάγγελος Τζωρτζάκης, Κωνσταντίνος Μπουρδάκος, Εμμανουήλ Κοϊνός-Κογιονός, Δημήτριος Γιαλαμάς, Μιχαήλ Παπανικολάου, Άγγελος Παπανικολάου, Ευάγγελος Ζέκος, Κωνσταντίνος Γενεράκης, Ιωάννης Μαστρογιάννης, Κωνσταντίνος Κατσιούλας, Γεώργιος Καραφάνταλος, Εμμανουήλ Κατζόλας, Γεώργιος Απάρτογλου, Αριστομένης Νικολακόπουλος, Θεόδωρος Ρέτζης, Νικόλαος Σωτηρόπουλος, Νικόλαος Κουτρουμάνος, Κωνσταντίνος Ανδριώτης, Ευάγγελος Κουδουνάκος, Σταύρος Κογιάννης, Γεώργιος Βίλλας, Λεωνίδας Μαρίνος, Ιωάννης Χρυσικόπουλος, Παναγιώτης Αργυρός, Γεώργιος Δαργωνάκης, Λουκάς Κατσαρός, Δημήτριος Πανουργιάς, Μιλτιάδης Δελάρτας, Γεώργιος Κιαμίλης, Παύλος Σαφέρ, Χρήστος Καλφραμανώλης, Κωνσταντίνος Καβάζης, Νικόλαος Παππάς, Νικήτας Μαλαπάνης, Αθανάσιος Ντάλλας, Νικόλαος Κατσιγιάννης, Κωνσταντίνος Γαλανός, Ανδρέας Βεργίδης, Κυριάκος Μίχας, Γεώργιος Γιατρόπουλος, Ευστάθιος Τριανταφύλλου,

Σωτήριος Ορέσκος, Δημήτριος Τζουνάκος, Δημήτριος Δουλαβέρης, Παναγιώτης Καρατζαφέρης, Χρήστος Μάτσκο, Εμμανουήλ Πετακάκης, Γεώργιος Παπαδάκης, Μιχαήλ Αμερίδης, Κωνσταντίνος Βλάμης, Δημήτριος Ράπτης, Βασίλειος Φυσεκίδης, Χαράλαμπος Ψαρόπουλος, Ιωάννης Μαρίνης, Ιωάννης Ντζαχρήστος, Πέτρος Πολίτης, Αθανάσιος Σακελλαρίου, Ευστάθιος Νικητόπουλος, Ιωάννης Τσιτουρίδης, Λουκάς Κωνσταντίνου, Αντώνιος Σπάθης, Γεώργιος Δαβαριάς, Ιωάννης Λειβαδίτης, Μιχαήλ Διονυσάτος, Παναγιώτης Ευδοκίδης, Γεράσιμος Ζαννής, Σταύρος Μήτσης, Νεκτάριος Βαρκιτζής, Παναγιώτης Ελευθεριάνος, Γεώργιος Χατζηνικολάου, Κωνσταντίνος Τρανάκος, Ιωάννης Τσιλίκας, Απόστολος Καρμίρης, Σπυριδων Νάννος, Αθανάσιος Κωστακάς, Μάριος Τσάρας, Περικλής Δημητρίου, Ιωάννης Κατσιγιαννάκης, Δημήτριος Πούτος, Θεόδωρος Στρατιώτης, Παναγιώτης Σαμπάνης, Δημήτριος Κιούσης, Δημήτριος Καραγιαννάκης, Ιωάννης Καριώτης, Νικόλαος Ανδρεαδάκης, Παναγιώτης Βαλεντής, Νικόλαος Φιωτάκης, Παναγιώτης Αλεξανδρής, Ειρήναρχος Πανταζάκος, Γεώργιος Κατσιφής, Κωνσταντίνος Νικολάου, Παντελεήμων Ευαγγελίδης, Μιχαήλ Κουκουνάκης, Ιωάννης Δημόπουλος, Θεόδωρος Μαυροειδής, Διονύσιος Βακαλόπουλος-Μπακάλης, Ιωάννης Καλύβας, Αθανάσιος Καρβέλας, Γεώργιος Κανάκης, Βαρύτιμος Βαρύτιμος, Κυριάκος Σωτηρόπουλος, Απόστολος Παπαπέτρου, Παναγιώτης Καρβέλας, Σπυριδων Πούλος, Άγγελος Κουφός, Παύλος Μπαλτζάκης, Δημήτριος Θανόπουλος, Παντελεήμων Μιχαλάκης, Λάζαρος Κουτσόπουλος, Γρηγόριος Βρακάς, Νικόλαος Ζορμπάς, Παρασκευάς Λάζαρης, Ιωάννης Νίτσος

- Προήχθησαν στο βαθμό του **Σημαιοφόρου** οι παρακάτω **Ανθυπασπιστές** Ειδι-

κοτήτων/Τεχνών: Καλλιόπη Χαλκιά, Δημήτρα Βασιλοπούλου, Κωνσταντίνος Δρίκος, Δημήτριος Παπαδόπουλος, Ηλίας Κατσιάβελος Κωνσταντίνος Χατζηϊακώβου, Ευάγγελος Γκίνης, Δημήτριος Καρνέσης, Κωνσταντίνος Σαντοριναίος –Περρής, Πέτρος Παλληκάρης, Πέτρος Βλάχος, Γεώργιος Παπασωτηρίου, Ελευθέριος Ποντικέρης, Ιωάννης Αποστόλου, Χρήστος Παλατιανός, Βασίλειος Αλατζάς, Δημοσθένης Ζωγράφος, Αρτέμιος Βελτανισιάν, Στυλιανός Νικέλλης, Δημήτριος Καλιανιώτης, Γεώργιος Μπατσικώστας, Ιωάννης Παναγιωτόπουλος, Λουκάς Κρέμος, Αντώνιος Πατσιλίβας, Ιωάννης Πανταζέλος, Παναγιώτης Αλαφάκης, Παναγιώτης Σταύρου, Γεράσιμος Στάμος, Κωνσταντίνος Μπακαλούλης, Ευάγγελος Ρήγκος, Δημήτριος Τσαμπής, Θεόδωρος Τσοκαναρίδης, Ελευθέριος Αγγελής, Αντώνιος Γκέλης, Μικές Ταυλάρης, Ιάκωβος Ζυγούκης, Ιωάννης Κατσιμίχας, Νικόλαος Σταυρακάκης, Χρήστος Νικολάου, Νικόλαος Μερζιώτης, Γεώργιος Κοτσώνης, Γεράσιμος Βάλασμος, Κωνσταντίνος Παναγιωτόπουλος, Κωνσταντίνος Αχυρόπουλος, Χρήστος Καρατόλιος, Λάζαρος Παραμύθας, Ιωάννης Μάνος, Αριστομένης Κούτχιας, Νικόλαος Τζεκάκης, Βασίλειος Αθανασιάδης, Ευγένιος Παπαδόπουλος, Εμμανουήλ Παπαδάκης, Γεώργιος Μανουσάκης, Κωνσταντίνος Δράκος, Αχιλλέας Ξηρόκωστας, Γεώργιος Περράκης, Λάμπρος Κολοκοτρώνης, Ιωάννης Χέλμης, Ιωάννης Κορρές, Δημήτριος Μαρούλης, Ηλίας Κολοβός, Αθανάσιος Χονδρονάσιος, Ανδρέας Σκαρόπουλος, Κωνσταντίνος Τριαντάφυλλος, Εμμανουήλ Μανωλακάκης, Κωνσταντίνος Καψάλης, Απόστολος Ξιούρας, Ιωάννης Χάνας, Κωνσταντίνος Μωραϊτής, Διονύσιος Κουλουμπιώτης, Ιωάννης Κουτσούλας, Αθανάσιος Νικήτας, Ανδρέας Κόντης, Δημήτριος Χριστολου-

κάς, Νικόλαος Δέδες, Στυλιανός Γεωργιάδης, Χρήστος Ανδρεάδης, Αθανάσιος Καραούλης, Ιωάννης Κανδρής, Παναγιώτης Παραβατός, Σεραφείμ Παπαλαμπρόπουλος, Παναγιώτης Γκίνης, Νικόλαος Καραγιάννης, Αλέξανδρος Ρουμेलιώτης, Σταύρος Τούτσης, Λεωνίδας Ζαβέρδας, Δημήτριος Γιοσάκης, Ηλίας Αναστασίου, Ιωάννης Πολίτης, Αναστάσιος Παναγιώτου, Εμμανουήλ Κώτσος, Ιωάννης Διαμαντάκος, Γεώργιος Αλεξανδράκης, Σπυριδών Κωστογιάννης, Πασχάλης Γκογκίδης, Κωνσταντίνος Τσερπές, Σωτήριος Λεονάρδος, Γεώργιος Μαράτος, Αναστάσιος Καλότυχος, Ανδριανός Ευσταθίου, Πρόδρομος Θεοχαρίδης, Μιχαήλ Καρβούνης, Δημήτριος Κααραπάνος, Αθανάσιος Πάνος, Εμμανουήλ Παπαδάκης, Χαράλαμπος Τσιλιβίγκος, Γεώργιος Ιερομόναχος, Ιωάννης Ζηλιέρης, Μιχαήλ Μαγιατίτης, Δημήτριος Γιαννικόπουλος, Παναγιώτης Αλαμάγκος, Νικόλαος Χαριτάκης, Κωνσταντίνος Τσιόδουλος, Κωνσταντίνος Νίττας, Νεκτάριος Βιέννας, Ανδρέας Κατσαρός, Παναγιώτης Πνάκας, Ελευθέριος Πετρόπουλος, Γεώργιος Κωστόπουλος, Λάμπρος Καπέλης, Αριστοτέλης Δημητριάδης, Ιωάννης Βογιαντζής, Μύρων Αληφάνταρος, Άγγελος Μέξης, Αντώνιος Συκόφιλος, Παναγιώτης Φελεμέγκας, Ηλίας Νικολέτος, Ανάργυρος Αργυρόπαις, Δημήτριος Τσιαραδήμας, Γεώργιος Μέριανος, Αντώνιος Κοσμόπουλος, Γεώργιος Γούργαρης, Κωνσταντίνος Σιώζιος, Νικήτας Γεωργάς, Σπυριδών Παπασταθάτος, Κωνσταντίνος Κουτσούκος, Παναγιώτης Λογοθέτης, Νικόλαος Διαμαντίδης, Γεώργιος Νίκου, Γεώργιος Κωνσταντούλης, Μηνάς Φασουλής, Χαρίλαος Χρυσικόπουλος, Απόστολος Κυριάκος, Απόστολης Διαμαντής.

- Προήχθησαν στο βαθμό της **Σημαιοφόρου** οι παρακάτω **Ανθυπασπίστριες** Ειδικοτήτων: Αναστασία Ζαγκουντίνου,

Ελένη Αλεξανδρή, Ζωή Αϊδίνη, Γεωργία Βασιλείου, Αναστασία Σεπέτη, Μαρία Φράγκου, Μαργαρίτα Κούζογλου, Δήμητρα Βγενοπούλου, Δήμητρα Βεγιάννη, Μαρία Τατσιώκα, Δήμητρα Δρόσου, Στυλιανή Σιόγκα, Μαρία Χανιώτη, Τερέζα Δημητρίου, Παναγιώτα Βλαχοπούλου, Ευδοξία Γιαννακοπούλου, Μαρίνα Γαβριλάκη, Μαρία Τσιρώνη, Μαργαρίτα Παραλίκα, Ελένη Λουκοπούλου, Αικατερίνη Βεσκούκη, Ανδριάννα Τσιλιβίγκου, Γιαννούλα Βουρτσάνη, Γεωργία Τζαμάκου, Ειρήνη Αδικημενάκη, Αργυρώ Μάγκου, Στυλιανή Πανούση, Κωνσταντίνα Αγγελάκη, Κωνσταντινιά Μάρκου, Ευφροσύνη Τζιόκα, Μαρία Πανταγούτσου, Σουλτάνα-Ευλαμπία Βερναρλή,, Ελισάβετ Μόνια, Ανδρονίκη Παχάκη, Γεωργία Αυγερινοπούλου, Ελένη Μπεσίρη, Ανδριάννα Τρίπλη, Αναστασία Χριστοπούλου, Αργυρή Χαρούπα, Αικατερίνη Σταματοπούλου, Φλώρα Γεωργαντίδη, Φλώρα Παληκαροπούλου,, Παρασκευή Τρλίτση, Ιωάννα Στυλιανοπούλου, Φανή Πετροπούλου, Παρασκευή Κουτσοκώστα, Αθηνά Ξανθουδάκη, Αποστολία Θώδου, Πολύμνια Χερσονιωτάκη, Ευπραξία Κατσιλιάνου, Ελένη Κωστέτσου, Ηλιάνα-Βαρβάρα Ζωμένου, Αντωνία Κωνσταντινίδου, Δήμητρα Μότσιλα, Αντωνία Μάνδυλα, Μαρία Κουρεμέντζα, Αικατερίνη Ρίζου, Αικατερίνη Βασιλοπούλου, Μαρία Τσουνάκα, Ελένη Μανούσου, Μαρία Φωτά, Λαμπρινή Βλάχου, Δήμητρα Μαυροπούλου, Καλλιόπη Παυλίδου, Αφροδίτη Τρίμη, Ελευθερία Τοράκη, Μαρία Παπαγεωργίου, Κυπαρισσία Κανάκη, Παρασκευή Γραικιώτου,

Άννα Χριστέλου, Χρυσούλα Σιαμανδούρα, Κερατσού Μάρκου, Παναγιώτα Ηλιοπούλου, Αφροδίτη Βλαχοχριστοπούλου, Αθανασία Παππά, Χαρίκλεια Παπαδογιάννη, Ειρήνη Παπασωτηρίου, Ευαγγελία Παπαστεριάδη, Άννα Παγώνη, Αναστασία Παπαδοπούλου.

ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ

- Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι** Σώματος Υγειονομικού/Νοσηλευτικής του Πολεμικού Ναυτικού οι παρακάτω μαθητές/τριες που αποφοίτησαν ευδόκιμα από τη Σχολή Αξιωματικών Νοσηλευτικής: Απόστολος Παπανικολάου, Παρασκευή Τζιαχρή
- Ονομάζονται **Μόνιμοι Σημαιοφόροι** και κατατάσσονται στο Πολεμικό Ναυτικό οι παρακάτω μαθητές που αποφοίτησαν από τη Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Σωμάτων (ΣΣΑΣ):
Οικονομικού: Ανδρονίκη Τσελεπίδη, Ιωάννα Μανδάλα, Ιωάννης Θωμαΐδης, Χάρυλαμπος Καπνάς, Βασίλειος Καραγιάννης, Κωνσταντίνος Μπαλαμπάνος, Ευθαλία Τσιόγκα, Κυριάκος Τζουτζίδης, Αλέξανδρος Χατζηευστρατίου, Εμμανουήλ Ξανθούλης
Υγειονομικού/Ιατρούς: Νικόλαος Ανουσάκης-Βλαχοχρήστου, Γεώργιος Σωτηρόπουλος, Άρτεμις Τρίκολα, Γεώργιος Στρούγγης-Βενετάς, Άγγελος Τσέλος, Χαρίλαος Γερασίμου
Υγειονομικού/Φαρμακοποιούς: Ξανθή Τσιούνη, Άγγελος Παρασκευόπουλος
Υγειονομικού/Ψυχολόγος: Αθηνά Παπαδοπούλου

Αντιναύαρχος ε.α

Κωνσταντίνος Σκιαδόπουλος ΠΝ

Επίτιμος Διοικητής Στόλου Παλαίμαχος Β΄ΠΠ

Απεβίωσε την 15η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1921 στους Βαρυπατάδες Κερκύρας. Το 1938 εισήλθε στη ΣΝΔ, λόγω δε του πολέμου αποφοίτησε το 1940 με το βαθμό του Αρχικελευστή, το 1942 προήχθη σε Σημαιοφόρο Μάχιμο, το 1944 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1946 σε Υποπλοίαρχο, το 1951 σε Πλωτάρχη, το 1958 σε Αντιπλοίαρχο, το 1962 σε Πλοίαρχο, το 1965 σε Αρχιπλοίαρχο, το 1967 σε Υποναύαρχο, και αποστρατεύτηκε το 1971 ως Αντιναύαρχος. Σε όλη τη διάρκεια του Ελληνοϊταλικού και Ελληνογερμανικού πολέμου, υπηρέτησε στο Θ/Κ ΑΒΕΡΩΦ, περιοδικά αποσπώμενος στα Α/Τ ΨΑΡΑ-ΣΠΕΤΣΑΙ και μετέχοντας στις Ναυτικές Επιχειρήσεις εκείνης της περιόδου, περιλαμβανομένων και των τριών επιδρομικών ενεργειών στο Στενό του Οτράντο. Το Μάρτιο 1941, του εκφράστηκε εύφημη μνεία για τη συμβολή του στην καταβύθιση εχθρικού υποβρυχίου (επί του Α/Τ ΨΑΡΑ). Στα τέλη Απριλίου 1941 ακολούθησε με το ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ το Στόλο κατά την αποδημία στη Μέση Ανατολή, λαμβάνοντας μέρος στις Συμμαχικές επιχειρήσεις στη Μεσόγειο και τον Ινδικό Ωκεανό, περιλαμβανομένης της άκρως επικίνδυνης συνοδείας νηοπομπών προς το Τομπρούκ (Μάρτιος 1942) με το Α/Τ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ, των επιχειρήσεων της απόβασης στη Σικελία (Ιούλιος 1943) και τη Νότια Ιταλία (Σεπτέμβριος 1943) με το ΠΙΝΔΟΣ, των επιχειρήσεων της Δωδεκανήσου, ύστερα από τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας (Σεπτέμβριος-Νοέμβριος 1943)

επίσης με το ΠΙΝΔΟΣ. Εκτός από τον Β΄, ΠΠ έλαβε μέρος στις Ναυτικές επιχειρήσεις του Εμφυλίου.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Αργυρός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος μετά ξιφών, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Φοίνικος, Αργυρός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου μετά ξιφών, Χρυσός Σταυρός του Τάγματος του Γεωργίου, Ταξιάρχης του Τάγματος του Φοίνικος, Ταξιάρχης του Τάγματος του Γεωργίου, Ανώτερος Ταξιάρχης του Τάγματος του Φοίνικος

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Στρατιωτικής Αξίας Γ΄, Β΄, και Α΄, τάξεως, Εξαιρέτων πράξεων διπλή απονομή, Ελληνοϊταλικογερμανικού πολέμου 1940-41, 1941-45, Σταυρός του αγώνος Βασιλικού Ναυτικού, Χάλκινος Σταυρός Ναυτικού αγώνος.

Αρχιπλοίαρχος ε.α

Γεώργιος Ραγούζης ΠΝ

Απεβίωσε την 13η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1944 στην Αθήνα. Το 1962 κατετάγη στη ΣΝΔ ως Δόκιμος Σημαιοφόρος, το 1966 ονομάστηκε Σημαιοφόρος Μάχιμος, το 1969 προήχθη σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1973 σε Υποπλοίαρχο, το 1978 σε Πλωτάρχη, το 1983 σε Αντιπλοίαρχο, το 1990 σε Πλοίαρχο, το 1991 σε Αρχιπλοίαρχο, και το ίδιο χρόνο τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΠΑΡΑΣΗΜΑ: Ιππότης του Χρυσού Σταυρού του Τάγματος της Τιμής

Αντιπλοίαρχος (ΠΥ-ΑΡΜ) ε.α

Μάριος Αναστασάκης ΠΝ

Απεβίωσε την 8η Οκτωβρίου 2009. Γεννή-

θηκε το 1936 στη Γέργερη Ηρακλείου. Το 1952 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1955 ονομάσθηκε Ναύτης Α΄, το 1956 Δίοπος, το 1959 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1964 σε Υποκελευστή Α΄, το 1967 σε Αρχικελευστή, το 1970 σε Ανθυπασπιστή, το 1977 σε Σημαιοφόρο, το 1980 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1984 σε Υποπλοίαρχο, το 1987 σε Πλωτάρχη, τον ίδιο χρόνο σε Αντιπλοίαρχο, και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία ως ευδοκίμως τερματίσας την σταδιοδρομία του.

Πλωτάρχης (ΠΤ-ΠΥΡ) ε.α

Ιωάννης Μαρτίνος ΠΝ

Απεβίωσε την 11η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1917 στη Δρυσπίδα Κύθνου. Το 1935 κατετάγη στο Κ. Π ως Ναυτόπαις, το 1936 ονομάσθηκε Ναύτης, το 1940 προήχθη σε Δίοπο, το 1941 σε Υποκελευστή Β΄, το 1943 σε Υποκελευστή Αε, το 1951 σε Κελευστή, το 1957 σε Αρχικελευστή, και τον ίδιο χρόνο σε Σημαιοφόρο, το 1960 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1964 σε Υποπλοίαρχο, το 1969 σε Πλωτάρχη, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Πλωτάρχης (ΠΤ-ΕΦ) ε.α

Γεώργιος Αγραφιώτης ΠΝ

Απεβίωσε την 24η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1929 στο Μεσολόγγι Αιτωλ/νίας. Το 1946 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Β΄, τεχνίτης, το 1948 ονομάσθηκε Ναύτης Α΄, το 1950 προήχθη σε Δίοπο, το 1953 σε Υποκελευστή Β΄, το 1956 σε Υποκελευστή Α΄, το 1960 σε Κελευστή, το 1964 σε Αρχικελευστή, το 1968 σε Σημαιοφόρο, το 1971 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1975 σε Υποπλοίαρχο, το 1981 σε Πλωτάρχη, και το 1982 τέθηκε σε αποστρατεία.

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΑΡΜ) ε.α

Παναγιώτης Τσιλιβαράκος ΠΝ

Απεβίωσε την 23η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1929 στην Καλαμάτα Μεσσηνίας. Το 1946 κατετάγη στη Σχολή Ναυτοπαίδων ως Ναυτόπαις, το 1949 ονομάσθηκε Ναύτης, το 1950 προήχθη σε Δίοπο, το 1953 σε Υποκελευστή Β΄, το 1957 σε Υποκελευστή Α΄, το 1961 σε Κελευστή, το 1965 σε Αρχικελευστή, το 1967 σε Σημαιοφόρο, το 1970 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1974 σε Υποπλοίαρχο, το 1979 σε Πλωτάρχη, και το 1980 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Πλωτάρχης (ΠΤ-ΞΥΛ) ε.α

Κωνσταντίνος Μαρίνης ΠΝ

Απεβίωσε την 15η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1931 στον Πόρο Τροιζηνίας. Το 1947 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Β΄, το 1949 ονομάσθηκε Ναύτης Α΄, το 1951 Δίοπος, το 1954 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1959 σε Υποκελευστή Α΄, το 1963 σε Κελευστή, το 1967 σε Αρχικελευστή, το 1971 σε Ανθυπασπιστή, το 1972 σε Σημαιοφόρο, τον ίδιο χρόνο σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1980 σε Υποπλοίαρχο, το 1982 σε Πλωτάρχη και τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία

Πλωτάρχης (ΠΥ-ΤΗΛ) ε.α

Αντώνιος Κονιδάρης ΠΝ

Απεβίωσε την 3η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1940 στη Βαυκερή Λευκάδος. Το 1956 κατετάγη στο ΠΝ ως ναυτόπαις, το 1959 ονομάσθηκε Δίοπος, το 1962 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1966 σε Υποκελευστή Α΄, το 1969 σε Αρχικελευστή, το 1974 σε Ανθυπασπιστή, το 1980 σε Σημαιοφόρο, το 1983 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1987 σε Υποπλοίαρχο, το 1988 σε Πλωτάρχη, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Υποπλοίαρχος (ΠΥ-ΣΗΜ) ε.α

Μιχαήλ Κατσαράκης ΠΝ

Απεβίωσε την 14η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1935 στο Μίλατον-Μιραμπέλλου Λασιθίου. Το 1945 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1952 ονομάστηκε Ναύτης Β΄, το 1953 Ναύτης Α΄, τον ίδιο χρόνο προήχθη σε Δίοπτο, το 1955 σε Υποκελευστή Β΄, το 1960 σε Υποκελευστή Α΄, το 1964 σε Κελευστή, το 1965 σε Ανθυπασπιστή, το 1969 σε Σημαιοφόρο, το 1972 σε Ανθυποπλοίαρχο, το 1976 σε Υποπλοίαρχο, και το 1980 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Ανθυποπλοίαρχος (ΠΥ-ΑΡΜ) ε.α

Διονύσιος Κλάδης ΠΝ

Απεβίωσε την 10η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1936 στον Αγαλά Ζακύνθου. Το 1951 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναυτόπαις, το 1954 ονομάστηκε Ναύτης Α΄, το 1955 Δίοπος, το 1958 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1962 σε Υποκελευστή Α΄, το 1967 σε Κελευστή, το 1970 σε Ανθυπασπιστή, το 1976 σε Σημαιοφόρο, το 1977 σε Ανθυποπλοίαρχο, και τον ίδιο χρόνο τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Ανθυποπλοίαρχος (ΠΤ-ΧΥΤ) ε.α

Γεώργιος Τρύφωνας ΠΝ

Απεβίωσε την 7η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1944 στην Άρτα. Το 1960 κατετάγη στο ΠΝ ως μαθητής τεχνίτης. Το 1964 προήχθη σε Δίοπτο, το 1969 σε Κελευστή, το 1972 σε Επικελευστή, το 1975 σε Αρχικελευστή, το 1981 σε Ανθυπασπιστή, το 1985 σε Σημαιοφόρο, το 1988 σε 4 Ανθυποπλοίαρχο, και το 1993 τέθηκε σε αυτεπάγγελτη αποστρατεία.

Ανθυποπλοίαρχος (ΠΤ-ΕΦ) ε.α

Βασίλειος Μίγδος ΠΝ

Απεβίωσε την 9η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθη-

κε το 1952 στη Σκουλικαριά Άρτας. Το 1968 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης Τεχνίτης, το 1971 ονομάστηκε Δόκιμος Κελευστής, το 1973 προήχθη σε Κελευστή, το 1976 σε Επικελευστή, το 1979 σε Αρχικελευστή, το 1985 σε Ανθυπασπιστή, το 1989 σε Σημαιοφόρο, το 1992 σε Ανθυποπλοίαρχο, και το 1994 τέθηκε σε αποστρατεία μετά από αίτησή του.

Ανθυποπλοίαρχος (ΠΤ-ΗΛ/ΗΤ) ε.ε

Αθανάσιος Αντωνίου ΠΝ

Απεβίωσε την 5η Σεπτεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1965 στην Αθήνα. Το 1982 κατετάγη στη ΣΜΥΝ, το 1983 αποφοίτησε ως Δόκιμος Κελευστής, το 1985 προήχθη σε Κελευστή, το 1987 σε Επικελευστή, το 1990 σε Αρχικελευστή, το 1996 σε Ανθυπασπιστή, το 2003 σε Σημαιοφόρο, και το 2006 σε Ανθυποπλοίαρχο.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Ευδοκίμου υπηρεσίας Β΄, και Α΄, τάξεως.

Σημαιοφόρος (ΠΥ-Η/Α) ε.α

Γεώργιος Μπελώνιας ΠΝ

Απεβίωσε την 9η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1920 στην Αθήνα. Το 1939 κατετάγη στο ΠΝ ως Πρότακτος Ηλεκτριστής, το 1942 προήχθη σε Δίοπτο, το 1942 σε Υποκελευστή Β΄, το 1944 σε Υποκελευστή Α΄, το 1952 σε Κελευστή, το 1959 σε Αρχικελευστή, και αποστρατεύτηκε το 1963 με το βαθμό του Σημαιοφόρου σε αποστρατεία.

Σημαιοφόρος (ΠΥ-ΤΗΛ) ε.ε

Νικόλαος Βαρβαρέλης ΠΝ

Απεβίωσε την 24η Σεπτεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1965 στο Βόλο. Το 1986 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ, το 1987 προήχθη σε Δίοπτο, το 1988 σε Κελευστή, το 1991 σε Επικελευστή, το 1994 σε Αρχικελευστή, το 2000 σε Ανθυπασπιστή, και το 2007 σε Σημαιοφόρο.

Είχε τιμηθεί με τις εξής Ηθικές Αμοιβές:
ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Ευδοκίμου υπηρεσίας Β΄, τάξεως.

Ανθυπασπιστής (Τ/ΠΜ) ε.α
Κωνσταντίνος Μπαλοδήμος

Απεβίωσε την 5η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1911 στη Μεσσηνία. Το 1931 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης εθελοντής, το 1933 ονομάστηκε Δίοπος, το 1934 ανακατετάγη ως Ναύτης Εθελοντής, το 1936 προήχθη σε Δόκιμο Υποκελευστή, το 1939 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1941 σε Υποκελευστή Α΄, το 1943 σε Κελευστή, το 1945 σε Αρχικελευστή, το 1958 απολύθηκε ως Έφεδρος Σημαιοφόρος.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ: Αναμνηστικό Μετάλλιο Εθνικής Αντιστάσεως.

Ανθυπασπιστής (ΕΣΧ) ε.α
Ανδρέας Λαμπράκης

Απεβίωσε την 2α Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1935 στο Ηράκλειο Κρήτης. Το 1955 κατετάγη στο ΠΝ ως Ναύτης πρότακτος, το 1959 ονομάστηκε Δίοπος, το 1962 προήχθη σε Υποκελευστή Β΄, το 1966 σε Υποκελευστή Α΄, το 1969 σε Αρχικελευστή, το 1975 σε Ανθυπασπιστή, και το 1977 απολύθηκε με το βαθμό του Ανθυπασπιστή.

Ανθυπασπιστής (ΔΙΑΧ) ε.α
Κωνσταντίνος Μουλινός

Απεβίωσε την 16η Σεπτεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1942 στην Κέρκυρα. Το 1958 κατετάγη στο ΚΕ ΠΟΡΟΣ ως ναυτόπαις, το 1961 προήχθη σε Δίοπο, το 1964 σε Υποκελευστή Β΄, το 1967 σε Επικελευστή, το

1971 σε Αρχικελευστή, το 1977 σε Ανθυπασπιστή, και το 1987 απολύθηκε με το βαθμό του Ανθυπασπιστή.

Ανθυπασπιστής (ΗΛ-Η/Τ) ε.α
Εμμανουήλ Σταμπούλος

Απεβίωσε την 2α Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1959 στην Αθήνα. Το 1975 κατετάγη στη ΣΔΥΤΕΝ, το 1978 ονομάστηκε Δόκιμος Κελευστής, το 1980 προήχθη σε Κελευστή, το 1984 σε Επικελευστή, το 1988 σε Αρχικελευστή, το 1995 σε Ανθυπασπιστή, και το 2006 απολύθηκε με το βαθμό του Ανθυπασπιστή.

Αρχικελευστής (ΗΛ/ΗΤ) ε.ε
Γεώργιος Ψαλιδάκης

Απεβίωσε την 23η Οκτωβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1971 στην Αθήνα. Το 1990 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ ως Δίοπος ΕΠΥ, το 1992 προήχθη σε Κελευστή, το 2001 σε Επικελευστή, και το 2009 σε Αρχικελευστή.

Επικελευστής (ΕΣΧ) ε.ε
Σταμάτιος Μουζάκης

Απεβίωσε την 20η Σεπτεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1978 στον Πειραιά. Το 1997 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ, το 1999 προήχθη σε Κελευστή, και το 2007 σε Επικελευστή.

Δίοπος (ΕΣΧ) ε.ε
Γεώργιος Τζίμας

Απεβίωσε την 4η Νοεμβρίου 2009. Γεννήθηκε το 1981 στην Αθήνα. Το 2005 κατετάγη στο ΚΕΠΑΛ ως Ναύτης ΕΠΟΠ, και το 2006 προήχθη σε Δίοπο.

Εκ μέρους του Πολεμικού Ναυτικού εκφράζονται τα πιο ειλικρινή συλλυπητήρια προς τις οικογένειες και τους συγγενείς των εκλιπόντων.
Ευχόμεθα ο Πανάγαθος να τους προσφέρει παρηγορία και δύναμη ψυχής.

1. Από 22 Αυγ. έως 17 Σεπ. '09, η Κ/Φ ΚΡΑΤΑΙΟΣ συμμετείχε στην επιχείρηση UNIFIL στην περιοχή του Λιβάνου.
2. Από 23 Αυγ. έως 18 Οκτ. '09, το ΝΘ ΕΥΝΙΚΗ συμμετείχε στη μόνιμη δύναμη του NATO SNMCMG2 (Standing NRF Mine-Counter Measures Group 2).
3. Από 24 έως 29 Αυγ. '09, η Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ, το ΤΠΚ ΞΕΝΟΣ και το ΠΠ ΚΥΚΝΟΣ παρέμειναν σε ετοιμότητα για τυχόν παροχή συνδρομής στον ιστιοπλοϊκό αγώνα «AEGEAN REGATA '09».
4. Την 27 Αυγ. '09, διατέθηκε ένα πυροσβεστικό όχημα από ΝΒ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ για κατάσβεση πυρκαγιάς στην περιοχή Προφήτη Ηλία Κερατσινίου.
5. Την 28 Αυγ. '09, διατέθηκαν δύο ναυτοδίοποι από το Ναυτικό Παρατηρητήριο Άνδρου (AN72B) για παροχή συνδρομής φυλακής πυρασφάλειας στην περιοχή Γαυρίου ν. Άνδρου.
6. Την 30 Αυγ. '09, η Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις επετείου Ναυμαχίας του Γέροντα στη ν. Κάλυμνο.
7. Από 02 Σεπ. '09, διατίθεται η Υ/Φ ΔΟΙΡΑΝΗ για υδροδότηση της νήσου Ιθάκης.
8. Την 06 και 07 Σεπ. '09, διάθεση ενός (1) πυροσβεστικού οχήματος με τρία άτομα από ΝΣ και άγημα τριάντα (30) ατόμων από ΔΝΕ για παροχή συνδρομής / περιφρούρησης τυχόν αναζοπύρωσης πυρκαϊάς σε γειτνιάζουσα περιοχή στη ΔΕΝ.
9. Από 7 Σεπ. '09, η Φ/Γ ΑΔΡΙΑΣ συμμετέχει στην επιχείρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης «EUNAVFOR Somalia-Operation ATALANTA», με αποστολή την προστασία της ανθρωπιστικής βοήθειας, την μείωση της παρενόχλησης των θαλασσιών οδών ναυσιπλοΐας και της αποσταθεροποίησης του θαλάσσιου χώρου στην περιοχή της Σομαλίας. Η συμμετοχή του πλοίου στην εν λόγω δύναμη πρόκειται να ολοκληρωθεί τον Δεκέμβριο 20'09.
10. Από 08 έως 10 Σεπ. '09, ο Α/ΓΕΝ (συνοδευόμενος από τον ΔΚΑ) εκτέλεσε επίσημη επίσκεψη στο Συμμαχικό Ναυτικό Στρατηγείο στη Νάπολη της Ιταλίας (CC MAR NAPLES).
11. Από 08 έως 10 Σεπ. '09, διεξήχθη στην Αθήνα ο 6ος κύκλος συνομιλιών επιπέδου ΓΕΝ, μεταξύ Ελληνικού και Γερμανικού Ναυτικού.
12. Την 11 και 14 Σεπ. '09, η Κ/Φ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ εκτέλεσε μεταφορά σωματείου «Ανοιχτή αγκαλιά» από ν. Λήμνο σε ν. Αγ. Ευστράτιο και αντίστροφα.
13. Από 12 έως 13 Σεπ. '09, η Φ/Γ ΣΠΕΤΣΑΙ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις επετείου Ναυμαχίας Σπετσών «ΑΡΜΑΤΑ 2009».
14. Από 12 έως 13 Σεπ. '09, ο ΑΣ, με το ΤΠΚ ΛΑΣΚΟΣ και το Υ/Β ΠΟΣΕΙΔΩΝ συμμετείχαν σε εορταστικές εκδηλώσεις 66ης επετείου Βύθισης «Υ/Β ΚΑΤΣΩΝΗΣ» στη ν. Σκιάθο.
15. Την 13 Σεπ. '09, το Υ/Β ΠΟΣΕΙΔΩΝ συμμετείχε σε εκδηλώσεις μνήμης Διόπου Ν. Καραδούκα σε ν. Σκόπελο.
16. Την 13 Σεπ. '09, το ΤΠΚ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 61ης επετείου από την απελευθέρωση ν. Μεγίστης.
17. Από 17 Σεπ. έως 17 Οκτ. '09, το ΤΠΚ ΣΤΑΡΑΚΗΣ συμμετείχε στην επιχείρηση UNIFIL στην περιοχή του Λιβάνου.
18. Από 23 έως 25 Σεπ '09, ο Α/ΓΕΝ εκτέλεσε επίσημη επίσκεψη στην Κροατία.
19. Την 23 Σεπ. '09, ο Έλληνας επίτιμος πρόξενος στη ΜΟΜΒΑΣΣΑ Κένυας επισκέφθηκε τη Φ/Γ ΝΑΒΑΡΙΝΟΝ κατά τον κατάπλου της στο εν λόγω λιμένα.

20. Την 25 Σεπ. '09, παρατέθηκε γεύμα προς τιμήν του Έλληνα πρέσβη Κένυας συνοδευόμενο από Επίτιμο πρόξενο MOMBASSA, επί της Φ/Γ NABAPINON στο λιμένα MOMBASSA Κένυας.
21. Την 26 Σεπ. '09, η Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 66ης επετείου βυθίσεως του Αντιτορπιλικού «ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ», με ρίψη στεφάνων παρουσία Διοικητού ΔΔΜΝ και τοπικών αρχών Δωδεκανήσου στο Λακκί ν. Λέρου.
22. Την 1η Οκτ '09 ολοκληρώθηκε η Α΄ Φάση της εξουδετέρωσης πυρομαχικών στη Λίμνη Αλμυρού Ν. Ηρακλείου Κρήτης. Συνολικά εξουδετερώθηκαν εικοσιοκτώ (28) βλήματα Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.
23. Από 02 έως 05 Οκτ. '09, η Κ/Φ ΤΟΛΜΗ διατέθηκε για μεταφορά Εκλογικών Δικαστικών Αντιπροσώπων από ν. Ρόδο σε ν. Κάσο και ν. Κάρπαθο και αντίστροφα.
24. Την 04 και 05 Οκτ. '09, το ΤΠΚ ΝΤΕΓΙΑΝΝΗΣ, διατέθηκε για μεταφορά εκλογικού υλικού και εικοσιοκτώ (28) ατόμων από Αγ. Κήρυκα ν. Ικαρίας σε λιμένα Βαθύ ν. Σάμου.
25. Την 04 και 05 Οκτ. '09, εκτελέστηκε μεταφορά τριών (3) Εκλογικών Δικαστικών Αντιπροσώπων με το ΠΝ-60, από Α/Δ Μυτιλήνης, Α/Δ Χίου, Α/Δ Σάμου σε Α/Δ Σύρου και από Α/Δ Σύρου σε Α/Δ Σάμου.
26. Την 05 Οκτ. '09, η Κ/Φ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ διατέθηκε για μεταφορά Εκλογικών Δικαστικών Αντιπροσώπων και εκλογικών σάκων από ν. Αγ. Ευστράτιο στο Σίγγρι ν. Λέσβου.
27. Την 05 Οκτ. '09, το ΠΠ ΠΗΓΑΣΟΣ διατέθηκε για μεταφορά έξι (6) Εκλογικών Δικαστικών Αντιπροσώπων από ν. Φούρνους σε ν. Σάμο.
28. Από 5 Οκτ. έως 17 Νοε. '09, το Υ/Γ-Ω/Κ ΠΥΘΕΑΣ εκτέλεσε Υδρογραφικές Εργασίες στην περιοχή λιμένος Βασιλικού (Ν.Β. Ευάγγελος Φλωράκης) της Κύπρου.
29. Την 05 Οκτ. '09, το ΤΠΚ ΚΑΒΑΛΟΥΔΗΣ διατέθηκε για μεταφορά εκλογικών σάκων και συνοδευόντος προσωπικού από ν. Κίμωλο, ν. Μήλο, ν. Σίφνο, ν. Σέριφο στην Ερμούπολη ν. Σύρου.
30. Από 5 Οκτ. έως 17 Νοε. '09, το Υ/Γ-Ω/Κ ΠΥΘΕΑΣ εκτέλεσε Υδρογραφικές Εργασίες στην περιοχή λιμένος Βασιλικού (Ν.Β. Ευάγγελος Φλωράκης) της Κύπρου.
31. Από 6 έως 9 Οκτ '09, διεξήχθη, το SEA POWER SYMPOSIUM στις ΗΠΑ με συμμετοχή του Α/ΓΕΝ.
32. Από 07 έως 08 Οκτ. '09, το Κ/Φ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 97ης επετείου απελευθέρωσης ν. Λήμνου.
33. Την 08 Οκτ '09 ο επίτιμος Πρόξενος της Ελλάδας στις Σεύχελλες επισκέφτηκε τη Φ/Γ NABAPINON, εν όρμω λιμένα Βικτώριας Σεύχελλών.
34. Την 9 Οκτ '09 ο Κυβερνήτης της Φ/Γ ΣΠΕΤΣΑΙ και αντιπροσωπεία πληρώματος, συμμετείχαν σε εκδηλώσεις στο Πατριαρχείο Αφρικής στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου.
35. Από 9 έως 19 Οκτ. '09 στο πλαίσιο Εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου διατέθηκε η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ.
36. Την 10 Οκτ '09 ο Δήμαρχος Ν.Φούρνων Ικαρίας εκτέλεσε εθιμοτυπική επίσκεψη στην Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ στο λιμένα Φούρνων.
37. Από 10 έως 14 Οκτ '09 η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ διατέθηκε για μεταφορά σωματείου «Ανοιχτή Αγκαλιά» από λιμένα Βαθέως ν. Σάμου σε λιμένα Φούρνων Ικαρίας και από λιμένα Φούρνων Ικαρίας σε λιμένα Αγαθονησίου και ακολούθως σε λιμένα Λειψών.
38. Την 11 Οκτ. '09 το Ν/Α ΑΛΚΥΩΝ παρέ-

- δωσε τρόφιμα και φάρμακα στην Ιερά Μονή ν. Στροφάδων στο πλαίσιο συμμετοχής του στην Επιχείρηση Επιτήρησης Ιονίου.
39. Την 11 και 12 Οκτ. '09, στη ν. Ανάφη εξετάστηκαν συνολικά εικοσιέννας (21) κάτοικοι από τη Διακλαδική Ιατρική Ομάδα επί της Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ, στο πλαίσιο προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου.
40. Την 12 Οκτ. '09, το Αιγυπτιακό Ναυτικό παρέθεσε δεξίωση στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου, προς τους συμμετέχοντες στην άσκηση «BRIGHT STAR» και στην οποία συμμετείχαν ο Κυβερνήτης και αντιπροσωπεία του πληρώματος της Φ/Γ ΣΠΕΤΣΑΙ.
41. Την 15 Οκτ '09 εκτελέσθηκε η Β' Φάση επιχείρησης εξουδετέρωσης πυρομαχικών στη Λίμνη Αλμυρού Δήμου Γαζίου Ν. Ηρακλείου Κρήτης, από προσωπικό ΔΥΚ.
42. Την 17 και 18 Οκτ. '09, εξετάστηκαν συνολικά στη ν. Ψαρά εννιά (9) κάτοικοι στο πλαίσιο Εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου από Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ.
43. Την 18 Οκτ. '09, το ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ που συμμετείχε στη μόνιμη δύναμη του NATO SNMCMG2 (Standing NRF Mine-Counter Measures Group 2) οπότε και αντικαταστάθηκε από το ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ η συμμετοχή του οποίου προβλέπεται να ολοκληρωθεί τον Δεκ. '09.
44. Την 18 Οκτ. '09 έως 17 Νοε. '09., το ΤΠΚ ΣΤΑΡΑΚΗΣ συμμετείχε στην επιχείρηση UNIFIL στην περιοχή του Λιβάνου, οπότε και αντικαταστάθηκε από η Κ/Φ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
45. Την 19 Οκτ. '09, ο Κυβερνήτης της Φ/Γ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ δέχθηκε επίσκεψη από τους Κυβερνήτες του Ρωσικού πλοίου "TSEZAR KUNIKOV" και του Γαλλικού πλοίου "CHEVREUIL" αντίστοιχα, εν όρμω λιμένα Πύλου.
46. Την 19 και 20 Οκτ. '09, η Φ/Γ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 182ης επετείου Ναυμαχίας του Ναβαρίνου στην Πύλο.
47. Την 19 Οκτ. '09, εκτελέστηκε επίσκεψη στη Φ/Γ ΑΔΡΙΑΣ, από τον Έλληνα πρόξενο στην ΜΟΜΒΑΣΑ.
48. Την 19 Οκτ. '09, η Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ (Πλοίο Εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου) εκτέλεσε μεταφορά σωματείου «ΑΝΟΙΧΤΗ ΑΓΚΑΛΙΑ» από ν. Λειψούς σε ν. Κω.
49. Την 20 Οκτ. '09, το ΤΠΚ ΜΑΡΙΔΑΚΗΣ διατέθηκε για μεταφορά καρδιοπαθούς ασθενή μετά συνοδό ιατρό από ν. Τήλο σε ν. Ρόδο.
50. Την 24 Οκτ. '09, το Ν/Α ΚΙΣΣΑ συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις επετείου βυθίσεως Ν/Α ΠΗΝΕΙΟΣ στην περιοχή της Πρέβεζας.
51. Την 25 Οκτ. '09, ο ΑΚΑΜ της ΕΛΛΑΔΟΣ στο ΤΕΛ ΑΒΙΒ επισκέφθηκε το ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ στο λιμένα ΕΙΛΑΤ Ισραήλ.
52. Την 25 Οκτ. '09, ο ΑΚΑΜ της ΕΛΛΑΔΟΣ στο ΤΕΛ ΑΒΙΒ, ο Κυβερνήτης του ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ και μέλη του πληρώματος συμμετείχαν σε εθιμοτυπική εκδήλωση που παρέθεσε ο Διοικητής Ναυτικής Βάσης ΕΙΛΑΤ.
53. Την 26 Οκτ. '09, Κυβερνήτης ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ συνοδευόμενος από μέλη του πληρώματος, παρευρέθη σε δεξίωση επί του ITS GRANATIERE, που παρέθεσε ο Διοικητής της δύναμης SNMCMG-2 σε τοπικές αρχές.
54. Την 26 Οκτ. '09, η Κ/Φ ΝΑΥΜΑΧΟΣ συμμετείχε σε έρευνα και διάσωση (περισυλλογή λαθρομεταναστών) στη περιοχή Δυτικά ν. Φαρμακονησίου.
55. Την 27 Οκτ. '09, Κυβερνήτης της Βουλγαρικής Φ/Γ «DRAZKI», καθώς και ο Κυβερ-

- νήτης με Αξιωματικούς του Ουκρανικού πλοίου «TERNOPII» επισκέφθηκαν τη Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ στο Ναύσταθμο Κρήτης.
56. Την 28 Οκτ. '09, η Φ/Γ ΣΠΙΕΤΣΑΙ, το Α/Γ ΣΑΜΟΣ, το Α/Γ ΧΙΟΣ, 2 Ε/Π SEA HAWK (ΠΝ-52, ΠΝ-61) και 2 Ε/Π ΑΒ-212 (ΠΝ-23, ΠΝ-26), συμμετείχαν στις εορταστικές εκδηλώσεις του εορτασμού της 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ στη Θεσσαλονίκη.
57. Την 29 Οκτ. '09, το ΠΠ ΚΥΚΝΟΣ συμμετείχε σε έρευνα και διάσωση πνευστής λέμβου με σαράντα δύο (42) επιβαίνοντες στη θαλάσσια περιοχή Νότια ν. Σάμου.
58. Από 30 Οκτ. έως 30 Νοε. '09, το ΠΓΥ ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ συμμετέχει στην επιχείρηση OPERATOR ACTIVE ENDEAVOUR στην περιοχή ανατ. Μεσογείου.
59. Από 2 έως 11 Νοε. '09 στο πλαίσιο Εφαρμογής του προγράμματος Προληπτικής Ιατρικής σε κατοίκους νήσων Ανατολικού Αιγαίου-Δωδεκανήσου διατέθηκε η Κ/Φ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ.
60. Από 06 έως 16 Νοε. '09, το Ν/Α ΠΛΕΙΑΣ συμμετέχει στην άσκηση "NUSRET '09" στην περιοχή κόλπου Ξηρού.
61. Την 06 Νοε. '09, Κυβερνήτης ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ και τέσσερα (4) μέλη του πληρώματος παρευρέθησαν σε δεξίωση που παρέθεσε ο Διοικητής Ναυτικής Βάσης ΝΑΡΑ / CANAKKALE στο κάστρο εν λόγω βάσης, στο πλαίσιο εθιμοτυπικών εκδηλώσεων ασκήσεως NUSRET 2009. Την 06 Νοε. '09, Κυβερνήτης πλοίου παρευρέθη σε συνέντευξη τύπου που δόθηκε από Διοικητή Ναρκοπολέμου ΤΠΝ (COMTUR MINE GROUP: Υποναύαρχο ΑΤΙΛΛΑ ΚΕΖΕΚ) σε τοπικά μέσα ενημέρωσης, στη λέσχη Αξιωματικών CANAKKALE.
62. Την 07 και 08 Νοε. '09, το Α/Γ ΡΟΔΟΣ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις απελευθέρωσης της Ν. Λέσβου.
63. Την 10 και 11 Νοε. '09, η Κ/Φ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις απελευθέρωσης της Ν. Χίου.
64. Την 13 Νοε. '09, ο Αρχηγός Ναυτικών Η.Π.Α. CHIEF OF NAVAL OPERATIONS (CNO) GARY ROUGHHEAD USN, συνοδευόμενος από τους επιτελείς του, επισκέφθηκε το συγκρότημα ΑΣ.
65. Την 14 και 15 Νοε. '09, το ΠΠ ΚΥΚΝΟΣ, συμμετείχε σε εορταστικές εκδηλώσεις 97ης επετείου ενσωμάτωσης ν. Σάμου με την Ελλάδα.
66. Την 14 Νοε. '09, ο Κυβερνήτης και αντιπροσωπεία της Φ/Γ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, παρευρέθησαν σε πανηγυρική δοξολογία στο Ι.Ν. Αγ.Φιλίππου, Πολιούχου Μπατσίου ν. Άνδρου, χωροστατούντος Μητροπολίτη Σύρου Δωροθέου Β΄ και παρουσία πολιτειακών αρχών ν. Κυκλάδων.
67. Την 18 Νοε. '09, η Φ/Γ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΦΩΚΑΣ διατέθηκε για παροχή ιατρικής φροντίδας στους κατοίκους ν. Γαύδου.
68. Την 19 Νοε. '09, διεξήχθη διακλαδική άσκηση έρευνας-διάσωσης με την ονομασία «ΙΩΝΑΣ '09», νότια ν.Χίου, με τη συμμετοχή της Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ – Κ/Φ ΑΗΤΤΗΤΟΣ – Κ/Φ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ – δύο (2) ομάδων ΟΥΚ καθώς και μέσων Π.Α. και Λ.Σ. Την άσκηση παρακολούθησαν η στρατιωτική ηγεσία, επίσημοι παρατηρητές και δημοσιογράφοι, επί της Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ.
69. Την 20 Νοε '09, Κυβερνήτης και δύο (2) Αξιωματικοί του ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ παρευρέθησαν σε δεξίωση που παρέθεσε ο Διοικητής ΝΔΒΕ σε Διοικητή, Κυβερνήτες και Αξιωματικούς πλοίων δύναμης SNMCMG2. Την 21 Νοε '09, Κυβερνήτης του ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ παρευρέθη σε γεύμα που παρέθεσε ο Διοικητής Γ΄ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ σε Διοικητή και Κυβερνήτες πλοίων δύναμης SNMCMG2, στη λέσχη Αξιωματικών Θεσσαλονίκης. Την 23 Νοε '09, Κυβερνήτης και δύο (2) Αξιωματικοί του ΝΘΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ παρευρέθησαν σε δεξίωση που παρέθεσε ο Διοικητής Δύναμης SNMCMG2 επί του πλοίου Διοικήσεως και υποστηρίξεως

δύναμης ITS GRANATIERE σε τοπικές αρχές. Την 24 Νοε '09, ο Κυβερνήτης του ΝΟΗ ΚΑΛΛΙΣΤΩ παρευρέθη σε ανταλλαγή θυρεών / αναμνηστικών σε μεσόδομο Αξιωματικών ITS GRANATIERE με συμμετοχή Διοικητή Δύναμης SNMCMG2 και ο Κυβερνητών λοιπών μονάδων δύναμης.

70. Από 23 έως 26 Νοε '09, πραγματοποιήθηκε προγραμματισμένη επίσκεψη αντι-

προσωπείας του Τουρκικού ΠΝ στα πλαίσια ΝΟΕ '09.

71. Την 24 και 25 Νοε '09, διεξήχθη η άσκηση έρευνας-διάσωσης «ΝΑΥΑΓΟΣ» η οποία διοργανώνεται από το ΓΕΕΦ στην περιοχή της Κύπρου, με συμμετοχή της Κ/Φ ΜΑΧΗΤΗΣ.

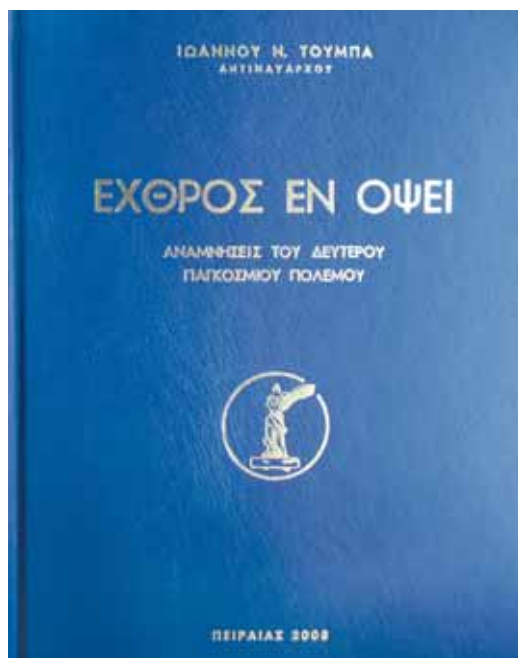
A/A	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	ΠΕΡΙΟΧΗ
1	03 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Μικρής Πρέσπας σε συνεργασία με αρμόδιες μονάδες του Στρατού Ξηράς
2	11 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Ν. Λέρου (ΝΣ)
3	15 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Λίμνη Αλμυρού Δήμου Γαζίου Ηρακλείου Κρήτης
4	17 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Κόλπου Αγίου Γεωργίου Ν. Αντίπαρου
5	22 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Κιτριών Μεσσηνιακού κόλπου
6	27 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Αγ. Νικολάου όρμου Βουλιαγμένης
7	30 Σεπ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Κόττες Όρμου Τρίκερι Παγασητικού Κόλπου
8	15 Οκτ '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Λίμνη Αλμυρού Δήμου Γαζίου Ν. Ηρακλείου Κρήτης.
9	20 Νοε '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	Πέρα Γαληνών ν. Ηρακλείου Κρήτης
10	26 Νοε '09	Εξουδετέρωση πυρομαχικών	άκρας Μούντας Πόρου, ν. Κεφαλληνίας

Η Ένωση Αποστράτων Αξιωματικών Ναυτικού, μετά σχετική απόφαση, δωρίζει στο ΝΝΑ ένα κρεβάτι ασθενούς με βασικό εξοπλισμό και παρακλίνιο monitor, για τη Μονάδα Εντατικής Θεραπείας.

ΕΧΘΡΟΣ ΕΝ ΟΨΕΙ

Αντιναύαρχου Ιωάννη Τούμπα

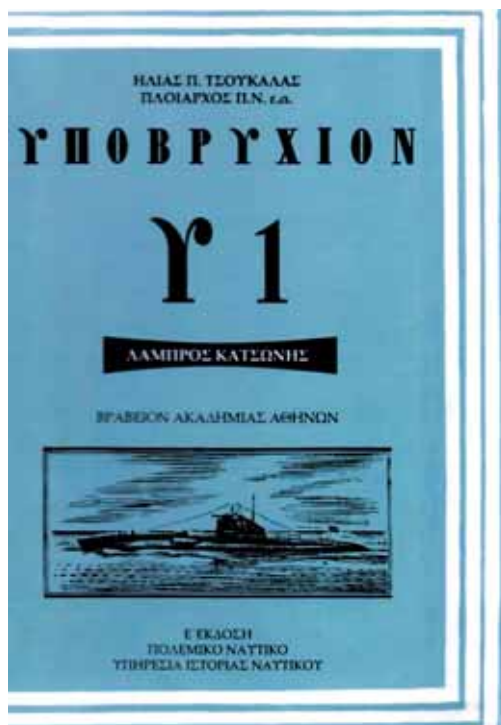
Επανεκδοση: Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος
Δαπάνη: Πολεμικού Ναυτικού/Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού
Διατίθεται: Από ΥΙΝ/ΠΟΝ
Τιμή: 15 ευρώ

ΥΠΟΒΡΥΧΙΟΝ “Υ-1 Λ. ΚΑΤΣΩΝΗΣ”

Πλοιάρχου Ηλία Τσουκαλά

Επανεκδοση/Δαπάνη: Πολεμικού Ναυτικού/Υπηρεσία Ιστορίας Ναυτικού
Διατίθεται: Από ΥΙΝ
Τιμή: 4 ευρώ

Ενωθείτε με τον Υπέροχο
Κόσμο των Νικητών!

Special Olympics
World Summer Games
Athens 2011

XIII ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΘΕΡΙΝΟΙ ΑΓΩΝΕΣ SPECIAL OLYMPICS ΑΘΗΝΑ 2011

Πόλις-Αμφιπόρων	20-24 Ιουνίου 2011
Τελετή Έναρξης	25 Ιουνίου Ολυμπιακό Στάδιο
Τελετή Λήξης	4 Ιουλίου Καλλιμάρμαρο Πανσθηναϊκό Στάδιο
Αθλήματα	22
Εγκαταστάσεις	30
Αθλητές	7.500
Προπονητές	2.500
Κριτές/Διαιτητές	3.000
Εθελοντές	25.000
Οικογένειες S.O.	40.000
Media	3.000
Χωριά S.O.	Άγιος Ανδρέας, Νέα Μάκρη, Μαροθιάνας

Special Olympics
WORLD SUMMER GAMES
ATHENS 2011

www.athens2011.org

Διατιθέμενες Εκδόσεις Ναυτικού από ΥΙΝ

Α/Α	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ/ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ/ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗΣ	ΤΙΜΗ
1.	Η Μεσόγειος και η στρατηγική της σημασία Αντιναυάρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν.	1957	2,93€
2.	Τα νέα όπλα και η στρατηγική και τακτική χρησιμοποίηση των Αντιναυάρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν.	1959	2,93€
3.	Η αναβίωση της θαλάσσιας μας δυνάμεως κατά την Τουρκοκρατίαν Ναυάρχου ε.α. Κ. Α. Αλεξανδρή Π.Ν.	1960	2,93€
4.	Τα πορίσματα του ναυτικού πολέμου της Μεσογείου 1939-45 Αντιναυάρχου ε.α. Γρ. Μεζεβίρη Π.Ν.	1961	2,93€
5.	Ιστορικό περί φάρω των Ελληνικών ακτών Σ. Λυκούδη		5,50€
6.	Πολεμικός Ναύσταθμος Σαλαμίνας Υποναυάρχου (ο) ε.α. Ν. Γ. Τσαπράζη Π.Ν.	1992	4,40€
7.	Ανθολογία Θαλασσινής Ποιήσεως Υποναυάρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν.	1996	11,74€
8.	Το Πολεμικό Ναυτικό στην Ελληνική Τέχνη Υποναυάρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν.	1996	11,74€
9.	Θαλασσινά Χαρακτικά Υποναυάρχου (ο) ε.α. Δ. Γιακουμάκη Π.Ν.	1996	5,87€
10.	Χρονικά του Ελληνικού Β. Ναυτικού 1833 – 1873 Αντιναυάρχου ε.α. Δ.. Φωκά Π.Ν.	1923/2007	7,00€
11.	Η θαλάσσια δύναμις εις την ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας Ναυάρχου ε.α. Κ. Α. Αλεξανδρή Π.Ν.	1957/2006	9,00€
12.	Η ρίμα του παλιού ναυτικού Υποναυάρχου ε.α. Μ. Πέρρα Π.Ν.	1970/2006	3,50€
13.	Ο Στόλος του Αιγαίου 1912 – 13. Έργα και ημέραι Αντιναυάρχου ε.α. Δ. Φωκά Π.Ν.	940/2006	7,00€
14.	Το Ναυτικό στην Ιστορία των Ελλήνων (4τομο) Αρχιπλοίαρχου (ο) ε.α. Μ. Σίμψα Π.Ν.	1982/2007	73,00€
15.	Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων ΣΝΔ Τόμοι 1-2, οι τάξεις Εισόδου 1884-195 Τόμος 3, οι τάξεις Εισόδου 1951-1973 Αντιναυάρχου ε.α. Α. Δημητρακόπουλου Π.Ν.	2006 2006	15,00€ 8,50€
16.	Ιστορικό Φωτογραφικό Λεύκωμα Σχολής Ναυτοπαίδων ΣΔΥΝ – ΣΜΥΝ 1946 – 2000 Ε. Σφρακτού	2007	8€
17.	Υδραίοι Πρόδρομοι και Ναυμάχοι του '21 Αντιναυάρχου ε.α. Δ. Λισμάνη	2008	7€
18.	«Εχθρός εν' όψει» Αντιναυάρχου ε.α. Ι. Τούμπα Π.Ν.	1954/2008	15€
19.	Θ/Κ Γ. ΑΒΕΡΩΦ Χρονικό του θωρηκτού της νίκης του Νίκου Α. Σταθάκη	Β' Εκδ. 1999	15€

Σημ: Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται όπως επικοινωνήσουν με ΥΙΝ (τηλ. 210-3484233, fax 210-3484234 και email yin_ne@hellenicnavy.gr • ne_yin@otenet.gr).
Οι εκδόσεις με α/α 1,4,6 διατίθενται και από το ΤΕΣ (τηλ: 210-3829575).

Διατιθέμενες Εκδόσεις Ναυτικού από ΠΟΝ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ.....	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ.....	ΤΙΜΗ
1.	Θωρηκτό Αβέρωφ	Ν. Σταθάκης.....	15€
2.	Η δράση του Π.Ν. κατά τον Πόλεμο του 1940-44 (Δίτομο)	Δ. Φωκάς.....	15€
3.	Ο Ναύαρχος Δ. Κακουλίδης Π.Ν.	Ν. Νικολαΐδης.....	10€
4.	Ναβαρίνον	Μ. Σίμψας.....	3€
5.	Το Π.Ν. στη δικτατορία (1967-1974)	Α. Κακαράς.....	7€
6.	3000 χρόνια ελληνική Ναυτική Ιατρική (πανόδετο)	ΓΕΝ/ΝΝΑ Α. Διαμαντής.....	29€
7.	3000 χρόνια ελληνική Ναυτική Ιατρική (κανονική έκδοση)	ΓΕΝ/ΝΝΑ Α. Διαμαντής.....	20€
8.	Αμόνι και αρμύρα	Ν. Σταθάκης.....	15€
9.	Βότσαλα - I	Ν. Σταθάκης.....	12€
10.	Βότσαλα - II	Ν. Σταθάκης.....	12€
11.	Βότσαλα - III	Ν. Σταθάκης.....	12€
12.	Βότσαλα - IV	Ν. Σταθάκης.....	15€
13.	Πορτραίτα	Ν. Σταθάκης.....	16€
14.	«Εχθρός εν' όψει»	Ι. Τούμπα.....	15€
15.	Επιστροφή	Ν. Σταθάκης.....	12€
16.	Πολιτιστική Οδύσσεια στην Κίνα το 1994	Ν. Σταθάκης.....	12€
17.	Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Ναυτικός Αγώνας 1912-13	Ι. Παλούμπης.....	70€
18.	Ελληνικά φτερά στην Κύπρο	Γ. Δ. Μήτσαϊνας.....	20€
19.	Λεύκωμα στολών Π.Ν.	ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ.....	1,5€
20.	Λεύκωμα ΣΜΥΝ	ΣΜΥΝ.....	17€
21.	Χρονικά του Ελληνικού Β. Ναυτικού	Δ. Φωκάς.....	7€
22.	Η θαλάσσια δύναμις εις την ιστορία της Βυζ. Αυτοκρατορίας	Κ. Α. Αλεξανδρής.....	9€
23.	Η ρίμα του παλιού ναυτικού	Μ. Πέγρας.....	3,5€
24.	Ο Στόλος του Αιγαίου 1912-1913. Έργα και ημέραι	Δ. Φωκάς.....	7€
25.	Το Ναυτικό στην ιστορία των Ελλήνων (4τομο)	Μ. Σίμψας.....	73€
26.	Βιογραφικό Λεξικό των Αποφοίτων ΣΝΔ	Α. Δημητρακόπουλος.....	
	Τόμοι 1-2, οι Τάξεις Εισόδου 1884 – 1950.....		15€
	Τόμος 3, οι Τάξεις Εισόδου 1951 – 1973.....		8,50€
27.	Ιστορικό Φωτογραφικό Λεύκωμα Σχολής Ναυτοπαίδων – ΣΔΥΝ – ΣΜΥΝ 1946 – 2000	Ε. Σφακτός.....	8 €
28.	Υδραίοι Πρόδρομοι και Ναυμάχοι του '21	Δ. Λισμάνης.....	7 €
29.	Αρμενίζοντας τα πέλαγα των ναυτικών αναμνήσεων	Μ. Μάστρακας.....	20 €
30.	Ιστορικών περί Φάρων των Ελληνικών Ακτών	Σ. Λυκούδης.....	5,50 €

Σημ: Η έκδοση με α/α **24, 26, 27, 28** διατίθεται και από το Παράρτημα **ΠΟΝ Κρήτης** και **ΕΑΑΝ** και η έκδοση α/α **22, 25** και από το Παράρτημα **ΠΟΝ Κρήτης**. Η έκδοση με α/α **27** διατίθεται και στο **Σ.Α./ΣΜΥΝ**. Το α/α **4** διατίθεται και από το **ΤΕΣ**.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Ετήσια Εσωτερικού

- Στρατιωτικό προσωπικό ε.ε., ε.α.
και πολιτικό προσωπικό Πολεμικού Ναυτικού 10 €
- Ιδιώτες & νομικά πρόσωπα 12 €

Ετήσια Εξωτερικού

40 Δολ. ΗΠΑ

Η εγγραφή των νέων στελεχών του Π.Ν. διενεργείται σύμφωνα με το έγγραφο ΓΕΝ/ΔΕΔΗΣ Φ.800/05/05 από 6 Σεπτεμβρίου 2005.

Η εγγραφή ιδιωτών, νομικών προσώπων και πολιτικού προσωπικού Π.Ν. υλοποιείται ως ακολούθως:

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να καταθέσουν την ετήσια συνδρομή τους στον λογαριασμό **83737115 της Εμπορικής Τράπεζας (χωρίς χρέωση εξόδων κατάθεσης) IBAN GR 970120030000000083737115**, δηλώνοντας στην κατάθεση αυτή τα στοιχεία τους και να αποστείλουν την παρακάτω αίτηση επισυνάπτοντας την απόδειξη της κατάθεσης συνδρομής τους, στην ακόλουθη διεύθυνση, ΦΑΞ και e-mail της ΥΙΝ.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΟΥ
«ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ»
ΜΑΡΚΟΝΙ 20 – ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ
104 47 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 210 3484233 ΦΑΞ: 210 3484234
e-mail: yin_ne@hellenicnavy.gr
ne_yin@otenet.gr

Η επανεγγραφή/διαγραφή των συνδρομητών υλοποιείται κατόπιν αίτησης των ενδιαφερομένων στην ΥΙΝ εντός του μηνός Οκτωβρίου, για τη συνδρομή του επόμενου έτους.

ΑΙΤΗΣΗ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΕΠΩΝΥΜΙΑ:

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ:

ΙΔΙΟΤΗΤΑ:

ΟΔΟΣ:ΑΡΙΘΜΟΣ:Τ.Κ.:

ΠΟΛΗ:

ΤΗΛ.:

E-MAIL:

ΑΡ. ΚΑΤΑΘΕΣΗΣ:

ΕΠΕΤΕΙΟΛΟΓΙΟ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ-ΙΑΝΟΥΡΙΟΥ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

- 5 Ιανουαρίου 1941** Αντιτορπιλλικά του στόλου εκτελούν την τρίτη επιδρομή στο στενό του OTRANTO και βομβαρδίζουν τις Ιταλικές θέσεις στο μέτωπο της Αλβανίας. Πέντε ελληνικά αντιτορπιλλικά συμμετέχουν, «Β. ΟΛΓΑ», (με επιβαίνοντα τον Αρχηγό Στόλου) «Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ», «ΨΑΡΑ», «ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ», «ΣΠΕΤΣΑΙ».
- 9 Ιανουαρίου 1941** Το υποβρύχιο «ΤΡΙΤΩΝ» κατά τη διάρκεια της τρίτης πολεμικής περιπόλας στο στενό του OTRANTO, με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Δ. Ζέπο, βύθισε το ιταλικό υποβρύχιο «NEGHELLI» το οποίο βρισκόταν εν επιφανεία.
- 12 Ιανουαρίου 1889** Έναρξη λειτουργίας Σχολής Ναυτοπαίδων (Παραγωγικής Σχολής Μονίμων Υπαξιωματικών ΠΝ).
- 13 Ιανουαρίου 1822** Η Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου καθιερώνει τη γαλανόλευκη ως επίσημο σύμβολο του επαναστατημένου γένους των Ελλήνων.
- 16 Ιανουαρίου 1829** Στολιόκος υπό τον Ανδρέα Τεκεκέ, αιχμαλωτίζει 2 Τουρκικές Κανονιοφόρους στο λιμάνι της Πρέβεζας καθώς και το Διοικητή τους Χασάν Πασά και 24 Τούρκους.
- 17 Ιανουαρίου 1943** Το Υποβρύχιο «ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ», με Κυβερνήτη τον Υποπλοίαρχο Ν. Ρουσσέν, συλλαμβάνει στο ακρωτήριο Μαλέας ένα Γερμανικό Ιστιοφόρο και βυθίζει άλλο ένα.
- 19 Ιανουαρίου 1943** Το Αντιτορπιλλικό «Β. ΟΛΓΑ», με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Γ. Μπλέσσα, σε συνεργασία με το αγγλικό Αντιτορπιλλικό «ΝΟΥΜΠΙΑΝ» βυθίζει το εξοπλισμένο εχθρικό Εμπορικό «STROMBOLI» 500 τόν., κοντά στην Τύνιδα.
- 21 Ιανουαρίου 1944** Απόβαση στο Άντζιο Ιταλίας. Στη συμμαχική δύναμη αποβάσεων μετέχουν τα Αντιτορπιλλικά «ΚΡΗΤΗ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Γ. Μανωλάτο, «ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ», με Κυβερνήτη τον Πλωτάρχη Ν. Σαρρή και τα Αρματαγωγά «ΣΑΜΟΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Π. Λάππα, «ΛΗΜΝΟΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Λ. Καλέργη και «ΧΙΟΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Α. Σπανίδη.
- 22 Ιανουαρίου 1830** Με τη Συνθήκη του Λονδίνου η Ελλάδα αναγνωρίζεται ως ανεξάρτητο κράτος.
- 24 Ιανουαρίου 1827** Μοίρα του Ελληνικού Στόλου υπό τις διαταγές του Άστιγγος αποβιβάζει στρατεύματα στο Πασαλιμάνι και καταλαμβάνεται ο Πειραιάς.
- 24 Ιανουαρίου 1913** Παγκόσμια πρώτη αποστολή ναυτικής συνεργασίας. Πραγματοποιήθηκε στον Μούδρο της Λήμνου η πρώτη πολεμική αποστολή επί ωφελεία του ΒΝ με υδροπλάνο Maurice Farman Hydroplane. Ο χειριστής Υπολοχαγός Μιχαήλ Μουτούσης και ο παρατηρητής Σημαιοφόρος Αριστείδης Μωραΐτινης κατήρτισαν σχεδιάγραμμα - σκαρίφημα των θέσεων του Τουρκικού Στόλου, εναντίον του οποίου ρίχτηκαν τέσσερις βόμβες που προξένησαν ελαφρές ζημιές. Κατά την επιστροφή το υδροπλάνο, λόγω βλάβης, προσθαλασοώθηκε αναγκαστικά και ρυμουλκίστηκε μέχρι τη βάση του από το Α/Τ ΒΕΛΟΣ που παρακολουθούσε την πτήση. Η αποστολή αυτή χαρακτηρίστηκε από τους στρατιωτικούς παρατηρητές ως η πρώτη στον κόσμο ναυτικής συνεργασίας, ενώ ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με το γεγονός ο ελληνικός και διεθνής τύπος αλλά και ο τουρκικός.
- 28 Ιανουαρίου 1943** Το Αντιτορπιλλικό «ΑΔΡΙΑΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Ι. Τούμπα, βυθίζει το Γερμανικό Υποβρύχιο «U-553».
- 31 Ιανουαρίου 1996** Το ελικόπτερο ΠΝ 21 με πλήρωμα τον Υποπλοίαρχο Χ. Καραθανάση ΠΝ, τον Υποπλοίαρχο Π. Βλαχάκο ΠΝ και τον Αρχικελευστή Ε. Γιαλοψό ΠΝ κατέπεσε στην περιοχή των Ιμίων στις 03.55 τα ξημερώματα της Τετάρτης 31 Ιανουαρίου 1996 κατά τη διάρκεια της αποστολής τους, που ήταν να αναγνωρίσουν και να αναφέρουν τυχόν ύπαρξη Τούρκων στρατιωτών στα Δ. Ίμια.
- 13 Φεβρουαρίου 1943** Το Αντιτορπιλλικό «ΑΔΡΙΑΣ», με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Ι. Τούμπα, στον Ατλαντικό και κοντά στις ακτές της Λιβερίας βυθίζει το Γερμανικό υποβρύχιο «U-623».
- 15 Φεβρουαρίου 1920** Απονέμεται ο βαθμός του Ναυάρχου στον Υποναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη.
- 15 Φεβρουαρίου 1923** Οι Σύμμαχοι αποφασίζουν να αποσύρουν τα πολεμικά πλοία τους από τη Σμύρνη.
- 20 Φεβρουαρίου 1822** Ναυμαχία της Πάτρας. Η πρώτη φορά που τα Ελληνικά πλοία, υπό την ηγεσία του Μιαούλη συγκρούστηκαν με την Τουρκική ναυτική δύναμη σε ανοικτή ναυμαχία και μάλιστα χωρίς πυρπολικά. Η νίκη του Μιαούλη είχε μεγάλη σημασία, διότι απέδειξε ότι τα μικρά και με τα αδύνατα κανόνια ελληνικά σκάφη, μπορούσαν να αντιμετωπίσουν νικηφόρα τα πανίσχυρα τουρκικά δίκροτα και φρεγάτες, χάρη στην ανώτερη ναυτική επιδεξιότητα, την τόλμη και τις ναυτικές αρετές στις οποίες τόσο υπερεπερέουσαν από τους Τούρκους.
- 27 Φεβρουαρίου 1942** Το υποβρύχιο «ΓΛΑΥΚΟΣ» δέχεται εχθρική αεροπορική επίθεση στο λιμάνι της Μάλτας, όπου και βρίσκουν τραγικό θάνατο ο κυβερνήτης του, Πλωτάρχης Αρσλάνογλου και ο Ανθυποπλοίαρχος Λ. Κωστάκος, οι οποίοι ενταφιάστηκαν στο ελληνικό τμήμα του νεκροταφείου Tadraxia της Μάλτας. Ο ύπαρχος Υποπλοίαρχος Δανιόλος τραυματίζεται ελαφρά και αναλαμβάνει καθήκοντα κυβερνήτη.

